ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ

А. І. Яковинець, А. М. Падалка,
І.С. Войтенко

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ МАХІНАЦІЙ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ, ПРИ ВЧИНЕННІ ЯКИХ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ ЗАРЕЄСТРОВАНІ НА ТЕРИТОРІЯХ ІЗ ПІЛЬГОВИМ ОПОДАТКУВАННЯМ КОМПАНІЇ

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ МАХІНАЦІЙ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ, ПРИ ВЧИНЕННІ ЯКИХ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ ЗАРЕЄСТРОВАНІ НА ТЕРИТОРІЯХ ІЗ ПІЛЬГОВИМ ОПОДАТКУВАННЯМ КОМПАНІЇ

СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»

Серію «Митна справа в Україні» засновано в 2001 р.
Її продовженням є серія «Податкова та митна справа в Україні», яку започатковано в 2015 р.

Редакційна колегія:
Пашко П. В., д.е.н. (голова)
Бережнюк І. Г., д.е.н.
Деркач Л. В., к.ю.н.
Крисоватий А. І., д.е.н.
Мазаракі А. А., д.е.н.
Ченцов В. В., д.н.держ.упр., д.іст.н.

У СЕРІЇ «МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2002

«Основи митної справи»
«Митний контроль та митне оформлення»

2003

«Таможенное оформление морских грузов»
«Основы таможенного дела в Украине»
«Митний контроль на автомобільному транспорті»

2004

«Митний контроль на залізничному транспорті»
«Митне оформлення автотранспортних засобів»
«Основи митної справи в Україні»
«Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування»
«Митний контроль на повітряному транспорті»
«Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні»
«Коментар до Митного кодексу України»

2005

«Порядок заповнення вантажної митної декларації»

2006

«Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей»
«Історія митної справи в Україні»
«Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні»

2008

«Основи митної справи в Україні»

2009

«Таможенный контроль: на пути к международным стандартам»
«Таможенный контроль в морских пунктах пропуска»
«Митне оформлення енергоносіїв»
«Митна безпека»
«Міжнародні перевезення товарів автомобільним транспортом: теорія і практика»
«Підготовка та підвищення кваліфікації митних брокерів і декларантів: збірник нормативних документів і відомчих роз'яснень»

2010

«Святий Матфей. Митар. Апостол. Євангеліст»
«Історія митної діяльності: Україна в європейському контексті»

2011

«Митні інформаційні технології»
«Особливості митної класифікації товарів»
«Інфраструктура відкритих ключів: технології, архітектура, побудова та впровадження»
«Розподілені бази даних»

2012

«Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності митних органів»
«Митний кодекс України» / Коментар до ст. 6»
«Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення»
«Архітектура комп'ютера»
«Комп'ютерна схемотехніка»

2013

«Актуальні питання теорії та практики митної справи»
«Історія митної діяльності»
«Механізми державного управління митною справою»
«Формування системи митного аудиту»

2014

«Митна енциклопедія, т. 1»
«Митна енциклопедія, т. 2»
«Митна енциклопедія, т. 3»

У СЕРІЇ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2015

«Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти»
«Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра»
«Митна політика держави та її реалізація митними органами»
«Механізми державного управління митною справою»
«Історія митної діяльності»
«Митне право України»
«Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири»
«Митна справа»
«Міжнародні економічні відносини: у 2-х частинах»
«Адміністративно-правове сприяння соціально-економічному розвитку в Україні: теоретико-методологічні засади»
«Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій: історія та практика»
«Розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичними працівниками: сучасний стан, проблеми та напрями удосконалення»
«Формування управлінської компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки: теорія і практика»
«Let Develor English skills»
«Кримінальний процес України»
«Європейська інтеграція»
«Протидія розслідуванню кримінальних правопорушень у сфері оподаткування: теорія та практика»
«Інформатика та обчислювальна техніка: практикум»

2016

«Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів»
«Правовий статус фіскальних органів України та держав-членів Європейського Союзу»
«Психологічні основи у професійній підготовці фахівців ПМ»
«Математика для економістів. Вища математика. Частина І. Лінійна алгебра. Аналітична геометрія»
«Сучасні інформаційні системи і технології: управління знаннями»
«Економічна кібернетика: введення в спеціальність»
«Інформаційні системи та технології у фінансових установах»
«Фінансове забезпечення інноваційного розвитку»
«Практикум з інформаційних систем в економіці»
«Практикум з WEB-програмування»
«Малий та середній бізнес у взаємовідносинах із податковими органами: соціологічна інтерпретація»
«Моделювання систем захисту інформації»
«Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика»
«Актуальні питання розвитку банківської системи України»
«Система державного фінансового контролю: формування та розвиток в Україні»
«Соціалізація студентської молоді у процесі професійної підготовки»
«Розвиток бухгалтерського обліку в умовах інтеграційних процесів»
«Правове забезпечення фінансової безпеки України»
«Grammar for Students of Economics (для економістів)»
«English Grammar for law Students (для юристів)»
«Алгоритмізація та програмування»
«Основи психології та конфліктології для фахової підготовки економістів»
«Проблеми соціологічного, психологічного та педагогічного забезпечення податкових відносин в Україні»
«Математика для економістів. Функція багатьох змінних. Ряди»

2016

«Інформаційні системи і технології»

«Інформаційні системи і технології на підприємстві»

«Теорія ймовірностей та математична статистика: практикум»

«Економічні перспективи підприємництва України»

«Актуальні проблеми теорії держави і права»

2017

«Теорія держави і права»

«Реформування податкової та митної систем України»

«Історія митної діяльності»

«Механізм державного управління митною справою»

«Митна політика держави та її реалізація»

«Митне право України»

«Стан та перспективи розвитку
бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні»

«Державні цільові фонди»

«Аналітично-контрольні аспекти регулювання
фінансово-господарської діяльності суб'єктів економіки»

«Міжнародне фінансове право»

«Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі»

«Тактика розслідування фінзлочинів, вчинених із використанням
зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній»

«Інститут митної вартості імпортних товарів в Україні:
актуальні питання та вектори розвитку»

«Державна фіскальна служба України: управління кадровим потенціалом
в умовах інституційних змін»

«Фінансовий ринок України: розбудова інфраструктурної компоненти»

«Податкова політика України: теоретико-правовий аспект»

«Митна статистика України»

«Запобігання митним правопорушенням: охорона і захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні України»

«Інформаційні системи і технології в податковій справі»

«Митна справа України

«Україна – територія можливостей для розвитку підприємництва»

«Актуальні проблеми приватного права»

«Антикризове управління фінансовими корпораціями»

«Оподаткування електронної комерції в Україні»

«Протидія агресивному податковому плануванню:
світовий досвід та виклики для України»

2018

«Податкова діяльність держави в умовах становлення інформаційної постіндустріальної економіки»

«Зовнішня торгівля України. Митна статистика (1991–2016 роки)»

«Митна логістика»

«Інноватика на фінансових ринках»

«Особливості документування махінацій у сфері державних фінансів,
при вчиненні яких використовуються зареєстровані на територіях
з пільговим оподаткуванням компанії»

«Міжнародне співробітництво держав у сфері захисту національних меншин»

«Адміністрування податків і платежів»

«Регулювання фінансових ринків в умовах глобалізації»

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»
Серію «Митна справа в Україні» засновано в 2001 р. Її продовженням є серія «Податкова та митна справа в Україні», яку започатковано в 2015 р.

Яковинець А. І., Падалка А. М., Войтенко І. С.

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ МАХІНАЦІЙ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ, ПРИ ВЧИНЕННІ ЯКИХ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ ЗАРЕЄСТРОВАНІ НА ТЕРИТОРІЯХ ІЗ ПІЛЬГОВИМ ОПОДАТКУВАННЯМ КОМПАНІЇ

Навчальний посібник

Ірпінь
2018

УДК 343.982.4:[336.1:336.225.66(075.8)]
ББК 67.62я73
Я 47

Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 5 від 31 травня 2018 року)

Рецензенти:

Мандзюк О. А., к.ю.н., доцент кафедри фінансових розслідувань факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України;

Довбаш Р. С., к.ю.н., полковник податкової міліції, начальник Слідчого управління фінансових розслідувань ДПІ у Печерському районі ГУДФС у м. Києві.

Яковинець А. І.

Я 47 **Особливості документування махінацій у сфері державних фінансів, при вчиненні яких використовувались зареєстровані на територіях із пільговим оподаткуванням компанії** : навчальний посібник / А. І. Яковинець, А. М. Падалка, І. С. Войтенко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. – 378 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 111).

ISBN 978-966-337-489-5

У навчальному посібнику розглядається злочинна діяльність у сфері державних фінансів, здійснювана компаніями,зареєстрованими на територіях із пільговим оподаткуванням. Наведені відомості про діяльність іноземних та вітчизняних компаній: їхня типова структура, законодавче регулювання, засоби дистанційного управління, особливості юрисдикцій. Показані схеми махінацій з державними фінансами, що здійснюються з використанням іноземних компаній. Окремі підрозділи присвячені питанням діяльності з виявлення, розкриття та розслідування махінацій у сфері державних фінансів: використанню спеціального економічного аналізу, дослідженню носіїв інформації, відшкодуванню заподіяної шкоди, формам взаємодії суб'єктів розслідування, міжнародній правовій допомозі.

Рекомендовано для студентів, слухачів, аспірантів, викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також практичних працівників, які цікавляться проблемами досудового розслідування протиправної діяльності у сфері державних фінансів.

УДК 343.982.4:[336.1:336.225.66(075.8)
ББК 67.62я73

© Яковинець А. І., Падалка А. М.,
Войтенко І. С., 2018
© Університет державної фіскальної
служби України, 2018

ISBN 978-966-337-489-5

ЗМІСТ

Передмова 4
Тема 1. Загальні відомості про махінації
з державними фінансами 6
Тема 2. Особливості іноземних юрисдикцій.....12
Тема 3. Регулювання відносин з іноземними компаніями 18
Тема 4. Окремі аспекти чинного законодавства.....35
Тема 5. Типова структура іноземних компаній 44
Тема 6. Типова структура вітчизняних компаній.....53
Тема 7. Засоби дистанційного управління 57
Тема 8. Схеми махінацій із використанням
іноземних компаній 74
Тема 9. Особливості виявлення та розслідування
махінацій у сфері державних фінансів 98
Тема 10. Дослідження носіїв інформації..... 107
Тема 11. Спеціальний економічний аналіз..... 144
Тема 12. Відшкодування заподіяної шкоди 149
Тема 13. Форми взаємодії між різними органами 153
Тема 14. Міжнародна правова допомога..... 171
14.1. Додаток I 180
14.2. Додаток II..... 219
14.3. Додаток III..... 232
14.4. Додаток IV 256
14.5. Додаток V..... 298
Контрольні питання 366
Список використаних джерел..... 371

ПЕРЕДМОВА

Стрімкий розвиток інформаційних технологій позитивно впливає на модернізацію систем надання суспільних послуг, сприяє запровадженню нових методів збирання, опрацювання та використання інформації. Завдяки застосуванню новітніх технологій у багатьох органах влади запроваджуються загальнодоступні електронні сервіси. Для банківських установ стандартом є дистанційне банківське обслуговування та інтернет-банкінг. Соціальні мережі, які практично не піддаються зовнішньому контролю, надають людям максимальну можливість для вільної комунікації.

Однак, поряд із розвитком інформаційних технологій, удосконалюються методи шахрайства у сфері державних фінансів. Вільне переміщення товарів, послуг та капіталів, а також швидкий розвиток засобів зв'язку розширюють можливості для вчинення таких злочинів. Особливого розвитку набули махінації з використанням іноземних компаній, зареєстрованих на територіях із пільговим оподаткуванням.

Для швидкого виявлення та ефективного розслідування махінацій у сфері державних фінансів потрібно розуміти основні механізми діяльності компаній, які зареєстровані на територіях із пільговим оподаткуванням, а також орієнтуватися в особливо поширених схемах використання таких компаній при вчиненні махінацій із державними фінансами.

Організувати ефективне документування фінансових злочинів можливо, використовуючи накопичений практичний досвід і навички реалізації визначених законодавством заходів, які полягають у збиранні, фіксації, дослідженні, оцінці фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Для підрозділів, які протидіють махінаціям із державними фінансами, велике значення має ефективне міжнародне співробітництво та результативна взаємодія з компетентними органами інших держав. У цьому контексті важливо чітко орієнтуватись у

нормах міжнародних Конвенцій та двосторонніх договорів, що регулюють надання міжнародної правової допомоги.

Викладені у посібнику рекомендації підготовлені як на основі особистого організаційно-практичного досвіду автора при розслідуванні махінацій з державними фінансами, узагальненої інформації з відкритих джерел, так і на основі раніше розроблених авторами науково-практичних і методичних рекомендацій з курсу «Фінансові розслідування», та є додатковим навчальним матеріалом під час вивчення таких навчальних дисциплін, як «Розслідування організованої злочинної діяльності у сфері оподаткування», «Міжнародне співробітництво у боротьбі з економічною злочинністю», а також розроблених автором методичних рекомендацій щодо організації проведення досудового розслідування злочинів у фінансовій сфері.

Співавтор посібника Яковинець Анатолій Іларіонович, кандидат юридичних наук, генерал-лейтенант податкової міліції у відставці, понад двадцять років проходив службу у правоохоронних органах. Практичну діяльність із розслідування злочинів починав слідчим міського відділу внутрішніх справ, а завершив – начальником Головного слідчого управління фінансових розслідувань Міністерства доходів і зборів України.

Саме тому викладені у посібнику рекомендації адресовані науковцям, студентам та викладачам юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також співробітникам правоохоронних органів, які не мають достатнього практичного досвіду, навичок і знань методики виявлення та розслідування махінацій у сфері державних фінансів.

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО МАХІНАЦІЇ З ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Чинним законодавством не передбачено чітке визначення терміна «фінансовий злочин». Кримінальні правопорушення такої категорії не виділені в окремий розділ, а залежно від порушених соціальних відносин перебувають у різних розділах Особливої частини Кримінального кодексу України. Привласнення чи розтрата, податкове шахрайство та відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, є одними із найбільш складних для розслідування кримінальних правопорушень. Такі злочини неможливо розслідувати без належних знань економічних галузей законодавства, обліку, фінансів та банківської справи. Крім того, потрібно мати необхідні засоби для розкриття механізмів скоєння фінансових злочинів. Уміючи працювати з фінансовими слідами, що залишаються після вчинення таких злочинів, можна отримати додаткові інструменти для боротьби з кримінальними правопорушеннями у сфері державних фінансів.

Махінації з державними фінансами характеризуються значною латентністю, адже більшість із них не є очевидними. За деякими оцінками, кількість виявлених у фінансовій сфері кримінальних правопорушень не перевищує десяти відсотків від реально вчинених фінансових злочинів, особливістю яких є їх безпосередній об’єкт – фінанси державного сектора економіки, бюджети різних рівнів, державні цільові фонди. У результаті вчинення таких махінацій шкода завдається інтересам держави, а у кримінальному провадженні потерпілим може бути лише фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Махінації з державними фінансами вчиняються особами, що мають у цій сфері певний досвід роботи та відповідні знання. Протиправні дії такими особами здійснюються під виглядом легальної підприємницької діяльності, є чітко спланованими, добре продуманими та організованими. При вчиненні

кримінальних правопорушень у сфері державних фінансів можуть використовуватися новітні електронні технології. Швидке виявлення та ефективне розслідування таких злочинів пов'язане з певними труднощами. Необхідно також розрізняти дії особи, вчинені незаконними способами від її діянь, здійснених із дотриманням чинного законодавства. Неправомірне стягнення податків/штрафів, позбавлення права на відшкодування податків розглядається як втручання держави у мирне та вільне володіння особи своїм майном.

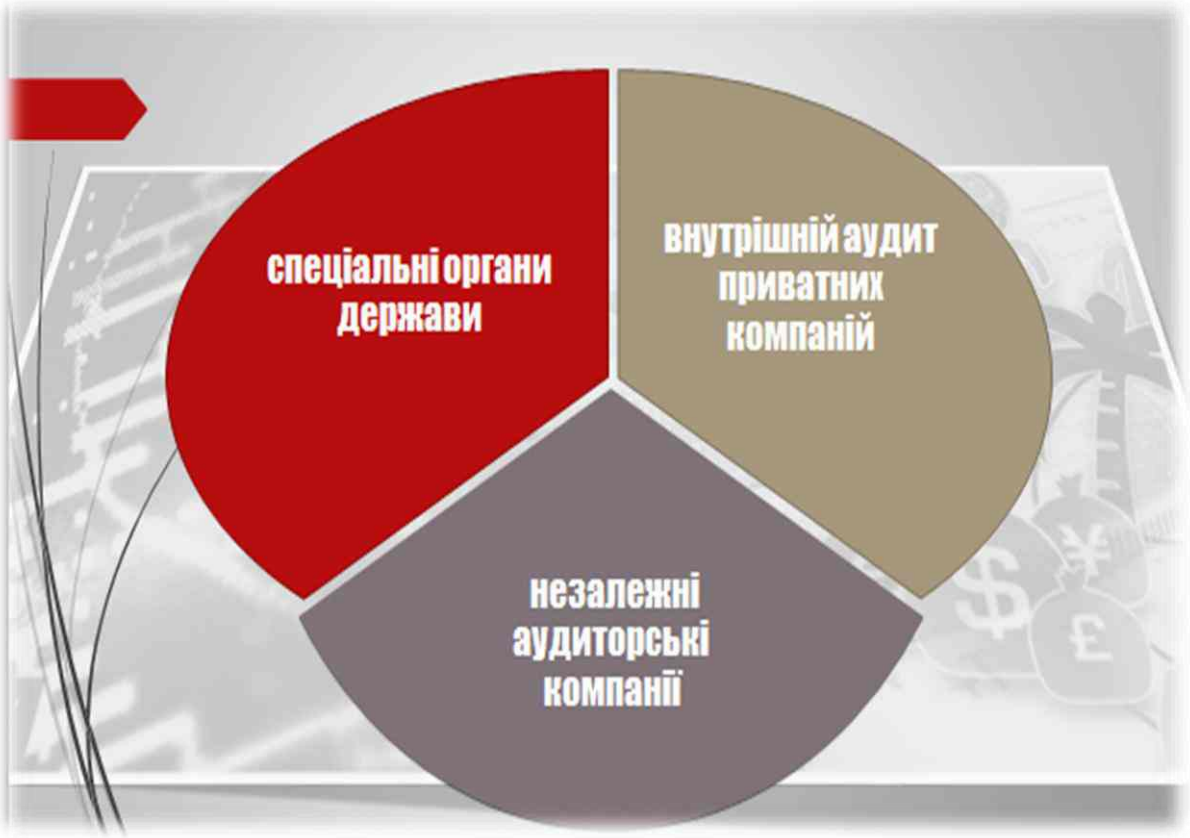

Рис. 1.1. Органи, що проводять фінансові розслідування

Спеціалізовані підрозділи з виявлення осіб, які вчиняють махінації у сфері державних фінансів, існують в усіх країнах світу. В багатьох приватних компаніях є відповідні підрозділи, що виконують функції захисту фінансових інтересів власників цих компаній. Незалежні фінансові розслідування входять до послуг відомих міжнародних аудиторських компаній, які застосовують економічні знання для протидії протиправним посяганням на майно та кошти компаній, а також усунення ризиків їх

втягнення у процес легалізації злочинних доходів при здійсненні фінансово-господарських відносин із контрагентами.

Науково-методичне забезпечення організації та проведення фінансових розслідувань повинно мати високий рівень розвитку та орієнтуватися на вирішення певних практичних завдань. Під час проведення фінансового розслідування відстежуються фінансові операції, досліджується фінансова звітність та інші носії інформації з метою виявлення правопорушень, пов'язаних із отриманням, використанням, розподіленням фінансових ресурсів.

Сучасні методики аналізу фінансової інформації для своєчасної протидії махінаціям із державними фінансами, при вчиненні яких використовувались зареєстровані на територіях із пільговим оподаткуванням компанії, в Україні фактично відсутні. Основними методами документування махінацій у сфері державних фінансів є спеціальний економічний аналіз; дослідження носіїв інформації; отримання інформації від юридичних та фізичних осіб; фактичний контроль за здійсненням фінансово-господарських операцій; негласне фіксування слідів вчинення злочину у сфері державних фінансів.

Для ефективного розслідування кримінальних правопорушень у сфері державних фінансів необхідно розумітися на процесах, які проходять при здійсненні фінансових операцій, знати методи збору, фіксації, обробки та використання криміналістичної інформації, а також способи своєчасного, повного гласного та негласного документування протиправної діяльності. Змістом фінансового розслідування махінацій з державними фінансами є застосування комплексу методичних положень із використання знань бухгалтерського обліку, фінансового аналізу, банківської справи та інших прикладних економічних наук для виявлення і фіксації фінансової складової у злочинній діяльності.

Особливого захисту потребують інтереси держави, пов'язані з формуванням та використанням державних фінансових ресурсів, які є джерелом розвитку економіки і від яких залежить система життєдіяльності всього суспільства.

Найбільш поширеними у сфері державних фінансів є махінації з джерелами формування грошових доходів держави, а

також махінації при використанні державних фінансових ресурсів. Такі фінансові злочини розподіляються за предметом кримінального правопорушення.

Рис. 1.2. Основні типи махінацій у сфері державних фінансів

До однієї групи належать фінансові злочини, предметом яких є кошти, що повинні надійти до бюджету, державного фонду. В багатьох країнах саме шахрайство з податками (зборами) вважається одним із найнебезпечніших кримінальних правопорушень і визначається як направлені на зменшення розміру сплати податків (зборів) умисні дії особи, вчинені шляхом приховування інформації та/або фальсифікації документів, що мають значення для податкових органів.

До іншої групи махінацій відносять фінансові злочини, предметом яких є кошти, що перебувають у розпорядженні певних бюджетів, державних фондів.

Основну частину умисних махінацій у сфері державних фінансів складають розкрадання грошових коштів із бюджетів різних рівнів та державних підприємств шляхом обману, зловживання довірою чи службовим становищем, ухилення від

сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), внесків на загальнообов'язкове державне соціальне та пенсійне страхування, шахрайство з фінансовими ресурсами. Способом вчинення цих кримінальних правопорушень, як правило, є фіктивне підприємництво і підроблення документів.

Прикладом поділу злочинів у сфері державних фінансів є махінації з податком на додану вартість. Як ухилення від сплати податків та службове підроблення кваліфікуються дії керівника підприємства, який шляхом підробки фінансово-господарських документів і податкової декларації умисно ухилився від перерахування до бюджету певної суми податку на додану вартість. Проте у разі фальсифікації цим керівником таких документів з метою протиправного отримання грошових коштів із державного бюджету у вигляді відшкодування податку на додану вартість такі дії кваліфікуються як розкрадання бюджетних коштів та службове підроблення.

За вчинення різних махінацій у сфері державних фінансів законодавством встановлено істотну різницю в покаранні. Тоді як махінації при формуванні грошових доходів держави караються певною сумою штрафу, за махінації при використанні державних фінансових ресурсів передбачено основне покарання в вигляді позбавлення волі на строк до 12 років.

Необхідно розглядати як легалізацію (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, здійснення фінансової операції з коштами, отриманими в результаті вчинення діяння, за яке передбачено основне покарання у вигляді позбавлення волі або штрафу більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За вчинення фінансової операції з доходами, отриманими від злочинної діяльності, передбачено основне покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 15 років.

Отримані злочинним шляхом доходи, в певних випадках, можуть підлягати оподаткуванню. До оподатковуваного доходу фізичної особи можуть включатись визначені обвинувальним вироком суду суми коштів або майна, отримані як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно з законом.

При відсутності достатніх доказів для доведення винуватості особи у вчиненні махінацій у сфері державних фінансів, виявлені в іноземних банках кошти такої особи можуть, за певних обставин, оподатковуватись як іноземні доходи. Однак необхідно враховувати, що якщо норма закону або іншого нормативного акта, виданого на основі закону, дозволяють неоднозначне або множинне тлумачення прав та обов'язків платника податків і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків.

Ефективність розслідування махінацій із державними фінансами оцінюється за кількістю виявлених та зруйнованих протиправних схем нанесення шкоди державним фінансам, притягнення до відповідальності винних осіб, а також за сумами повернутих до бюджетів і державних фондів прихованих від оподаткування та викрадених коштів.

Крім збільшення доходів, результативні розслідування махінацій у сфері державних фінансів виконують у суспільстві значну профілактичну функцію, що важливо для забезпечення фінансової стабільності держави.

ТЕМА 2. ОСОБЛИВОСТІ ІНОЗЕМНИХ ЮРИСДИКЦІЙ

В окремих країнах існує спеціальне законодавство щодо запровадження на своїх територіях особливо сприятливого режиму оподаткування для компаній, які проводять діяльність поза межами цих країн.

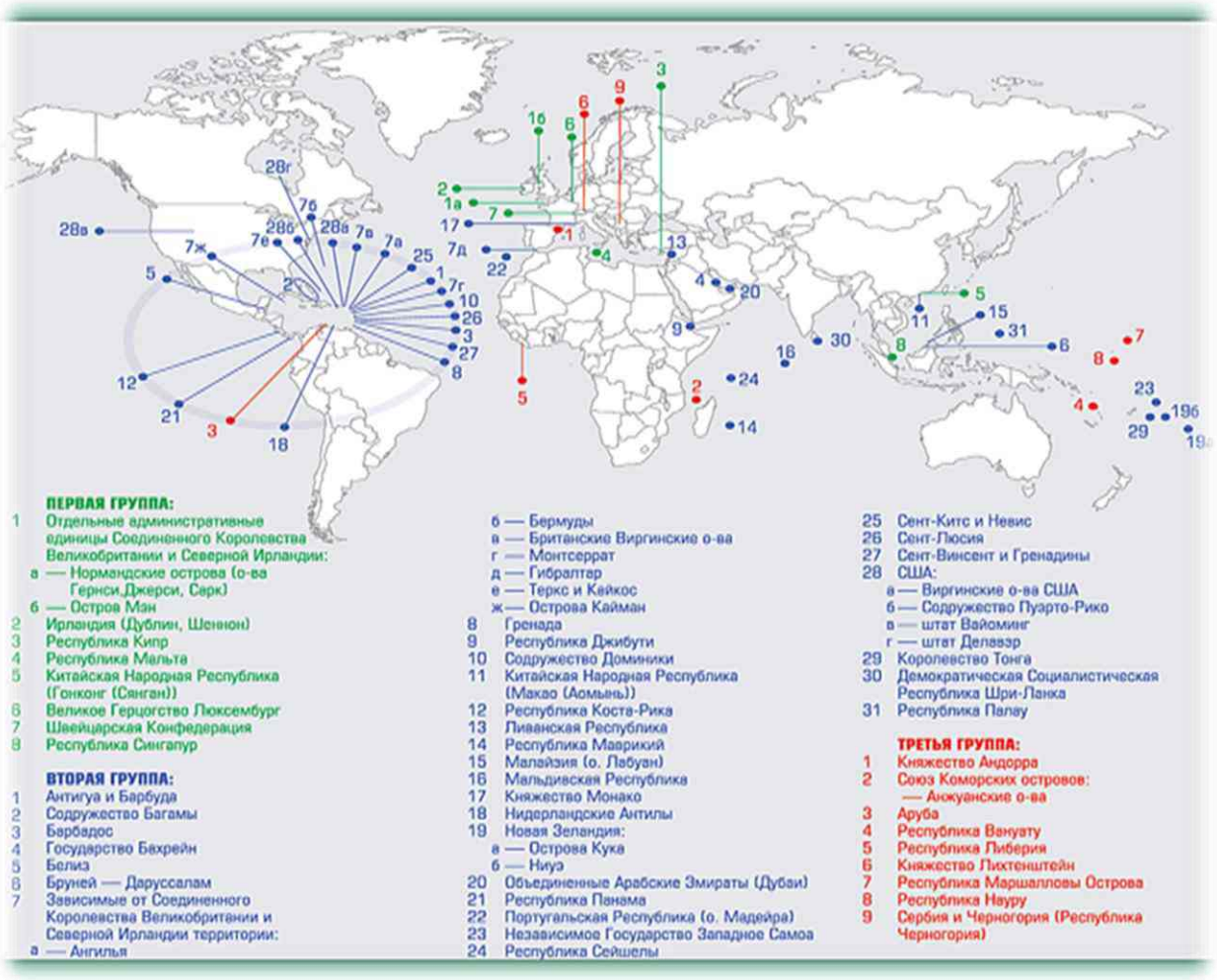

Рис. 2.1. Офшорні території

Такими можуть бути вся країна або певні її території, які називаються офшорними зонами, а зареєстровані на таких територіях юридичні особи вважаються офшорними компаніями.

Необхідність створення офшорних зон у більшості країн зумовлена відсутністю значного промислового виробництва на певній території і отримані від реєстрації офшорних компаній кошти є одним із основних джерел наповнення бюджету такої території.

Офшорною зоною вважається частина території або вся країна, законодавство якої дозволяє реєстрацію та діяльність компаній для отримання доходу із джерел, що перебувають поза межами країни реєстрації. Офшорним компаніям законодавством такої країни надаються суттєві податкові пільги та спрощена система звітності.

Основними ознаками офшорної компанії є щорічний фіксований податок (збір) у країні реєстрації, ведення господарської діяльності тільки за межами країни реєстрації, відсутність обов'язку у поданні звітності в країні реєстрації, відсутність обов'язку зі сплати податків у країні реєстрації.

Рис. 2.2. Основні ознаки офшорної компанії

Зареєстрована у штаті Делавер США компанія, яка буде вести господарську діяльність та отримувати доходи за межами території цієї країни, вважається безподатковою і не повинна сплачувати до бюджету США будь-які податки. Також немає необхідності надавати будь-які звіти до федеральних органів США чи місцевої

влади, або в органи іншої країни світу, на території якої компанія отримує дохід. Єдине, що необхідно, так це сплачувати щорічний фіксований податок у розмірі 345 доларів США.

Подібні вимоги спеціального законодавства діють у Панамі, Спеціальному адміністративному районі КНР Гонконг та багатьох інших країнах, в яких спеціальним законодавством дозволено реєстрацію та діяльність компаній для отримання доходу з джерел, що перебувають поза країнами реєстрації.

З державного реєстру країни реєстрації компанію можуть виключити лише в разі несплати щорічного фіксованого податку.

Законами певних країн передбачено можливість діяльності на їх території офшорних та оншорних компаній. Відмінністю офшорних компаній від оншорних є те, що вони реєструються на одній території, але вже за загальним законодавством можуть вести господарську діяльність та отримувати доходи в країні реєстрації, зобов'язані вести облік і сплачувати місцеві податки, а податкові пільги можуть отримувати лише на окремий вид господарської діяльності.

Компанії, керівництво якими здійснюється з території Кіпру, є резидентами цієї країни і незалежно від місця отримання доходів зобов'язані платити передбачені місцевим законодавством податки та збори. Компанії, органи управління якими та місце отримання доходів знаходяться за межами Кіпру, звільняються від сплати податків, крім щорічного фіксованого збору в розмірі 350 євро.

Спеціальною Європейською низькоподатковою юрисдикцією є Швейцарія, в якій спеціального законодавства з реєстрації офшорних компаній немає, проте базова ставка податку на прибуток на окремих територіях Швейцарії набагато менша ніж в Україні, а для холдингових компаній взагалі може бути знижена до декількох відсотків. Ведення бухгалтерського обліку є обов'язковим. Фінансова звітність юридичної особи формується місцевими аудиторами за підсумками роботи за рік. Надійною у цій країні є банківська система. Безстрокова і абсолютна таємниця вкладів закріплена на законодавчому рівні. Зареєстровані у Швейцарії компанії здебільшого виступають посередниками між офшорними компаніями та вітчизняними підприємствами.

Американське Самоа	Джибуті	Люксембург	Португалія[4]
Андорра	Домініка	Макао	Самоа
Ангілья	Французька Полінезія	Малайзія[3]	Сан-Марино
Антигуа и Барбуда	Гибралтар	Мальдіви	Сейшельські Острови
Аруба	Гренада	Мальта	Сінгапур
Австрія	Гернсі	Маршаллові Острови	Синт-Мартен[1]
Багамські Острови	Гватемала	Маврикій	Сент-Кітс и Невіс
Бахрейн	Гонконг	Монако	Сент-Люсія
Барбадос	Угорщина	Монтсеррат	Сент-Вінсент и Гренадіни
Беліз	Острів Мен	Науру	Швейцарія
Бельгія	Ірландія	Нідерланди[2]	Тонга
Бермуди	Ізраїль	Нова Зеландія	Теркс і Кайкос
Британські Віргінські Острови	Джерсі	Ніуе	Об'єднані Арабські Емірати
Бруней	Кірибаті	Палау[4]	Великобританія
Кайманові острови	Латвія	Панама	Сполучені Штати Америки[5]
Коста-Ріка	Ліван	Філіппіни	Американські Віргінські острови
Кюрасао[1]	Ліберія	Острови Піткерн	Уругвай
Острови Кука	Ліхтенштейн	Вануату	Ватикан

[1]Раніше був частиною Нідерландських Антильських островів (розформовані у 2010 і нині є самокерованою територією).

[2]У тому числі Карибські Нідерланди (раніше Нідерландські Антильські острови).

[3]Тільки Федеральна територія Лабуан.

[4]Тільки Автономний округ Мадейра.

[5]Тільки в деяких штатах.

Рис. 2.3. Країни з ознаками офшорних зон

За оцінками різних іноземних установ, ознаки офшорних можуть мати компанії, зареєстровані на окремих територіях із пільговим оподаткуванням у 72 країнах світу.

Згідно з повідомленнями аналітиків Організації Об'єднаних Націй у 2016 році на рахунках офшорних компаній розміщувалося до 25 трильйонів доларів США, 80 відсотків з яких не були задекларовані, а отже, приховані від оподаткування.

Найбільше коштів офшорних компаній перебувають на банківських рахунках таких країн, як Швейцарія, Великобританія, Люксембург, Ліхтенштейн, США та Сінгапур.

На більшості офшорних територій діє правило, за яким отримані зареєстрованими на цих територіях компаніями доходи не підлягають оподаткуванню, адже вважаються доходами фізичних осіб, які є реальними власниками цих компаній.

Рис. 2.4. Оподаткування прибутку офшорної компанії

У разі встановлення фізичних осіб-резидентів України, які є власниками прибуткових офшорних компаній, цей прибуток може вважатися оподатковуваними іноземними доходами таких фізичних осіб.

Використання офшорних компаній забезпечує зберігання конфіденційності, дає можливість уникнути надмірного оподаткування, ухилитися від зайвого фінансового регулювання та виконання окремих правил, що за певних обставин може позитивно вплинути на розвиток легального бізнесу.

Водночас через офшорні компанії можна дослідити зв’язок організованої злочинності та фінансової еліти, дипломатичних та розвідувальних установ і міжнародних корпорацій. Офшорні

компанії є ключовими посібниками виводу з країни законних та незаконних капіталів, їх діяльність сприяє зростанню злочинності, збільшенню корупції, зменшенню податкових надходжень до бюджету, що може мати особливо шкідливий вплив на економічний розвиток країни та її фінансову стабільність.

Правоохоронні та контролюючі органи, а також міжнародні організації через ідентифікацію реальних власників офшорних компаній намагаються дослідити їх взаємозв'язок з організованою злочинністю та фінансовою елітою, міжнародними корпораціями, дипломатичними та розвідувальними органами.

Значний резонанс у світі викликало оприлюднення документів однієї з панамських юридичних компаній, які підтверджують реєстрацію на офшорних територіях сотень тисяч офшорних компаній та трастів. Серед фігурантів опинилися діючі та колишні політики, їх родичі, мільярдери, зірки світового футболу та кіно, інші відомі люди та керівники найбільших підприємств, які використовували зареєстровані на територіях із пільговим оподаткуванням компанії для ухилення в своїх країнах від сплати податків.

Навряд чи можна вважати патріотами своєї країни людей, які для особистого збагачення використовують офшорний бізнес. Юридичну оцінку діяльності таким особам повинні давати компетентні органи на підставі об'єктивно проведеного розслідування.

ТЕМА 3. РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН З ІНОЗЕМНИМИ КОМПАНІЯМИ

Іноземні компанії свою діяльність повинні здійснювати відповідно до чинного в Україні законодавства, яким визначено поняття «іноземний суб'єкт господарської діяльності», «нерезидент», «пов'язані особи», «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» та інше.

Іноземними вважаються суб'єкти господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання за межами України та діють відповідно до законодавства іноземної держави. Під постійним місцезнаходженням розуміється місцезнаходження офіційно зареєстрованого головного органу управління (контори) суб'єкта господарської (зовнішньоекономічної) діяльності.

Господарська діяльність на території України іноземними суб'єктами господарювання здійснюється після відкриття свого представництва, його реєстрації у Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України та взяття такого представництва на облік як платника податків у податковому органі.

У податковому законодавстві іноземні суб'єкти господарської діяльності іменуються нерезидентами, під якими розуміють іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані, легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України.

Платниками податку на прибуток – нерезидентами є:

– юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом їх походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;

– постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують

агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників. Постійним представництвом є постійне місце діяльності, через яке повністю або частково проводиться господарська діяльність нерезидента в Україні.

При отриманні нерезидентом доходів від провадження будь-яких видів господарської діяльності на території України, то такі доходи можуть оподатковуватись.

Обов'язковому фінансовому моніторингу банками та іншими установами, які надають фінансові послуги, підлягає фінансова операція з зарахування або переказу коштів у разі, якщо одна зі сторін – учасників фінансової операції має реєстрацію чи місцезнаходження в державі, що віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон, а також переказ коштів на рахунок, відкритий у фінансовій установі, зареєстрованій у зазначеній державі. Кабінетом Міністрів України оприлюднено перелік 36 офшорних зон, які розташовані в Британських залежних територіях (Острів Гернсі, Острів Джерсі, Острів Мен, Острів Олдерні), на Близькому Сході (Бахрейн), у Центральній Америці (Беліз), Європі (Андорра, Гибралтар, Монако), Карибському регіоні (Ангілья, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багамські Острови, Британські Віргінські Острови, Віргінські Острови (США), Гренада, Кайманові Острови, Монтсеррат, Нідерландські Антильські Острови, Пуерто-Ріко, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Співдружність Домініки, Теркс і Кайкос), Африці (Ліберія, Сейшельські Острови), Тихоокеанському регіоні (Вануату, Маршальські Острови, Науру, Ніуе, Острови Кука, Самоа) і Південній Азії (Мальдівська Республіка).

Податковим законодавством передбачено поняття «контрольовані операції», під яким розуміють господарські операції платника податків, які можуть вплинути на його об'єкт оподаткування податком на додану вартість, а саме:

– господарські операції, які здійснюються з пов'язаними особами-нерезидентами;

– зовнішньоекономічні господарські операції з продажу та/або придбання товарів та/або послуг через комісіонерів-нерезидентів;

– господарські операції, які здійснюються з нерезидентами, зареєстрованими у державах (на територіях), включених до затвердженого Кабінетом Міністрів України переліку держав (територій) або є резидентами цих держав;

– господарські операції, що здійснюються між нерезидентом та його постійним представництвом в Україні;

– господарські операції, які здійснюються з нерезидентами, які не платять податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі з доходів, отриманих за межами держав реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, у якій вони зареєстровані як юридичні особи. Перелік організаційно-правових форм таких нерезидентів у розрізі держав (територій) затверджується Кабінетом Міністрів України.

Кабінетом Міністрів України визначено території, господарські відносини з якими підлягають контролю, та затверджено перелік 85 держав (територій), що відповідають встановленим для контрольованих операцій критеріям: Ангілья, Князівство Андорра, Антигуа і Барбуда, Аруба, Співдружність Багамських Островів, Барбадос, Королівство Бахрейн, Беліз, Бермудські Острови, Республіка Болгарія, Боснія і Герцеговина, Британські Віргінські Острови, Бруней-Даруссалам, Республіка Бурунді, Республіка Вануату, Віргінські Острови США, Гваделупа, Республіка Гватемала, Гернсі, Гібралтар, Особливий адміністративній район Китаю Гонконг (ЄС), Гренада, Грузія, Джерсі, Республіка Джибуті, Співдружність Домініки, Домініканська Республіка, Республіка Естонія, Ісламська Республіка Іран, Ірландія, Автономна співдружність Канарські Острови Королівства Іспанії, Республіка Кабо-Верде, Кайманові Острови, Держава Катар, Киргизька Республіка, Республіка Кіпр, Автономний край Косово і Метохія Республіки Сербія, Республіка Куба, Кюрасао, Лаоська Народно-Демократична Республіка, Латвійська Республіка, Республіка Ліберія, Ліванська Республіка, Князівство Ліхтенштейн, Республіка Маврикій, особливий

адміністративний район Китаю Макао, Югославська Республіка Македонія, Федеративна територія Лабуан Малайзії, Мальдівська Республіка, Республіка Мальта, Королівство Марокко, Мартініка, Республіка Маршаллові Острови, Федеративні штати Мікронезії, Республіка Молдова, Князівство Монако, Монтсеррат, Республіка Науру, Ніуе, Об'єднані Арабські Емірати, Султанат Оман, Острів Мен, Острови Кука, Острови Теркс і Кайкос, Республіка Палау, Республіка Панама, Республіка Парагвай, Співдружність Північних Маріанських Островів, Автономний регіон Мадейра Португальської Республіки, Пуерто-Ріко, Незалежна держава Самоа, Республіка Сан-Марино, Демократична Республіка Сан-Томе і Принсіпі, Республіка Сейшельські Острови, Сент-Вінсент і Гренадін, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Республіка Сінгапур, Сінт-Мартен (Нідерландська частина), Республіка Судан, Демократична Республіка Тімор-Лешті, Туркменістан, Угорщина, Республіка Узбекистан, Чорногорія.

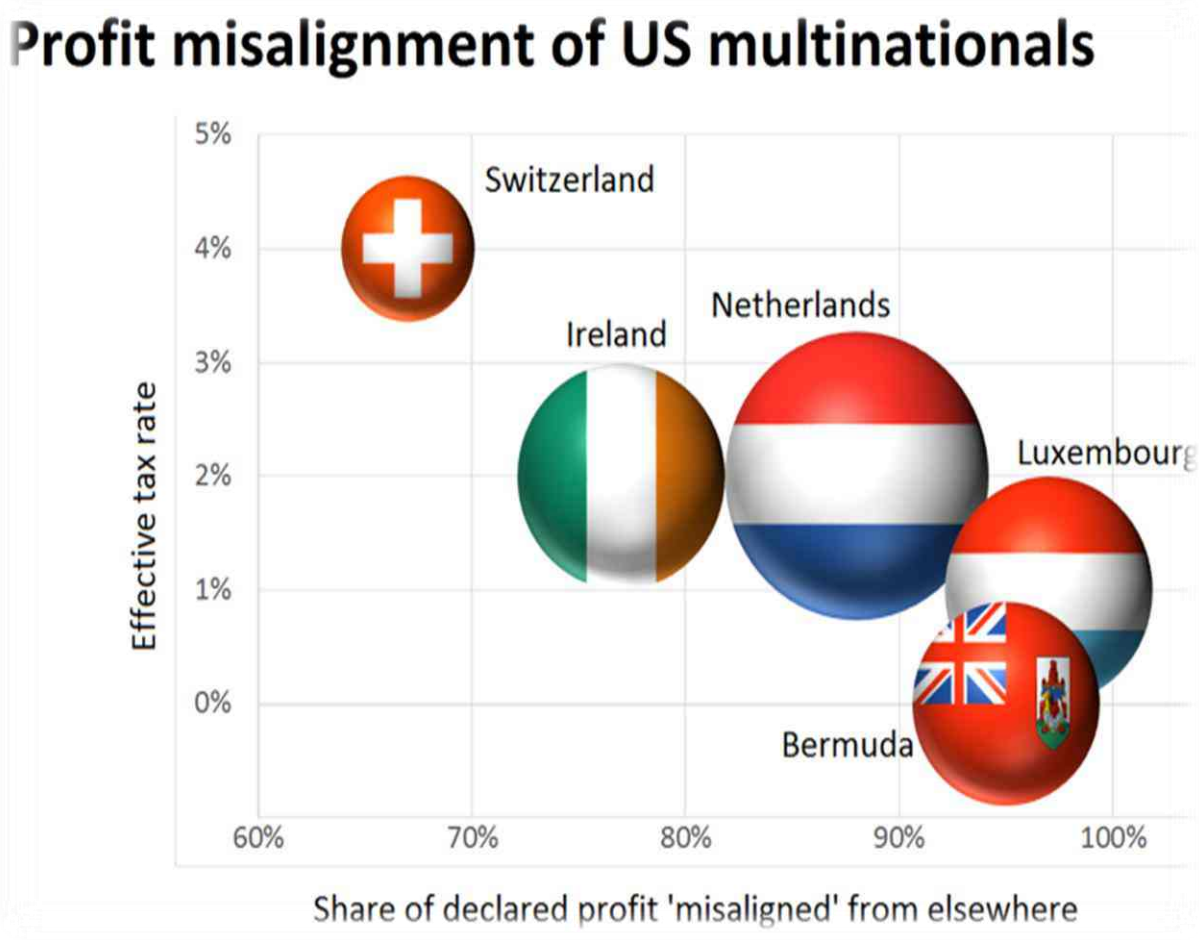

Рис. 3.1. Невідповідність декларування доходів транснаціональними компаніями

Серед оприлюднених територій відсутня Швейцарія, Нідерланди та Люксембург, щорічний товарооборот України з якими становить близько 4 млрд доларів США, а ставки податку на прибуток, отриманий транснаціональними компаніями за межами цих країн, майже нульові.

Проведені некомерційними міжнародними організаціями дослідження свідчать, що прибуток від діяльності за межами Швейцарії декларують майже 70 % зареєстрованих у цій країні транснаціональних компаній, у Нідерландах таких компаній близько 90 %, а у Люксембурзі майже 100 %.

За даними Національного банку України, більшість великих українських експортерів зовнішньоекономічні операції здійснюють через власних трейдерів або мають холдингові компанії, які зареєстровані у таких низько-податкових юрисдикціях, як Люксембург, Нідерланди та Швейцарія.

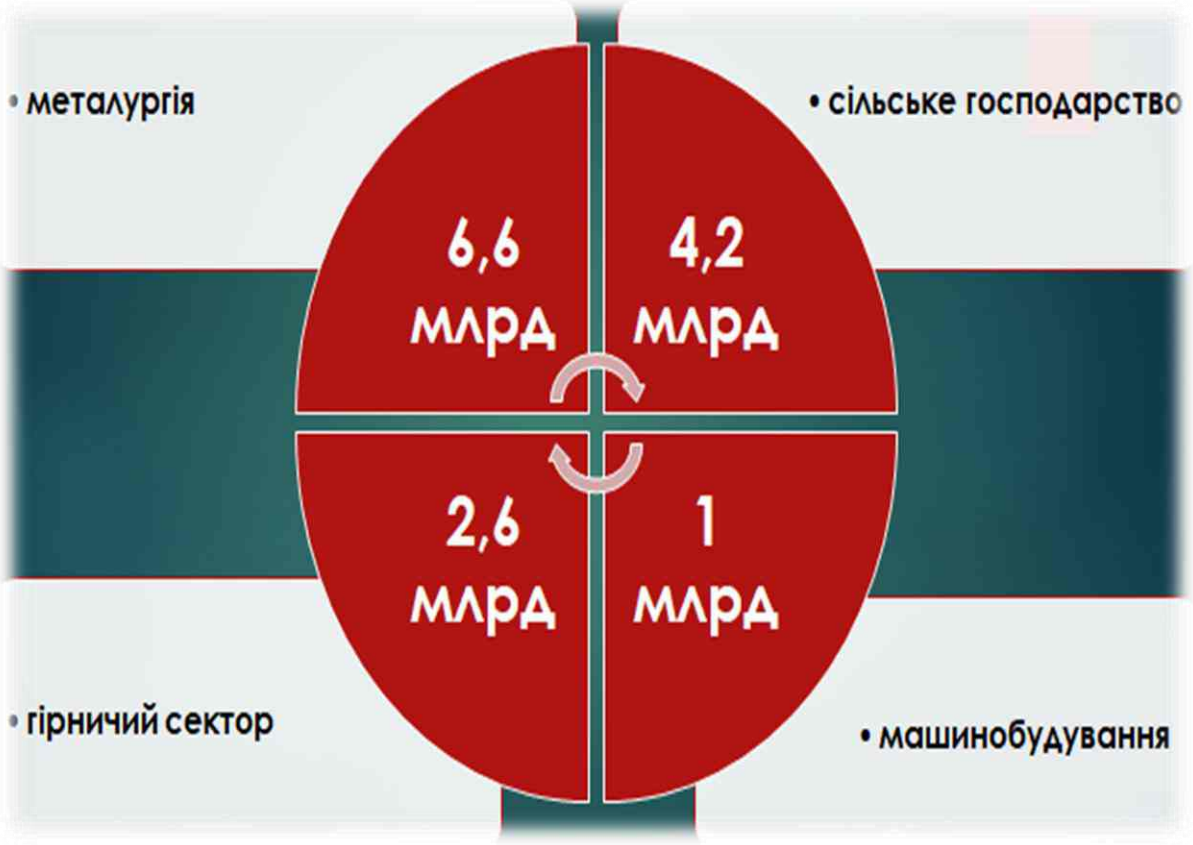

Рис. 3.2. Зовнішньоекономічні операції (у доларах США) 50 найбільших компаній-експортерів

За даними різних міжнародних організацій, щорічне переміщення прибутку з території України в низькоподаткові юрис-

дикції складає близько 11 млрд доларів США, що призводить до щорічних втрат державного бюджету від несплати податків, суми яких можуть складати майже 50 млрд гривень.

Рівень переміщення експортерами прибутку за межі території України з 2012 по 2015 року збільшився з 9,76 до 14,4 млрд доларів США або на 47 %. За інформацією Державної фіскальної служби України, у 2016 році вітчизняними підприємствами переказано за межі України на банківські рахунки пов'язаних осіб-нерезидентів та компаній, зареєстрованих на офшорних територіях, у вигляді процентів близько 42 млрд гривен.

За висновками спеціалістів Інституту соціально-економічної трансформації, при дослідженні діяльності 50 найбільших компаній-експортерів у 2015 році близько 40 % усіх зовнішньоекономічних операцій мали ознаки переміщення прибутку за межі території України.

Для визначення контрольованих операцій Кабінетом Міністрів України затверджено перелік організаційно-правових форм нерезидентів, які не платять податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи.

Відповідно до затвердженого переліку контрольованими є господарські операції платників податків, що впливають на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств, з нерезидентами певної організаційно-правової форми, що зареєстровані у 26 країнах світу.

Назва держави (території)	**Організаційно-правова форма**			
	назва мовою держави реєстрації/назва, транслітерована латиницею	**скорочена назва (абревіатура)**	**назва українською мовою**	**назва англійською мовою**
Австралія	General Partnership	GP	повне партнерство	General Partnership
	Limited Partnership	LP	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership

Австрійська Республіка	Offene Handelsgesellschaft	OHG	повне партнерство	General Partnership
	Offene Erwerbsgesellschaft	OEG	повне комерційне партнерство	General Commercial Partnership
	Kommandit Gesellschaft	KG	командитне партнерство	Limited Partnership
	Kommandit Erwerbsgesellschaft	KEG	командитне комерційне партнерство	Limited Commercial Partnership
	Gesellschaft nach bürger Recht	GesnbR	просте партнерство	Civil Law Partnership
Королівство Бельгія	Société en Nom Collecti Vennootschap Onder Fir	SNC, VOF	повне партнерство	General Partnership
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	Partnership (Ordinary Partnership)		партнерство (звичайне партнерство)	Partnership (Ordinary Partnership)
	Limited Partnership	LP	обмежене партнерство	Limited Partnership
	Limited Liability Partnership	LLP	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Liability Partnership
Королівство Данія	Skattesinteressentskab		повне партнерство	General Partnership
	Interessentskab	I/S	повне партнерство, засноване морськими компаніями	General Partnership, owned shipping firm
	Kommanditselskab	K/S	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
	Udlodende investeringsforening		інвестиційний фонд, який щороку розподіляє прибуток	Distributing Investment Fund
Республіка Естонія	Lepinguline investeerimisfond		інвестиційний фонд	Investment Fund
Держава Ізраїль	שותפות כללית	GP	повне партнерство	General Partnership
	שותפות מוגבלת	LP	обмежене партнерство	Limited Partnership

Італійська Республіка	Societa in Nome Collettivo	S.N.C.	повне партнерство	General Partnership
	Societa in Accomandita Semplice	LP	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
Канада	General Partnership	GP	повне партнерство	General Partnership
	Limited Partnership	LP	обмежене партнерство	Limited Partnership
	Trust		траст	Trust
	Extra Provincial Corporation	EPC	екстрапровінційна компанія	Extra Provincial Corporation
Республіка Корея	Johap		повне партнерство	General Partnership
	Hapja johap		обмежене партнерство	Limited Partnership
	Hapja hoesa		компанія у формі партнерства з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership Company
	Hapmyung hoesa		компанія у формі партнерства з необмеженою відповідальністю	Unlimited Partnership Company
	Ikmyung johap		приховане партнерство	Hidden Partnership
Велике Герцогство Люксембург	Société en Commandite Simple	SECS	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
	Société en Commandite par Actions	SECA	акціонерне партнерство з обмеженою відповідальністю	Partnership Limited by Shares
	Société en Nom Collectif	SENC	повне партнерство	General Partnership
	Société Civile		просте партнерство	Civil Partnership
	Association en Participation		асоціація	Association
	Société en Commandite Spéciale	SCSp	спеціальне обмежене партнерство	Special Limited Partnership

	Société d'Investissement Fixe	SICAF	інвестиційна компанія з фіксованим капіталом	Investment Company with Fixed Capital
	Société d'Investissemen Variable	SICA V	інвестиційна компанія з перемінним капіталом	Investment Company with Variable Capital
	Fonds Commune Placement		інвестиційний фонд	Fonds Commune Placement
Республіка Маврикій	Société civile		просте партнерство	Civil Partnership
	Société à responcibilitée		партнерство з додатковою відповідальністю	Limited Liability Partnership
	Société en commandite s		просте командитне партнерство	Limited Partnership
	Société en nom collectif		повне партнерство	General Partnership
	Global Business Companies category II		компанія глобального бізнесу категорії II	Global Business Companies Category II
Республіка Мальта	Partnership en commandite		повне партнерство	Limited Partnership
	Partnership en nom collectif		партнерство з обмеженою відповідальністю	General Partnership
Королівство Нідерландів	Vennootschap Onder Firma	V.O.F.	повне партнерство	General Partnership
	Commanditaire Vennootschap	C.V.	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
	Maatschap		професійне партнерство	Partnership
	Stichting		фонд	Fund
	Besloten Fonds voor Gemene Rekening		спільний фонд	Private Mutual Fund
Федеративна Республіка Німеччина	Gesellschaft Bürgerliche	GbR	просте партнерство цивільно-правової форми	Civil Law Partnership

	Stille Gesellshaft		пасивне партнерство	Dormant Partnership
	Kommandit Gesellschaft auf Aktien	KGaA	акціонерне командитне партнерство	Partnership lLmited by Shares
	Kommandit Gesellschaft	KG	командитне партнерство	Limited Partnership
	Offene Handelsgesellschaft	OHG	повне партнерство	General Partnership
Нова Зеландія	General Partnership	GP	повне партнерство	General Partnership
	Limited Partnership	LP	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
Об’єднані Арабські Емірати	Free Zone Company	FZCO	компанія вільної економічної зони	Free Zone Company
	Free Zone Establishment	FZE	підприємство вільної економічної зони	Free Zone Establishment
	Free Zone Limited Liability Company	FZ LLC	компанія з обмеженою відповідальністю вільної економічної зони	Free Zone Limited Liability Company
	Limited Liability Company	LLC	компанія з обмеженою відповідальністю	Limited Liability Company
	Sole Proprietorship	SP	індивідуальне приватне підприємство	Sole Proprietorship
	International Business Company	IBC	міжнародна бізнес-компанія	International Business Company
Республіка Польща	Spólka Komadytowa	S.K.	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
	Spółka partnerska		професійне партнерство	Professional Partnership
	Spółka Komandytowo-A	S.K.A.	акціонерне партнерство з обмеженою відповідальністю	Partnership Limited by Shares
	Spólka Jawna	S.J.	повне партнерство	General Partnership

	Spólka prawa Cywolneg	S.C.	просте партнерство	Civil Partnership
Республіка Сінгапур	General Partnership	GP	повне партнерство	General Partnership
	Limited Partnership	LP	обмежене партнерство	Limited Partnership
	Limited Liability Partnership	LLP	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Liability Partnership
Словацька Республіка	Verejná Obhodná Spoloč	V.O.S.	повне партнерство	General Partnership
	Komanditná Spoločnosť	K.S.	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
Сполучені Штати Америки (штати Делавар, Каліфорнія, Невада, Нью-Джерсі, Нью-Йорк, Техас, Флорида)	General Partnership	GP	повне партнерство	General Partnership
	Limited Liability Partnerhip	LLP	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Liability Partnerhip
	Limited Liability Company	LLC	компанія з обмеженою відповідальністю	Limited Liability Company
Турецька Республіка	Kollektif Şirket		повне партнерство	General Partnership
	Adi Şirket		обмежене партнерство	Limited Partnership
Французька Республіка	Société en Nom Collecti	S.N.C.	повне партнерство	General Partnership
	Société en Commandite	S.C.S.	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
	Groupement d'Intérêt Éc	G.I.E.	об’єднання за економічним спрямуванням	
	Société civile		просте (цивільне) партнерство	Civil Partnership
	Société en participation		об’єднання	
	Fonds Commun de Placement a Risques		інвестиційний фонд (із спеціалізацією на ризикових операціях)	

Чеська Республіка	Komanditní Společnost	K.S.	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
	Veřejná Obhodní Spol	V.O.S.	повне партнерство	General Partnership
Швейцарська Конфедерація	Kollektivgesellschaft, S nom collectif, Società i collettivo		повне партнерство	General Partnership
	Kommanditgesellschaf commandite, Società i accomandita	LP	партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership
	Einfache Gesellschaft, simple, Società semplic		просте партнерство	Simple Partnership
Японія	Nin'i kumiai		повне партнерство	General Partnership
	Toushi jigyo yugen sekinin kumiai		інвестиційне партнерство з обмеженою відповідальністю	Investment Business Limited Partnership
	Yugen sekinin jigyo kumiai		партнерство з обмеженою відповідальністю	Limited Liability Partnership
	Goshi-Kaisha		компанія у вигляді партнерства з обмеженою відповідальністю	Limited Partnership Company
	Gomei Kaisha		компанія у вигляді повного партнерства	General Partnerhsip Company
	Tokumei Kumiai		спляче партнерство	Silent Partnership

Рис. 3.3. Перелік організаційно-правових форм нерезидентів

Якщо нерезидентом, організаційно-правова форма якого включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України, у звітному році сплачувався податок на прибуток (корпоративний податок), господарські операції платника податків з ним, за відсутності інших критеріїв, визнаються неконтрольованими.

Подібні законодавчі міри вводяться з метою оподаткування прибутку суб'єктів господарювання, які перебувають на території України.

Платник податків, який бере участь у контрольованій операції, об'єм податкового прибутку визначає відповідно до принципу «витягнутої руки». Тобто умови контрольованих операцій не повинні відрізнятися від умов, що застосовуються між непов'язаними особами у порівняних неконтрольованих операціях. Якщо умови контрольованої операції цьому принципу не відповідають, відповідний прибуток, який міг бути нарахований платнику податків в умовах контрольованої операції, включається до оподатковуваного прибутку платника податків.

Дані про засновників (учасників) та кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) юридичної особи розміщені в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських організацій.

Кінцевим бенефіціарним власником (контролером) є фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, що здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі.

При цьому кінцевим бенефіціарним власником (контролером) не може бути особа, яка має формальне право на 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі, але є агентом, номінальним утримувачем (номінальним власником) або є тільки посередником щодо такого права.

При проведенні розслідувань необхідно перевіряти, чи відповідає дійсності вказана в Єдиному державному реєстрі

юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських організацій інформація про кінцевих бенефіціарних власників певної юридичної особи. Власники деяких юридичних осіб можуть приховувати про себе інформацію шляхом укладення з номінальними утримувачами трастових угод, які відсутні у відкритому доступі й можуть бути витребувані лише правоохоронними органами юрисдикції, в якій проходила реєстрація такої юридичної особи.

Пов'язані особи – юридичні та/або фізичні особи, відносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють, з урахуванням таких критеріїв:

а) для юридичних осіб:

– одна юридична особа безпосередньо та/або опосередковано (через пов'язаних осіб) володіє корпоративними правами іншої юридичної особи у розмірі 20 і більше відсотків;

– одна і та сама юридична або фізична особа безпосередньо та/або опосередковано володіє корпоративними правами у кожній такій юридичній особі у розмірі 20 і більше відсотків;

– одна і та сама юридична або фізична особа приймає рішення щодо призначення (обрання) одноособових виконавчих органів кожної такої юридичної особи;

– одна і та сама юридична або фізична особа приймає рішення щодо призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу колегіального виконавчого органу або наглядової ради кожної такої юридичної особи;

– принаймні 50 відсотків складу колегіального виконавчого органу та/або наглядової ради кожної такої юридичної особи складають одні й ті самі фізичні особи;

– одноособові виконавчі органи таких юридичних осіб призначені (обрані) за рішенням однієї і тієї самої особи (власника або уповноваженого ним органу);

– юридична особа має повноваження на призначення (обрання) одноособового виконавчого органу такої юридичної особи або на призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

– кінцевим бенефіціарним власником (контролером) таких юридичних осіб є одна і та сама фізична особа;

– повноваження одноособового виконавчого органу таких юридичних осіб здійснює одна і та сама особа;

– сума всіх кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від однієї юридичної особи та/або кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від інших юридичних осіб, гарантованих однією юридичною особою, стосовно іншої юридичної особи перевищує суму власного капіталу більше ніж у 3,5 раза (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, – більше ніж у 10 разів). При цьому сума таких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги та власного капіталу визначається як середнє арифметичне значення (на початок та кінець звітного періоду). Положення цього абзацу не поширюються на суму кредитів (позик), залучених під державні гарантії;

б) для фізичної особи та юридичної особи:

– фізична особа безпосередньо та/або опосередковано (через пов’язаних осіб) володіє корпоративними правами юридичної особи у розмірі 20 і більше відсотків;

– фізична особа має право призначати (обирати) одноособовий виконавчий орган такої юридичної особи або призначати (обирати) не менш як 50 відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

– фізична особа здійснює повноваження одноособового виконавчого органу в такій юридичній особі;

– фізична особа має повноваження на призначення (обрання) одноособового виконавчого органу такої юридичної особи або на призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

– фізична особа є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи;

– сума всіх кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від фізичної особи, наданих юридичній особі, та/або будь-яких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від інших фізичних осіб, наданих юридичній особі, які надаються під

гарантії цієї фізичної особи, перевищують суму власного капіталу більше ніж у 3,5 рази (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, – більше ніж у 10 разів). При цьому сума таких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги та власного капіталу визначається як середнє арифметичне значення (на початок та кінець звітного періоду);

в) для фізичних осіб: чоловік (дружина), батьки (у тому числі усиновлювачі), діти (повнолітні/неповнолітні, у тому числі усиновлені), повнорідні та неповнорідні брати і сестри, опікун, піклувальник, дитина, над якою встановлено опіку чи піклування.

Усі корпоративні права, які належать (безпосередньо та/або опосередковано) юридичній особі в іншій юридичній особі, є сумою часток корпоративних прав, які:

– безпосередньо належать такій юридичній особі в іншій юридичній особі;

– належать будь-якій із пов’язаних сторін такої юридичної особи в іншій юридичній особі.

Для цілей визначення, чи володіє фізична особа безпосередньо та/або опосередковано корпоративними правами у розмірі 20 і більше відсотків у юридичній особі, усі корпоративні права, які належать (безпосередньо та/або опосередковано) фізичній особі, є сумою часток корпоративних прав, які:

– безпосередньо належать такій фізичній особі в юридичній особі;

– належать будь-яким пов’язаним особам такої фізичної особи у зазначеній юридичній особі.

Якщо фізична особа визнається пов’язаною з іншими особами відповідно до цього підпункту, такі особи визнаються пов’язаними між собою.

Розмір частки володіння корпоративними правами розраховується у разі:

– опосередкованого володіння (в одному ланцюгу) – шляхом множення часток володіння корпоративними правами;

– володіння через кілька ланцюгів – шляхом підсумовування часток володіння корпоративними правами в кожному ланцюгу.

Коли частка володіння корпоративними правами кожної особи в наступній юридичній особі в ланцюгу становить 20 і більше відсотків, усі особи такого ланцюга є пов'язаними (незалежно від результатів множення).

Пряма або опосередкована участь держави в юридичних особах не є підставою для визнання таких юридичних осіб пов'язаними. Ці платники податків можуть бути визнані пов'язаними з інших підстав.

За наявності певних обставин юридичні та/або фізичні особи, які є сторонами господарської операції, мають право самостійно визнати себе для цілей оподаткування пов'язаними особами.

Контролюючий орган в судовому порядку може довести на основі фактів і обставин, що одна юридична або фізична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями іншої юридичної особи та/або що та сама фізична або юридична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями кожної юридичної особи.

Враховуючи можливість використання при вчиненні фінансових злочинів компаній, що зареєстровані в офшорних територіях і в інших низькоподаткових юрисдикціях, іноземні компанії, які можуть використовуватись для вчинення в Україні махінацій у сфері державних фінансів, у подальшому будуть називатися зареєстрованими у зоні пільгового оподаткування компаніями.

ТЕМА 4. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

За оцінками деяких експертів, втрати бюджету України від використання схем із зареєстрованими у зоні пільгового оподаткування компаніями сягають близько 50 млрд гривень щорічно. Махінації з державними фінансами здійснюються незважаючи на діюче на офшорних територіях правило, за яким отриманий зареєстрованими на цих територіях компаніями дохід не підлягає оподаткуванню, а вважається прибутком власника офшорної компанії і тому має оподатковуватись у країні, резидентом якої є власник компанії.

Податковий кодекс України не містить прямих норм, які б визначали, що до оподатковуваних іноземних доходів фізичної особи-резидента належать доходи, отримані юридичною особою, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) якої є фізична особа-резидент, за умови, що така юридична особа є нерезидентом певної організаційно-правової форми або має реєстрацію чи місцезнаходження у державі (території), яка віднесена до переліку офшорних зон. Не є, відповідно до чинного податкового законодавства, об'єктом оподаткування рухоме чи нерухоме майно, власником якого є юридична особа, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) якої є фізична особа-резидент, за умови, що така юридична особа є нерезидентом певної організаційно-правової форми або має реєстрацію чи місцезнаходження у державі (території), яка віднесена до переліку офшорних зон.

Податковим законодавством України передбачено, що об'єктом оподаткування фізичної особи-резидента є іноземні доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України. Під доходом, що отриманий з джерел за межами України, розуміється будь-який дохід, отриманий фізичною особою-резидентом, у тому числі від будь-яких видів його діяльності за межами митної території України, включаючи проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші види пасивних доходів, спадщину, подарунки, виграші, призи, доходи від виконання робіт (надання послуг) за

цивільно-правовими та трудовими договорами, від надання резидентам в оренду (користування) майна, розташованого за межами України, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих за межами України портів, доходи від продажу майна, розташованого за межами України, дохід від відчуження інвестиційних активів, у тому числі корпоративних прав, цінних паперів тощо, інші доходи від будь-яких видів діяльності за межами митної території України або територій, непідконтрольних контролюючим органам. Доходи, отримані фізичною особою-резидентом з джерел походження за межами України, включаються до складу загального річного оподаткованого доходу, крім доходів, що не підлягають оподаткуванню в Україні відповідно до положень Податкового кодексу України чи міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Податковим кодексом України передбачено, що до загального річного оподатковуваного доходу платника податків не включається основна сума поворотної фінансової допомоги, наданої платником податків іншим особам, яка повертається йому, основна сума поворотної фінансової допомоги, що отримується платником податків. Отже, сума позики (поворотної фінансової допомоги), що отримана фізичною особою-резидентом, який є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи-нерезидента, на підставі укладеного із таким нерезидентом договору позики, протягом дії цього договору не є об'єктом оподаткування та не відображається у річній податковій декларації про майновий стан і доходи такої фізичної особи. Вказані норми чинного законодавства дозволяють власникам зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній без сплати податків користуватися доходом під виглядом довготривалої позики.

Кримінальним кодексом України визначено декілька норм, у тому числі складно сконструйованих, які встановлюють кримінальну відповідальність за махінації у сфері формування та використання державних фінансових ресурсів. Серед іншого покарання передбачено за:

– заволодіння чужим майном або придбання права на таке майно шляхом обману чи зловживання довірою (стаття 190 Кримінального кодексу України);

– привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (стаття 191 Кримінального кодексу України);

– умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять у систему оподаткування, введених в установленому законом порядку, вчинене особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження коштів до бюджетів чи державних цільових фондів (стаття 212 Кримінального кодексу України);

– умисне ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, вчинене особою, яка зобов'язана його сплачувати, якщо таке діяння призвело до фактичного ненадходження коштів до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (стаття 212-1 Кримінального кодексу України);

– надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади з метою одержання пільг щодо податків (стаття 222 Кримінального кодексу України);

– умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи, використання службовою особою службового становища всупереч інтересам служби, що завдало матеріальну шкоду державним інтересам (стаття 364 Кримінального кодексу України);

– складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів, що спричинило матеріальну шкоду державним інтересам (стаття 366 Кримінального кодексу України);

– невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що спричинило матеріальну шкоду державним інтересам (стаття 367 Кримінального кодексу України).

Якщо частиною 4 статей 212, 212-1 Кримінального кодексу України передбачено заохочувальні норми для можливості звільнення від кримінальної відповідальності особи у разі сплати донарахованих податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а також відшкодування шкоди за їх несвоєчасну сплату, то у статтях 190, 191, 222, 364, 366, 367 Кримінального кодексу України аналогічні стимулюючі норми про звільнення від кримінальної відповідальності не передбачені. Доцільність існування передбачених частинами 4 статей 212 та 212-1 Кримінального кодексу України норм обумовлена позитивним для державних фінансів практичним досвідом їх застосування. Так, якщо з 2006 по 2010 роки по направлених до суду податковою міліцією кримінальних справах до бюджетів щорічно відшкодовувалось завданих фінансовими злочинами збитків на суму близько 150 млн грн, то з 2011 по 2015 роки (після внесення до законодавства відповідних стимулюючих норм) щорічно вже відшкодовувалось в середньому по 620 млн грн, або у 4 рази більше.

Неоднозначними для тлумачення є норми статей 212 та 212-1 Кримінального кодексу України у частині формулювання такої обов'язкової ознаки складу цих злочинів, як ненадходження коштів до бюджетів чи державних фондів. Дефініція про ненадходження коштів саме до бюджетів чи фондів означає, що їх повинно бути не менше двох, а отже, ненадходження коштів до одного, наприклад державного, бюджету формально може не утворювати складу злочину, передбаченого статтею 212 Кримінального кодексу України. Такий висновок підтверджується порівняльним аналізом статті 212 зі статтею 209 Кримінального кодексу України, у якій під легалізацією розуміється здійснення не кількох фінансових операцій чи правочинів, а саме однієї фінансової операції або правочину з коштами або іншим майном, одержаним внаслідок вчинення одного злочину.

Не відповідає принципу забезпечення у суспільстві справедливості співвідношення встановленого кримінальним законодавством покарання за злочини у сфері державних фінансів, що

вчинені службовими особами умисно чи з необережності. За умисне завдання бюджетам шкоди на суму, яка в тисячу і більше разів перевищує установлений законодавством неоподаткову-ваний мінімум доходів громадян (2017 року – 800 тис. грн), статтею 212 Кримінального кодексу України передбачено покарання у вигляді штрафу від 0,8 до 1,6 млн грн. За умисне ухилення від сплати податків на суму, меншу за тисячу установлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, кримінальна відповідальність за статтею 212 Кримінального кодексу України не передбачена. Водночас за необережне завдання шкоди державним інтересам на суму, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (2017 року – 200 тис. грн), статтею 367 Кримінального кодексу України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 5 років. Тобто дії службової особи, яка у 2017 році умисно ухилилася від сплати податків на суму 700 тис грн, не можуть кваліфікуватися за статтею 212 Кримінального кодексу України і така особа не підлягає притягненню до кримінальної відповідальності за цією статтею Кримінального кодексу України. Якщо збитки бюджету на таку ж суму нанесені тією ж особою у результаті службової недбалості, ця службова особа, відповідно до статті 367 Кримінального кодексу України, може отримати покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 5 років.

Не відповідає принципу забезпечення у суспільстві справедливості співвідношення встановленого кримінальним законодавством покарання за умисне вчинення службовими особами махінацій з державними фінансами при кваліфікації дій за статтею 364 Кримінального кодексу України, яка носить загальний характер та статтями 212 і 212-1 Кримінального кодексу України, що носять спеціальний характер. Стаття 364 Кримінального кодексу України як загальна норма передбачає покарання за визначене коло діянь, а саме: умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи, використання службовою особою службового становища всупереч інтересам служби, що завдало матеріальну шкоду державним інтересам. Статті 212 та

212-1 Кримінального кодексу України як спеціальні норми охоплюють лише частину цього кола, тобто різновид діянь, передбачених загальною нормою. Якщо у вчиненому діянні відсутня яка-небудь ознака спеціальної норми, то замість неї застосовується загальна. За умисне ухилення від сплати податків у 2017 році на суму більшу за 800 тис. грн статтею 212 Кримінального кодексу України передбачено покарання у вигляді штрафу до 1,6 млн грн, а на суму меншу за 800 тис. грн – кримінальна відповідальність не передбачена. Водночас для службової особи, діями якої завдано матеріальну шкоду державним інтересам шляхом умисного ухилення від сплати податків на суму від 200 до 800 тис. грн, статтею 364 Кримінального кодексу України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 6 років.

Проблематичним у цьому зв'язку є також практичне застосування статті 366 Кримінального кодексу України у разі, якщо підроблення офіційних документів було способом умисного ухилення від сплати податків. Залежно від суми завданої бюджетам шкоди особа може притягуватись до кримінальної відповідальність за вчинення дій, які є способом ухилення від сплати податків, тоді як кримінальна відповідальність за саме ухилення від сплати податків може виключатися. Так, за підроблення офіційних документів, що спричинило шкоду державним інтересам на суму 200 тис. грн і більше, службова особа, відповідно до статті 366 Кримінального кодексу України, може понести кримінальне покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 5 років, хоча для притягнення до кримінальної відповідальності за умисне ухилення від сплати податків сума ненадходження коштів до бюджетів повинна складати 800 тис. грн і більше. Крім того, у разі повного відшкодування шкоди, завданої ухиленням від сплати податків шляхом підроблення офіційних документів, службова особа звільняється від кримінальної відповідальності за скоєний злочин у вигляді ухилення від сплати податків, проте має понести кримінальне покарання за вчинення службового підроблення. Таким чином нівелюється заохочувальний зміст застосування норм, передбачених частинами 4 статей 212 і 212-1 Кримінального кодексу України.

Недосконалим є законодавче регулювання діяльності органів, які повинні боротися з махінаціями у сфері державних фінансів. З 2012 року діє новий Кримінальний процесуальний кодекс України та інші зміни до законодавства, якими частково врегульовувалась сфера діяльності органів по боротьбі з фінансовою злочинністю. Серед іншого були внесені зміни до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», відповідно до яких підрозділи органів доходів і зборів, які ведуть боротьбу з контрабандою, наділялись правом проведення оперативно-розшукової діяльності. Проте такі підрозділи у органах доходів і зборів не створені і, відповідно, завдання оперативно-розшукової діяльності щодо забезпечення митної безпеки держави органами доходів і зборів не виконуються.

Не визначено законодавством і чітке розмежування підслідності кримінальних правопорушень. Вчинення фіктивного підприємництва, ухилення від сплати податків, шахрайство з фінансовими ресурсами та скоєння інших махінацій у сфері державних фінансів продовжують розслідувати слідчі різних правоохоронних органів. Досудове розслідування злочинів, передбачених ст. 212 Кримінального кодексу України (щодо ухилення від сплати податків), віднесено до підслідності слідчих податкової міліції, а розслідування злочинів, передбачених ст. 222 КК України (стосовно неправомірного отримання пільг щодо податків), віднесено до підслідності слідчих органів Національної поліції. Хоча наслідком вчинення цих злочинів є ненадходження до бюджетів коштів, які мали б надійти у вигляді податків. За відсутності відповідних доручень найвищих органів виконавчої влади про пріоритетні напрями роботи правоохоронних органів щодо ліквідації негативних явищ, які впливають на сферу державних фінансів, керівники правоохоронних органів кожен окремо та на свій розсуд визначають пріоритети очолюваних ними органів по боротьбі з фінансовою злочинністю. Наслідки такої діяльності відображені у додатках до щорічної державної статистичної форми звітності про роботу органів досудового слідства. Так, із 2 млрд 114 млн грн, які до бюджетів усіх рівнів було відшкодовано у кримінальних провадженнях,

направлених до суду протягом 2013–2015 років, 1 млрд 955 млн грн (92,5 %) відшкодовано по справах, направлених до суду слідчими податкової міліції, і лише 159 млн грн (7,5 %) відшкодовано до бюджетів усіх рівнів по справах, направлених до суду іншими правоохоронними органами разом. Хоча при розслідуванні злочинів, вчинених у сфері державних фінансів, пріоритетом вважається відновлення порушених прав шляхом відшкодування завданих збитків, що є більш корисним для суспільства та виправданим з точки зору адекватності покарання вчиненому злочину.

Не відповідає якісним відмінностям щодо ступеня суспільної небезпеки (тяжкості) різниця в нормативно встановлених розмірах покарання за вчинення дій, відповідальність за які передбачена окремими нормами адміністративного та кримінального законодавства. Переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене з метою ухилення від сплати податків, відповідно до ст. 212 Кримінального кодексу України, карається штрафом певного розміру, а у разі добровільної сплати донарахованих податків, зборів та відшкодування шкоди за їх несвоєчасну сплату особа взагалі звільняється від кримінальної відповідальності. Аналогічні дії, вчинені без мети ухилення від сплати податків або якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження коштів до бюджетів чи державних фондів на суму, яка не перевищує в тисячу і більше разів установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, відповідно до статей 482, 483 Митного кодексу України, караються штрафом у розмірі 100 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем чи з приховуванням від митного контролю.

Одним із досудових розслідувань було встановлено підприємця, який з метою ухилення від сплати податків у сумі близько 2 млн грн п’ятьма автомобілями вартістю майже 6 млн грн з

приховуванням від митного контролю перемістив через митний кордон України товар вартістю близько 5 млн грн. Після повного відшкодування завданих бюджету збитків у сумі майже 2 млн грн кримінальна справа була направлена до суду, який постановив рішення звільнити цього підприємця від кримінальної відповідальності на підставі частини 4 статті 212 Кримінального кодексу України, повернути йому товар вартістю близько 5 млн грн і автомобілі, вартістю майже 6 млн грн, що використовувалися для переміщення цього товару через митний кордон України. До адміністративної відповідальності підприємець притягнутий не був, враховуючи конституційний принцип, відповідно до якого ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, а адміністративна відповідальність за вчинене правопорушення може наставати лише у разі, якщо це правопорушення за своїм характером не тягне за собою відповідно до законодавства кримінальну відповідальність. Хоча у разі притягнення підприємця до адміністративної відповідальності, відповідно до статті 482 Митного кодексу України, суд міг би постановити рішення про конфіскацію товару вартістю 5 млн грн та автомобілів вартістю близько 6 млн грн, що використовувалися для переміщення цих товарів через митний кордон України.

Розбалансованість нормативного регулювання діяльності органів, які повинні боротися з фінансовою злочинністю, призводить до неналежного матеріально-технічного забезпечення цих органів, втрати кваліфікованих кадрів та негативного сприйняття суспільством професійної діяльності співробітників, які виконують завдання з виявлення та розслідування махінацій у сфері державних фінансів.

ТЕМА 5. ТИПОВА СТРУКТУРА ІНОЗЕМНИХ КОМПАНІЙ

Для визначення осіб, які можуть вчиняти махінації у сфері державних фінансів або володіти необхідною для слідства інформацією, потрібно розглянути типові структури іноземних та вітчизняних компаній.

Визначити таких осіб допоможе аналіз повноважень працівників вітчизняних підприємств і компаній, що реєструються у зонах пільгового оподаткування.

Структура іноземних компаній часто формується у вигляді холдингів, тобто компаній, які контролюють діяльність інших підприємств через володіння контрольним пакетом акцій.

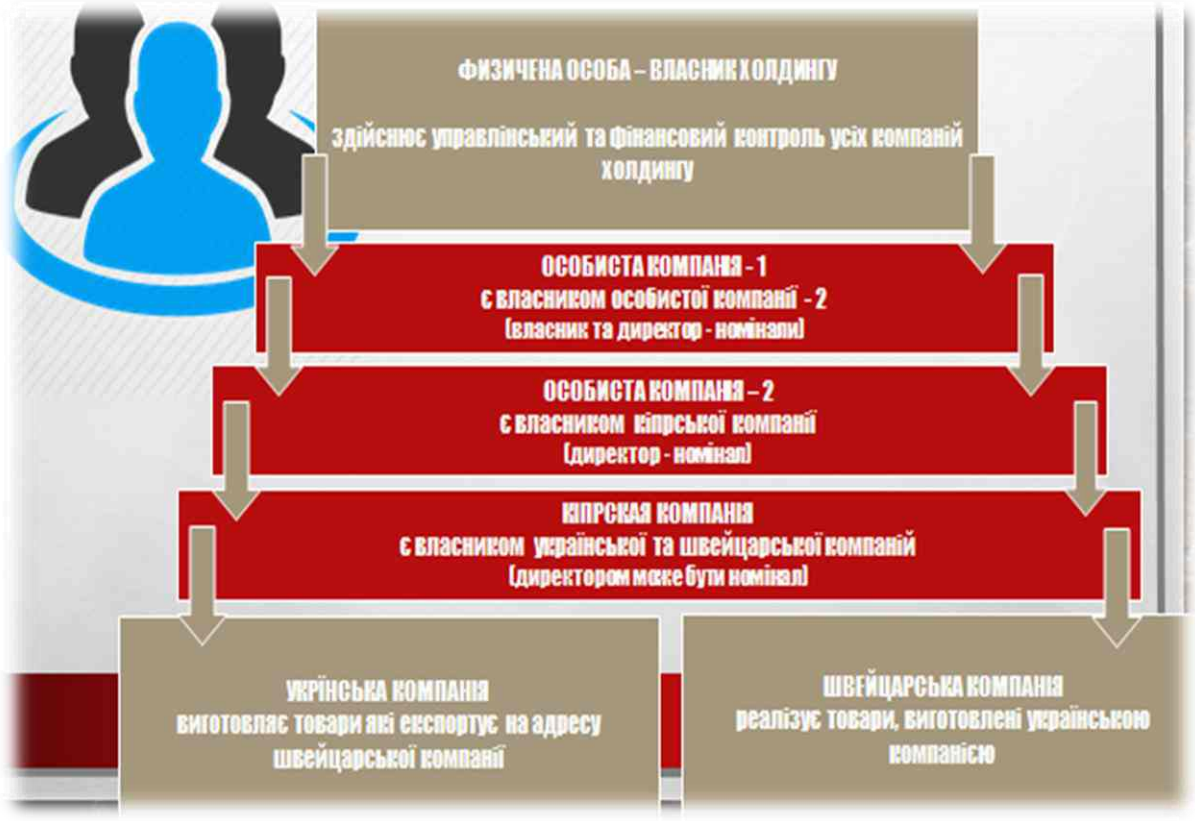

Рис. 5.1. Типова структура холдингу

Реєстрація компанії, за допомогою якої певна фізична особа має намір контролювати роботу компаній, що входять до холдингу, відбувається на офшорній території. Є можливість придбати зареєстровану офшорну компанію або зареєструвати нову з певною назвою.

Рис. 5.2. Підтвердження реєстрації компанії

Законодавство офшорної території дозволяє іноземним громадянам самим стати безпосереднім власником офшорної компанії або укласти трастову (довірчу) угоду з іншою особою. Зміст трастової угоди в тому, що зареєстрована таким чином компанія буде проводити діяльність на основі довірчої угоди, де повірений погоджується виконувати певні юридичні дії за рахунок та в інтересах довірителя. Реальним власником такої компанії залишається довіритель, хоча в державних реєстрах офшорної території власником компанії буде значитись повірений.

У трастовій угоді зазначаються дані повіреного, його місце проживання, а також підтвердження та заяви про те, що він володіє зареєстрованими та вказаними у трастовій угоді на його ім’я акціями як номінал та довірена особа довірителя (із зазначенням даних, місця народження та номера паспорта). Також підтверджується згода та обов’язок повіреного не передавати з угодами або іншим шляхом розпоряджатися вказаними акціями, оскільки саме довіритель може ними керувати. Повірений також зобов’язується перераховувати довірителю усі дивіденди та доходи, які можуть бути йому оплачені за вказані в трастовій угоді акції, та весь грошовий прибуток, який

може бути виплачений повіреному у зв'язку з цим. Також повірений погоджується на використання його права голосу довірителем як власником вказаних акцій з метою, яку довіритель може сам визначити. У трастовій угоді вказується кількість акцій, їх номера та вартість, номера сертифіката, назва зареєстрованої компанії, дата укладення трастової угоди, дані про свідків, що були присутні при підписанні повіреним трастової угоди, та адреса такого свідка. Трастова угода, як правило, підписується повіреним та свідками його підпису.

TRUST AGREMEENT

I, NIKOLAS STOINOV,

of Makarios 6, Nicosia, Cyprus HEREBY ACKNOWLEDGE and declare that I hold the shares shown in the Schedule hereto registered in my name as Nominee of and Trustee for

MR. IVANOV IVAN, Ukrainian Passport N: ET 345178 date of birth 12/12/1962

(hereinafter called –«the Owner») and I UNDERTAKE and agree not to transfer deal with or dispose of the said shares save as the Owner may from time to time direct. I FURTHNER UNDERTAKE and agree to account to the Owner for all dividends and profits which may be paid to me from time to time upon the said shares and for all other money or profit which may be payable to me in respect thereof. AND I FURTHNER UNDERTAKE and agree to exercise my voting power as holder of the said shares in such purposes as the Owner may from time to time direct or determine.

SCHEDULE

100.000 SHARES OF USD 1.00 NUMBERED 001-100.000

Share Certificate N: CHL1

in MAY HOLDING LTD

dated this 12nt April 2016.

Witness to the signature of nominee and trustee

ПІДПИС Maya Plisnova

P.O. Box 12244 Nicosia 1060 CYPRUS

ПІДПИС NIKOLAS STOINOV

Рис. 5.3. Трастова (довірча) угода

Директором зареєстрованої компанії може призначатись особа без повноважень самостійно приймати рішення з будь-яких питань діяльності компанії. Такий директор вважається номінальним та може здійснювати юридичні дії тільки за наявності письмової вказівки реального власника компанії.

Здійснюючи діяльність за посередництвом певного адвоката, номінальний директор може не знати реального власника компанії. Адвокати мають право не розголошувати отриману від довірителя інформацію.

Застосування такої процедури реєстрації дозволяє юридично приховати інформацію про фактичного власника та керівника компанії.

Трастова угода є конфіденційною та зберігається у осіб, які її підписали, та довірителя.

Копії трастових угод можуть зберігатися в банківських установах. При відкритті компанією банківських рахунків для отримання електронних ключів управління грошовими коштами власник або його довірена особа можуть до банку передавати копію трастової угоди. Для отримання кредиту, забезпеченням якого буде належне компанії майно, у банку також можуть вимагати письмової згоди реального власника компанії. При здійсненні реєстраційних процедур придбаного компанією майна відповідні органи реєстрації можуть вимагати інформацію про реального власника компанії.

Якщо банківські рахунки компанією не відкривались та рухоме чи нерухоме майно на компанію не реєструвалось, документально встановити реального власника такої компанії можливо лише шляхом вилучення трастових угод в їх підписантів або реального власника компанії.

Структура холдингу формується у вигляді умовної піраміди. Зареєстрована на офшорній території компанія стає власником кіпрської компанії, за допомогою якої організовуються підприємства на території України, Швейцарії чи Нідерландів. Банківські рахунки Європейські компанії відкривають у банках країни реєстрації і починають проводити господарську діяльність. Керівником кіпрської компанії є номінальний директор. Компаніями, що здійснюють фінансово-господарську діяльність, можуть управляти реальні директори. Для зосередження особистих активів реальним власником холдингу може реєструватись додаткова особиста офшорна компанія.

Застосування холдингової системи управління значно ускладнює пошук слідів, що свідчать про реального власника компаній, що входять у структуру певного холдингу.

Використовуючи зареєстровану на офшорній території компанію, її реальний власник здійснює управлінський та

фінансовий контроль за діяльністю кіпрського, швейцарського та українського підприємств шляхом призначення відповідних керівників і менеджерів, погоджує основні напрями фінансово-господарської діяльності компаній, які входять до холдингу, контролює ціни на товари (послуги), що закуповують чи продають ці компанії, їх прибутки. Таким чином, отримані компаніями холдингу доходи залишаються за межами території України без належного оподаткування.

Зареєстровані в зоні пільгового оподаткування компанії можуть використовуватись при вчиненні махінацій у сфері державних фінансів при експорті товарів (робіт, послуг) або їх імпорті.

Рис. 5.4. Схема контролю власника за діяльністю холдингу

Інформацію щодо назви зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній, їх реєстраційних адрес, дані про їх директорів та іншу інформацію, використовуючи Інтернет, можна отримати з відкритих реєстрів у деяких іноземних державах. Такі реєстри є відкритими в Австралії, Великобританії, Гонконзі, Індії, Ірландії, Італії, Канаді, Кіпрі, Нідерландах, Німеччині, Новій Зеландії, Панамі, Сінгапурі, Словаччині, Філіппінах, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії, Швеції, Шрі-Ланці, США.

У реєстраційних органах території з пільговим оподаткуванням можуть знаходитися установчий договір про утворення компанії та її статут, проте реальні власники компанії у цих документах часто не значаться.

В установчому договорі та статуті зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії міститься інформація про її назву, реєстраційну адресу, номер та дату реєстрації, суму статутного капіталу, основні види передбачуваної діяльності та осіб, які проводили реєстрацію компанії.

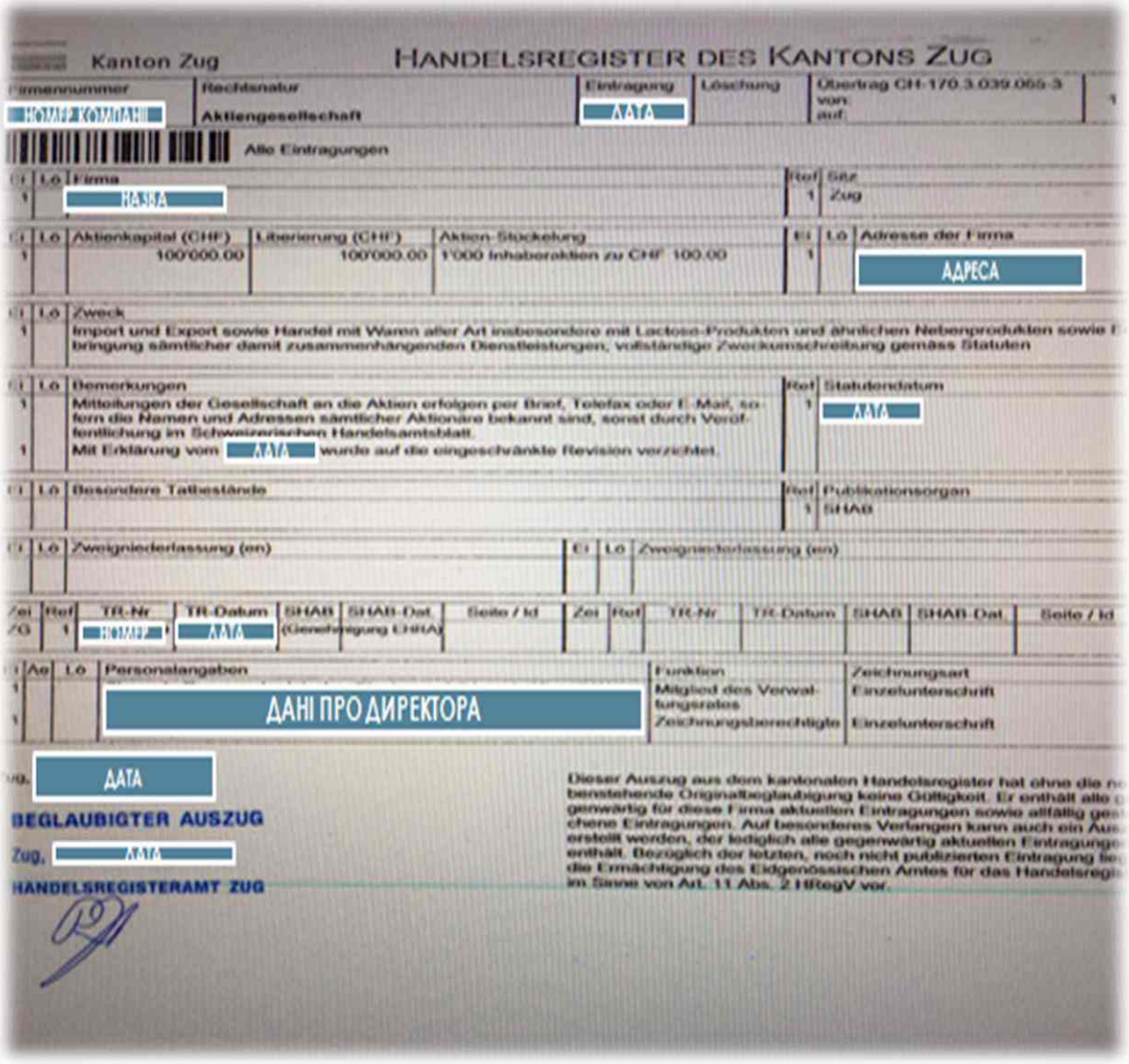

Рис. 5.5. Виписка з реєстру компаній

У деяких статутах (в окремих країнах) може міститися інформація про засновників, якими зазвичай є компанії, зареєстровані на території іншої країни.

REPUBLIC OF SEYCHELLES

INTERNATIONAL BUSINESS COMPANIES ACT, 1994
(Act 24 of 1994)

MEMORANDUM OF ASSOCIATION

AND

ARTICLES OF ASSOCIATION

Of

НАЗВА КОМПАНІЇ

IBC NO: НОМЕР

FINANCIAL SERVICES AUTHORITY
REPUBLIC OF SEYCHELLES

ДАТА

BOX 991, VICTORIA, MAHE
SEYCHELLES

Incorporated on the ДАТА

Suite 3, Global Village
Jivan's Complex
Mont Fleuri
Mahe
Seychelles

INTERNATIONAL BUSINESS COMPANIES ACT, 1994

MEMORANDUM OF ASSOCIATION

Of

НАЗВА КОМПАНІЇ

FINANCIAL SERVICES AUTH
REPUBLIC OF SEYCHELL

ДАТА

BOX 991, VICTORIA, MA
SEYCHELLES

1. **Name**

The name of the Company is НАЗВА КОМПАНІЇ

2. **Registered address**

The registered office of the Company will be situated at the premises of Abacus (Seychelle
АДРЕСА or at such oth
place in Seychelles as the directors may from time to time determine.

3. **Registered agent**

The registered agent of the Company will be Abacus (Seychelles) АДРЕСА
or such other person or company, being a perso
or company entitled to act as a registered agent, as the directors may from time to tim
determine.

4. **General objects and powers**

The objects for which the Company is established are:

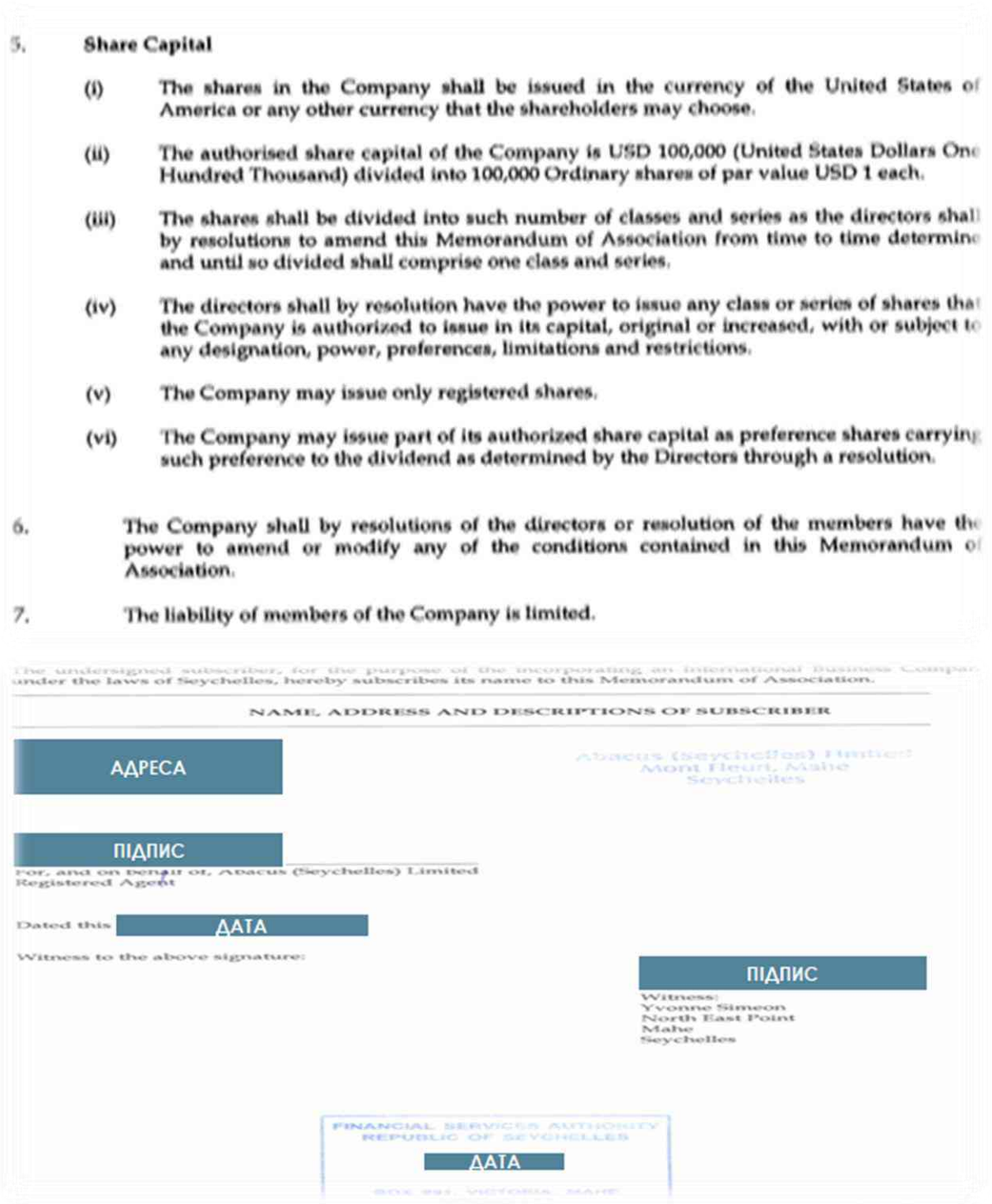
(i) To buy, sell, mortgage, lease, manage, build, develop, possess and generally deal in re
properties; to buy, sell, underwrite, invest in, exchange or otherwise acquire, and to hol
manage, develop, deal with and turn to account any bonds, debentures, shares (whethe
fully paid or not), stocks, options, commodities, futures, forward contracts, notes,
securities of all types, precious metals, gems, works of art, and other articles of value.

(ii) To borrow or raise money by the issue of debentures, debenture stock (perpetual
terminable), bonds, mortgages, or any other securities founded or based upon all or an
of the assets or property of the Company or without any such security and upon suc
terms as to priority or otherwise that the Company shall think fit.

(iii) To guarantee loans and to lend money with or without guarantee or security to an
persons, firms or corporations.

(iv) To engage in any other business or businesses whatsoever, or in any acts or activitie
which are not prohibited under any law for the time being in force in Seychelle
provided that the Company shall not carry on any banking, insurance, reinsurance
trust business.

(v) To do all such other things as are incidental to or the Company may think conducive t
the attainment of all or any of the above objects.

5. **Share Capital**

(i) The shares in the Company shall be issued in the currency of the United States of America or any other currency that the shareholders may choose.

(ii) The authorised share capital of the Company is USD 100,000 (United States Dollars One Hundred Thousand) divided into 100,000 Ordinary shares of par value USD 1 each.

(iii) The shares shall be divided into such number of classes and series as the directors shall by resolutions to amend this Memorandum of Association from time to time determine and until so divided shall comprise one class and series.

(iv) The directors shall by resolution have the power to issue any class or series of shares that the Company is authorized to issue in its capital, original or increased, with or subject to any designation, power, preferences, limitations and restrictions.

(v) The Company may issue only registered shares.

(vi) The Company may issue part of its authorized share capital as preference shares carrying such preference to the dividend as determined by the Directors through a resolution.

6. The Company shall by resolutions of the directors or resolution of the members have the power to amend or modify any of the conditions contained in this Memorandum of Association.

7. The liability of members of the Company is limited.

The undersigned subscriber, for the purpose of the incorporating an International Business Company under the laws of Seychelles, hereby subscribes its name to this Memorandum of Association.

NAME, ADDRESS AND DESCRIPTIONS OF SUBSCRIBER

АДРЕСА

Abacus (Seychelles) Limited
Mont Fleuri, Mahe
Seychelles

ПІДПИС

For, and on behalf of, Abacus (Seychelles) Limited
Registered Agent

Dated this ДАТА

Witness to the above signature:

ПІДПИС

Witness:
Yvonne Simeon
North East Point
Mahe
Seychelles

FINANCIAL SERVICES AUTHORITY
REPUBLIC OF SEYCHELLES

ДАТА

Рис. 5.6. Установчий договір про створення компанії

Особливістю територій з пільговим оподаткуванням є певний високий рівень секретності, який полягає у жорстких правилах захисту комерційної та банківської таємниці. Компетентні органи таких держав можуть відмовляти у наданні будь-якої інформації незважаючи на встановлені факти вчинення у

інших країнах зареєстрованою на їх території компанією податкових злочинів.

Управління значною кількістю компаній потребуватиме зростання кількості працівників та засобів електронних комунікацій, негласне зняття інформації з яких може дати позивний результат для розслідування махінацій з державними фінансами.

ТЕМА 6. ТИПОВА СТРУКТУРА ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ

У вітчизняних підприємствах відповідальними за їх фінансово-господарську діяльність є директор та головний бухгалтер. Великі підприємства, як правило, працюють у вигляді акціонерних товариств, щоденне оперативне управління якими здійснюється правлінням. Контрольні функції за діяльністю правління виконує наглядова рада.

Рис. 6.1. Типова структура акціонерного товариства

Правління може називатись також радою директорів або директоратом, а члени правління – президентами чи віце-президентами, генеральними директорами, заступниками генерального директора чи директорами. Законодавчих обмежень щодо назви немає і кожен власник самостійно приймає рішення про назву органу, який фактично має виконувати функції правління товариства. Детально повноваження правління та наглядової ради виписані у Статуті конкретного підприємства.

У складі кожного правління є особа, яка відповідає за фінансовий стан підприємства, перебуваючи, як правило, на посаді фінансового директора. У деяких підприємствах посади, які обіймають такі особи, можуть носити назви заступника директора чи віце-президента з економіки та фінансів, управляючого директора з фінансів тощо.

Фінансовому директору в основному підпорядковуються планово-фінансовий та економічний відділи, відділ внутрішнього аудиту та бухгалтерія. Особи, які працюють у цих підрозділах, проектують періоди та суми обов'язкових платежів, які у майбутньому підприємством необхідно сплачувати до бюджетів і державних фондів. З метою уникнення небажаного оподаткування вказані працівники планують зміст певних господарських операцій і періоди їх проведення.

Підпорядкованими фінансовому директору особами можуть плануватися схеми отримання коштів із бюджету, вестись облік надходжень та видачі готівкових коштів, проведення безготівкових платежів, направлятись до Наглядової ради та іншим членам Правління висновки з прогнозом фінансових наслідків для підприємства при укладенні певних угод.

Фінансовий директор не часто виконує функції головного бухгалтера, який, як правило, займається легальним бухгалтерським обліком, а тіньова бухгалтерія фінансовим директором накопичується на окремий USB-флеш-накопичувач.

Фінансовий директор та його довірені особи здійснюють управління банківськими рахунками зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній. Електронні ключі доступу до цих рахунків, як і USB-флеш-накопичувачі з тіньовою бухгалтерією можуть зберігатись у фінансового директора чи його довірених осіб. При виконанні судового рішення про дозвіл на обшук житла фінансового директора чи приміщення, в якому розміщене його робоче місце, необхідно провести обшук осіб, які у цей час перебувають у такому житлі чи приміщенні. Обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі. Це необхідно враховувати при плануванні проведення відповідного обшуку.

Знання психологічного портрету фінансового директора та його довірених осіб необхідні для підготовки проведення з ними відповідних слідчих дій. Фінансовий директор та його довірені особи є важливою ланкою, адже володіють значним обсягом інформації про задіяні на підприємстві фінансові схеми. Викривальні показання цих осіб можуть значно вплинути на хід розслідування.

Дані, що характеризують власників та керівників підприємства, враховуються при визначенні тактики проведення запланованих у ході розслідування заходів.

Стосовно осіб, які ведуть легальну господарську діяльність, обирається тактика, що спонукає їх до співпраці зі слідством. Такі особи, як правило, визнають допущені помилки, намагаються погасити завдану державним інтересам шкоду і в подальшому спокійно працювати, отримуючи легальні доходи.

Іншою може бути тактика проведення процесуальних дій стосовно осіб, які під виглядом легальної діяльності в складі організованої групи систематично вчиняють фінансові злочини. Такі особи мають схильність до вчинення інших кримінальних правопорушень, у тому числі і стосовно осіб, які мають намір співпрацювати зі слідством.

При встановленні ознак діяльності організованої групи інформацію про поведінку кожної особи, що входить до її складу, засобами конфіденційного зв’язку можна отримати від різних правоохоронних органів. Протягом усього періоду слідства стосовно кожного з членів організованої групи необхідно проводити негласні слідчі дії, а їх результати повинні концентруватися у керівника розслідування для оперативного прийняття необхідних заходів. Дані про підозрюваних можна отримати з відповідних баз даних та криміналістичних обліків, повідомлень негласних співробітників оперативних підрозділів, публікацій засобів масової інформації, Інтернету тощо.

Інформація про корупційні зв’язки підозрюваних з керівниками місцевих правоохоронних органів або органів місцевої влади може бути підставою для прийняття рішення про проведення розслідування на території, що перебуває під юрисдикцією іншого правоохоронного органу.

Результативний аналіз отриманої інформації про підозрюваних, їх керівників та підлеглих, корупційні та інші зв’язки може допомогти правильно оцінити слідчу ситуацію та спланувати тактичну комбінацію з проведення подальших гласних і негласних заходів при проведенні розслідувань махінацій у сфері державних фінансів.

ТЕМА 7. ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ

Сервіс міжнародних платіжних систем дозволяє користувачу протягом нетривалого часу провести платежі між різними рахунками, банками, країнами.

Доказами, що свідчать про дистанційний контроль особи за фінансово-господарською діяльністю зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії, можуть бути електронні пристрої управління її банківським рахунком.

Рис. 7.1. Міжнародна платіжна банківська система

Джерелами фактичних даних про виконані компанією фінансові операції можуть бути сліди, що залишаються в електронних інформаційних системах при здійсненні такої діяльності.

Після закриття рахунку банки п’ять і більше років зберігають інформацію про свого клієнта та його фінансові операції.

Для відкриття банківського рахунку зареєстрованій у зоні пільгового оподаткування компанії, її директор та власник повинні підписати встановленої форми банківські документи та пройти у банку процедуру ідентифікації.

У разі відкриття рахунків уповноваженими особами ідентифікація реальних власників компанії може проводитися банком дистанційно. У такому разі їх особиста присутність може не знадобитися.

Зареєстровані в зоні пільгового оподаткування компанії можуть не проводити фінансово-господарську діяльність на території країни реєстрації. Тому багато банків можуть вимагати від директорів та власників таких компаній, або їх уповноважених осіб, письмову інформацію про реальне місцезнаходження зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії.

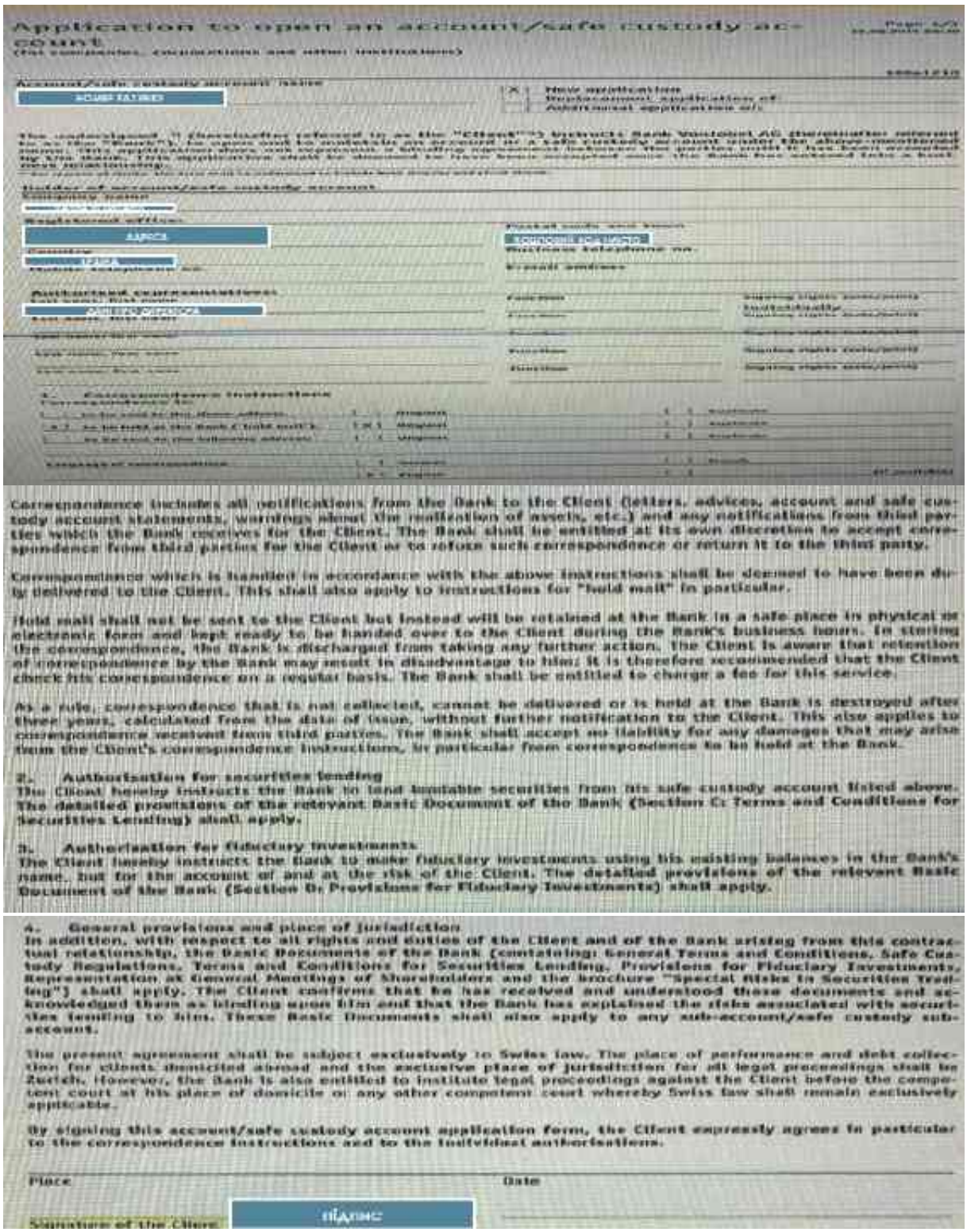
Перед відкриттям банківських рахунків власники компанії, або особи, яким надано право розпоряджатись від імені власника коштами компанії, підписують встановленої форми банківські документи, передають до банку зразки свого підпису та отримують у банку відповідні цифрові коди та електронні ключі дистанційного управління банківськими рахунками зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії.

Банківський рахунок може бути відкритий на підставі заяви директора компанії.

Заповнені, підписані та передані до банку документи є підставою для відкриття банківських рахунків зареєстрованій у зоні пільгового оподаткування компанії.

На представлену адресу електронної пошти банком направляються реквізити міжнародного номера банківського рахунку (IBAIN NO) та банківський ідентифікаційний код (SWIFT CODE).

Перші букви міжнародного номера банківського рахунку означають код країни, в якій розміщений банк. У наступних символах (їх кількість залежить від країни) вказано код банку та номер банківського рахунку.

Application to open an account/safe custody account

Correspondence includes all notifications from the Bank to the Client (letters, advices, account and safe custody account statements, warnings about the realization of assets, etc.) and any notifications from third parties which the Bank receives for the Client. The Bank shall be entitled at its own discretion to accept correspondence from third parties for the Client or to refuse such correspondence or return it to the third party.

Correspondence which is handled in accordance with the above instructions shall be deemed to have been duly delivered to the Client. This shall also apply to instructions for "hold mail" in particular.

Hold mail shall not be sent to the Client but instead will be retained at the Bank in a safe place in physical or electronic form and kept ready to be handed over to the Client during the Bank's business hours. In storing the correspondence, the Bank is discharged from taking any further action. The Client is aware that retention of correspondence by the Bank may result in disadvantage to him; it is therefore recommended that the Client check his correspondence on a regular basis. The Bank shall be entitled to charge a fee for this service.

As a rule, correspondence that is not collected, cannot be delivered or is held at the Bank is destroyed after three years, calculated from the date of issue, without further notification to the Client. This also applies to correspondence received from third parties. The Bank shall accept no liability for any damages that may arise from the Client's correspondence instructions, in particular from correspondence to be held at the Bank.

2. Authorization for securities lending

The Client hereby instructs the Bank to lend lendable securities from its safe custody account listed above. The detailed provisions of the relevant Basic Document of the Bank (Section C: Terms and Conditions for Securities Lending) shall apply.

3. Authorization for fiduciary investments

The Client hereby instructs the Bank to make fiduciary investments using his existing balances in the Bank's name, but for the account of and at the risk of the Client. The detailed provisions of the relevant Basic Document of the Bank (Section D: Provisions for Fiduciary Investments) shall apply.

4. General provisions and place of jurisdiction

In addition, with respect to all rights and duties of the Client and of the Bank arising from this contractual relationship, the Basic Documents of the Bank (containing: General Terms and Conditions, Safe Custody Regulations, Terms and Conditions for Securities Lending, Provisions for Fiduciary Investments, Representation at General Meetings of Shareholders and the brochure "Special Risks in Securities Trading") shall apply. The Client confirms that he has received and understood these documents and acknowledged them as binding upon him and that the Bank has explained the risks associated with securities lending to him. These Basic Documents shall also apply to any sub-account/safe custody sub-account.

The present agreement shall be subject exclusively to Swiss law. The place of performance and debt collection for clients domiciled abroad and the exclusive place of jurisdiction for all legal proceedings shall be Zurich. However, the Bank is also entitled to institute legal proceedings against the Client before the competent court at his place of domicile or any other competent court whereby Swiss law shall remain exclusively applicable.

By signing this account/safe custody account application form, the Client expressly agrees in particular to the correspondence instructions and to the individual authorizations.

Place

Date

Signature of the Client

Рис. 7.2. Заява про відкриття банківського рахунку

Крім заяви, для відкриття банківського рахунку директор зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії подає декларацію особистості фактичного власника, в якій вказує інформацію про реального власника компанії. Також до банку директором надається сертифікат про іноземний статус компанії.

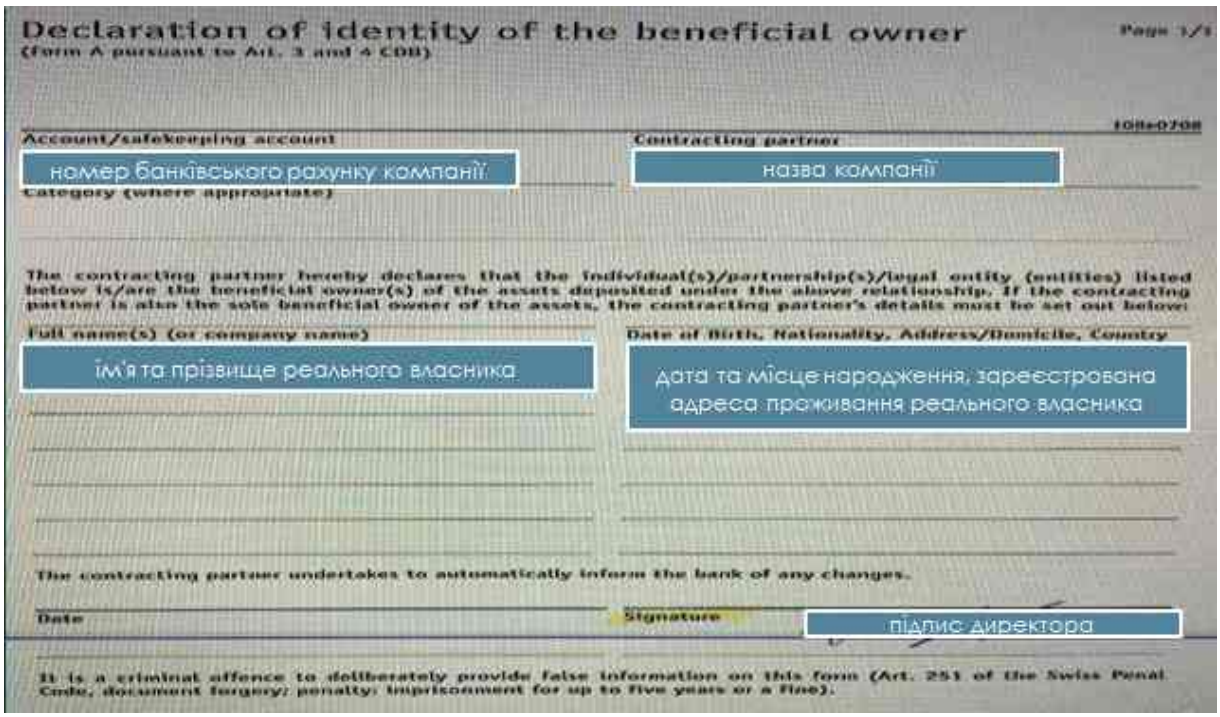

Рис. 7.3. Декларація особистості фактичного власника

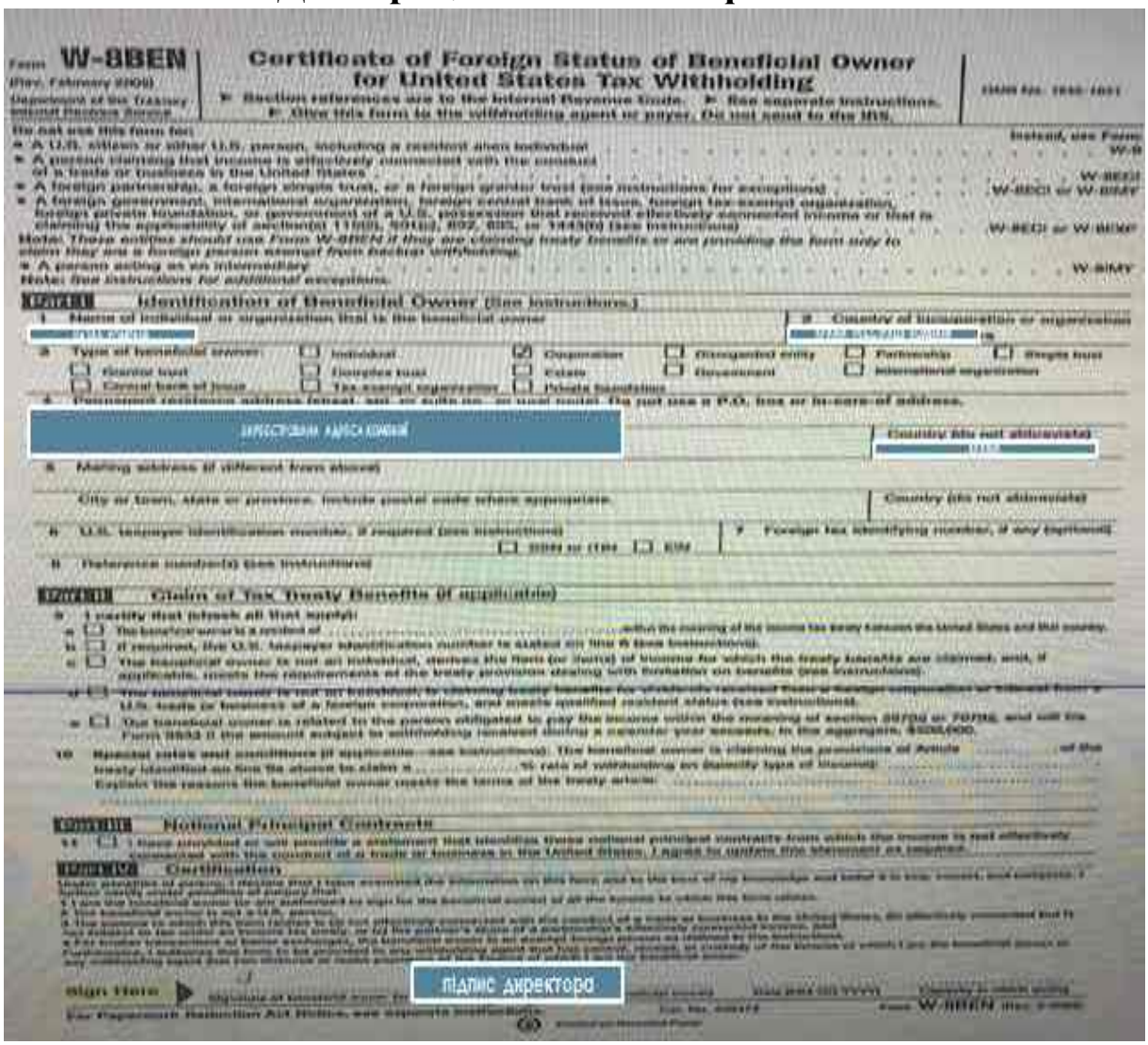

Рис. 7.4. Сертифікат про іноземний статус компанії

Разом із заявою про відкриття банківських рахунків директори та власники зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії або їх уповноважені особи заповнюють встановленої форми банківські документи, в яких вказують: найменування компанії та країну її реєстрації, реєстраційний номер та дату реєстрації; зареєстровану адресу компанії та поштову адресу її реального місцезнаходження; власників компанії (з зазначенням кількості акцій, якими кожен із них володіє), їх домашні, робочі, мобільні номери телефонів, адресу електронної пошти та поштові адреси; основні види діяльності та кількість співробітників компанії; усіх учасників холдингу та основні види його діяльності (для холдингових компаній); плановий напрям використання прибутку, а також очікуваний річний оборот коштів; передбачувані джерела надходження коштів, від яких видів діяльності; передбачувані країни, що будуть брати участь у переказі на банківський рахунок компанії вхідних та/або отримання вихідних коштів; дані про осіб, яким надається право підпису для здійснення банківських операцій з коштами компанії, адреси цих осіб, професії та номери їх паспортів; адреси, професії та громадянство директорів, секретарів, акціонерів або реальних власників компанії (якщо акції перебувають у довірчому управлінні); валюту, в якій необхідно відкрити банківський рахунок, необхідність інтернет-банкінгу та виготовлення для акціонерів та співробітників компанії кредитних карток.

Подібні вимоги пред’являються банками до фізичних осіб, які мають намір відкрити особистий банківський рахунок. Форма банківської анкети, яку необхідно заповнити для відкриття банківського рахунку в одному з кіпрських банків, має такий вигляд:

Questionnaire for completing
forms for opening of Personal Account(s) with Eurobank Cyprus Ltd

Dear Associate. The purpose of this questionnaire is to assist you in opening of a bank account with Eurobank Cyprus Ltd.

Applicant's Name / Father's name / Surname	
Citizenship 1	
Passport no. 1	
Citizenship 2	
Passport no. 2	
Date of birth	
Place of birth	
Country of permanent residence	
Tax ID No	
Country of Taxation	
Tax ID No. 2	
Country of Taxation 2	
Education level: Primary, Secondary or Tertiary	
Marital Status	
Phone no	Home: Work: Mobile:
Email	
Home address	
Mailing address (for correspondence dispatched by post)	
Employment Details	
Employer/Company Name	
Profession	
Years in business	
Nature of business	

Economic Profile	
Annual Income (EUR)	
Household Expenses (EUR)	
Annual Income after deducting expenses and before loan payments (EUR)	
Source of Income	
Size of Total Assets (EUR)	
Origin of Total Assets	
Do you maintain any other accounts with other banks?	Please specify:

Purpose for opening of account	
Annual turnover Amount of initial deposit (EUR)	
Origin of initial deposit	
Expected Incoming Payments	Total amount (EUR):
Name of Remitter	
Country of Remitter's Bank	
Expected Outgoing Payments	Total amount (EUR):
Name of Beneficiary	
Country of Beneficiary's Bank	
Application details:	
Currency of account:	□EUR □USD □GBP □RUB □AUD □CHF □JPY
Do you need Debit card?	□YES □NO SMS-notification tell:
Do you need Credit card?	□YES □NO if YES, state credit card limit: SMS-notification tell:
Do you need e-banking?	□YES □NO
SWIFT confirmations via email?	□NO □YES (if YES, state e-mail address)
Email statements?	□NO □YES (if YES, state e-mail address)

Аналогічні форми анкет надають своїм клієнтам багато Європейських банків, які виконують вимоги відповідних директив центральних банків своїх країн.

При зверненні до банку з проханням відкрити особистий банківський рахунок в анкеті необхідно вказати: прізвище, ім'я та по батькові, номер паспорта та громадянство, дату та місце свого народження, країну постійного проживання; країну реєстрації в податкових органах та реєстраційний номер облікової картки платника податків; рівень освіти, сімейний стан, місце роботи; номер мобільного телефону, домашню, електронну та поштову адресу; відомості про занятість, назву компанії-роботодавця, професію, кількість років заняття бізнесом та характер діяльності

такого бізнесу; річний дохід та витрати на ведення домашнього господарства, річний дохід після проведених видатків, джерела доходів, розмір загальних активів та їх походження; наявність інших банківських рахунків, мету відкриття банківського рахунку та річний оборот коштів по ньому, суму першочергового депозиту та його походження; загальну суму очікуваних вхідних платежів, назву передбачуваних платників коштів та країни, в яких розміщені їх банки; загальну суму очікуваних вихідних платежів, назву передбачуваних одержувачів коштів та країни, в яких розміщені їх банки; валюту, в якій необхідно відкрити банківський рахунок, необхідність у кредитних чи дебетових картках, а також дистанційному електронному управлінні банківським рахунком.

Банки зацікавлені у більшій кількості клієнтів і вказану в банківській анкеті інформацію, як правило, не перевіряють, а сприймають як правдиву інформацію про клієнта. Деякі банки щорічно вимагають від директора зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії направляти до банку копію складеного аудиторами країни, в якій розміщений банк, аудиторського висновку про щорічну перевірку фінансово-господарської діяльності компанії. За відсутності такого висновку банк може на певний час блокувати рух коштів по рахунку компанії.

Необхідні для відкриття банківських рахунків документи підписують директори та фактичні власники зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії. Вони передають до банку копії своїх паспортів (для підтвердження особистості) та копії квитанцій про оплату комунальних послуг за місцем свого проживання (для підтвердження вказаного в анкеті місця проживання). Директор зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії підписує з банком договори банківського обслуговування та можливого кредитування. Підставою для перерахування коштів з банківського рахунку зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії є електронна копія договору або інвойсу. Інших документів банки не вимагають.

Печатки не обов'язкові і усі документи вважаються дійсними після їх підпису уповноваженими особами.

Для відкриття банківського рахунку зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії банки можуть вимагати надання реальним власником компанії довідки про наявність банківського рахунку в іншому банку, а також письмову рекомендацію юридичної компанії. Таку рекомендацію, як правило, направляє банку юридична компанія, працівники якої безпосередньо брали участь у придбанні та/або реєстрації в зоні пільгового оподаткування компанії.

У засобах масової інформації та Інтернеті є оголошення багатьох юридичних фірм, які пропонують клієнтам саме таке обслуговування. Такі юридичні компанії розташовуються не тільки на територіях країн із пільговим оподаткуванням. Серед працівників юридичних фірм часто є номінальні директори зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній.

Юриздикція	Строки	Вартість, 1 рік (мін)	Вартість, 2 рік	Комплектація
Панама	1 день +	1700 USD	1600 USD	Компанія під ключ! ВСЕ ВКЛЮЧЕНО: Держ. мита; Директор; Акціонер; Документи компанії (апостиль); Довіреність (апостиль); Доставка; Печатка. + консультація компетентного спеціаліста!
Сейшели	1 день +	1480 USD	1270 USD	
Белiз	1 день +	1580 USD	1350 USD	
Гонконг	4-5 днів +	3500 USD	2600 USD	
Великобританія	4-5 днів +	2100 USD	1820 USD	
Шотландія	1 день +	1700 USD	1600 USD	
БВО	1 день +	2250 USD	1680 USD	
Домінiка	2-3 дні +	1650 USD	1450 USD	
Інші юриздикції	По запиту	-		

Рис. 7.5. Оголошення з інтернет-сайту юридичної компанії

Одна особа може бути номінальним директором кількох різних компаній, але не мати права в жодній із них розпоряджатися коштами, що знаходяться на їх банківських рахунках. Номінальні директори зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній, як правило, виконують лише представницькі функції. На фінансово-господарську діяльність компаній вони не впливають і можуть нічого не знати про реальну діяльність компанії за межами країни реєстрації.

У ході розслідування важливо отримати правдиву інформацію від працівників юридичної фірми, які надавали підозрюваному послуги з придбання чи реєстрації в зоні пільгового оподаткування компанії та відкриття їй рахунків у закордонному банку. Працівники цих фірм своїми діями фактично сприяють виведенню за кордон без належного оподаткування коштів та/або їх легалізації і при певних обставинах можуть розглядатися слідством як співучасники вчинення махінацій у сфері державних фінансів. Речі та документи, отримані від таких працівників, можуть бути надійним джерелом інформації про реального власника зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії та особи, яка фактично розпоряджається коштами, що перебувають на банківських рахунках компанії.

Певним джерелом інформації можуть бути сліди електронного листування, виявлені під час проведення заходів при отриманні доступу до відповідного електронного поштового сервера, комп'ютера та/або електронної пошти номінального директора чи інших працівників юридичної фірми.

Для уникнення залежності від підпису номінального директора власник зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії на своє ім'я або довірених осіб може оформити довіреність про надання права діяти від імені компанії та підписувати від її імені будь-які документи. Довіреність видається терміном на один рік, після закінчення якого необхідно оформити нову. В електронній пошті та комп'ютері підозрюваного або його довірених осіб можуть бути сліди електронного

листування з цього приводу із відповідними працівниками юридичної фірми чи номінальним директором компанії.

Спілкування підозрюваного чи його довірених осіб із номінальним директором, працівниками юридичної фірми та банком може здійснюватися за допомогою телефону та електронних засобів зв'язку. Письмове розпорядження про підписання договорів та інших документів номінальний директор може отримувати від власника компанії факсом, смс-повідомленням, поштою, зокрема електронною.

У ході досудового слідства необхідно встановити комп'ютерні пристрої та сервери зберігання електронної пошти, за допомогою яких власник зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії або його довірена особа, передає банку, відповідним юристам чи номінальному директору компанії електронні вказівки про здійснення ними конкретних дій. Зняття інформації з такого електронного пристрою та копіювання записів електронної пошти може бути одним із джерел отримання доказів умисної протиправної діяльності підозрюваного.

Необхідні для розслідування докази можуть отримуватися шляхом направлення міжнародного доручення з проханням провести слідчі дії на території іншої країни. Вилучені у банку та номінального директора зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії документи будуть надійним джерелом даних про рух коштів на рахунках такої компанії та реального розпорядника її коштами. Допити відповідних осіб не завжди ефективні, адже діючі та колишні співробітники банків законодавчо зобов'язані охороняти конфіденційну інформацію про своїх клієнтів і у багатьох країнах за розголошення банківської таємниці підлягають притягненню до кримінальної відповідальності. Директорами компаній, як правило, є адвокати, які захищають інтереси своїх клієнтів і не розголошують про них інформацію.

Для отримання висновків фінансових розслідувань, проведених у інших країнах, необхідно повідомити компетентні органи таких країн про обґрунтовані підозри можливої легалізації підозрюваним на їх території доходів від злочинної діяльності.

Одним із проведених розслідувань було встановлено посадових осіб дніпропетровського банку, які з метою ухилення від сплати податків під виглядом виводу інвестицій протиправно переказували валюту на закордонні рахунки зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній. Отримавши інформацію, литовські правоохоронні органи провели за цим фактом розслідування, а копії отриманих матеріалів передали для використання при проведенні подальшого розслідування на території України.

Необхідні для розслідування фактичні дані можна отримати, встановивши житло або інше приміщення, з якого ведеться реальне управління діяльністю та коштами зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії. Після виявлення такого приміщення його необхідно обстежити шляхом таємного проникнення з метою встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи, виявлення та фіксації речей і документів, що мають значення для розслідування. У подальшому в такому приміщенні необхідно планувати проведення обшуку та вилучення необхідних для розслідування речей і документів.

Особливого вивчення потребують сліди, залишені при використанні мобільних телефонів, які зручні у користуванні, поєднують у собі функції отримання голосових та текстових повідомлень, фото- та відеозображень в інтернет-месенджерах та електронній пошті.

Дослідження слідів, що залишились після використання особою мобільного зв'язку, може вказати правильний напрямок розслідування, адже у оператора мобільного зв'язку зберігається інформація про номери телефонів, які були на певній території в обумовлений період часу.

Переміщуючись по місцевості, телефон автоматично підключається до різних стільникових вишок і залишає сліди, за якими відповідні спеціалісти, знаючи номер телефону та/або його міжнародний ідентифікатор, можуть визначити: місце перебування і маршрут абонента; абонентів, які були на певній території протягом певного проміжку часу; напрямок, в якому разом чи окремо

рухались певні абоненти; номери телефонів абонентів, з якими імовірно зустрічалась особа, маршрут якої відслідковується.

Визначивши місце перебування телефону, можна встановити точне місцезнаходження його власника, що важливо при проведенні обшуку, а також проведенні інших слідчих (розшукових) дій.

Дані мобільного оператора допоможуть встановити осіб, з якими спілкується підозрюваний, тривалість його розмов, інформацію про відправників та/або одержувачів смс-повідомлень, з точністю до декількох десятків метрів визначити регулярні маршрути, за якими протягом певного проміжку часу переміщувався абонент. Порівняння таких маршрутів із маршрутами інших абонентів може виявити особисті контакти підозрюваного.

Рис. 7.6. Засоби контролю за банківським рахунком

Записи про надані користувачам послуги оператори телекомунікаційних послуг зобов’язані зберігати протягом періоду позовної давності.

Сучасні мобільні телефони можуть бути інструментом управління коштами, які перебувають на закордонних банківсь-

ких рахунках зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії. Отримання доступу до даних, які зберігаються у таких телефонах, може бути надійним джерелом інформації про їх власників, зв'язки та стиль життя.

Отримуючи електронні пристрої управління коштами, що перебувають на рахунках зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній, особа надає банку телефонний номер для надсилання банківських смс-повідомлень із цифровими кодами активізації банківських карток, сумами списаних із банківського рахунку коштів тощо. Майже усі банки використовують смс-розсилки, негайно інформуючи своїх клієнтів про списання коштів з їх рахунків. Інформація про списання коштів може надсилатись банком на вказану при відкритті рахунків адресу електронної пошти. При отриманні доручення про перерахування з рахунку значної суми коштів банки можуть використовувати телефонний номер для отримання голосового підтвердження здійснення такої операції.

Стільникові телефони перебувають у вільному продажу і тому належать до криміналістичної техніки загального призначення.

Правоохоронні органи використовують криміналістичну техніку особливого призначення, виготовлену спеціально для виявлення та фіксації слідів злочину, зокрема апарати негласного прослуховування та спостереження, дистанційного виявлення телефону, негласної фіксації дій, які за допомогою телефону здійснює його власник тощо.

Важливим при розслідуванні є встановлення фактів використання підозрюваним електронних пристроїв управління коштами, що розміщені на банківських рахунках зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії.

Отримавши від вчинення злочину на підконтрольний банківський рахунок кошти, особа може здійснювати з ними банківські операції, зокрема витрачати їх на особисті потреби. Перерахування коштів з банківського рахунку може проводитись із використанням пластикової банківської платіжної картки типу Віза чи Майстер Кард. Такі картки майже не відрізняються від

аналогічних карток, випущених вітчизняними банками. Серед реквізитів на такій картці може бути назва зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії, прізвище та ім'я власника карти. Під магнітною смугою картки вказано номер спеціального банківського карткового рахунку, який зчитується за допомогою спеціальних пристроїв.

Негласне встановлення реквізитів закордонного банку, в якому підозрюваним відкрито банківський рахунок та отримано банківську картку, може здійснюватися з використанням спеціальних технічних засобів для спостереження, відеозапису чи фотографування, при здійсненні візуального спостереження за особою у публічно доступних місцях, в яких підозрюваний при розрахунках використовує банківську платіжну картку.

Рис. 7.7. Інструменти переказу коштів з банківського рахунку

Підтвердженням списання грошових коштів із банківської карточки (роздруковується платіжним терміналом) є фіскальні касові чеки, що фіксують реєстратором розрахункових операцій безготівкову оплату. Такі чеки можуть бути речовими доказами використання підозрюваним на свої особисті потреби коштів, що перебувають на банківському рахунку зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії.

Негласний огляд банківської картки може проводитися в ході огляду працівниками митниці речей підозрюваного, що перетинає митний кордон України.

Для ідентифікації власника рахунку при його дистанційному електронному обслуговуванні банками видаються різної форми спеціальні електронні пристрої, що мають назву Дігіпасс. Деякі банки пропонують клієнтам встановити на свій смартфон певний додаток – віртуальний Дігіпасс.

Рис. 7.8. Електронні інструменти управління банківським рахунком

Дігіпасс генерує унікальний тест-ключ у вигляді одноразової цифрової комбінації для ідентифікації клієнта та підпису документів, які засобами електронного зв'язку направляються до банку.

Такий пристрій дозволяє його власнику у будь-який день тижня чи час доби в режимі реального часу з будь-якої точки світу, використовуючи Інтернет, управляти коштами, що перебувають на банківських рахунках зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії.

Дігіпасс, по суті, є цифровим підписом, за допомогою якого банк у поєднанні з іменем користувача та паролем ідентифікує власника рахунку.

Перегляд банківських рахунків та переказ коштів відбуваються за допомогою веб-сайту банку, в якому знаходиться такий рахунок. На веб-сайті є розділ для приватних клієнтів або інтернет-банкінг, що означає технологію банківського обслуговування за межами офісу банку. Після введення отриманого в банку персонального цифрового коду та індивідуального паролю особа отримує доступ до рахунку компанії та може здійснювати переказ коштів, обмінювати валюту, переглядати історію переказів, замовляти банківські виписки по рахунку чи пластикові картки, дистанційно користуватись усіма послугами банківської установи.

Отримати фактичні дані про використання підозрюваним електронних інструментів управління банківським рахунком можливо у ході проведення негласних слідчих дій, зокрема зняття інформації з певних електронних інформаційних систем.

Вилучення електронних пристроїв має проводитись із застосуванням таких засобів, щоб у подальшому була можливість за допомогою судової експертизи встановити на цих пристроях придатні для ідентифікації сліди особи.

8. СХЕМИ МАХІНАЦІЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНОЗЕМНИХ КОМПАНІЙ

При вчиненні махінацій з державними фінансами можуть використовуватися різні схеми ухилення від сплати податків чи розкрадання бюджетних коштів із застосуванням зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній.

Найбільшої шкоди бюджет зазнає від схем розкрадання шляхом завищення закупівельної ціни імпортованих для державних установ та підприємств товарів і послуг, незаконного відшкодування податку на додану вартість, а також ухилення від сплати обов'язкових платежів, у тому числі шляхом маніпуляцій із ціною товарів, які переміщуються через митний кордон.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати обов'язкових платежів шляхом штучного завищення реальної вартості імпортованих товарів може здійснюватися за такою схемою.

За результатами господарської діяльності керівники вітчизняного підприємства, у статутному фонді якого є частка державного майна, прогнозують отримання прибутку в сумі 100 млн грн. Із цієї суми необхідно сплатити до бюджету податок на прибуток та перерахувати до бюджету дивіденди держави при розподілі отриманого прибутку. Утримати та перерахувати до бюджету необхідно і податок на дивіденди, які виплачуються іншим акціонерам. Власники підприємства не бажають перераховувати до бюджету необхідні платежі, намагаючись отриманий прибуток вивести на свої закордонні рахунки. Для цього із зареєстрованою у зоні пільгового оподаткування компанією укладається договір про купівлю для власних потреб підприємства певного товару, наприклад програмного забезпечення вартістю, що дорівнює сумі отриманого прибутку. Програмне забезпечення – це декілька комп'ютерних дисків, ввезення яких в Україну не потребує значних транспортних витрат. Вивівши таким чином за кордон 100 млн грн, власники вітчизняного підприємства отримали на свої особисті рахунки неоподатковані кошти у конвертованій валюті, підприємством цю

суму віднесено на валові витрати і відпала необхідність у сплаті до бюджету податку на прибуток та дивідендів.

Рис. 8.1. Схема ухилення від сплати податків та дивідендів при імпорті товарів із завищеними цінами

Саме такі схеми були встановлені при розслідуванні господарської діяльності деяких вітчизняних енергетичних компаній, у статутному фонді яких є частка державного майна.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати обов'язкових платежів шляхом штучного заниження реальної вартості імпортованих товарів може здійснюватися за такою схемою.

Вітчизняним підприємцем товари в іноземного виробника закуповуються за 1 млн євро. Після цього підробляються документи про те, що відправником цих товарів ніби є зареєстрована у зоні пільгового оподаткування компанія і їх вартість становить 500 тис. євро. Сфальсифіковані документи передаються до

української митниці і, за необхідності, проводяться відповідні експертизи про певне пошкодження товарів. Розмитнення проводиться зі сплатою до бюджету необхідних платежів, виходячи із вартості товарів у 500 тис. євро, таким чином бюджет втрачає фактично половину необхідних платежів.

Рис. 8.2. Схема ухилення від сплати податків при імпорті товарів із заниженими цінами

Одним із проведених розслідувань було встановлено, що ряд підприємців, закуповуючи в Італії товари для своїх магазинів, в італійській митниці оформляли ці товари як експорт в Україну. Доставку цих товарів здійснювала транспортна компанія, водії якої на українську митницю надавали підроблені документи про те, що ці товари в Україну ніби поставляє зареєстрована у зоні пільгового оподаткування компанія за цінами, що були у декілька разів менші за ціни придбання. Таким чином при митному оформленні вказаних товарів на українській митниці до бюджету сплачувались мінімальні митні платежі.

Іншим розслідуванням було встановлено факти безоплатного ввезення на територію України автомобілів ніби від імені зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній за договорами, згідно з якими кошти за ці автомобілі власники мали сплатити протягом наступних трьох років. При розмитненні таких автомобілів на митниці сплачувались мінімально необхідні податки. Існуванню таких схем часто сприяють окремі посадові особи митниці. За схемою безоплатного ввозу на територію України автомобілів договори та інші документи від імені зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній складались брокерами безпосередньо на одному із митних постів митниці, розташованої на західному кордоні України.

Схеми ухилення від сплати податків при імпорті товарів в Україну мають свою особливість. Інформація про вартість товарів на українській митниці, як правило, не збігається з вартістю тих же товарів на митниці країни, з якої ці товари вивезено. Це означає, що на ці митниці подаються різні документи про вартість одного і того ж товару.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати податків шляхом штучного заниження цін на експортовані товари може здійснюватися за такою схемою.

Собівартість виробництва товарів на заводі, що їх виробляє, становить 100 тис. грн. Іноземний покупець готовий заплатити за такий товар 151 тис. грн. Отже, 51 тис. грн прибутку підлягатиме оподаткуванню. Щоб цього уникнути, продавець використовує зареєстровану в зоні пільгового оподаткування компанію, яка нібито стає покупцем продукції продавця за 101 тис. грн. У подальшому вже ця іноземна компанія продає ці ж товари реальному покупцю за 151 тис. грн. При застосуванні такої схеми діяльності до бюджету не надходять кошти, що мали надійти після оподаткування 50 тис. грн прибутку, а власник зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії отримує неоподатковані 50 тис. грн на закордонний банківський рахунок у конвертованій валюті з можливістю безконтрольно витрачати їх на особисті потреби.

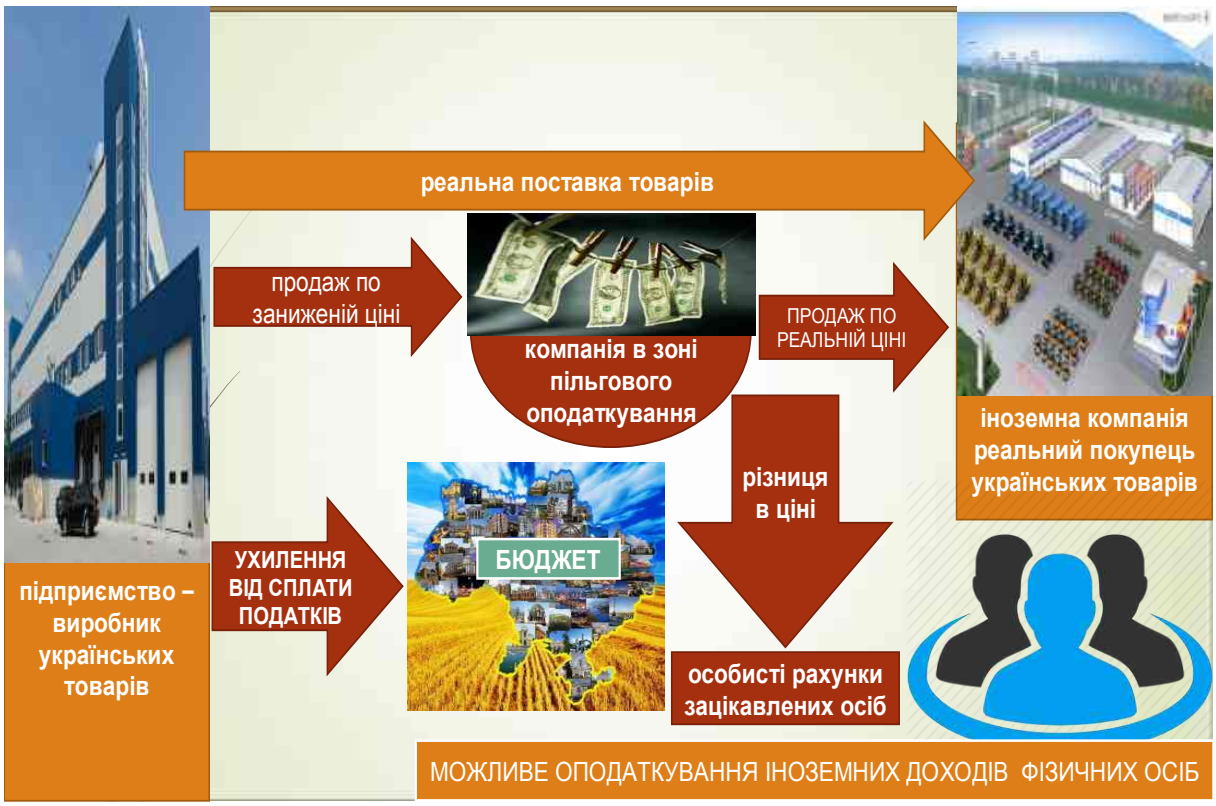

Рис. 8.3. Схема ухилення від сплати податків при експорті товарів із заниженими цінами

Часто таку схему діяльності застосовують особи, які є реальними власниками зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії і через холдингову систему управління контролюють виробника та покупця виготовлених товарів, ціну їх реалізації, а також прибутковість підприємств, які входять до холдингу.

Застосування такої схеми на підприємствах, у статутному фонді яких є частка державного майна, дає можливість ухилитись від сплати державі дивідендів, які могли б надійти до бюджету при розподілі між акціонерами отриманого підприємством прибутку.

При розслідуванні діяльності одного з металургійних комбінатів представники іноземного покупця пояснювали, що керівники вітчизняного виробника не бажали напряму продавати їх сталеві заготовки, а рекомендували купувати їх у визначеної ними компанії, зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування. Подальшим розслідуванням було встановлено, що керівники металургійного комбінату отримували з рахунків зареєстрованої

в зоні пільгового оподаткування компанії на особисті закордонні рахунки певну суму коштів, величина якої залежала від кількості проданих цій компанії сталевих заготовок.

Застосовуючи схеми заниження реальної вартості імпортованих товарів, більшість підприємців отримують на банківські рахунки підконтрольних компаній за кордоном кошти, за які купують рухоме та нерухоме майно, зокрема будинки, квартири, літаки, яхти та автомобілі.

При встановленні розслідуванням коштів на особистих рахунках осіб, які застосовують таку схему господарської діяльності, виявлені іноземні доходи можуть оподатковуватись відповідними податками, а приховування цих доходів за певних обставин може розглядатись як умисне ухилення від сплати податків.

Одним із проведених розслідувань було встановлено, що отримані від зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії кошти в сумі близько 1 млн доларів США підозрюваний протягом року використав на свої особисті потреби, купуючи ювелірні прикраси, одежу, взуття, розраховуючись за проживання в готелях, придбання авіаквитків і таке інше, а в податковій декларації за цей період суму отриманих іноземних доходів не вказав. На підставі зібраних доказів висновком економічної експертизи було підтверджено правильність оподаткування іноземних доходів цієї особи.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати податків шляхом штучного завищення цін на експортовані товари може здійснюватися за такою схемою.

Підприємство-експортер неофіційно за готівку закуповує на території України різноманітні товари, навіть такі, що не придатні для використання. Оформлення придбаних товарів за цінами, що в десятки разів перевищують їх фактичну вартість, здійснюється за допомогою документів, зареєстрованих на підставних осіб підприємств. Оформлені товари реалізуються зареєстрованій у зоні пільгового оподаткування компанії. Однією із характерних ознак проведення подібних операцій є використання як матеріальних цінностей товарів, ціна на які може

коригуватися в сторону збільшення, без ризику вийти за встановлений на митниці ціновий коридор (устаткування, інтелектуальна власність, обладнання лабораторій і т. д.). Таким чином, підприємство-експортер мінімізує власні податкові зобов'язання або може претендувати на відшкодування з бюджету податку на додану вартість у розмірі 20 відсотків від ціни експортованих товарів.

Рис. 8.4. Схема ухилення від сплати податків при експорті товарів із завищеними цінами

Розслідуванням діяльності керівників одного із підприємств у Полтавській області було встановлено, що ними з метою ухилення від сплати податку на додану вартість на адресу зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії відправлено виготовлене в Україні нафтогазове обладнання, експортна ціна якого була у 130 разів вища за реальну вартість.

Іншим розслідуванням було виявлено керівників двох підприємств Дніпропетровської області, які під виглядом систем очищення води українського виробництва намагались експортувати на адресу зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії перероблені кустарним способом масляні фільтри для

автомобілів ВАЗ на загальну суму понад 280 млн доларів США. Згідно з вантажно-митною декларацією заявлена вартість таких систем становила від 20 до 50 тис. грн за одиницю, тоді як їх реальна вартість на автомобільних ринках України всього 18 грн. У разі вивезення цих фільтрів за кордон бюджету країни були б завдані збитки на суму більше 50 млн доларів США.

Для отримання з бюджету коштів у вигляді відшкодування податку на додану вартість необхідно, щоб на банківський рахунок вітчизняного експортера від іноземного покупця потрапила валютна виручка.

Одним із розслідувань було встановлено, що підозрювані, отримавши в банку певну суму коштів у вигляді позики, переказували кошти кілька разів, у тому числі і через рахунки експортера та іноземної компанії, створюючи таким чином видимість одержання усієї необхідної суми валютної виручки.

Іншим розслідуванням було виявлено працівників банку, які підробляли документи про нібито надходження валютних коштів на банківський рахунок експортера та перерахування їх на рахунки зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати податків при ввезенні сировини для переробки на митній території України може здійснюватися за такою схемою.

Зареєстрованою у зоні пільгового оподаткування компанією укладається договір з іноземним підприємством про поставку на територію України іноземної сировини для її переробки вітчизняним підприємством за умови подальшого реекспорту продуктів переробки. Переміщення товарів у митний режим переробки на митній території України здійснюється з умовним повним звільненням від сплати митних платежів.

З метою ухилення від сплати податків, митним органам надаються неправдиві документи про ніби вивезення зареєстрованою в зоні пільгового оподаткування компанією виготовлених продуктів переробки за межі України у той час як насправді, через зареєстрованих на підставних осіб підприємств,

така продукція реалізується в межах держави. В результаті до бюджету не надходять митні платежі, які мали б надійти при оформленні вільного використання товару на митній території України.

Рис. 8.5. Схема ухилення від сплати податків при ввезенні сировини для переробки на митній території України

Одним із розслідувань було встановлено підприємство у Закарпатській області яким, на підставі договору з компанією, що була зареєстрована у зоні пільгового оподаткування, ввезено на територію України 12 тон бразильського цукру-сирцю тростинного для переробки на давальницьких умовах цукропереробними заводами Тернопільської області. Право власності на іноземну сировину та отримані продукти переробки належало зареєстрованій у зоні пільгового оподаткування компанії. Отриманий в результаті переробки цукор-пісок білий за межі митної території України не вивозився, а реалізовувався в межах держави з використанням документів зареєстрованих на підставних осіб підприємств. Необхідні митні платежі у сумі біля 7 млн. доларів США до бюджету сплачені не були.

Іншим розслідуванням було виявлено зареєстровану на території з пільговим оподаткуванням компанію, від імені якої імпортовано в Україну біля 70 тис. тон сирої нафти для її переробки на давальницьких умовах нафтопереробним заводом в Одеській області. Отримані в результаті переробки нафтопродукти за межі митної території України не вивозились, а без сплати до бюджету необхідних податків реалізовувались в межах держави з використанням документів зареєстрованих на підставних осіб підприємств. Цим же розслідуванням було виявлено ще декілька зареєстрованих на території з пільговим оподаткуванням компаній які, під приводом подальшого транзиту, в Херсонський торговий морський порт ввозили бензин А-95 з наміром реалізувати його в межах держави без сплати до бюджету податкових платежів.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати податків при нібито транзиті товарів через територію України може здійснюватися за такою схемою.

Рис. 8.6. Схема ухилення від сплати податків при переміщенні товарів у режимі транзиту

Зареєстрованою у зоні пільгового оподаткування компанією укладається угода з іноземним підприємством про поставку через територію України товару на адресу юридичної особи, що зареєстрована на підставних осіб у державі, з якою у України є спільний державний кордон. Отримувачем такого вантажу може бути також інша зареєстрована у зоні пільгового оподаткування компанія. Переміщення товарів у митному режимі транзиту здійснюється без сплати митних платежів. Після проходження пункту ввезення (пропуску) та потрапляння на митну територію України товар, що має слідувати транзитом, вивантажується з транспортного засобу та реалізується у тіньовому секторі економіки або з використанням документів підприємств, які зареєстровані на підставних осіб. Документальне оформлення вивезення товару за межі митної території України (завершення транзитного перевезення) відбувається у пункті вивезення (пропуску), хоча транспортний засіб фактично перетинає державний кордон без товару. Таким чином до бюджету не сплачуються митні платежі, які необхідно було б сплатити у разі ввезення товару для вільного використання на митній території України.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати податків при продажі акцій чи корпоративних прав вітчизняних підприємств може здійснюватися за такою схемою.

Продаж українських компаній може проходити шляхом реалізації акцій (корпоративних прав) або цілісного майнового комплексу (земля, приміщення, обладнання, сировина, продукція, кредиторська та дебіторська заборгованості, право вимоги, право на нематеріальні активи – торгові марки, патенти, ноу-хау, інше). В обох випадках отриманий дохід підлягає на території України оподаткуванню.

Для уникнення оподаткування акції (корпоративні права) підприємства, що підлягає продажу, оформляються на зареєстровану в зоні пільгового оподаткування компанію, яка стає власником цього підприємства.

Рис. 8.7. Схема ухилення від сплати податків при купівлі-продажу акцій чи корпоративних прав

У подальшому договір купівлі-продажу акцій (корпоративних прав) цього підприємства укладається між зареєстрованими в зоні пільгового оподаткування компаніями, що підконтрольні продавцю та покупцю. Також продаватися можуть не акції чи корпоративні права українського підприємства, а корпоративні права його власника – зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії.

Ці угоди, як правило, укладаються на території Республіки Кіпр, де законодавчо на такі операції встановлена нульова ставка податку.

Таємне укладення подібних угод за межами України вигідно також і покупцю, якому немає необхідності пояснювати компетентним органам України походження коштів, витрачених на покупку акцій (корпоративних прав) підприємства та їх оподаткування.

Ознаки махінацій з податками при продажі корпоративних прав можна розглянути на прикладі схеми реалізації українського підприємства за 440 млн доларів США.

На підготовчому етапі власник українського підприємства проводить реструктуризацію організаційної структури бізнесу та підготовку до продажу корпоративних прав цього підприємства. Використовуючи трастові угоди, він стає реальним власником зареєстрованої на території Британських Віргінських Островів компанії, якою засновується юридична особа на Кіпрі, яка, в свою чергу, засновує компанію в Нідерландах. Після цього нідерландська компанія стає власником усього статутного капіталу українського підприємства, замінивши фізичну особу.

У результаті проведеної реструктуризації одна фізична особа стала фактичним власником компаній, що зареєстровані на території Британських Віргінських Островів, Кіпру, Нідерландів та України. Будучи головою наглядової ради українського підприємства, а також контролюючи вказані компанії через холдингову систему управління, фактичний власник призначав та звільняв керівників усіх компаній холдингу. Без його згоди призначені керівники не могли укладати фінансово-господарські договори. Через фінансового директора, який був його довіреною особою, власник контролював переказ коштів на банківських рахунках усіх компаній холдингу.

Продаж українського підприємства проходив шляхом зміни власника кіпрської компанії. Зареєстрована на території Британських Віргінських Островів компанія, що контролювалась продавцем, була замінена на компанію, зареєстровану на тій же території, але підконтрольну покупцю. Зміна власника відобразилась лише в реєстрі кіпрських компаній. Розрахунки проходили через закордонні банківські рахунки зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній. Ставши власником кіпрської компанії, покупець став новим фактичним власником українського підприємства.

Таким чином, майно, яке перебувало на території України, фактично було продано за 440 млн доларів США, але до бюджету 75 млн доларів США необхідних податків від такої угоди не надійшло.

У разі обґрунтування, що отримані зареєстрованими в зоні пільгового оподаткування компаніями кошти є доходом реальних власників цих компаній, такі кошти підлягають оподаткуванню як іноземні доходи фізичних осіб – власників цих компаній.

Відсутність у податкових деклараціях цих фізичних осіб за певний період таких доходів необхідно розглядати як умисне ухилення від сплати податків.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати податків при проведенні протиправної конвертації коштів може відбуватися за такою схемою.

Імпортовані підприємствами торгівлі товари реалізуються населенню за готівку, яку необхідно оприбуткувати, зарахувати на банківський рахунок підприємства у вигляді безготівкових коштів і сплатити необхідні податки. Для подальшої закупівлі за кордоном товарів імпортерам на валютній біржі необхідно купити валюту, яку перерахувати на рахунок іноземного продавця.

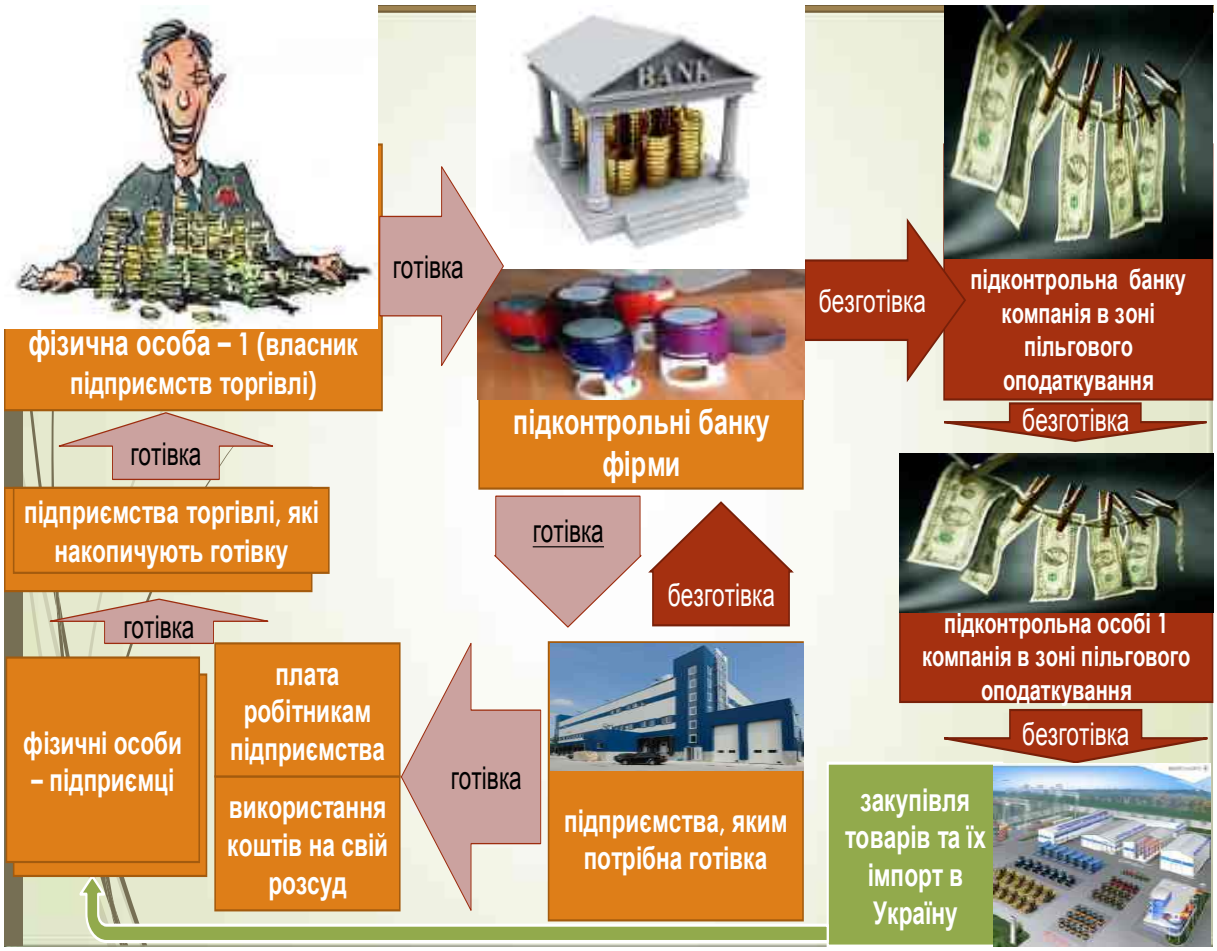

Рис. 8.8. Схема протиправної конвертації коштів

При імпорті закуплених таким чином товарів майже неможливо занизити їх митну вартість і ухилитись від сплати необхідних митних платежів. Для зменшення розміру сплати податків частина готівки, отриманої від реалізації населенню товарів, не оприбутковується і передається пов'язаним із певним банком особам для перерахування у безготівковому вигляді на банківські рахунки зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії, що підконтрольна власнику підприємств торгівлі. Керівники інших підприємств з метою ухилення від сплати обов'язкових платежів при виплаті заробітної плати видають її працівникам у вигляді готівки. Вона неофіційно отримується у пов'язаних із вищевказаним банком осіб взамін на безготівкові кошти, перераховані цими підприємствами за договорами надання вигаданих послуг із підконтрольною банку фірмою. Це можуть бути договори страхування, оренди, надання маркетингових, юридичних, будівельних чи інших послуг, закупка неіснуючих товарів чи завищення їх ціни і т. д. Отже, отримана від підприємств торгівлі готівка передається на інші підприємства взамін на безготівкові кошти, які перераховуються на рахунки підконтрольної банку іноземної компанії, а вже звідти на рахунки зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній, що підконтрольні імпортерам. За отримані таким чином безготівкові кошти імпортерами за кордоном закуповуються нові товари, які вивозять на територію України і продають за готівку населенню. Для ускладнення можливості виявлення такої схеми імпортерами укладаються договори з фізичними особами-підприємцями про продаж імпортованих товарів населенню за готівку, яку у подальшому підприємці повертають імпортерам.

Окремі посадовці використовують схему особистого збагачення, яка не передбачає класичної передачі хабаря у вигляді готівкових коштів. Винагорода за певні діяння отримується ними у безготівковій формі на банківські рахунки зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії. Ця технологія запозичена з країн, у яких встановлено жорсткі правила щодо розрахунків готівкою і де при кожній купівлі

коштовних речей необхідно пояснювати походження коштів. Якщо рух готівки на ринку майже неможливо відстежити, то рух безготівкових коштів залишає певні сліди.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для незаконного збагачення та ухилення від сплати податків може здійснюватися за такою схемою.

Рис. 8.9. Схема ухилення від сплати податків при незаконному збагаченні

Підприємець-власник певного підприємства при проведенні своєї діяльності використовує підконтрольну іноземну компанію. Для вирішення проблем із державними органами або при бажанні отримати від урядового органу преференції у вигляді відшкодування ПДВ, поставки товарів державному підприємству чи установі, прискореного митного оформлення товарів без їх огляду чи інших пільг, підприємець звертається до відповідного державного службовця. Діючи, як правило, через посередників, цей службовець передає підприємцю банківський рахунок підконтрольної йому компанії, зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування, і після надходження на цей рахунок обумовленої суми коштів вирішує для підприємця його питання. Затримати такого посадовця на місці отримання хабаря майже неможливо,

адже кошти на банківський рахунок пов’язаної із ним компанії надходять в іншій країні у легальному вигляді за нібито надані юридичні, маркетингові чи будь-які інші послуги.

Визначені обвинувальним вироком суду суми коштів або майна, отримані як хабар, можуть включатись до оподатковуваного доходу фізичної особи. Якщо враховувати, що отримані зареєстрованою в зоні пільгового оподаткування компанією кошти є доходом реального власника такої компанії, ці кошти підлягають оподаткуванню як іноземні доходи фізичної особи. Відсутність у такої особи в податковій декларації за звітний період таких доходів може розглядатися як ухилення від сплати податків.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для ухилення від сплати податків при наданні послуг може здійснюватися за такою схемою.

Рис. 8.10. Схема ухилення від сплати податків при наданні послуг

Купуючи товар у зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії, вітчизняним підприємством з транспортною фірмою укладається угода про доставку товарів покупцю. Аналогічна угода про транспортування цих товарів підписується

між іноземними компаніями, які підконтрольні власникам вітчизняних підприємств. Розрахунки між українськими суб'єктами господарювання здійснюються шляхом встановлення мінімальних цін за надання послуг. Основні розрахунки проводяться між зареєстрованими в зоні пільгового оподаткування компаніями, хоча реальна доставка товарів відбувається засобами, що належать вітчизняному транспортному підприємству.

При встановленні, що отримані зареєстрованою в зоні пільгового оподаткування компанією кошти є доходом її реального власника, ці кошти можуть підлягати оподаткуванню як іноземні доходи. Відсутність у податковій декларації фізичної особи таких доходів може розглядатись як ухилення від сплати податків.

Використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній для розкрадання коштів державних підприємств та установ, які здійснюють імпорт товарів, робіт чи послуг, може здійснюватися за такою схемою.

Рис. 8.11. Схема розкрадання бюджетних коштів при закупівлі імпортних товарів

Ціна товару у іноземного продавця становить 100 тис. грн. Проте державне підприємство чи установа самостійно не закуповують необхідні товари, а проводять тендер для обрання фірми, яка поставить такі товари в Україну. У проведенні тендера беруть участь декілька підставних компаній, які пропонують такий товар за 250–300 тис. грн. Перемогу у конкурсних торгах одержує пов'язана з чиновниками державної установи чи підприємства вітчизняна фірма, яка пропонує поставити такі товари за 200 тис. грн. Угода про купівлю за 200 тис. грн товарів підписується вказаною фірмою із зареєстрованою у зоні пільгового оподаткування компанією, яка у іноземного підприємства-виробника необхідні товари закуповує за 100 тис. грн. Різниця ціни у сумі 100 тис. грн акумулюється на рахунку зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії. У подальшому отриманий прибуток повністю чи частково потрапляє на особисті рахунки осіб, що мали відношення до організації проведення тендеру.

Визначені обвинувальним вироком суду суми вкрадених коштів або майна включаються в оподатковуваний дохід фізичної особи. При встановленні, що отримані зареєстрованою в зоні пільгового оподаткування компанією кошти є доходом її реального власника, ці кошти можуть підлягати оподаткуванню як іноземні доходи. Відсутність у податковій декларації фізичної особи таких доходів може розглядатись як ухилення від сплати податків.

Державні підприємства є потенційними джерелами можливості розкрадання значних сум коштів.

Одним із розслідувань було встановлено порушення чинного законодавства державним підприємством при придбанні у зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії бурової платформи для добичі вуглеводів на українській ділянці Чорного моря. За повідомленнями норвезької фірми, саме вона через свою дочірню компанію продала вітчизняному державному підприємству цю платформу за 220 млн доларів США. Відповідно до внутрішніх документів державного підприємства ця вишка була куплена у зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії вже за 400 млн доларів США.

Орієнтовна шкода державному підприємству становить 180 млн доларів США.

Одним із розслідувань досліджувався договір про поставку на територію України природного газу туркменського походження, підписаний керівниками державного підприємства із зареєстрованою на Кіпрі компанією «ITEPA».

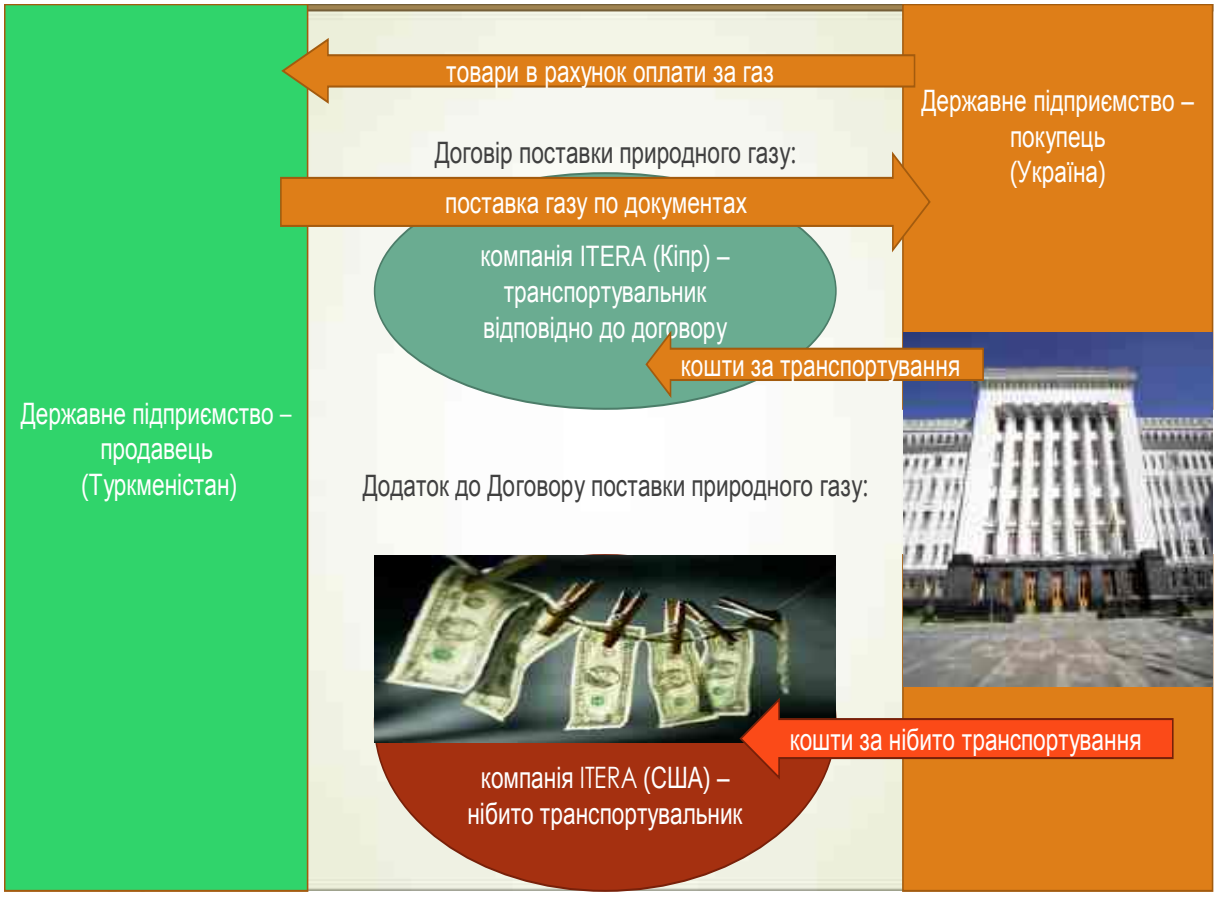

Рис. 8.12. Схема розкрадання коштів державного підприємства

Ця компанія виконувала функцію акумулювання за кордоном коштів, отриманих за транзит газу по території Росії. Для доставки в Україну природного газу туркменського походження компанією «ITEPA» використовувалась трубопровідна транспортна система Росії. Кошти за транспортування перераховувались вітчизняним державним підприємством на рахунки компанії «ITEPA», які знаходились у кіпрському банку. Для розкрадання коштів державного підприємства його керівниками була реалізована така схема. В одному зі штатів США відбулася реєстрація компанії під назвою «ITEPA», керівником було

призначено особу, прізвище та ім'я якої збігалося з ім'ям та прізвищем директора кіпрської компанії «ІТЕРА». Після відкриття цією компанією рахунків у кіпрському банку в бухгалтерію вітчизняного державного підприємства надійшов підписаний керівниками цього підприємства з кіпрською компанією «ІТЕРА» додаток до договору поставки туркменського газу, згідно з яким розрахунки за поставлений в Україну газ мали проводитись до 5 числа кожного місяця. У разі затримки платежів державне підприємство зобов'язувалось перераховувати на рахунок американської компанії «ІТЕРА» у кіпрському банку пеню, яка вираховувалась у певному процентному відношенні до суми несвоєчасно здійснених платежів. Розрахунки за транспортування газу державним підприємством вчасно не проводились і під виглядом пені на рахунки американської компанії «ІТЕРА» у кіпрському банку перераховувались значні суми коштів. Крім розкрадання коштів у вигляді пені, розслідуванням було встановлено перерахування коштів на рахунки американської компанії «ІТЕРА» значної суми коштів за нібито поставки в Україну туркменського газу.

На зареєстровані в зоні пільгового оподаткування компанії часто оформляється інтелектуальна власність (авторські права, ліцензії, патенти, товарні знаки та інше). За комерційне використання товарних знаків чи патентів українські підприємства платять на рахунки іноземних компаній роялті.

Постійний переказ коштів на рахунки зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній та зменшення оподаткування прибутку вітчизняних підприємств може здійснюватися за схемами міжнародного лізингу або укладення агентських договорів.

Підставою для зарахування коштів на банківські рахунки зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії можуть бути угоди про нібито виконання (надання) цією компанією на території іншої країни певних робіт (послуг), купівлю чи продаж товарів, цінних паперів та ін.

Іноземні банки не зобов'язані перевіряти правдивість таких договорів або вимагати підтвердження легальної діяльності іноземної компанії на території іншої країни.

Іноземні податкові органи не уповноважені перевіряти оплату зареєстрованими в зоні пільгового оподаткування компаніями необхідних податків у інших країнах.

Схеми махінацій у сфері державних фінансів з використанням зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній мають форму легальної підприємницької діяльності.

Використання фізичною особою в особистих цілях коштів зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії може бути обґрунтуванням умисного ухилення від сплати податків або вчинення іншого фінансового злочину.

Обґрунтуванням для оподаткування може бути наявність достатніх доказів, які свідчать, що джерелом отримання зареєстрованою в зоні пільгового оподаткування компанією доходів є здійснення господарської діяльності на території України.

При наявності достатніх підстав вважати, що отримані зареєстрованою в зоні пільгового оподаткування компанією кошти її власником витрачені на власні потреби, такі кошти можуть вважатись іноземними доходами фізичної особи та підлягати оподаткуванню.

Рис. 8.13. Схема легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом

Кошти, які внаслідок вчинення махінацій у сфері державних фінансів надійшли на банківські рахунки зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії, можуть використовуватися для придбання рухомого та/або нерухомого майна, акцій та/або інших цінних паперів, а також для здійснення інвестиційної діяльності, у тому числі і на території України.

Здійснення хоча б однієї фінансової операції або угоди з коштами чи іншим майном, отриманим внаслідок вчинення фінансового злочину, є легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом.

З листопада 2014 року фінансовим злочином, який передував легалізації (відмиванню) доходів від злочинної діяльності, вважається діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено основне покарання у вигляді позбавлення волі або штрафу більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом, є здійснення фінансової операції з грошовими коштами, отриманими на банківський рахунок зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії внаслідок ухилення її власником від сплати податків (обов'язкових платежів), сума яких перевищує п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

За даними Державної служби статистики, щорічні прямі інвестиції із країн світу в економіку України становлять близько 46 млрд доларів США. Значну їх частину формують інвестиції, що надійшли від зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній.

Значні суми грошових коштів (у доларах США) в економіку України протягом 2016 року інвестували компанії, що зареєстровані на території Республіки Кіпр (9,691 млрд), Нідерландів (5,754 млрд), Великобританії (2,046 млрд), Віргінських Островів (1,766 млрд), Швейцарії (1,467 млрд), Австрії (1,256 млрд), Люксембургу та Ліхтенштейну (1,015 млрд), США (699 млн), Белізу (523 млн), Панами (293 млн), Сінгапуру (259 млн) та Сейшельських Островів (140 млн).

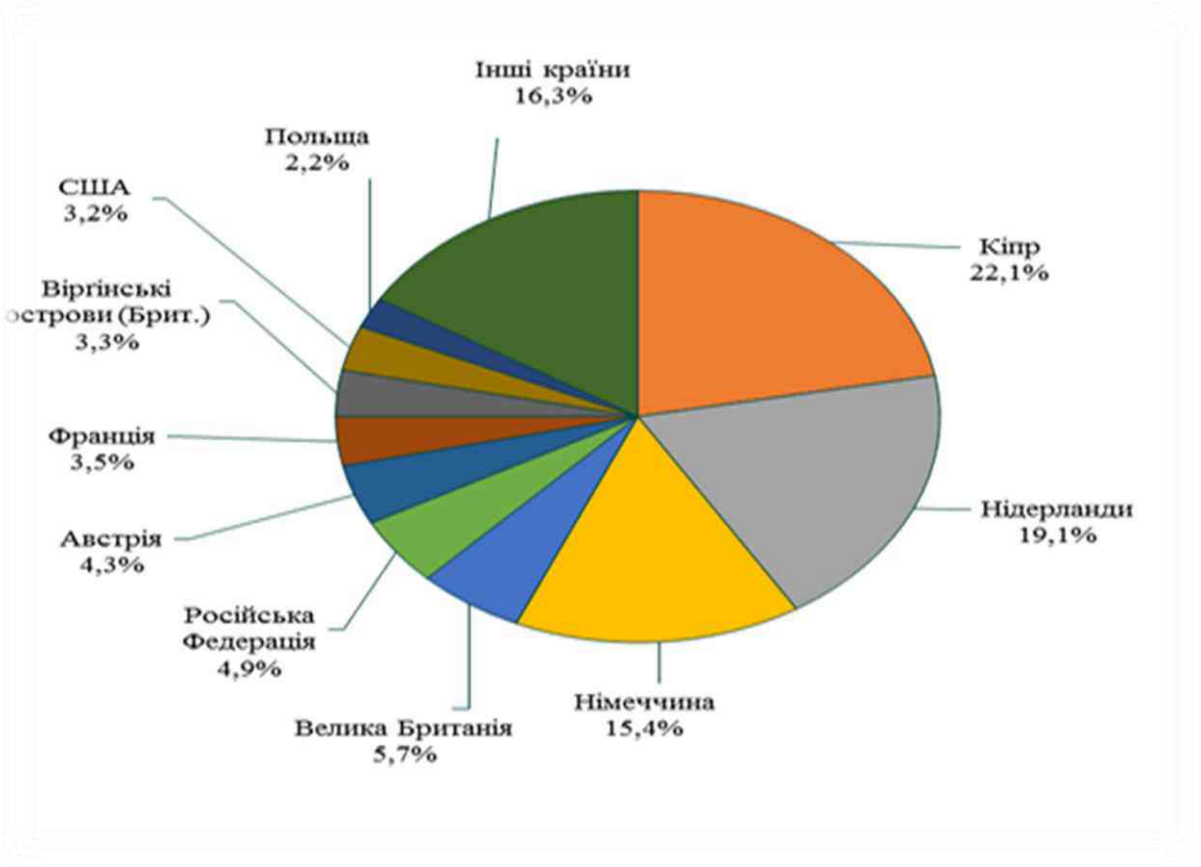

Рис. 8.14. Прямі інвестиції в економіку України

Не виключено, що під виглядом такого інвестування на території України відбувається легалізація (відмивання) доходів від злочинної діяльності, отримання яких було пов’язано з махінаціями при використанні зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній.

ТЕМА 9. ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ МАХІНАЦІЙ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Організація ефективної діяльності правоохоронних органів при виявленні та розслідуванні фінансових злочинів може здійснюватися за наявності чіткого нормативного регулювання такої діяльності, відповідного фінансового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення, а також укомплектованості кваліфікованими кадрами.

Рис. 9.1. Умови ефективного документування

Без належного попереднього документування злочинної діяльності підозрюваного довести його умисел на вчинення махінацій у сфері державних фінансів досить складно. Наслідки документування залежать від вибраної криміналістичної тактики, положення якої реалізуються через методику розслідування окремих видів злочинів.

Методика документування махінацій у сфері державних фінансів, як правило, залежить від суб'єкта, яким виявлено кримінальне правопорушення.

Вибір методики документування махінацій у сфері державних фінансів контролюючими органами при проведенні планових чи непланових перевірок має враховувати, що контроль за дотриманням податкового законодавства здійснюється лише органами доходів і зборів. Інші державні органи не мають права проводити перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів.

Рис. 9.2. Особливості виявлення злочинів у сфері державних фінансів

За результатами перевірок контролюючими органами складаються відповідні акти, якими встановлюється сума нанесеної бюджету шкоди. Разом із додатковими матеріалами акт направляється до органів досудового розслідування.

Розслідуванням перевіряється реальність виявлених контролюючим органом фактів порушень чинного законодавства, виявляється коло осіб, які, відповідно до законодавства, статутом, посадовими інструкціями були зобов’язані перешкодити нанесенню шкоди державним фінансам. Про наявність умислу на вчинення фінансового злочину може свідчити фальсифікація документів, дослідження

яких проводиться за допомогою техніко-криміналістичної експертизи. Ідентифікація виконавців записів та підписів відбувається за допомогою почеркознавчої експертизи. Економічною експертизою з'ясовується розмір завданої державним фінансам шкоди.

При застосуванні такої методики документування не завжди вдається встановити достатні докази умисного вчинення підозрюваним фінансового злочину. У разі підтвердження висновками економічної експертизи визначеної контролюючим органом суми завданої державним фінансам шкоди підозрювані свої дії можуть пояснювати помилкою у бухгалтерському чи податковому обліках. При встановленні, що певне порушення законодавства здійснено підлеглими керівника суб'єкта господарювання, проведенням психологічної експертизи з'ясовується наявність реальної можливості такого керівника проконтролювати діяльність підлеглого. За відсутності такої можливості практично неможливо довести причинний зв'язок між діями (бездіяльністю) керівника суб'єкта господарювання та нанесеною державним інтересам шкодою.

Рис. 9.3. Типова схема розслідування

Більш результативною для встановлення умислу підозрюваного на вчинення махінацій у сфері державних фінансів є

методика документування, за якою фіксування діянь підозрюваного повно та своєчасно проводиться задовго до початку його перевірки контролюючими органами.

Важливим завданням такого документування є негласний збір даних про отримання підозрюваним матеріальної користі від вчинення фінансового злочину. Встановлення факту отримання ним особистої вигоди може відразу спростувати аргументи сторони захисту про відсутність у підозрюваного умислу на скоєння кримінального правопорушення у сфері державних фінансів.

При вчиненні злочинів, які пов'язані з насильством над фізичною особою чи її майном, досудове слідство, відштовхуючись від зафіксованого факту виявлення очевидного кримінального правопорушення, проводиться у напрямі встановлення особи, яка його скоїла. Виявлення та розслідування правоохоронними органами фінансових злочинів, як правило, відбувається по-іншому. Спочатку визначається особа, яку можна обґрунтовано підозрювати у підготовці чи вчиненні махінацій з державними фінансами, проводиться спеціальний економічний аналіз її діяльності, зокрема з'ясовується майновий стан підозрюваного та можливі джерела здійснених ним витрат. Дії такої особи певний час фіксуються шляхом проведення гласних і негласних оперативно-розшукових заходів або слідчих дій. Документуються дії кожного із підозрюваних, документування здійснюється таємно від підозрюваного та сторонніх осіб і направлено на випередження їх дій щодо можливого приховування або знищення даних, які мають значення для розслідування.

Важливі докази вчинення певною особою фінансового злочину збираються в негласному режимі. Вагому функцію при цьому виконує таємниця розслідування, адже підозрюваний не знає, що стосовно нього проводяться негласні заходи і не приховує свої наміри та дії.

Застосування такої тактики документування збільшує вірогідність викриття осіб, які вчиняють махінації з державними фінансами у складі організованої групи, дає можливість встановити функції кожного з її учасників, викрити місця зберігання коштів, цінностей, майна та інших доходів від злочинної діяльності.

Інформація про причетність певної особи до вчинення кримінальних правопорушень у сфері державних фінансів досліджується за допомогою визначених законодавством заходів та методів. Оперативно-розшукові заходи використовуються для перевірки інформації про фінансові злочини, що готуються, або осіб, які готують вчинення таких злочинів. Перевіряються відомості, викладені у заявах і повідомленнях засобів масової інформації, представників державних і недержавних органів, установ, підприємств та організацій, їх посадових осіб та окремих громадян, у тому числі гласних і негласних, штатних та позаштатних працівників. При виявленні вчиненого кримінального правопорушення у сфері державних фінансів реєструється кримінальне провадження і проводиться досудове розслідування. Підставою для реєстрації можуть бути повідомлення з будь-яких джерел, у тому числі від підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Для фахової оцінки діяльності підозрюваної особи та надання висновків про відповідність її поведінки вимогам чинного законодавства можуть залучатись спеціалісти. Їх залучення проводиться після розсекречення одержаної при проведенні негласних заходів інформації, отримання необхідних речей і документів, у тому числі і від компетентних органів інших країн, а також встановлення фактів порушення підозрюваним вимог чинного законодавства. Спеціаліст може залучатись для надання технічної допомоги, наприклад, відбору зразків підпису для почеркознавчої експертизи, зняття зразків накопичувача на жорстких магнітних дисках для комп'ютерно-технічної експертизи тощо. Спеціаліста, при необхідності, можна допитати як свідка. Висновки спеціалістів не належать до процесуальних джерел доказів у кримінальному провадженні, а тому підлягають перевірці шляхом залучення експерта. Для визначення розміру заподіяних фінансовим злочином матеріальних збитків обов'язково має проводитись економічна експертиза. Експерти не можуть самостійно збирати матеріали, які підлягають дослідженню, а тому їм необхідно направляти усі дані, що можуть мати значення для оцінки експертом представлених для дослідження матеріалів. Поряд із документами та електронними носіями

інформації експерти мають враховувати й інші зібрані розслідуванням докази, у тому числі і показання свідків. Висновок експерта повинен ґрунтуватись на встановлених досудовим слідством обставинах і правильність висновків спеціаліста має оцінюватись експертом за умови, що досудовим слідством доведено певні факти. Показання свідків, висновки експертів, певні речі та документи будуть процесуальними джерелами доказів вчинення підозрюваним махінацій у сфері державних фінансів.

Одним із розслідувань було встановлено факт оренди підприємцем нежитлового приміщення для чистки одягу. Після зміни власника будинку новий господар відмовився продовжити з підприємцем договір оренди нежитлового приміщення. Обурений підприємець письмово повідомив орган досудового розслідування про те, що вартість будинку, в якому він орендував нежитлове приміщення, при продажі була документально оформлена за ціною, у декілька разів нижчою ринкової. Такі дії нового власника будинку були направлені на умисне зменшення суми необхідних до сплати податків. Товарознавчою експертизою було підтверджено документальне заниження реальної вартості придбаного підозрюваним будинку. На підставі наданих слідчим матеріалів співробітниками податкової інспекції було складено акт перевірки покупця будинку, який добровільно відшкодував до бюджету у повному обсязі донараховані суми податків та штрафних санкцій.

Методика документування махінацій у сфері державних фінансів більш ефективна у разі перебування слідчих та оперативних співробітників в одному органі, керівником якого затверджуються відповідні плани розслідувань. У разі проведення документування кількома органами, їх керівниками затверджуються спільні плани розслідувань.

Виконання оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій потребує специфічних знань і конспірації, а тому значна їх частина проводиться співробітниками підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Для виявлення, фіксації, вилучення та дослідження доказів у ході розслідування можуть використовуватися криміналістичні обліки, негласно застосовуватися різні види криміналістичної

техніки загального та спецпризначення (фото, відео чи звукозапису, проникнення в приміщення), засоби встановлення місцезнаходження електронного пристрою, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних джерел, виявлення доказів за допомогою трасології, дактилоскопії, балістики, криміналістичного дослідження документів.

Необхідна для розслідування інформація може отримуватись із протоколу допиту свідка, рапорту опитування особи в режимі відео-чи телефонної конференції, а також внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами. Отримана від оперативних джерел інформація потребує ретельної перевірки.

Докази вчинення махінацій у сфері державних фінансів можна отримати за допомогою особи, яка є учасником організованої групи чи злочинної організації і на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового слідства. За рішенням керівника органу досудового розслідування чи прокурора, під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть використовуватись несправжні (імітаційні) засоби. З цією метою законодавством допускається створення та використання спеціально утворених підприємств, установ чи організацій. Тобто в ході розслідування є можливість зашифровано зареєструвати суб'єкт господарювання, призначити на відповідну посаду особу, яка діятиме без розкриття достовірних відомостей про себе. Фактично така особа під виглядом здійснення підприємницької діяльності може збирати потрібну для розслідування інформацію про підозрюваного, його дії, зв'язки, кошти та інше майно. Така особа, використовуючи несправжні (імітаційні) засоби, не повинна вчиняти тиск на підозрюваного, наполегливо спонукати чи підбурювати його для вчинення злочину за рахунок таких засобів.

Застосувати тактику допиту свідка таким чином, що його ключові показання стануть відомі стороні захисту лише в ході судового розгляду кримінальної справи, можливо, якщо такі показання є основним доказом вчинених підозрюваним махінацій у сфері державних фінансів. Така тактика не суперечить законодавству, адже суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них, а свої висновки повинен

обґрунтовувати лише на показаннях, які він безпосередньо сприймав під час судового засідання або такі показання були надані свідком у судовому засіданні під час досудового розслідування.

У разі потреби до учасників кримінального провадження можуть застосовуватись певні заходи забезпечення безпеки.

Рис. 9.4. Заходи забезпечення безпеки

Особи, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були задіяні в їх проведенні, можуть допитуватись як свідки зі збереженням у таємниці відомостей про них та із застосуванням щодо цих осіб відповідних заходів безпеки. Такий допит може відбуватися у закритому судовому засіданні в місці перебування свідка або з використанням відеоконференції при трансляції з іншого приміщення, в тому числі у спосіб, що унеможливлює ідентифікацію особи, яка дає показання. Забезпечення безпеки може здійснюватися шляхом зміни документів, що посвідчують взяту під захист особу, чи інших її документів, забезпечення конфіденційності відомостей про таку особу, а також застосування інших заходів безпеки.

При розслідуванні злочинів, які були вчинені особами в складі організованої групи чи злочинної організації, заходи

забезпечення безпеки можуть застосовуватись до осіб, що проводять розслідування, а також членів їх сімей.

За постановою слідчого про зміну анкетних даних у протоколах слідчих дій та інших матеріалах кримінального провадження відомості щодо взятої під захист особи можуть обмежуватись шляхом заміни псевдонімами її прізвища, імені, по батькові. Ці постанови до матеріалів справи не приєднуються, а зберігаються окремо в органі, у провадженні якого перебуває кримінальне провадження. Нерозголошення відомостей про взятих під захист осіб може здійснюватися також шляхом проведення упізнання особи поза візуальним та аудіоспостереженням того, кого впізнають, неоголошення будь-яким способом справжніх анкетних даних про осіб, які взяті під захист і підлягають виклику в судове засідання, виклику до суду цієї особи виключно через орган, який здійснює заходи безпеки, накладення тимчасової заборони на видачу відомостей про особу, взяту під захист, адресними бюро, підрозділами Державтоінспекції, паспортними службами, довідковими службами АТС та іншими державними інформаційно-довідковими службами. Прийняте постановою слідчого, прокурора чи ухвалою судді рішення про застосування відповідного заходу безпеки передається для виконання за підслідністю до органу, на який законом покладено здійснення таких заходів. Про вжиті заходи безпеки та їх результати цей орган інформує слідчого, у провадженні якого перебуває відповідне кримінальне провадження.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення заходів безпеки може здійснюватися за рахунок взятих під захист осіб, за їх письмовою згодою.

Залежно від особливостей реальної слідчої ситуації оцінювати та використовувати отримані в ході розслідування відомості повинен керівник конкретного розслідування. Для перевірки інформації керівником затверджується детальний план заходів щодо реалізації окремої тактичної комбінації. Планом визначаються виконавці та конкретні строки проведення ними запланованих заходів. Контроль за проведенням тактичної комбінації повинен здійснюватися керівником розслідування шляхом заслуховування звітів кожного із визначених виконавців.

10. ДОСЛІДЖЕННЯ НОСІВ ІНФОРМАЦІЇ

Кожен вчинений злочин залишає сліди. Необхідно лише правильно їх виявити, зафіксувати та вилучити і після оцінки зробити висновки про можливість використання таких слідів у ході розслідування.

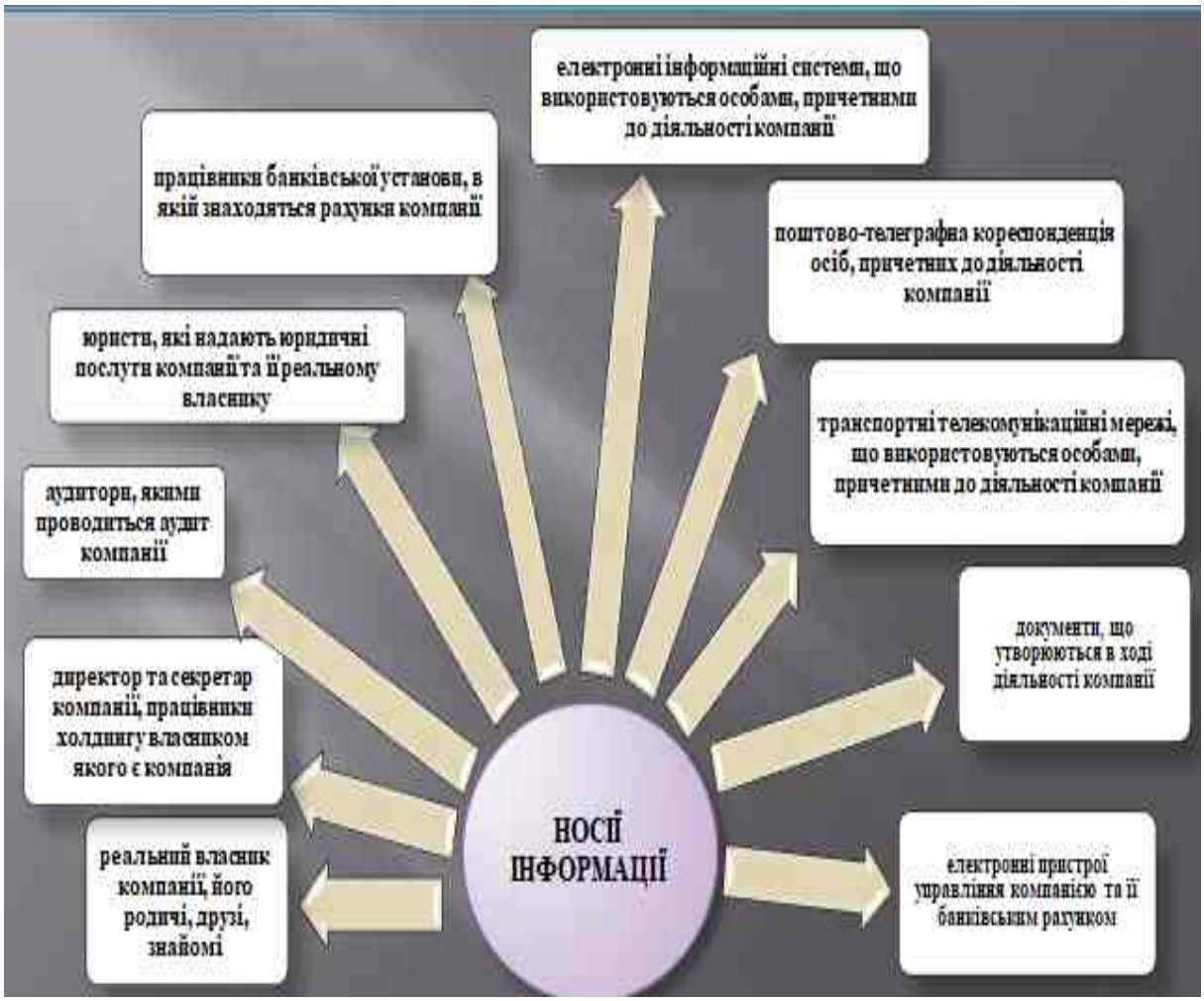

Рис. 10.1. Основні джерела отримання інформації

Сліди махінацій з державними фінансами, при вчинені яких використовувались зареєстровані в зоні пільгового оподаткування компанії, залишаються на території різних країн. Такі сліди можна виявити у країнах, в яких відбулась реєстрація компанії, на територіях, де знаходяться її банківські рахунки, аудитори та/або здійснюється фінансово-господарська діяльність. Певні сліди можуть бути також у країнах, де знаходяться директори, секретарі та власники зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії, їхні родичі, друзі, знайомі.

Джерелами отримання інформації є: власник компанії, його родичі, друзі, знайомі (особлива увага до членів сім'ї та довірених осіб); керівник та інші працівники компанії або холдингу, власником якого є така компанія (при цьому працівники як діючі так і ті хто раніше працював, а особливо ті кого звільнили примусово), особлива увага також – до фінансового директора та підпорядкованих йому працівників аудиту, бухгалтерії, фінансово-економічного аналізу; працівники, які проводили аудит компанії і мали безпосередній доступ до фінансово-господарських документів компанії; юристи, які надавали чи надають компанії послуги по її реєстрації/перереєстрації, відкритті компанією банківських рахунків, укладенню від імені компанії фінансово-господарських договорів; працівники банківської установи в якій знаходяться рахунки компанії; поштово-телеграфна кореспонденція усіх перерахованих вище осіб, які мали причетність до діяльності компанії; електронні інформаційні системи, якими користувались вищевказані особи та транспортні телекомунікаційні мережі, що використовувались цими особами для передачі будь-якої інформації пов'язаної з діяльністю самої компанії, її власника чи працівників; електронні пристрої управління компанією та її банківським рахунком (банківські картки, дігіпаси, мобільні телефони та комп'ютери); документи, що утворюються в ході діяльності компанії (електронні пристрої та документи можна виявити не тільки в приміщеннях місцезнаходження компанії, але і в приміщеннях де знаходяться аудитори, юристи, в банківських установах, у податкових та реєстраційних органах іншої країни, документи та електронні пристрої можуть зберігатися дома у власника компанії чи його довірених осіб або в банківських сейфах).

Одним із основних методів роботи з слідами фінансового злочину є дослідження носіїв інформації.

Носієм інформації може бути будь-який матеріальний об'єкт, здатний тривалий час зберігати у своїй структурі занесену на нього інформацію, яку із часом можна видобути і не втратити. Розрізняють носії паперові (документи) та електронні (комп'юте-

ри, компакт-диски, USB-флеш-накопичувачі, стільникові телефони). Основним пристроєм збереження інформації в комп'ютері є жорсткий магнітний диск.

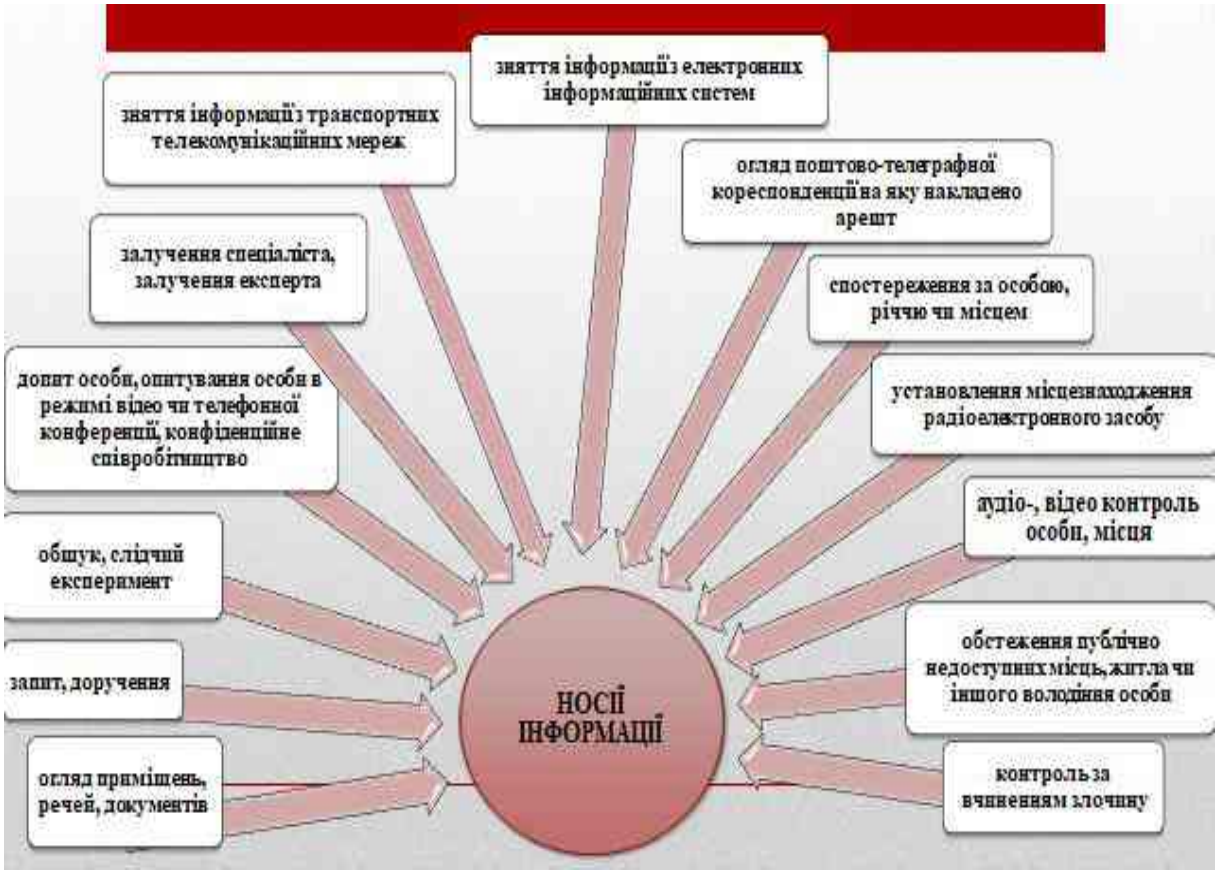

Рис. 10.2. Процесуальні методи дослідження носіїв інформації

Під документом розуміється спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

Документи можуть бути справжні чи підроблені, тобто такі, що не відповідають дійсності. Виділяють два види фальсифікації: інтелектуальний та матеріальний. При матеріальному виді фальсифікації у справжній документ вносяться часткові зміни (виправлення) або такий документ повністю підробляється. Така фальсифікація виявляється шляхом проведення техніко-криміналістичної експертизи представленого для дослідження документа. Інтелектуальна фальсифікація передбачає, що у документі є необхідні реквізити, але викладені дані не відповідають

дійсності. Інтелектуальна фальсифікація має місце при внесенні неправдивих даних у податкову декларацію, яка за формою є правильною, але дані про суми необхідних до сплати податків не відповідають дійсності. Прикладом інтелектуальної фальсифікації може бути договір купівлі-продажу товарів, однією із сторін якого є офшорна компанія. Такий договір за формою відповідає необхідним вимогам, але інформація про отримання чи відправлення товарів із зареєстрованої адреси офшорної компанії не відповідає дійсності, адже така компанія позбавлена права функціонування на території країни реєстрації. Листи, записки, щоденники тощо, опосередковано можуть підтвердити певні факти, що мають значення для розслідування.

Носії інформації можуть досліджуватися протягом короткого періоду після: негласного вилучення для подальшого їх копіювання і повернення на місце вилучення; зашифрованого вилучення під переконливим приводом разом із іншими документами; негласного або зашифрованого переміщення із звичайних місць на зберігання в інше місце. При встановленні, що такі носії інформації мають відношення до злочинної діяльності і можуть бути використані як докази при проведенні розслідування вони вилучаються у процесуальному порядку.

Криміналістичне дослідження носіїв інформації, що належать особам, які погодились на її добровільне розкриття, відбувається шляхом огляду такого носія чи проведення слідчого експерименту зі складенням протоколу проведення відповідної слідчої дії.

Для участі у дослідженні електронних носіїв інформації може запрошуватися спеціаліст, яким виконуються експертні дослідження, що потребують спеціальних знань та використання методів криміналістики і судової експертизи. Результати експертних досліджень викладаються в письмових висновках експертних досліджень.

Криміналістичне дослідження електронних носіїв інформації може здійснюватися при проведенні криміналістичної експертизи представленої на дослідження вилученої комп’ютерної техніки, компакт-дисків, USB-флеш-накопичувачів, стільникових теле-

фонів тощо. Залежно від кваліфікації експерти можуть підібрати паролі для відкриття тих чи інших файлів, відновити видалені тексти чи документи з жорсткого магнітного диска комп'ютера.

Експертизи можуть здійснюватися судовими експертами державних спеціалізованих науково-дослідних установ судових експертиз та атестованими судовими експертами, які не є працівниками державних спеціалізованих установ.

Рис. 10.3. Основні види експертизи

Основними видами (підвидами) експертизи є:

– криміналістична: почеркознавча; лінгвістична експертиза мовлення; технічна експертиза документів; експертиза зброї та слідів і обставин її використання; трасологічна (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи); фототехнічна, портретна; експертиза голограм; відео-, звукозапису; вибухотехнічна; матеріалів, речовин та виробів (лакофарбових матеріалів і покрить; полімерних матеріалів; волокнистих матеріалів; нафтопродуктів і пальномастильних матеріалів; скла, кераміки; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; спиртовмісних

сумішей; ґрунтів; металів і сплавів; наявності шкідливих речовин у навколишньому середовищі; речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; харчових продуктів; сильнодіючих і отруйних речовин); біологічна;

– інженерно-технічна: інженерно-транспортна (автотехнічна, транспортно-трасологічна, залізнично-транспортна); дорожньо-технічна; будівельно-технічна; оціночно-будівельна; земельно-технічна; оціночно-земельна; експертиза з питань землеустрою; пожежно-технічна; безпеки життєдіяльності; гірничотехнічна; інженерно-екологічна; електротехнічна; комп'ютерно-технічна; телекомунікаційна. Поряд із вказаними видами інженерно-технічних експертиз експертними установами можуть проводитись також інші їх види (підвиди) та комплексні технічні дослідження із залученням відповідних фахівців у певних галузях знань, у тому числі авіаційного та водного транспорту;

– економічна: бухгалтерського та податкового обліку; фінансово-господарської діяльності; фінансово-кредитних операцій;

– товарознавча: машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання; автотоварознавча; транспортно-товарознавча; військового майна, техніки та озброєння;

– експертиза у сфері інтелектуальної власності: літературних та художніх творів; фонограм, відеограм, програм (передач) організації мовлення; винаходів і корисних моделей; промислових зразків; сортів рослин і порід тварин; комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), географічних зазначень; топографій інтегральних мікросхем; комерційної таємниці (ноу-хау) і раціоналізаторських пропозицій; економічна у сфері інтелектуальної власності;

– психологічна;

– мистецтвознавча;

– екологічна;

– військова;

– судово-медична;

– судово-психіатрична.

Для вирішення питань, які потребують застосування наукових, технічних або інших спеціальних знань, експертними

установами можуть проводитися інші види експертиз, у тому числі й тих, що перебувають у стадії наукової розробки.

Експертами виконуються первинні, додаткові, повторні, комісійні та комплексні експертизи. Первинною є експертиза, коли об'єкт досліджується вперше. Додатковою є експертиза, якщо для вирішення питань щодо об'єкта, який досліджувався під час проведення первинної експертизи, необхідно провести додаткові дослідження або дослідити додаткові матеріали (зразки для порівняльного дослідження, вихідні дані тощо), які не були надані експертові під час проведення первинної експертизи. Повторною є експертиза, під час проведення якої досліджуються ті самі об'єкти і вирішуються ті самі питання, що й при проведенні первинної (попередніх) експертизи (експертиз). Комісійною є експертиза, яка проводиться двома чи більшою кількістю експертів, що мають кваліфікацію судового експерта за однією експертною спеціалізацією (фахівцями в одній галузі знань). Комісія експертів може утворюватися органом (особою), яким призначено експертизу (залучено експерта), або керівником експертної установи. Комплексною є експертиза, що проводиться із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання (питання). До проведення таких експертиз у разі потреби залучаються як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб (підрозділів) інших центральних органів виконавчої влади або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах.

Під час проведення експертиз (експертних досліджень) з метою виконання певного експертного завдання експертами застосовуються відповідні методи дослідження, методики проведення судових експертиз, а також нормативно-правові акти та нормативні документи (міжнародні, національні та галузеві стандарти, технічні умови, правила, норми, положення, інструкції, рекомендації, переліки, настановчі документи Держспоживстандарту України), а також чинні республіканські стандарти колишньої УРСР та державні класифікатори, галузеві стандарти

та технічні умови колишнього СРСР, науково-технічна, довідкова література, програмні продукти тощо. Визначення способу проведення експертизи, вибір методики та методів дослідження належить до компетенції експерта.

Основним завданням почеркознавчої експертизи є ідентифікація виконавця рукописного тексту, обмежених за обсягом рукописних записів (буквених та цифрових) і підпису. Цією експертизою вирішуються і деякі неідентифікаційні завдання (установлення факту виконання рукопису під впливом будь-яких (природних, штучних) збиваючих факторів; у незвичних умовах або в незвичайному стані виконавця, навмисно зміненим почерком, з наслідуванням почерку іншої особи; визначення статі виконавця, а також належності його до певної групи за віком тощо). Для проведення почеркознавчих досліджень рукописних записів та підписів експертам надаються оригінали документів. Орієнтовний перелік вирішуваних почеркознавчою експертизою питань:

– чи виконано рукописний текст (рукописні записи) у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) певною особою;

– чи виконані рукописні тексти (рукописні записи) у документі (документах) (назва документа та його реквізити, графа, рядок) однією особою;

– чи виконано підпис від імені особи (прізвище, ім’я, по батькові особи, від імені якої зазначено підпис) у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) тією особою, від імені якої він зазначений, чи іншою особою;

– чи виконано рукописний текст у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) під впливом збиваючих факторів (природних, штучних);

– чи виконано підпис від імені особи (прізвище, ім’я, по батькові особи, від імені якої зазначено підпис) у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) під впливом збиваючих факторів (природних, штучних);

– чи перебувала особа, яка виконала рукописний текст документа (назва документа та його реквізити, графа, рядок), у незвичайному стані;

– чи виконано рукописний текст у документі (назва документа та його реквізити, графа, рядок) навмисно зміненим почерком;

– особою якої статі виконано рукописний текст;

– до якої групи за віком належить виконавець рукописного тексту?

Для проведення досліджень необхідно надати експерту вільні, умовно-вільні та експериментальні зразки почерку (цифрових записів, підпису) особи, яка підлягає ідентифікації.

Вільними зразками є рукописні тексти, рукописні записи (буквені та цифрові), підписи, достовірно виконані певною особою до відкриття кримінального провадження, провадження в справах про адміністративні правопорушення, цивільних, адміністративних чи господарських справах і не пов'язані з їх обставинами; умовно-вільними є зразки почерку, виконані певною особою до відкриття провадження у справі, але пов'язані з обставинами цієї справи, або виконані після відкриття провадження у справі, але не в зв'язку з її обставинами; експериментальні зразки почерку – це такі, що виконані за завданням органу, яким призначено експертизу (залучено експерта).

Перед приєднанням вільних та умовно-вільних зразків до матеріалів справи необхідно пред'явити їх особі, яка підлягає ідентифікації, а потім позначити кожний зразок, тобто указати, що це вільний зразок почерку (підпису) певної особи (вказати її прізвище, ім'я, по батькові), та посвідчити це своїм підписом.

У разі неможливості пред'явити зазначені зразки (смерть виконавця, від'їзд тощо) як зразки слід надавати документи або інші папери, на яких рукописні тексти (підписи) достовірно виконані особою, щодо якої ставиться питання з ідентифікації її як виконавця досліджуваного рукопису (наприклад, заяву про отримання паспорта (форма № 1), паспорт, різні посвідчення, на яких є власноручний підпис, тощо).

Вільні зразки повинні відповідати об'єкту, який досліджується, за часом виконання, за видом матеріалів письма (папір, олівець, кулькова ручка тощо), за формою документа (накладні, відомості тощо), за його змістом та цільовим призначенням.

Якщо текст (підпис), що досліджується, виконано друкованими літерами або спеціальним шрифтом, слід надати вільні зразки аналогічного характеру.

Відбирати експериментальні зразки почерку необхідно у два етапи. На першому етапі особа, почерк якої підлягає ідентифікації, виконує текст за тематикою, близькою до досліджуваного об'єкта, у звичних умовах (сидячи за столом, зі звичним приладдям письма, при денному освітленні). На другому етапі зразки відбираються під диктовку тексту, аналогічного за змістом тому, що досліджується, або спеціально складеного тексту, який містить фрази, слова і цифри, узяті з рукописного тексту, що досліджується. На цьому етапі зразки відбираються в умовах, що максимально наближаються до тих, у яких виконувався рукописний текст, що досліджується, тобто в тій самій позі (лежачи, стоячи тощо), таким самим приладдям письма та на папері того самого виду (за розміром, лінуванням, характером поверхні тощо), що й документ, який досліджується. Якщо буде помічено, що той, хто пише, намагається змінити свій почерк, темп диктовки слід прискорити.

У разі коли тексти, що досліджуються, і особливо підписи виконувались на бланках (касові ордери, квитанції, поштові перекази, платіжні відомості тощо), експериментальні зразки слід відбирати на таких самих бланках або на папері, що розграфлений відповідно до бланка.

Якщо розташування підпису, що досліджується, не визначається характером документа, експериментальні зразки відбираються на окремих аркушах як лінованого, так і нелінованого паперу.

Після нанесення 10–15 експериментальних підписів аркуші паперу треба міняти.

Якщо рукописний текст, що досліджується, виконано друкованими літерами і цифрами або спеціальним шрифтом (креслярським, бібліотечним тощо), експериментальні зразки на другому етапі також повинні бути виконані друкованими літерами і цифрами або відповідним шрифтом.

Переписування з документа, що досліджується, або з машинописного (друкарського) тексту неприпустиме.

Якщо вбачаються підстави, що виконавець досліджуваного рукописного тексту намагався змінити свій почерк (писав лівою рукою, з іншим нахилом тощо), додатково відбираються зразки, виконані таким самим чином.

Якщо дослідженню підлягає рукописний текст, то вільні та експериментальні зразки надаються у вигляді текстів. При дослідженні підписів та обмежених за обсягом рукописних записів (буквених та цифрових) вільні та експериментальні зразки надаються як у вигляді відповідних текстів (записів), так і у вигляді підписів.

Експериментальні зразки посвідчуються органом, який призначив експертизу (залучив експерта). У посвідчувальному написі зазначаються прізвище, ім'я та по батькові виконавця, а також особливості зразка (написані лівою рукою, спеціальним шрифтом тощо).

Як вільні, так і експериментальні зразки буквеного або цифрового письма бажано надавати не менше ніж на 15 аркушах. Чим коротший досліджуваний текст (запис), тим більша потреба у вільних зразках. Вільні зразки підпису надаються не менше ніж на 15 документах, експериментальні – у кількості не менше 5–8 аркушів.

Якщо необхідно встановити, чи виконаний підпис від імені певної особи іншою особою, надаються вільні та експериментальні зразки почерку та підписів обох осіб. При цьому додатково відбираються експериментальні зразки почерку передбачуваного виконавця не менше ніж на 10–15 аркушах у вигляді записів прізвища та ініціалів особи, від імені якої виконано підпис.

При вилученні вільних зразків підписів особи, від імені якої виконано досліджуваний підпис, слід відшукувати документи з варіантом підпису, найбільш подібним до підпису, що досліджується. Такі підписи найчастіше зустрічаються у документах, аналогічних досліджуваному.

При відібранні експериментальних зразків підпису особи, від імені якої виконано підпис, слід запропонувати їй розписатися всіма застосовуваними нею варіантами підписів.

Якщо з певних причин виконати будь-які вимоги, що стосуються відбирання та надання зразків, не було можливості, про це слід указати в документі про призначення експертизи (залучення експерта).

Якщо необхідно дослідити велику кількість підписів, їх доцільно розділити на групи (за особами, від імені яких виконано підписи, епізодами справи, видами документів тощо) і за кожною групою призначити окрему експертизу.

Документи кожної групи доцільно пронумерувати (у вільних від тексту місцях), вказати один раз у документі про призначення експертизи (залучення експерта) назву документа і його порядковий номер і надалі посилатись тільки на порядковий номер документа.

Якщо виникають труднощі, пов'язані з призначенням багатооб'єктних експертиз підписів, доцільно отримати консультацію експерта (спеціаліста).

У документі про призначення експертизи (залучення експерта) слід указати на встановлені особливі обставини виконання рукописного тексту, які могли вплинути на змінення ознак почерку (незвична поза або незвичний стан виконавця тощо). Якщо є дані, що виконавцем є особа, у якої порушена координація рухів, про це також слід повідомити експерта. У разі виконання рукописного тексту особою похилого або старечого віку потрібно надати відомості про рік її народження і стан здоров'я на момент можливого виконання об'єкта почерку, що досліджується.

Технічна експертиза документів поділяється на експертизу реквізитів документів, експертизу друкарських форм та експертизу матеріалів документів.

Основними завданнями технічної експертизи реквізитів документів є: встановлення фактів і способів унесення змін до документів (підчистка, травлення, дописка, переклеювання фотокарток, літер тощо) та виявлення їх первинного змісту. Для проведення дослідження щодо встановлення факту внесення змін у первинний зміст документів надаються оригінали документів; виявлення залитих, замазаних, вицвілих та інших слабовидимих або невидимих

текстів (зображень) на різних матеріалах, а також текстів (зображень) на обгорілих та згорілих документах за умови, що папір, на якому вони зображені, не перетворився на попіл; установлення виду та ідентифікація приладів письма за штрихами; визначення відносної давності виконання документа або його фрагментів, а також послідовності нанесення штрихів, що перетинаються; установлення цілого за частинами документа; установлення документа, виготовленого шляхом монтажу із застосуванням копіювально-розмножувальної та комп'ютерної техніки; ідентифікація особи, яка надрукувала машинописний текст, виготовила зображення відтиску печатки за особливостями навичок виконавця.

Основними завданнями експертизи друкарських форм є встановлення особливостей виготовлення друкарських засобів (форм) і відображення їх у відбитках; установлення належності літер певному комплекту шрифту; установлення типу, системи, марки, моделі та інших класифікаційних категорій друкарської техніки (друкарські машинки, касові, телеграфні, інші літеро-цифрові апарати), ідентифікація цих засобів за відбитками їх знаків; установлення зміни первинного тексту документа, виконаного на друкарській машинці; установлення типу та ідентифікація комп'ютерної і копіювально-розмножувальної техніки за виготовленими за їх допомогою матеріальними документами; установлення способу нанесення відтисків печаток, штампів, факсиміле; ідентифікація печаток, штампів, факсиміле тощо за їх відтисками; відповідність часу нанесення відтисків печаток, штампів даті виготовлення документа.

Для дослідження документів щодо ідентифікації печаток, штампів (у тому числі факсиміле) та встановлення відповідності часу нанесення відтисків печаток, штампів даті виготовлення документа надаються оригінали документів.

Основними завданнями експертизи матеріалів документів є встановлення роду, виду (іншої класифікаційної категорії) матеріалів, на яких і за допомогою яких виконувався (виготовлявся) документ (папір, барвники, клейкі речовини тощо), та їх спільної (різної) родової (групової) належності; визначення абсолютного часу виконання штрихів рукописних записів у документах.

Орієнтовний перелік питань, що вирішує технічна експертиза документів:

– чи вносились у текст документа зміни? Якщо вносилися, то яким чином (підчистка, дописка, травлення, виправлення тощо) і який зміст первинного тексту;

– чи була замінена в документі фотокартка;

– чи замінювались у документі (договорі, зошиті, книзі, медичній картці тощо) аркуші;

– який зміст замаскованого (зафарбованого, забрудненого, замазаного тощо) тексту;

– який зміст знебарвленого тексту;

– чи є в даному документі (аркуші паперу) невидимий текст і якщо є, то який саме;

– чи є на документі (аркуші паперу) удавлені штрихи, утворені писальним приладом (знакодрукувальним пристроєм тощо)? Якщо є, то який зміст тексту, що утворений удавленими штрихами;

– чи є на обгорілих аркушах який-небудь текст і (або) зображення? Якщо є, то який (яке) саме;

– писальним приладом якого типу виконано рукописні тексти (підписи) у наданому документі;

– яким чином виконаний підпис від імені особи (прізвище, ім’я, по батькові), текст документа (за допомогою технічних засобів чи писальним приладом);

– чи виконані записи писальним приладом (кульковою ручкою, ручкою з пером, олівцем тощо), наданим на дослідження?

– чи виготовлені (виконані) дані документи (фрагменти документа) у різний час;

– у якій послідовності виконувались реквізити даного документа (підпис, відтиск печатки тощо);

– чи становили раніше одне ціле надані на експертизу частини документа;

– чи належали надані на експертизу частини документа визначеному документу (накладній, видатковому касовому ордеру тощо);

– чи виготовлено наданий документ шляхом монтажу за допомогою комп’ютерної або копіювально-розмножувальної техніки;

– чи використані для створення змонтованого документа документи, вилучені у особи (прізвище, ім’я, по батькові);

– чи намальовано бланк документа даною особою;

– чи вирізана печатка, відтиск якої є на даному документі, певною особою;

– чи певною особою надруковано наданий машинописний текст;

– який (які) спосіб (способи) поліграфічного друку використано під час виготовлення документа;

– яким способом (з використанням набору друкарського шрифту, шляхом рисування тощо) виготовлена друкарська форма;

– чи з одного набору (одного стереотипу, одним кліше) надруковані дані документи (наводиться їх найменування);

– чи відповідає цінний папір (акція, облігація, сертифікат, вексель тощо) за своїми характеристиками аналогічним цінним паперам, що виготовляються Держзнаком України (або вказати іншого виробника);

– чи відповідає надана банкнота за своїми характеристиками аналогічним банкнотам, що випущені в обіг Національним банком України;

– чи є літери, знайдені в даної особи, частиною шрифтової каси (зазначаються гарнітура, кегль) друкарні;

– яким друкарським засобом (тип, марка, модель) виготовлено текст (зображення) у документі;

– який тип принтера (копіювального апарата, багатофункціонального пристрою), на якому виготовлений наданий документ;

– чи виготовлено наданий документ за допомогою принтера (копіювального апарата, багатофункціонального пристрою), зразки друку якого надані для порівняльного дослідження;

– чи виготовлені надані документи на одному або різних принтерах (копіювальних апаратах, багатофункціональних пристроях);

– яким способом нанесений відтиск печатки (штампа, факсиміле);

– чи нанесено відтиск печатки (штампа, факсиміле) в даному документі наданою печаткою (штампом, факсиміле);

– чи нанесено відтиск печатки (штампа, факсиміле) в наданому документі печаткою (штампом, факсиміле), експериментальні та вільні зразки відтисків якої (якого) надані для порівняльного дослідження;

– чи нанесено відтиск печатки (штампа, факсиміле) в наданих документах однією і тією самою печаткою (штампом, факсиміле);

– чи нанесений відтиск печатки (штампа) у той час, яким датований документ;

– до якого роду, виду (іншої класифікаційної категорії) належить матеріал документа (папір, клей, фарбувальна речовина штрихів записів тощо);

– чи мають спільну родову (групову) належність матеріали даного примірника друкованої продукції або документа (папір, клей, картон, фарбувальна речовина тощо) з матеріалами, вилученими з певного місця (склад, цех, квартира тощо);

– чи належать надані аркуші паперу до різних партій випуску;

– чи написано текст фарбою з даної ємності;

– чи виготовлений рукописний текст у той час, яким датований документ;

– у який період часу був виконаний рукописний текст у наданому документі;

– в один чи різні періоди часу виконано рукописні тексти в наданих документах;

– чи в один період часу були виконані рукописні текст та підпис у наданому документі.

Призначаючи експертизу з метою ідентифікації друкарських засобів, до експертної установи слід надіслати порівняльні матеріали: вільні, а також експериментальні зразки – відбитки, виготовлені за допомогою цих засобів. Вільні зразки надаються за можливості, експериментальні – в обов’язковому порядку. Кожний вид зразків потрібно надавати не менше ніж у трьох примірниках.

Вільні зразки слід відшукувати серед відбитків, які за часом виконання якомога більше наближені до досліджуваного відбитка.

Призначаючи експертизу з метою встановлення відносної давності виготовлення документа (встановлення відповідності дати, зазначеної на документі, періоду часу нанесення на нього відтиску печатки), до експертної установи обов'язково надаються вільні зразки відтисків печатки з їх супровідним листом. Вільними зразками є такі, що створюються до відкриття провадження у справі і не пов'язані з нею. Вільні зразки повинні відповідати таким вимогам: безсумнівність походження; належна якість і кількість, що відповідають методичним вимогам такого дослідження (репрезентативність); порівнянність (відсутність відмінностей зображень, які порівнюються, однакова якість паперу).

Для проведення експертизи необхідно надавати документи з відтисками печатки, які подавались до органів виконавчої влади, органів реєстрації, дозвільної системи, банківських установ, контролюючих органів (податкової інспекції), з відміткою про надходження до них (штамп канцелярії установи, дата надходження, вхідний номер, підпис працівника канцелярії) у період, якому відповідає дата на документі, що підлягає дослідженню. Зразки надаються за кожен місяць, за різні дати, у тому числі й за дату, якою датований наданий на дослідження документ. Достатність кількості та придатність зразків визначаються експертом під час їх дослідження.

Якщо для ідентифікації друкарських машинок неможливо вишукати вільні зразки, які б збігалися за часом виконання з текстом, що досліджується, слід з'ясувати, чи не ремонтувалась машинка в період між виконанням досліджуваного тексту та виконанням вільних зразків, що саме ремонтувалось, зокрема чи не замінювався шрифт (повністю, частина, яка саме). Експериментальні зразки друкарських машинок повинні мати всі знаки в порядку їх розміщення на клавіатурі машинки, показувати максимальну довжину рядків та всіх інтервалів між ними. Доцільно також при виготовленні експериментальних зразків друкувати знаки у тих комбінаціях, у яких вони наявні в досліджуваному тексті. Якщо текст, що досліджується, надру-

кований через копіювальний папір, слід додатково надати зразки, виконані через копіювальний папір.

Для ідентифікації печаток та штампів експертові направляються вільні зразки на п’яти-шести документах та експериментальні зразки у вигляді максимально чітких відбитків на білому гладкому папері, нанесених з різним натиском та з різною кількістю мастики. Вільні зразки відтисків печаток (штампів) повинні бути порівнянними за часом нанесення з наданими на дослідження відтисками.

Для ідентифікації касових апаратів експериментальні зразки повинні мати всі знаки чека, що досліджується. Як вільні зразки направляються чеки, які вибиті на таких апаратах і мають якомога більше знаків досліджуваного чека. Важливо, щоб зразки і досліджуваний чек мали якомога менший розрив у часі їх виготовлення.

Для ідентифікації засобів копіювально-розмножувальної техніки повинні надаватися виготовлені за їх допомогою експериментальні відбитки не менше ніж у п’яти примірниках та вільні, порівнянні за часом виготовлення із наданими для дослідження документами.

Для ідентифікації особи за ознаками навичок роботи на друкарській машинці (розміщення заголовка, ширина полів, виділення абзаців, розміщення виносок тощо) надаються вільні зразки на декількох аркушах у вигляді текстів, однотипних з досліджуваним (службові листи, статті тощо), надруковані даною особою приблизно в той самий час, що й досліджуваний текст; експериментальні зразки тексту обсягом у два-три аркуші, однотипного з тим, що досліджується, надруковані під диктовку особою, що підлягає ідентифікації. Експериментальні зразки відбираються не менше ніж у три прийоми з невеликим розривом у часі. Це підвищує можливість виявлення відносно стійких ознак навичок виконавця.

Для ідентифікації особи, яка нарисувала (вирізала) друкарську форму, надаються вільні зразки відтисків, однотипних з досліджуваним (за можливості), та експериментальні – виконані особою, яка підлягає ідентифікації, з пам’яті і шляхом зарисовування з оригіналу. До відбору зразків доцільно залучати експерта (спеціаліста).

Призначаючи експертизу з метою встановлення відповідності способу виготовлення бланка, іншої поліграфічної продукції зразкам, як порівняльний матеріал надаються бланки справжніх документів з такими самими поліграфічними даними (підприємство-виробник, рік видання, тираж, номер замовлення).

Для запобігання пошкодженням кожний із досліджуваних документів слід зберігати в окремому конверті; невеликі – у розгорнутому вигляді, а великі – згорнутими за наявними складками. Прошивати документи, робити на них будь-які написи, підкреслювати або обводити фрагменти, які підлягають дослідженню, забороняється.

При призначенні експертиз щодо документів, виготовлених за допомогою копіювально-розмножувальної техніки, необхідно вжити заходів для збереження її у такому стані, у якому вона перебувала на час вилучення. Не дозволяється здійснювати будь-які операції з такою технікою до її направлення на експертизу.

Для розв'язання ідентифікаційних завдань щодо документів, виготовлених за допомогою комп'ютерної техніки, ця техніка надається в комплекті (системний блок комп'ютера, інсталяційний диск з драйвером принтера або багатофункціонального пристрою, з'єднувальні та мережеві кабелі, принтер). До направлення комп'ютерної техніки на експертизу будь-яка робота на ній не дозволяється. Вирішення ідентифікаційних питань проводиться в межах комплексної комп'ютерно-технічної експертизи та технічної експертизи документів за наявності електронного оригіналу документа (файла). Вилучення комп'ютерної техніки, її огляд мають проводитися за участі спеціаліста у галузі комп'ютерно-технічних досліджень. Принтери (особливо струминні) слід направляти на експертизу у найкоротший термін, оскільки застигання барвника може призвести до змін у вигляді та характері нанесення барвника на папір. При призначенні експертиз щодо документів, виготовлених за допомогою комп'ютерної техніки, необхідно з'ясувати, чи змінювались знімні частини (картриджі) або чи піддавались ремонту які-небудь вузли принтерів. Якщо картриджі лазерних принтерів змінювались, необхідно вжити заходів щодо розшуку відпрацьованих

картриджів та подати їх на дослідження. Для проведення експертизи необхідно також вилучити вільні зразки, які були виготовлені на вилученому принтері в період, що відповідає періоду виготовлення досліджуваних документів.

Об'єктом психологічної експертизи є психічно здорові особи (підозрюваний, обвинувачений, підсудний, виправданий, засуджений, свідок, потерпілий, позивач, відповідач: малолітні; неповнолітні; дорослого та похилого віку).

Психологічна експертиза також може бути часткою комплексного експертного дослідження, якщо виникають питання, вирішення яких потребує синтезування спеціальних знань з різних галузей науки (психолого-психіатрична експертиза, психолого-медико-психіатрична, медико-психологічна та психолого-автотехнічна експертиза). До цього переліку також можуть належати психолого-почеркознавча та психолого-лінгвістична експертизи.

Психологічна експертиза встановлює ті особливості психічної діяльності та такі їх прояви в поведінці особи, які мають юридичне значення та викликають певні правові наслідки. Основним завданням психологічної експертизи є визначення у підекспертної особи: індивідуально-психологічних особливостей, рис характеру, провідних якостей особистості; мотивованих чинників психічного життя і поведінки; емоційних реакцій та станів; закономірностей перебігу психічних процесів, рівня їхнього розвитку та індивідуальних її властивостей.

При проведенні психологічних експертиз використовуються загальновідомі в науковій практиці психологічні методики і такі, що пройшли державну атестацію, та їх авторські модифікації, що відбираються з урахуванням специфіки експертних досліджень і конкретних питань, поставлених перед психологічною експертизою.

Для проведення психологічної експертизи (з огляду на вік підекспертної особи та на підставі питань, поставлених перед експертом) експерту необхідно надати медичну документацію, особову справу, шкільні характеристики і характеристики з місця роботи, свідчення співучнів, педагогів, колег, друзів, знайомих, родичів та інших людей, з якими підекспертна особа тісно спілкувалася. У свідченнях рідних та близьких повинні бути відоб-

ражені особливості її розвитку та поведінки, умов життя, оточення, притаманні їй схильності, захоплення, інтереси. За наявності також надаються щоденники, листи, зразки творчості підекспертної особи.

Особливу увагу слід приділити свідченням або відомостям про особливості поведінки підекспертної особи у проблемних ситуаціях (конфлікти, покарання, втрати тощо) та свідченням про особливості її емоційного стану в певних обставинах (безпосередньо у момент подій, у час, що передував подіям, а також після їх завершення).

Під час проведення психологічної експертизи досліджуються автентичні показання, тобто такі, які не залежать від будь-якого стороннього впливу або примусу.

Основним завданням дактилоскопічної експертизи є ідентифікація особи за слідами її рук, які залишені на місці події. Якщо версія про особу, що залишила слід, ще не висунута, а також якщо слідчий вважає за потрібне встановити, чи є на предметах обстановки місця події невидимі або слабовидимі сліди, перед експертом може постати питання про наявність таких слідів і їх придатність для ідентифікації особи.

Експертиза слідів рук вирішує і ряд неідентифікаційних завдань, пов’язаних з визначенням механізму утворення слідів, особливостями будови руки, яка залишила слід, деякими іншими характеристиками об’єкта, яким утворено слід. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– чи є на об’єкті сліди рук;

– чи придатні ці сліди для ідентифікації особи;

– чи залишені сліди рук конкретною (однією) особою;

– чи залишені однією особою сліди рук, вилучені в різних місцях;

– чи є на предметі сліди рук і якщо так, то чи придатні вони для ідентифікації;

– якою рукою і якими пальцями руки залишено сліди;

– які особливості мають руки людини, що залишила сліди (відсутність пальців, наявність шрамів тощо);

– якими ділянками поверхні долоні залишено сліди;

– у результаті якої дії залишено слід (захват, торкання тощо);

– чи були сліди до вилучення на поверхні конкретного об’єкта;

– чи є ознаки перенесення вилучених слідів з однієї поверхні на іншу.

Об’єктами дослідження з метою ідентифікації особи за папілярними лініями рук є сліди пальців та (або) долонь. Речові докази, на яких знайдено сліди рук або припускається їх наявність, повинні надсилатися експерту в якомога коротші строки. Експертиза може бути проведена також шляхом дослідження копії сліду на слідокопіювальній плівці, зліпка об’ємного сліду або масштабного фотознімка сліду. Як порівняльні зразки надаються експериментальні відбитки нігтьових фаланг пальців або відбитки долонь осіб, які підлягають перевірці.

До кола осіб, що перевіряються, слід включати і тих, що не причетні до скоєння злочину, якщо вони могли залишити сліди на місці події, наприклад осіб, що перебували в приміщенні, в якому зберігались речі та документи зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії. Встановлення того факту, що слід залишила саме ця особа, виключить пошук нових підозрюваних і призначення зайвих експертиз.

Якщо в процесі огляду не було встановлено, якою частиною руки залишено слід, експерту направляються експериментальні відбитки всіх трьох фаланг пальців рук, а також відбитки долонь. Коли є дані, які вказують на те, що слід залишено крайньою верхньою ділянкою нігтьової фаланги, крім відбитків нігтьових фаланг, додатково відбираються відбитки цих ділянок.

Якщо мається на увазі, що сліди рук після проведення дактилоскопічної експертизи будуть направлені на судово-медичну експертизу (для встановлення групи крові тощо), про це слід зазначити в документі про призначення дактилоскопічної експертизи (залучення експерта), що дасть змогу уникнути застосування методів, які виключають надалі проведення судово-медичного дослідження об’єкта.

Основними завданнями експертизи відеозвукозапису є встановлення технічних умов та технології отримання відеозвукозапису; ототожнення особи за фізичними параметрами голосу.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– чи за допомогою даного технічного пристрою (відеомагнітофона, диктофона, відеокамери, спеціального засобу тощо) зафіксовані відеофонограма (фонограма) та її фрагменти;

– за допомогою одного чи декількох технічних пристроїв зафіксовані конкретні фрагменти відеофонограми (фонограми);

– чи є надана відеофонограма (фонограма) оригіналом чи копією;

– чи проводився запис відеофонограми (фонограми) безперервно;

– чи зазнавала змін надана відеофонограма (фонограма);

– чи одночасно проводився запис відеозображення та звуку у відеофонограмі та чи відповідає зміст відеозображення запису звуку;

– за допомогою одного чи декількох технічних пристроїв зафіксовані конкретні фрагменти відеофонограми (фонограми);

– які відеофонограми (фонограми) містять область видаленої інформації технічного пристрою (цифрового диктофона, змінного носія інформації, іншого пристрою відео-, звукозапису тощо);

– чи можливо відновити в повному обсязі або частково відеофонограму (фонограму) зі змінного носія інформації;

– чи брали перелічені особи участь у зафіксованій на фонограмі розмові та які конкретно слова та фрази ними промовлені;

– скільки осіб брали участь у зафіксованій на фонограмі розмові.

Для встановлення технічних умов та технології отримання відеозвукозапису на дослідження надається: оригінальна фонограма; оригінальний пристрій, яким фонограма зафіксована; додаткове обладнання, яке використовувалось для запису фонограми, у повному складі: мікрофон, джерело живлення, прилади керування тощо; повні відомості про внесення конструктивних змін у пристрій запису та додаткове обладнання із

зазначенням хронології таких змін та опис тракту запису від передавача (мікрофона, відеокамери) до приймача (технічного засобу фіксації) із зазначенням кількості каналів та інших технічних супутніх засобів.

Для ототожнення осіб за усним мовленням, зафіксованим у фонограмі, експерту надаються фонограми з порівняльними зразками у формі бесіди: діалогу, монологу. Зразки з усним мовленням повинні бути зафіксовані з достатнім рівнем запису, виконані на якісній апаратурі та носіях, які відповідають установленим стандартам, та з невеликим терміном використання, мати мовну зіставність із досліджуваними фонограмами та достатній об'єм (10 хвилин розмови без пауз для кожної особи, чия мова ототожнюється). У разі потреби для відбирання зразків запису залучається спеціаліст. Експерту також обов'язково надається протокол прослуховування фонограм з роздрукованим текстом розмов.

Встановлення текстового змісту розмов, що зафіксовані у фонограмі, не є окремою експертною задачею, оскільки не потребує застосування спеціальних знань та може проводитись спеціалістом при вирішенні питань персоніфікації мовленнєвого матеріалу чи застосуванні спеціальних методів покращення розбірливості усного мовлення.

До основних завдань експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів належать: установлення робочого стану комп'ютерно-технічних засобів; установлення обставин, пов'язаних із використанням комп'ютерно-технічних засобів, інформації та програмного забезпечення; виявлення інформації та програмного забезпечення, що містяться на комп'ютерних носіях; установлення відповідності програмних продуктів певним версіям чи вимогам на його розробку. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– чи міститься на даному носії інформація щодо (зазначити, яка інформація цікавить) і у якому вигляді;

– чи містить носій досліджуваного комп'ютера інформацію про певні (зазначити, які саме) дії користувача;

– чи піддавався досліджуваний накопичувач певним процедурам з метою знищення інформації;

– чи могла бути створена зазначена інформація на цьому комп'ютері чи вона перенесена з іншого носія;

– яким чином інформація (зазначити, яка саме) перенесена до досліджуваного комп'ютера (носія);

– яка технологія та хронологія створення електронного документа (зазначити електронний документ та певний зміст);

– які атрибути (час друку, редагування, створення, видалення тощо) файлів, що містять інформацію щодо... (зазначити зміст);

– чи містить накопичувач інформації досліджуваного комп'ютера певне (зазначити, яке саме – встановлене, не встановлене) програмне забезпечення;

– які функціональні несправності має комп'ютерне обладнання або його окремі складові та пристрої і як ці несправності впливають на роботу обладнання в цілому;

– чи можливе виконання певних дій за допомогою даного програмного продукту;

– чи можливе вирішення певного завдання за допомогою даного програмного продукту;

– чи реалізовані у даному програмному продукті (програмному коді) функції, передбачені технічним завданням на його розробку.

Для дослідження інформації, що міститься на комп'ютерних носіях, експерту надається сам комп'ютерний носій, а за потреби – комп'ютерний блок (комплекс комп'ютерних засобів, до складу якого входить досліджуваний носій). Для збереження наданих на дослідження носіїв інформації в робочому стані вони надаються в окремих пакуваннях. Системні блоки персональних комп'ютерів надаються в пакуваннях, що унеможливлюють доступ до носіїв інформації безпосередньо чи підключення системного блока до мережі живлення. Для встановлення відповідності програмних продуктів певним параметрам експерту надається носій з копією досліджуваного програмного продукту або програмного коду. Для дослідження робочого стану комп'ютерно-технічних засобів експерту надаються комп'ютерно-технічні засоби, а також технічна документація до них. З метою визначення, які саме об'єкти слід надати експерту в кожному конкретному випадку, а також як їх

відбирати для дослідження, доцільно отримати консультацію експерта (спеціаліста) в галузі комп'ютерної техніки.

Об'єктами експертизи телекомунікаційних систем та засобів є телекомунікаційні системи, засоби, мережі і їх складові частини та інформація, що ними передається, приймається та обробляється. Основними завданнями експертизи телекомунікаційних систем та засобів є: визначення характеристик та параметрів телекомунікаційних систем та засобів; встановлення фактів та способів передачі (отримання) інформації в телекомунікаційних системах; встановлення фактів та способів доступу до систем, ресурсів та інформації у сфері телекомунікацій; визначення якості надання телекомунікаційних послуг на рівні їх споживання; встановлення конфігурації та робочого стану телекомунікаційних систем та засобів; встановлення типу, марки, моделі та інших класифікаційних категорій телекомунікаційних систем та засобів; дослідження алгоритмів обробки інформації та її захисту у сфері телекомунікацій. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– які тип, марка, модель телекомунікаційного засобу (системи);

– чи в робочому стані перебуває телекомунікаційний засіб (об'єкт);

– які характеристики підключень до мережі має телекомунікаційний засіб;

– чи змінювались користувачем телекомунікаційної мережі налаштування окремих пристроїв, у який час, які їх значення;

– який загальний характер підключень до телекомунікаційної мережі виконував об'єкт (телекомунікаційна система, засіб);

– за допомогою яких програмних засобів здійснювалось підключення до телекомунікаційної мережі;

– яка топологія апаратних засобів, об'єднаних у телекомунікаційну систему;

– чи відповідає функціонування телекомунікаційного засобу (системи) технічній документації;

– які технічні характеристики (параметри) має телекомунікаційний засіб (система);

– чи мав місце факт доступу до телекомунікаційної системи та в який спосіб;

– чи мало місце використання ресурсів та інформації в телекомунікаційній системі та в який спосіб;

– чи мав місце факт передачі (отримання) інформації в телекомунікаційній системі та в який спосіб;

– чи є ознаки втручання в роботу телекомунікаційної системи;

– чи могли апаратні засоби об'єднуватись у телекомунікаційну мережу та за якими ознаками;

– які шляхи маршрутизації даних у телекомунікаційній системі;

– чи можливо використання телекомунікаційного засобу (обладнання) для вказаних цілей.

До об'єктів товарознавчої експертизи належать товари народного споживання, обладнання та сировина. Об'єктами експертизи цього виду можуть бути й інші товари. Основними завданнями товарознавчої експертизи є: визначення вартості товарної продукції; визначення належності товарів до класифікаційних категорій, які прийняті у виробничо-торговельній сфері; визначення характеристик об'єктів дослідження відповідно до вимог Українського класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності; визначення змін показників якості товарної продукції; установлення способу виробництва товарної продукції: промисловий чи саморобний, підприємства-виробника, країни-виробника; визначення відповідності упакування і транспортування, умов і термінів зберігання товарної продукції до вимог чинних правил. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– яка вартість об'єктів дослідження як на території України, так і за її межами;

– яке найменування та призначення товарів;

– чи відповідають маркувальні дані дійсним товарним характеристикам товару;

– чи відповідає якість виробу вимогам стандартів, технічних умов, наданим зразкам за органолептичними показниками;

– які дефекти має конкретний товар; чи є ці дефекти істотними; чи можлива реалізація (експлуатація) товару за наявності виявлених дефектів;

– які умови приймання, зберігання та відпуску товару;

– чи правильно виконані маркування та пакування товару? Чи відповідає маркування та пакування товару вимогам нормативно-технічної документації або зразкам;

– яким підприємством і коли виготовлено товар (за умови наявності маркувальної інформації або відповідних супровідних документів);

– яким характеристикам відповідає товар згідно з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності;

– який розмір матеріальної шкоди, заподіяної власнику майна внаслідок пошкодження цього майна (при пожежі, залитті тощо);

– яка ринкова вартість зерна (зернобобових культур) станом на дату укладення контракту (на поточну дату) з урахуванням його якісних показників.

У документі про призначення експертизи (залучення експерта) слід зазначити обставини кримінального провадження, за яким призначено експертизу. Разом з документом про призначення експертизи (залучення експерта) експерту надається об’єкт дослідження. Громіздкі предмети досліджуються за місцезнаходженням. Якщо доступ до об’єктів обмежений, то необхідно забезпечити експерту можливість їхнього огляду. Огляд за потреби проводиться у присутності сторін у справі (інших зацікавлених осіб).

Об’єкти дослідження направляються експерту в упаковці, що забезпечує їх збереження.

Якщо перед експертом поставлено питання про вартість товару (майна), необхідно зазначити, станом на який час потрібно вирішувати поставлене питання.

На експертизу може бути поставлене питання про вартість відсутнього товару (майна). У таких випадках у документі про призначення експертизи (залучення експерта) зазначається про

відсутність об’єкта та вказуються матеріали справи, на підставі яких повинна проводитись експертиза (рахунки, товарно-транспортні накладні, описи в позовних заявах, протоколах допиту потерпілих тощо).

Основними завданнями експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності є: визначення документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, періоду і місця їх утворення; визначення документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, у тому числі грошових, основних засобів, надання послуг; визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку грошових коштів, цінних паперів; визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат; установлення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку доходів та витрат за фінансово-господарськими операціями, що підлягають оподаткуванню податком на прибуток; визначення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку податкових зобов’язань та податкового кредиту з податку на додану вартість. Проведення ревізійних дій (визначення експертами-економістами будь-яких економічних показників без попереднього проведення документальних перевірок фінансово-господарської діяльності суб’єктом контролю) не належить до завдань економічної експертизи. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– чи підтверджується документально встановлена за актом інвентаризації від (зазначаються реквізити акта) нестача (надлишки) грошових коштів у касі на суму (зазначається сума) на підприємстві (указується назва установи, організації) за період (зазначити);

– чи підтверджується документально нестача товарно-матеріальних цінностей, встановлена за актом інвентаризації на підприємстві (зазначається назва організації), за період роботи (вказується період) матеріально відповідальної особи (зазна-

чаються прізвище, ім’я, по батькові) у розмірі (указуються кількісні та вартісні показники);

– чи підтверджується документально нестача основних засобів (зазначаються назва організації, кількісні та вартісні показники);

– чи підтверджується розмір безпідставно виплаченої та списаної по касі (зазначається назва підприємства) заробітної плати з урахуванням даних, наданих органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), та висновків почеркознавчої експертизи про те, що підписи в платіжних документах про одержання заробітної плати (номер відомості, період) учинені не особами, які в них зазначені;

– чи обґрунтовано відшкодовано (зазначається кому і за який період) витрати на відрядження (в якій сумі);

– чи підтверджуються документально висновки перевірки (зазначаються реквізити акта перевірки) у частині, що стосується завищення обсягу і вартості виконаних робіт з урахуванням висновків інших видів експертиз;

– чи підтверджується документально необґрунтоване списання будівельних матеріалів, нарахування та виплата заробітної плати на завищений обсяг і вартість виконаних робіт (з урахуванням висновків інших видів експертиз);

– чи підтверджується документально заявлений у позовних вимогах позивача (назва підприємства) розмір заборгованості за поставлені підприємству (назва) товарно-матеріальні цінності, виконані роботи (надані послуги) за договором (номер та дата договору) за період (зазначити період), у тому числі з урахуванням висновків інших видів експертиз;

– чи підтверджується документально зазначене в акті податкової інспекції (указуються реквізити акту) заниження об’єкта оподаткування (указується організація) за період (зазначається який) і донарахування до сплати податків та обов’язкових платежів до бюджету (указується яких);

– чи відповідають визначені та задекларовані підприємством (назва) доходи за період (зазначається період) наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України;

– чи відповідають визначені та задекларовані витрати підприємством (назва) за період (зазначається період) наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України;

– чи підтверджуються документально витрати підприємства (назва) за період (зазначається період), що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг;

– чи підтверджується документально та нормативно відображення у податковому обліку підприємства (назва підприємства) нарахування амортизації за період (вказується період);

– чи підтверджуються документально обсяги господарських операцій та проведення розрахунків з нерезидентами;

– чи підтверджуються документально висновки акта державної податкової інспекції (номер, дата) про завищення підприємством (назва) заявленої суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість за період (указується період);

– чи підтверджується документально встановлений за актом перевірки державної податкової інспекції фінансовий результат за операціями з цінними паперами і корпоративними правами (назва підприємства) за період (указується період) у розмірі (вказується сума);

– чи підтверджується документально визначений об’єкт оподаткування з доходів, виплачених підприємством (назва підприємства) нерезиденту (назва) із джерелом його походження з України у періоді (вказується період);

– чи підтверджується документально обґрунтованість застосування підприємством (назва) нульової ставки з податку на додану вартість за експортними операціями за контрактом (номер, дата).

Подібні питання можуть бути поставлені за іншими видами податків та обов’язкових платежів.

Основними завданнями експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій є: визначення документальної обґрунтованості, аналізу показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо); визначення документальної обґрунтованості аналізу і структури майна та джерел його придбання; визначення документальної

обґрунтованості стану та інтенсивності використання оборотних активів та джерел їх формування; визначення документальної обґрунтованості та аналізу джерел власних коштів та результатів фінансово-господарської діяльності; установлення документальної обґрунтованості та аналізу загальногосподарських і спеціальних фондів; визначення документальної обґрунтованості та аналізу реальності розрахунків з дебіторами і кредиторами; визначення документальної обґрунтованості та аналізу економічної доцільності отримання і використання кредитів і позик; визначення документальної обґрунтованості та аналізу витрат і цін як чинників фінансової стабільності, беззбитковості; визначення документальної обґрунтованості розрахунків при приватизації та оренді відповідно до чинної методики оцінки вартості майна, що приватизується, та інші питання, пов'язані з приватизацією, банкрутством підприємств; визначення документальної обґрунтованості розрахунків частки майна при виході учасника зі складу засновників; визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвоєчасної виплати компенсації заподіяної шкоди при втраті працездатності та в інших випадках); визначення документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів; визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– визначити основні економічні показники (ліквідності, платоспроможності та прибутковості) господарсько-фінансової діяльності (зазначити організацію) на дату укладання або закінчення терміну дії угоди (зазначити реквізити). Як вказані показники характеризують господарсько-фінансову діяльність (зазначити організацію, підприємство);

– чи підтверджується документально сума внеску до статутного фонду (зазначається організація або учасник) та розрахунок розміру частини майна, що підлягає поверненню учаснику, який вибув зі складу засновників (зазначається дата виходу);

– чи підтверджується документально розмір збитку від необґрунтованого заниження (несплати) орендної плати (зазначається організація) за період (зазначається який) і в якій сумі;

– чи є у вартості об’єктів нерухомості (яких саме), що підлягали приватизації, частка фінансування споруд за рахунок державних коштів відповідно до наданих установчих та первинних документів;

– чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо нецільового використання бюджетних коштів, отриманих підприємством (назва) за бюджетною програмою (назва програми);

– чи підтверджується документально розрахунок пенсійних виплат громадянину (прізвище, ім’я, по батькові), проведений установами Пенсійного фонду України за період (зазначається дата);

– чи мають показники фінансово-економічного стану підприємства (назва) за період (вказати період) ознаки доведення до банкрутства, фіктивного банкрутства, прихованого банкрутства;

– чи підтверджуються документально висновки акту перевірки щодо наявності у підприємства (організації) (назва) заборгованості з виплати заробітної плати станом на (зазначити дату);

– чи була у підприємства (назва) фінансова можливість виплатити в повному обсязі (або частково) нараховану заробітну плату у період (вказати період) за рахунок власних обігових коштів з урахуванням черговості платежів згідно з вимогами законодавства;

– на які потреби були витрачені грошові кошти підприємст.-ва (назва) в період існування заборгованості із заробітної плати перед своїми працівниками;

– чи призвело витрачання коштів підприємства (організації) (назва) на виробничі потреби протягом року до скорочення заборгованості з оплати праці станом (зазначити дату). Якщо так, то які саме суми коштів були спрямовані на поточну оплату праці, а які – на погашення заборгованості попередніх періодів;

– чи підтверджується документально та нормативно розрахунок дивідендів до виплати, здійснений підприємством (назва) емітенту корпоративних прав (назва юридичної або прізвище, ім’я, по батькові фізичної особи) за період (зазначається період).

Основними завданнями експертизи документів фінансово-кредитних операцій є: визначення документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках; визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів; визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності; визначення відповідності чинному законодавству відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів з ведення обліку і подання звітності; визначення документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідність даним обліку та звітності, чинному законодавству; установлення кола осіб, на яких покладено обов'язок забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів з банківського обліку і контролю. Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

– чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо відповідності вимогам чинного законодавства документального оформлення операцій (назва банку) з надання кредитів, з повноти та нарахування і сплати відсотків за користування кредитами позичальником (назва юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи) за кредитною угодою (номер, дата);

– чи відповідає перелік документів, наданих банку підприємством (назва) для отримання кредитних коштів за кредитною угодою, чинному Положенню про кредитування;

– чи підтверджується документально вартість активів (майна) у підприємства (позичальника), наданого в заставу за кредитною угодою;

– чи підтверджується документально розмір збитків банку, визначений в акті перевірки (вказується суб'єкт контролю), в результаті необґрунтованої видачі, неповернення кредиту за угодою (номер, дата);

– чи підтверджується бухгалтерськими та первинними документами нецільове використання кредитних коштів за угодою (номер, дата);

– чи підтверджується документально дотримання банком (назва) відповідних нормативів відрахувань до страхового резерву;

– чи відповідає наявний у матеріалах справи розрахунок заборгованості позичальника (зі сплати процентів за кредит та погашення основної суми боргу) перед банком умовам укладеного між вказаними сторонами кредитного договору та розрахунковим документам щодо видачі та погашення кредиту за цим кредитним договором;

– чи відповідає метод нарахування банком процентів за кредитним договором (зазначаються реквізити договору) вимогам Положення про кредитування банку (зазначається назва банківської установи).

Разом з документом про призначення експертизи (залучення експерта) експерту слід надати документи бухгалтерського та податкового обліку, які містять відомості, – вихідні дані для вирішення поставлених питань. Такими документами можуть бути прибуткові та видаткові накладні, ордери, звіти матеріально відповідальних осіб, картки складського обліку, касові книжки, матеріали інвентаризації, акти ревізій, табелі, наряди, акти приймання виконаних робіт, трудові договори, розрахункові платіжні відомості, виписки банку, платіжні доручення і вимоги, договори про матеріальну відповідальність, накопичувальні (оборотні) відомості, журнали-ордери, меморіальні ордери за балансовими рахунками, головні книги, баланси та інші первинні та зведені документи бухгалтерського та податкового обліку і звітності.

Якщо ведення бухгалтерського обліку здійснювалось в електронно-обчислювальному вигляді, експерту надаються регістри бухгалтерського обліку у роздрукованому вигляді, обов’язково завірені в установленому порядку.

Якщо експертиза призначається з метою перевірки висновків документальної ревізії, у документі про призначення експертизи (залучення експерта) зазначається, які саме висновки і з яких причин викликають сумнів (суперечать іншим матеріалам справи, непереконливо обґрунтовані фінансовими інспекторами тощо).

У разі потреби для визначення, які саме документи слід надати експерту на дослідження в кожному конкретному випадку, доцільно отримати консультацію експерта-економіста.

Документи повинні бути систематизованими в хронологічному порядку (за відповідними періодами), підшитими, прошнурованими та пронумерованими.

Під час огляду, проведення слідчого експерименту чи криміналістичної експертизи електронних носіїв інформації можна виявити контакти підозрюваного, зміст його електронної пошти та смс-повідомлень у стільниковому телефоні, текстові повідомлення, фото та відеозображення в месенджерах для смартфонів, текстові та інші файли на компакт-дисках чи USB-флеш-накопичувачах.

Криміналістичне дослідження носіїв інформації може здійснюватися шляхом негласного огляду поштово-телеграфної кореспонденції, на яку накладено арешт. Іноземні банки звичайною поштою можуть надсилати на адресу клієнтів виписки з банківських рахунків та пластикові електронні картки. У цьому сенсі накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію підозрюваного та її огляд може мати позитивний результат для розслідування.

Носії інформації можуть досліджуватись шляхом негласного зняття інформації, що міститься в електронній інформаційній системі або її частині, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, негласного спостереження за особою, річчю чи місцем, аудіо, відеоконтролем певного місця чи здійснення контролю за вчиненням злочину. Після аналізу зафіксованих відповідним носієм та протоколом змісту отриманих даних носії інформації можуть вилучатися і їх подальше дослідження здійснюється в ході огляду чи проведення криміналістичної експертизи. Електронні інформаційні системи чи їх частини, а також мобільні термінали систем зв’язку вилучати заборонено. Їх дослідження повинне здійснюватися шляхом зняття копій необхідної для розслідування інформації.

Детальна методика проведення негласних слідчих дій, як і заходів, пов’язаних із оперативно-розшуковою діяльністю, містить відомості, що становлять державну таємницю. Відповідні інструкції,

які детально регламентують проведення таких заходів, зберігаються у приміщеннях, оснащених із дотриманням вимог відповідного режиму секретності. Застосовувати оперативно-розшукові заходи і негласні слідчі (розшукові) дії необхідно, обмежуючись пасивним розслідуванням, щоб отримання доказів не було пов'язано із підбурюванням підозрюваного чи схилянням його до вчинення злочину, який в іншому випадку не був би вчинений.

Отримання допуску до державної таємниці відповідної форми є обов'язком для співробітника правоохоронного органу, який має намір готувати чи проводити будь-які негласні слідчі (розшукові) дії чи оперативно-розшукові заходи.

Досудове розслідування, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, повинні проводитися з дотриманням вимог режиму секретності. При підготовці процесуальних рішень необхідно враховувати, що вони не повинні містити відомостей, що становлять державну таємницю.

Виходячи з обставин, встановлених під час кримінального провадження, керівник органу досудового розслідування у формі наказу або письмового розпорядження може прийняти рішення про надання доступу до конкретної таємної інформації та її матеріальних носіїв. Доступ надається захисникам та законним представникам підозрюваного, обвинуваченого, потерпілому та їхнім представникам, перекладачу, експерту, спеціалісту, яким надано допуск до державної таємниці та які потребують його під час здійснення своїх прав і обов'язків, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. Вони не можуть робити копії з матеріалів, які містять відомості, що становлять державну таємницю. Виписки з таких матеріалів можуть робити тільки підозрюваний, обвинувачений, його захисник та законний представник з метою підготовки та здійснення захисту.

Такі виписки, а також матеріальні носії секретної інформації, які не долучені до матеріалів досудового розслідування, повинні зберігатися в приміщенні режимно-секретного підрозділу органу досудового розслідування.

ТЕМА 11. СПЕЦІАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

Ознаки махінацій у сфері державних фінансів проявляються як певні невідповідності у системі економічної інформації. Джерела такої інформації, дані про господарські операції, вчинені зареєстрованими у зоні пільгового оподаткування компаніями, а також певна діяльність їх контрагентів може досліджуватися за допомогою документального, бухгалтерського та економічного (фінансового) аналізу.

Рис. 11.1. Економічні методи досліджень

Документальним аналізом досліджуються документи бухгалтерського, статистичного та оперативно-технічного обліку, які можуть бути носіями інформації про господарські операції, вчинені при махінаціях із державними фінансами. Інструментами документального аналізу є візуальний огляд документів, інвентаризація, зустрічна перевірка і т. д.

Бухгалтерський облік (реєстри аналітичного та синтетичного обліку) і звітність, при складанні якої використовувались елементи бухгалтерського обліку (баланс, рахунки і т. д.), досліджуються при здійсненні бухгалтерського аналізу.

Документальний та бухгалтерський аналіз ефективні при дослідженні порівняно невеликої кількості джерел економічної інформації, а також при перевірці наявної інформації про підозрілі господарські операції. Виявлення махінацій із державними фінансами відбувається шляхом перевірки, переважно суцільним методом, первинних і зведених документів, а також записів у облікових реєстрах, дослідження значної кількості економічної інформації, встановлення достовірності звітності.

При проведенні економічного аналізу досліджується система техніко-економічних та фінансових показників, які характеризують господарську діяльність певного суб'єкта господарювання. Інформаційну базу економічного аналізу складає звітність (статистична, фінансова, податкова) та інші доступні економічні показники. При здійсненні економічного аналізу застосовують сучасні, спеціально розроблені програмні засоби графічної обробки інформації, які допомагають краще сприймати та досліджувати певні дані.

Основними при застосуванні економічного аналізу є методи: сполучених зіставлень; обчислення спеціальних розрахункових показників; стереотипів; коригувальних показників.

Метод сполучених зіставлень застосовується при дослідженні даних про затрати електроенергії та об'єму випуску готової продукції. Показники затрат електроенергії виробничого підприємства та кількості виготовленої ним продукції є взаємопов'язаними і збільшення одного детермінує збільшення іншого. Значне збільшення споживання електроенергії при незмінних показниках випуску готової продукції (протягом декількох місяців) може свідчити про ухилення від оподаткування шляхом виготовлення та реалізації необлікованої продукції.

Зміст методу спеціальних розрахункових показників полягає у тому, що на основі матеріалів обліку та звітності розраховується аналітичний розрахунковий показник, який порів-

нюється з відповідним звітним показником. Різниця у таких показниках може свідчити про наявність вчиненого злочину у сфері державних фінансів. За допомогою спеціальних розрахункових показників автопідприємства (час перебування автотранспорту в дорозі, середньотехнічна швидкість, середня відстань перевезених вантажів і т. п.) встановлюється різниця між звітними і розрахунковими даними про вантажоперевезення. Таким чином можуть виявлятись факти ухилення від оподаткування, коли вантаж переміщувався через митний кордон України та доставлявся в один пункт призначення, хоча в облікових документах автопідприємства вважається доставленим в інший.

Метод стереотипів може застосовуватись для виявлення прихованих від оподаткування доходів і розрахований на пошук нелогічної залежності зв'язків, які відображаються в економічних показниках. Статки платника податків можуть збільшуватися від оподаткованих доходів, доходів, які не оподатковуються, та одноразових грошових надходжень. Встановлення фактів, які свідчать, що приріст майна та особисте споживання, з урахуванням певних нарахувань та відрахувань, перевищує доходи, за які сплачені податки, може свідчити, що приріст майна не відбувся за рахунок декларованих доходів, а може мати протиправний характер.

Одним із розслідувань був виявлений характерний приклад стереотипу окремого показника, при якому показники запасів зерна змінювалися з періодичністю проведення інвентаризацій. Керівником державного підприємства здійснювалась закупівля зерна для зберігання на підприємствах Держрезерву. Частина виділених для закупівлі зерна бюджетних коштів розкрадалась шляхом оформлення безтоварних накладних про закупівлю зерна у фірм, які були зареєстровані на підставних осіб. У бухгалтерському обліку підприємства відображалось, що зерно дійсно закуплено і зберігається у спеціальних складських приміщеннях. При проведенні інвентаризації недостача приховувалась оформленням тимчасових безтоварних накладних про відпуск зерна для зберігання іншим підприємствам Держрезерву. Після

закінчення інвентаризації складались безтоварні, прибуткові накладні й залишок зерна на підприємстві знову збільшувався. При побудові цього стереотипу були використані дані про різноманітні злочинні дії, що впливали на значення одного і того ж показника (залишок запасів зерна). Дії з вилучення цінностей, що зумовлюють зростання розміру прихованих недостач, приводять до ілюзії збільшення значення цього показника, до видимої стабільності запасів у будь-якому періоді, що передує інвентаризації. Проведені перед кожною недостачею дії щодо її маскування спричинювали штучне заниження цього показника. Зв'язок, що виник між зміною залишків та періодом проведення інвентаризації, є достатньо типовим, що отримало підтвердження цього стереотипу в практиці виявлення прихованих розкрадань.

Основою методу коригувальних показників є встановлення способу вчинення злочину шляхом зіставлення економічних показників, зафіксованих у звітності, або спеціальних даних із чинниками зовнішнього середовища, у якому функціонує суб'єкт господарювання. Розрізняють коригувальні показники збитків і коригувальні показники вигаданої господарської діяльності. Загальними для них є порушення звичайного зв'язку підприємства з факторами середовища, яке його оточує. Найпростішим проявом коригувальних показників збитків може бути залежність показників раціонального використання матеріалів від конкретних умов охорони будівельного майданчику. Вигадана господарська діяльність, що представлена в економічних показниках, формується шляхом відображення в обліку фіктивних (фактично не виконаних) або неповного відображення (прихованих) обсягів виконаних господарських операцій.

Зіставленням міжнародних біржових цін на певні товари з цінами, за якими аналогічні товари вивозяться за межі України на адресу зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії, можна розрахувати орієнтовну суму доходу, отриманого за кордоном власником зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії.

Суму ненадходження до бюджету митних платежів можна визначати шляхом зіставлення цін на товари, що були вказані іноземним митним органам при вивезенні цих товарів із певної країни, з цінами, що декларувалися при митному оформленні цих товарів в Україні.

Перевагами економічного аналізу є те, що значна частина інформаційних баз складається із доступних даних звітності, що містяться в первинних бухгалтерських документах, облікових записах, договорах та ін.; для виявлення ознак злочину немає необхідності використовувати суцільний метод перевірки усіх джерел економічної інформації, дослідження проводяться в основному на рівні узагальнених даних звітності; не відбувається безпосереднє втручання у господарську діяльність.

Результати економічного аналізу мають високу ступінь достовірності, проте потребують подальшої перевірки, зокрема шляхом застосування документального або бухгалтерського аналізу. Подальші перевірочні заходи мають адресний характер і потребують менших затрат часу.

Використання економічних методів (з урахуванням особливості утворення слідів злочину) як засобів активного пошуку первинної інформації про махінації з державними фінансами, утворюють для оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування допоміжну функцію виявлення та розкриття фінансових злочинів.

ТЕМА 12. ВІДШКОДУВАННЯ ЗАПОДІЯНОЇ ШКОДИ

Для відновлення економічних відносин у сфері державних фінансів на стадії досудового слідства важливо вжити заходів щодо забезпечення відшкодування заподіяної фінансовим злочином шкоди, яку винна особа може компенсувати добровільно або відповідні органи мають зробити це примусово.

Рис. 12.1. Способи відшкодування заподіяної злочином шкоди

Практика свідчить, що без визначення місцезнаходження майна та коштів, що підлягають арешту, підозрюваний заперечує його наявність. Іншою є його поведінка при встановленні слідством рухомого чи нерухомого майна, а також коштів на банківських рахунках підозрюваного чи підконтрольної йому компанії, зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування. Під ефективним розслідуванням розуміється встановлення таких активів підозрюваної особи, на які є можливість накласти арешт з метою забезпечення можливої конфіскації майна або цивільного позову.

У дохід держави передаються гроші, цінності та інше майно, набуте в результаті вчинення кримінального правопорушення,

доходи від них, а також гроші, цінності та інше майно, які були об'єктом кримінального правопорушення і законний володілець яких не встановлений. При вчиненні злочину, санкція статті якого передбачає конфіскацію майна, гроші, цінності та інше майно особи, яка вчинила такий злочин, можуть бути конфісковані. Гроші, цінності та інше майно особи, яка вчинила злочин, можуть бути повернуті в рахунок відшкодування завданих таким злочином збитків.

При відсутності достатніх доказів для доведення винуватості особи у вчиненні злочину, а також відсутності фактів, підтверджуючих, що виявлені на іноземних банківських рахунках кошти такої особи були об'єктом злочину або здобуті в результаті його вчинення, ці кошти можуть оподатковуватись як іноземні доходи.

У разі завдання фінансовим злочином майнової шкоди державному підприємству чи установі позовну заяву до органу досудового розслідування або суду подає керівник або представник такого підприємства чи установи.

Пред'являти до суду цивільний позов в інтересах держави має уповноважений прокурор.

Після набрання законної сили обвинувальним вироком суду повноваженнями щодо примусового стягнення до бюджету арештованого майна засудженого наділені відповідні підрозділи Міністерства юстиції. Така процедура застосовується, якщо підозрюваний відмовився добровільно відшкодувати заподіяну злочином шкоду.

Співпрацю підозрюваного зі слідством у контексті добровільного відшкодування заподіяної шкоди поділяють на дві частини:

– усні угоди, наявність яких передбачено імперативними нормами деяких статей Кримінального кодексу України, відповідно до яких особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне і пенсійне страхування, а також відшкодувала шкоду, завдану державі їх

несвоєчасною сплатою (фінансові санкції та пеня). При таких обставинах будь-якого маневру для слідства та суду немає. Якщо завдана шкода відшкодована, справа з клопотанням прокурора про звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності має направлятись до суду, який закриває кримінальне провадження та звільняє особу від кримінальної відповідальності;

– письмові угоди про визнання винуватості, укладені прокурором з підозрюваним відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства. При вирішенні питання про укладення такої угоди законодавство не зобов'язує прокурора, за наявності відшкодованої шкоди, укласти з підозрюваним угоду про визнання винуватості. Проте поряд із іншими обставинами прокурори мають враховувати наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидкого досудового розслідування і судового провадження. Зацікавленість прокурорів в укладенні таких угод може бути і з огляду на практичний досвід відшкодування завданої засудженими шкоди, який свідчить, що арештоване за кордоном майно та кошти до бюджету майже не повертаються. Показовим прикладом цього є справа одного з високопосадовців України, на закордонних банківських рахунках якого та підконтрольних йому компаній, що були зареєстровані в зоні пільгового оподаткування, на початку двохтисячних років було арештовано сотні мільйонів доларів США, які до цього часу до державного бюджету не повернуті.

Заходи з примусового виконання судових рішень щодо конфіскації арештованого за межами України майна засудженого проводяться органами юстиції на підставі міжнародних договорів про правову допомогу. Засвідчена належним чином копія обвинувального вироку, що набрав чинності, направляється судом, який його ухвалив, до Міністерства юстиції України. Його співробітники цей вирок разом із клопотанням про конфіскацію та іншими необхідними документами поштою направляють до визначеного певним міжнародним договором органу іноземної країни, на території якої перебуває арештоване майно засудженого.

У подальшому представники Міністерства юстиції України самостійно або із залученням співробітників вітчизняного посольства в іноземній країні з представниками відповідних іноземних органів проводять консультації щодо можливості конфіскації коштів та майна засудженої в Україні особи.

У зв’язку з цим важливо не тільки відшукати та накласти арешт на кошти, цінності та інше майно підозрюваного, які перебувають за межами України, але й належно здійснювати оперативне супроводження розгляду судом відповідної кримінальної справи для винесення обвинувального вироку, необхідного для застосування конфіскації майна засудженого.

ТЕМА 13. ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ РІЗНИМИ ОРГАНАМИ

Взаємодія контролюючих та правоохоронних органів, слідчих та оперативних підрозділів при виявленні та розслідуванні фінансових злочинів регламентується кримінальним процесуальним законодавством, відповідними відомчими інструкціями, виданими на підставі нормативно-правових актів та розпорядчих документів міністерств і відомств, у структурі яких перебувають такі підрозділи.

13.1. Джерела інформації про злочини у сфері державних фінансів

Така взаємодія направлена на своєчасне виявлення та якісне документування махінацій з державними фінансами, забезпе-

чення повного, всебічного та об'єктивного досудового розслідування, притягнення винних до встановленої законодавством відповідальності, вжиття заходів для відшкодування заподіяної фінансовим злочином шкоди.

Взаємодія контролюючих та правоохоронних органів, їх слідчих та оперативних підрозділів базується на основі: регламентації такої діяльності законодавством України, нормативно-правовими актами, а також розпорядчими документами компетентних органів; керівної ролі слідчого в організації своєчасного та якісного розслідування фінансових злочинів, його процесуальної незалежності в прийнятті рішень, за винятком випадків, коли чинним законодавством передбачено отримання згоди чи дозволу керівника органу досудового розслідування, прокурора або слідчого судді; законодавчої заборони оперативним підрозділам здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатись з клопотанням до слідчого судді або прокурора; погодженого планування слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; чіткого розмежування компетенції та посадових обов'язків при здійсненні досудового розслідування фінансових злочинів; обміну інформацією між слідчим та співробітниками оперативних підрозділів при здійсненні досудового розслідування, підзвітності співробітників оперативних підрозділів, слідчим щодо виконання отриманих доручень та запланованих заходів; забезпечення конфіденційності та нерозголошення відомостей досудового розслідування; беззаперечного дотримання оперативними підрозділами вимог законодавства щодо обов'язку виконувати доручення слідчого, а також своєчасного направлення до органів досудового розслідування матеріалів, в яких зафіксовано фактичні дані про вчинення певними особами або групами осіб протиправних діянь, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

Відповідальним за належну організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими правоохоронними та контролюючими органами при виявленні та розслідуванні фінансових злочинів є керівники відповідних органів досудового розслідування.

Матеріали про вчинені фінансові злочини, які передаються до органів досудового розслідування контролюючими органами та оперативними підрозділами, повинні містити опис, в якому відзначається кожен переданий документ та кількість його сторінок.

При виявленні перевіркою (ревізією) у суб'єкта, що перевірявся контролюючим органом, порушень вимог законодавства, контроль за дотриманням якого віднесено до компетенції цього контролюючого органу і сума завданої державним інтересам шкоди є достатньою для притягнення винних до кримінальної відповідальності, контролюючий орган відправляє матеріали проведеної перевірки (ревізії) до відповідного органу досудового розслідування. При вирішенні питання про направлення матеріалів перевірки (ревізії) для притягнення винних до кримінальної відповідальності керівники контролюючих органів повинні враховувати, що для норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації злочинів або правопорушень сума неоподатковуваного мінімуму доходів громадян встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної Податковим кодексом України для відповідного року.

13.2. Основні напрями діяльності керівника органу досудового розслідування

У переліку матеріалів, які контролюючі органи передають до органів досудового розслідування, повинні міститись оригінали або завірені у встановленому порядку копії: акта документальної перевірки (ревізії) суб'єкта, що перевірявся; документів, підтверджуючих наявність фактів порушень чинного законодавства, допущених посадовими особами суб'єкта, що перевірявся; пояснень та/або заперечень на висновки акта перевірки (ревізії) контролюючого органу, наданих посадовими особами чи законними (уповноваженими) представниками суб'єкта, що перевірявся (при наявності); наданих посадовими особами чи законними (уповноваженими) представниками суб'єкта, що перевірявся, пояснень про причини відсутності в ході перевірки (ревізії) документів, підтверджуючих встановлені контролюючим органом порушення чинного законодавства (при відсутності документів); розрахунку встановлених перевіркою (ревізією) сум завданої державним інтересам шкоди; направлених суб'єкту, що перевірявся, відповідних рішень, прийнятих контролюючим органом за результатами проведеної перевірки (ревізії); документів, що свідчать про оскарження суб'єктом, що перевірявся, прийнятих за результатами перевірки (ревізії) рішень контролюючих органів (за наявності); інших матеріалів, підтверджуючих наявність фактів порушення суб'єктом, що перевірявся, вимог чинного законодавства, контроль за дотриманням якого віднесено до компетенції відповідних контролюючих органів.

При отриманні інформації про можливе вчинення фінансових операцій, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансування тероризму, а також вірогідного зв'язку певного суб'єкта або фінансової операції з учиненням діянь, визначених Кримінальним кодексом України, органи державного фінансового моніторингу повинні передавати до органів досудового розслідування матеріали, які мають містити відомості:

1) в обов'язковому порядку:

– реєстраційний номер, дату, найменування та підпис уповноваженої особи Держфінмоніторингу України;

– опис сутності фінансової операції або сукупності пов’язаних між собою фінансових операцій, які можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансування тероризму, з відображенням дати та суми, на яку проведено фінансові операції, місця та обставин їх здійснення, взаємовідносин, а також зв’язків між особами, які їх вчинили; або:

– опис сутності фінансової операції або сукупності пов’язаних між собою фінансових операцій, які можуть бути пов’язані з предикатним злочином, з відображенням дати і суми, на яку проведені фінансові операції, місця та обставин їх вчинення, взаємовідносин, а також зв’язків між особами, які їх вчинили;

– опис сутності фінансової операції або сукупності пов’язаних між собою фінансових операцій, які дають підстави підозрювати, що фінансова операція або суб’єкт, що перевіряється, пов’язані з вчиненням визначеного Кримінальним кодексом України діяння, яке не стосується легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансування тероризму, з відображенням дати та суми, на яку проведено фінансові операції, місця та обставин їх здійснення, взаємовідносин, а також зв’язків між особами, які їх вчинили;

– опис достатніх підстав вважати, що фінансові операції або сукупність пов’язаних між собою фінансових операцій можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансування тероризму; або

– опис достатніх підстав вважати, що фінансові операції або сукупність пов’язаних між собою фінансових операцій можуть бути пов’язані з предикатним злочином; опис достатніх підстав підозрювати, що фінансова операція, або суб’єкт, що перевіряється, пов’язані з вчиненням визначеного Кримінальним кодексом України діяння, яке не стосується легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансування тероризму;

– схему фінансових операцій;

– мотивований висновок, що фінансові операції можуть здійснюватися з метою легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансування тероризму, або можуть здійснюватися з метою вчинення визначеного Кримінальним кодексом України діяння, яке не стосується легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом або фінансування тероризму;

2) за наявності:

– опису ознак, за якими суб'єктом фінансового моніторингу виявлені фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу; код банку (МФО – BIC), найменування банку та номера рахунків, через які здійснювалась фінансова операція;

інформації з ідентифікації резидентів:

– для фізичної особи – прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, номер паспорта громадянина України (або іншого документа, що посвідчує особу), дата видачі та найменування органу, що його видав, місце проживання або місцезнаходження фізичної особи, реєстраційний номер облікової картки платника податків / номер паспорта громадянина України (для фізичних осіб, які за своїми релігійними переконаннями відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний орган податкової служби та мають відмітку про це в паспорті);

– для фізичної особи-підприємця – прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, номер паспорта громадянина України (або іншого документа, що посвідчує особу), дата видачі та найменування органу, що його видав, місце проживання або місцезнаходження фізичної особи-підприємця, реквізити банку, в якому відкритий рахунок, та номер банківського рахунку (за наявності);

– для юридичної особи – повна назва, місцезнаходження; відомості про органи управління та їх склад; дані, що ідентифікують осіб, які мають право розпоряджатись рахунками та майном, дані про власників істотної участі в юридичній особі; дані про контролерів юридичної особи; код відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України;

інформації з ідентифікації нерезидентів:

– для фізичної особи – прізвище, ім’я, по батькові (за наявності), дата народження, номер паспорта (або іншого документу, що посвідчує особу), дата видачі та найменування органу, що його видав, громадянство, місце проживання або місце тимчасового перебування фізичної особи в Україні;

– для юридичної особи – повна назва, місцезнаходження і реквізити банку, в якому відкритий рахунок, номер банківського рахунку, відомості про органи управління та їх склад; дані про ідентифікацію осіб, що мають право розпоряджатися рахунками та майном; дані про власників істотної участі в юридичній особі; дані про контролерів юридичної особи, копії легалізованого витягу з торгового, банківського або судового реєстру або нотаріально завіреного реєстраційного посвідчення уповноваженого органу іноземної держави про реєстрацію відповідної юридичної особи;

– інформації про стан учасника фінансових операцій (діючий, відновлення платоспроможності, банкрот, ліквідований и т.п.);

– копії первинних документів, на підставі яких проведені фінансові операції, які стали об’єктом фінансового моніторингу, зокрема, що містять банківську і комерційну таємницю;

– копії заяв та інших документів, на підставі яких відкриті рахунки, через які проводились фінансові операції;

– копії паспорту особи, карток зі зразками підписів та доручень, на підставі яких цей учасник брав участь у проведенні фінансової операції, що стала об’єктом фінансового моніторингу;

– копії установчих документів юридичних осіб, що брали участь у здійсненні фінансових операцій;

– відомості та копії документів з відстеження (моніторингу) звернення активів, які можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму;

– інформації, отриману від правоохоронних, розвідувальних та інших органів державної влади;

– інформації, отриманої від підрозділів фінансових розвідок інших держав (за наявності дозволу підрозділів фінансових розвідок інших держав на передачу такої інформації до правоохоронних органів та / або розвідувальних органів);

– відомості, отриманих з відкритих джерел (засобів масової інформації);

– інформації про раніше передані узагальнені матеріали, пов'язані з цим матеріалом;

– інформації про призупинення фінансових операцій;

– схеми установчих зв'язків.

Опис фінансових операцій та їх суб'єктів може формуватися у вигляді узагальнень (загальна кількість операцій, загальна сума, найбільш істотний характер операцій та основні контрагенти). Детальна інформація додається у табличній електронній формі, яка є невід'ємним додатком таких матеріалів, що направляються органам досудового розслідування на паперових, магнітних або інших матеріальних носіях інформації.

У випадку встановлення співробітниками оперативних підрозділів правоохоронних органів обставин, які свідчать про вчинення певним суб'єктом фінансового злочину, керівники цих оперативних підрозділів у межах своїх повноважень та у визначеному законодавством порядку можуть ініціювати проведення контролюючим органом відповідної перевірки (ревізії) на предмет дотримання визначеним суб'єктом вимог чинного законодавства.

При здійсненні оперативних заходів можуть виявлятись суб'єкти господарювання, діяльність яких дає обґрунтовані підстави підозрювати їх у вчиненні фіктивної фінансово-господарської діяльності. Документування такої діяльності здійснюється шляхом встановлення реального місцезнаходження таких суб'єктів, їх керівників та засновників, проведення опитування встановлених осіб та дослідження за участі спеціалістів їх почерку та підписів. На підставі отриманих відомостей співробітниками оперативних підрозділів складається висновок про можливу фіктивну діяльність таких суб'єктів господарювання.

Матеріали, в яких зафіксовані фактичні дані про вчинення протиправних дій окремою особою (або групою осіб), пере-

даються оперативними співробітниками керівнику органу досудового розслідування для прийняття рішення про початок відповідного досудового розслідування.

У таких матеріалах повинні міститись відомості, що необхідні для внесення інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а також інформація про місце, час, спосіб вчинення фінансового злочину та осіб, які могли його вчинити; розмір завданої державним інтересам шкоди та/або протиправно отриманого доходу; прийняті заходи для встановлення коштів, цінностей та іншого майна для забезпечення цивільного позову і можливої конфіскації майна, а в матеріалах про злочини, наслідком вчинення яких стало отримання злочинних доходів, також дані про їх подальше використання.

До таких матеріалів можуть приєднуватися вільні зразки почерку причетних до вчинення злочину осіб для подальшого використання таких зразків при проведенні певних досліджень.

Джерелами відомостей про вчинення фінансового злочину можуть бути:

– опитування фізичних осіб (у тому числі окремо посадових і матеріально відповідальних) про виявлені порушення законодавства та інші обставини вчинення фінансового злочину;

– огляд оригіналів або копій, завірених в установленому порядку документів суб'єктів господарювання, у тому числі установчих договорів та статутів, службових інструкцій осіб, які можуть бути причетні до вчинення фінансового злочину, рішень (наказів) про їх призначення (звільнення), а також документів, якими підтверджуються факти вчинення махінацій з державними фінансами, використання доходів від злочинної діяльності;

– акти (довідки) про результати проведених контролюючими органами перевірок (ревізій);

– довідки про проведені спеціалістами дослідження документів та інших носіїв інформації;

– аудиторські висновки, а також інші аналітичні документи, якими підтверджується наявність завданої державним інтересам шкоди, приховування отриманих доходів, використання отриманих злочинним шляхом коштів;

– довідки про проведені оперативними підрозділами заходи зі встановлення коштів, цінностей та іншого майна, здобутого злочинним шляхом і на яке судом може бути звернено стягнення для відшкодування нанесеної державним інтересам шкоди або виконання додаткової міри покарання у вигляді конфіскації майна;

– документи, що надійшли від компетентних органів інших держав.

Отримані при проведенні оперативно-розшукової діяльності матеріали, що свідчать про вчинення фінансового кримінального правопорушення, повинні містити відомості про можливі джерела доказів; осіб, яким відомі обставини та факти, що мають значення для розслідування; місцезнаходження знарядь і засобів вчинення злочину; отримані злочинним шляхом доходи; предмети та документи, пов’язані з обставинами, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; іншу інформацію, яка може сприяти правильному визначенню обсягу і послідовності збору доказів, а також вибору найбільш ефективної тактики проведення досудового розслідування.

Отримана при здійсненні оперативно-розшукової діяльності інформація, яку планується використати у кримінальному процесі, повинна забезпечувати формування доказів відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства. Така інформація повинна містити відомості, що мають значення для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а також посилання на джерело отримання даних, які можуть стати доказами.

Перед реалізацією зібраних оперативними підрозділами матеріалів, що свідчать про вчинення кримінального правопорушення у сфері фінансів групою осіб, на спільних нарадах, за участі керівників органів досудового розслідування, визначаються та погоджуються заходи, направлені на виявлення та закріплення доказів вчиненого злочину: погоджуються запитання ревізорам, які будуть проводити перевірку (ревізію) визначеного суб’єкта та досліджувати його фінансово-господарську діяльність; визначається потреба у необхідних спеціалістах та експертах, які мають бути залучені до розслідування; складаються спільні плани

реалізації оперативних матеріалів з переліком першочергових слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; визначаються виконавці та строки виконання запланованих заходів. Спільні плани затверджуються керівниками оперативних і слідчих підрозділів. У цих планах, за наявності обґрунтованих підстав, може бути передбачений негайний початок кримінального провадження та проведення певних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

На цьому етапі співробітники слідчих та оперативних підрозділів спільно аналізують інформацію про причетність до вчинення махінацій із державними фінансами певних осіб, обирають найбільш ефективні способи документування їх протиправної діяльності, визначають коло осіб, що підлягають першочерговій перевірці на причетність до вчинення злочину, у тому числі з використанням негласних слідчих (розшукових) дій.

У невідкладних випадках слідчий до початку досудового розслідування може провести огляд місцевості, приміщень, речей та/або документів (за виключенням житла чи іншого володіння особи). У таких випадках слідчий негайно після завершення такого огляду вносить передбачені законодавством відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та починає досудове слідство. Перед початком огляду місцевості, приміщень, речей та/або документів слідчий проводить попередній інструктаж та організовує роботу учасників огляду, роз'яснює особам, які беруть у ньому участь, їх права та обов'язки, за необхідності запрошує понятих. Слідчий визначає територію, що підлягає огляду, спосіб послідовного вивчення обстановки та місця огляду, дає завдання його учасникам про проведення певних невідкладних та першочергових заходів. Після закінчення попереднього огляду слідчий приступає до ретельної фіксації у протоколі відомостей щодо обставин вчинення злочину, вилучених при здійсненні огляду речей та документів, що мають значення для кримінального провадження, а також речей, вилучених з обігу. При проведенні огляду може застосовуватися фотографування, вимірювання, звуко- або відеозапис, інші передбачені законодавством засоби фіксації.

З метою якісного документування вчиненого злочину, належного вилучення, упаковки, доставки спеціалістам для дослідження слідів та речових доказів, а також при виявленні недоліків у проведеному огляді керівник органу досудового розслідування може організувати повторний або додатковий огляд місцевості, приміщень, речей та/або документів.

Рішення про початок досудового розслідування на підставі матеріалів, отриманих з оперативних підрозділів або контролюючих органів, приймає керівник органу досудового розслідування шляхом визначення слідчого, який буде здійснювати досудове слідство.

При безпосередньому виявленні слідчим обставин, які можуть свідчити про вчинення махінацій з державними фінансами, він упродовж 24 годин з моменту такого виявлення письмово доповідає про встановлені факти керівнику органу досудового розслідування, який своїм рішенням визначає слідчого, якого зобов'язує внести необхідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та здійснювати відповідне досудове розслідування.

У разі встановлення фактів порушення строків розгляду заяв та повідомлень про вчинені фінансові злочини, а також несвоєчасної передачі матеріалів на розгляд слідчим керівник органу досудового розслідування може ініціювати проведення службової перевірки за кожним виявленим фактом, а також застосувати до винних передбачені законодавством заходи впливу.

У ході досудового розслідування слідчий може ініціювати проведення перевірки (ревізії) дотримання чинного законодавства суб'єктом, стосовно якого проводиться досудове розслідування або перевірки (ревізії) підприємств (установ), з якими у такого суб'єкта були фінансово-господарські відносини. Рішення про ініціювання такої перевірки (ревізії) слідчий приймає за погодженням з керівництвом контролюючого органу, наділеного законодавством повноваженнями здійснювати контроль за діяльністю суб'єкта, діяльність якого підлягає перевірці (ревізії). Ініціювання слідчим перевірки (ревізії) контролюючим органом суб'єктів господарювання, які відсутні за

місцем реєстрації, визнані банкрутом, розпочата їх ліквідаційна процедура або вони перебувають на стадії переводу на облік до іншого контролюючого органу, здійснюються після проведення заходів зі встановлення керівників і засновників таких суб'єктів господарювання, а також їх фінансово-господарських документів. Ініціюючи проведення перевірки (ревізії), слідчий надає контролюючому органу, який буде її проводити, наявні матеріали, що свідчать про можливі порушення суб'єктом перевірки (ревізії) чинного законодавства. З керівниками відповідного контролюючого органу погоджуються запитання, відповіді на які будуть надані спеціалістами цього органу.

Оформлення проведених контролюючими органами результатів перевірок (ревізій) здійснюється у порядку, затвердженому нормативно-правовими актами відповідних міністерств і відомств. Після закінчення перевірки (ревізії) та фіксації в журналі реєстрації актів (довідок) її результатів копія одного екземпляру акта (довідки) про результати проведеної перевірки (ревізії) з додатками передається супровідним листом її ініціатору.

На початку досудового слідства керівник органу досудового розслідування організовує складення слідчим плану проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій. У році потреби такий план може погоджуватись із керівником відповідного оперативного підрозділу.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого перебуває місце вчинення злочину. На території під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування проводити слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії слідчий самостійно або своєю постановою може доручити їх проведення органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого перебуває така територія.

Оперативні підрозділи здійснюють у кримінальному провадженні слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, а також розшук підозрюваних, що переховуються від органів досудового розслідування, лише після отримання письмового доручення слідчого.

Доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковим для виконання органом досудового розслідування або оперативним підрозділом, якому таке доручення було надіслано для виконання.

Доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій має включати: назву органу досудового розслідування, слідчий якого здійснює досудове розслідування кримінального провадження, у якому виникла необхідність у проведенні таких дій; назву органу досудового розслідування або оперативного підрозділу, якому доручається провести слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії; номер і дату реєстрації кримінального провадження, у зв'язку з розслідуванням якого направляється доручення про проведення таких дій; коротку фабулу кримінального провадження, яка є його предметом, його правову кваліфікацію; чітке описання слідчих (розшукових) та/або негласних слідчих (розшукових) дій, які повинні бути виконані органом досудового розслідування або оперативним підрозділом, а також інші обставини, з якими мають бути ознайомлені співробітники цих органів та підрозділів для результативного виконання запитуваних дій; інші обставини, які можуть сприяти швидкому та ефективному виконанню доручення про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Доручення слідчого повинні виконуватись у розумні строки. Для швидшого виконання запланованих заходів доручення слідчого може направлятись для виконання електронними або факсимільними засобами зв'язку з подальшим негайним направленням оригіналу поштою. Слідчі (розшукові) та/або негласні слідчі (розшукові) дії проводяться оперативними підрозділами у десятиденний строк з моменту отримання доручення слідчого, якщо інший строк виконання не визначено в дорученні. При неможливості виконати доручення слідчого у встановлений строк керівником органу досудового розслідування або оперативного підрозділу, що виконують таке доручення, на адресу керівника органу досудового розслідування, від якого надійшло доручення для виконання, негайно направляється

письмове повідомлення із зазначенням причин неможливості виконання доручення, а також орієнтовного строку закінчення проведення запланованих слідчий (розшукових) та/або негласних слідчих (розшукових) дій. Проведення досудового розслідування в розумні строки повинен забезпечувати прокурор, а тому про невиконання доручення у встановлені строки слідчий письмово інформує прокурора, що здійснює свої повноваження у цьому кримінальному провадженні.

Керівник органу досудового розслідування може знайомитись із матеріалами кримінального провадження, давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора, відстороняти слідчого від проведення досудового розслідування та призначати іншого слідчого за наявності передбачених законодавством підстав для його відводу або у випадках неефективного досудового розслідування. У разі невиконання без обґрунтованих причин письмового доручення слідчого керівник органу досудового розслідування перед відповідним керівництвом вищого рівня може ініціювати проведення за таким фактом службового розслідування.

Досудове розслідування махінацій у сфері державних фінансів може здійснюватися слідчою групою. У таких випадках керівник органу досудового розслідування з підпорядкованих йому слідчих письмово визначає старшого слідчої групи, який буде керувати діями інших слідчих, що входять до її складу. За необхідності здійснення досудового розслідування слідчою групою, до складу якої будуть входити слідчі, які не підпорядковані відповідному керівнику органу досудового розслідування, повноваження зі створення такої слідчої групи та визначення її старшого здійснюється за письмовим рішенням керівника органу досудового розслідування вищого рівня. Члени слідчої групи зобов’язані виконувати вказівки старшого такої слідчої групи та звітувати перед ним про стан виконання запланованих заходів, надавати документи, що підтверджують обсяг виконаної роботи. Керування слідчими здійснюється старшим слідчої групи шляхом видачі кожному слідчому планів-завдань на проведення певних слідчих (розшукових) і

негласних слідчих (розшукових) дій, а також здійснення своєчасного контролю за виконанням запланованих заходів.

При виявленні обставин, які можуть свідчити про вчинення підозрюваним іншого злочину або скоєння злочину іншими особами, яким при здійсненні досудового розслідування не повідомлялось про підозру, слідчий та/або керівник оперативного підрозділу, яким організовується виконання доручення слідчого, негайно письмово повідомляє про це відповідного керівника органу досудового розслідування.

Для забезпечення ефективності при проведенні слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій слідчий, за необхідності, може з окремими матеріалами справи знайомити членів слідчої групи та/або співробітників оперативних підрозділів, що виконують його доручення. За передачу інформації стороннім особам, а також розголошення даних досудового слідства члени слідчої групи та/або співробітники оперативних підрозділів можуть нести кримінальну відповідальність.

При оголошенні розшуку підозрюваного підготовлені слідчим матеріали відразу направляються керівнику відповідного оперативного підрозділу. Після встановлення місцезнаходження підозрюваного керівник оперативного підрозділу негайно письмово інформує про це керівника органу досудового розслідування, слідчий якого ініціював розшук.

Стан досудового розслідування фінансових злочинів та розшуку підозрюваних щомісячно розглядається на спільних нарадах керівників слідчих та оперативних підрозділів. За необхідності вживаються заходи, направлені на покращення ефективності досудового слідства та результативного здійснення розшуку підозрюваних.

На вимогу слідчого керівник оперативного підрозділу повинен забезпечити своєчасну доставку, конвоювання затриманих та арештованих для виконання необхідних слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій; недопущення фактів проведення співробітниками оперативних підрозділів слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій без відома та письмового доручення слідчого.

При зміні керівника органу досудового розслідування керівник оперативного підрозділу бере участь, зі складанням відповідного акта, при проведенні в органі досудового розслідування інвентаризації кримінальних проваджень.

Здійснюючи відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства свої повноваження, слідчий є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку особам, що не мають на це законних повноважень, заборонено. При отриманні інформації про наміри вчинити або здійснення корупційного правопорушення, можливого тиску у будь-якій формі або іншого впливу на хід досудового розслідування слідчий негайно письмово інформує про це свого безпосереднього керівника, який отримані матеріали направляє до відповідних підрозділів внутрішньої безпеки, а також інформує керівництво органу досудового розслідування вищого рівня.

У ході досудового слідства повинні вживатись усі вичерпні заходи для встановлення коштів, цінностей та іншого майна, яке у подальшому можу бути тимчасово вилучено і на яке може бути накладено арешт.

При виявленні розслідування фактів, що свідчать про вчинення фінансових операцій, які пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів від злочинної діяльності або фінансуванням тероризму, до органів державного фінансового моніторингу направляється запит з проханням призупинити здійснення таких видаткових фінансових операцій строком до 30 днів. Запит направляється на офіційному бланку, підписується керівником або заступником та скріплюється гербовою печаткою відповідного органу досудового розслідування. У запиті вказуються мотивована підозра та обґрунтування необхідності зупинення видаткових фінансових операцій, зміст, дата проведення та сума таких операцій, ідентифікаційні дані їх учасників, банківські рахунки та банки, що брали участь у здійсненні таких операцій. Запит повинен містити інформацію про номер та дату початку розслідування кримінального провадження, найменування органу, що здійснює досудове слідство, коротку фабулу та кваліфікацію вчиненого предикатного злочину, інформацію про підозрюваних осіб, суму

завданої шкоди або встановлених злочинних доходів. Після блокування органами державного фінансового моніторингу на банківських рахунках коштів рішенням слідчого судді при задоволенні погодженого з прокурором клопотання слідчого на ці кошти може накладатися арешт.

У ході досудового розслідування речові докази, на яких немає слідів кримінального правопорушення, за рішенням слідчого судді можуть реалізовуватись. Майно, на яке накладено арешт, може реалізовуватись за умови його належності до затвердженого законодавством одного з видів майна, що підлягає реалізації. Отримані від реалізації речових доказів та арештованого майна кошти за рішення відповідного суду можуть бути передані в дохід держави.

ТЕМА 14. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

Отримати необхідну для розслідування інформацію з інших країн можна, використовуючи міждержавні Конвенції та двосторонні договори про уникнення подвійного оподаткування, а також взаємної допомоги при розслідуванні порушень митного, податкового або кримінального законодавства.

До початку кримінального провадження інформацію про закордонні доходи громадян та підконтрольних їм компаній можна отримати за запитом органів доходів і зборів відповідно до Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах (1988 р). Учасниками взаємної адміністративної допомоги у податкових справах є Австралія, Австрія, Азербайджан, Албанія, Ангілья, Андорра, Аргентина, Аруба, Барбадос, Беліз, Бельгія, Бермудські Острови, Болгарія, Бразилія, Британські Віргінські Острови, Великобританія, Гана, Гернсі, Гібралтар, Гренландія, Греція, Грузія, Данія, Джерсі, Естонія, Ізраїль, Індія, Індонезія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Казахстан, Камерун, Кайманові Острови, Канада, Кіпр, КНР, Колумбія, Корея, Коста-Ріка, Кюрасао, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Люксембург, Маврикій, Малайзія, Мальта, Маршалові Острови, Мексика, Молдова, Монако, Монсеррат, Науру, Нігерія, Нідерланди, Німеччина, Ніуе, Нова Зеландія, Норвегія, Острів Мен, Пакистан, Панама, Південна Африка, Польща, Португалія, Росія, Румунія, Самоа, Сан-Марино, Саудівська Аравія, Сейшельські Острови, Сенегал, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сінгапур, Сінт-Мартен, Словаччина, Словенія, США, Туніс, Тьоркс і Кайкос, Уганда, Угорщина, Україна, Уругвай, Фарерські Острови, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Чилі, Швейцарія, Швеція, Японія.

Після внесення змін до законодавства органи доходів і зборів зможуть застосовувати норми Конвенції про співробітництво між компетентними органами з питань автоматизованого обміну інформацією. Відповідно до цієї Конвенції податкові органи більше 100 держав зобов’язалися здійснювати щорічний та автоматизований (без попереднього запиту) обмін інформацією

про виплату доходів нерезидентам інших країн. Відповідно до вимог цієї Конвенції банки, брокери, інвестиційні структури та страхові компанії протягом року повинні збирати інформацію про індивідуальні рахунки фізичних осіб-нерезидентів, а також корпоративні рахунки контрольованих ними компаній, трастів та приватних фондів. Така інформація щорічно автоматично повинна направлятися податковому органу країни, резидентом якої є фізична особа.

Органи доходів і зборів можуть отримувати інформацію та документи, використовуючи норми Міжнародної Конвенції про взаємне адміністративне сприяння при запобіганні, розслідуванні та припиненні митних правопорушень (1977 р.), до якої приєднались 52 країни.

Зусилля оперативних підрозділів правоохоронних органів з міжнародного розшуку та боротьби зі злочинністю можуть координуватися через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол), яка об'єднує 190 держав. Оперативне співробітництво може координуватися також через Європейське поліцейське відомство (Європол), яким погоджуються заходи поліцейських служб 28 країн – членів Європейського Союзу та ще з 20 державами підписано окремі договори про оперативне або стратегічне співробітництво.

Міжнародна правова допомога у кримінальних справах з окремими країнами здійснюється відповідно до двосторонніх міжнародних договорів. За відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи будь-які інші форми співробітництва можуть запитуватись на засадах взаємності.

Консульським статутом України передбачена можливість виконання консулом доручень слідчих або судових органів України стосовно громадян України, якщо це не заборонено законами держави перебування. Такі доручення повинні виконуватись із дотриманням процесуального законодавства України.

Надання міжнародної правової допомоги в межах країн, що входять до Співдружності Незалежних Держав, регулюється Конвенцією про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р. (додаток І).

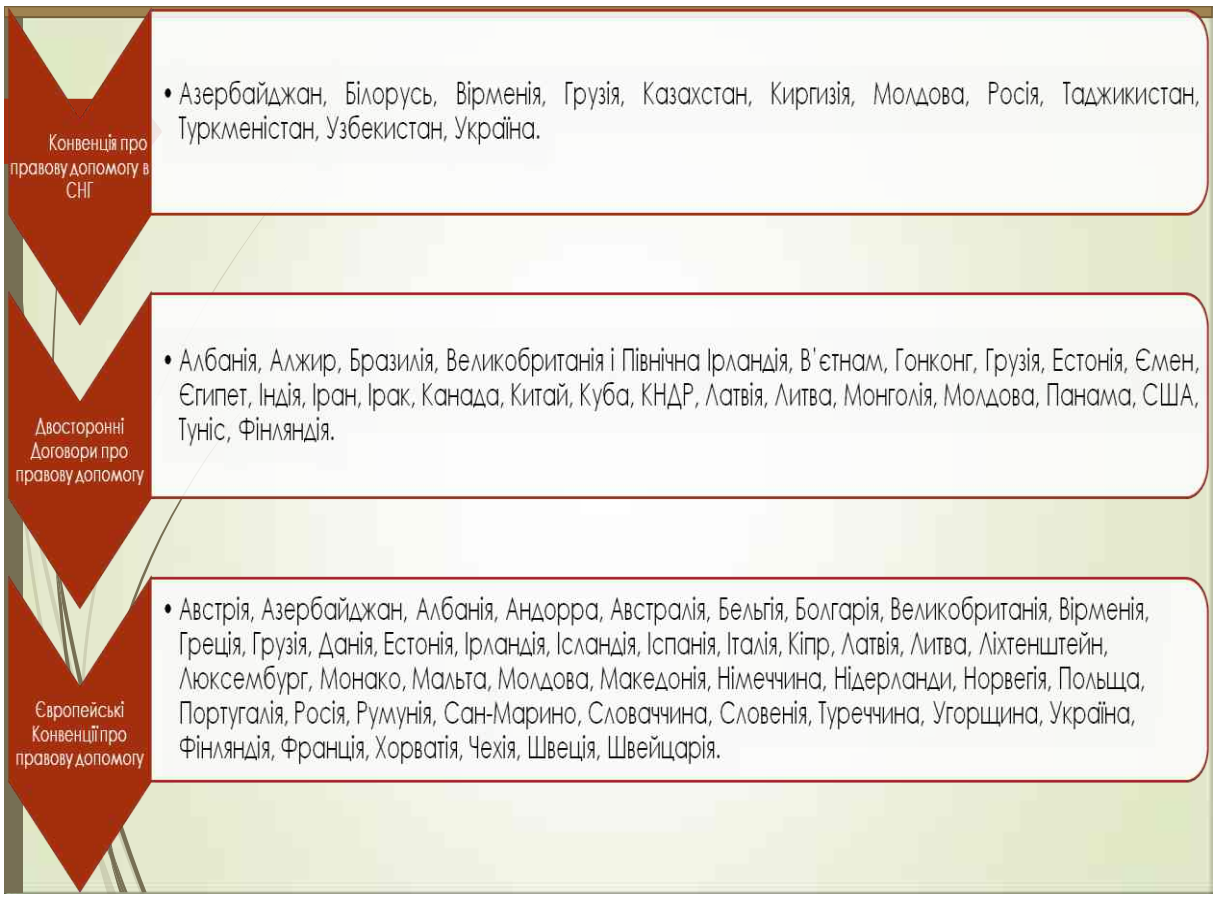

Рис. 14.1. Учасники міжнародно-правової допомоги у кримінальних справах

Договорами про правову допомогу з іншими країнами є Європейська конвенція про взаємну допомогу по кримінальних справах 1959 р. (додаток II), Конвенція про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності 1990 р. (додаток III) та Конвенція Ради Європи про відмивання, виявлення, вилучення, конфіскацію доходів від злочинної діяльності та про фінансування тероризму 2005 р. (додаток IV).

При встановленні розслідуванням фактів розкрадання посадовою особою державної влади будь-якого майна чи коштів, а також відмивання отриманих злочинним шляхом доходів, міжнародна правова допомога може надаватись відповідно до положень Конвенції Організації Об’єднаних Націй проти корупції (додаток V).

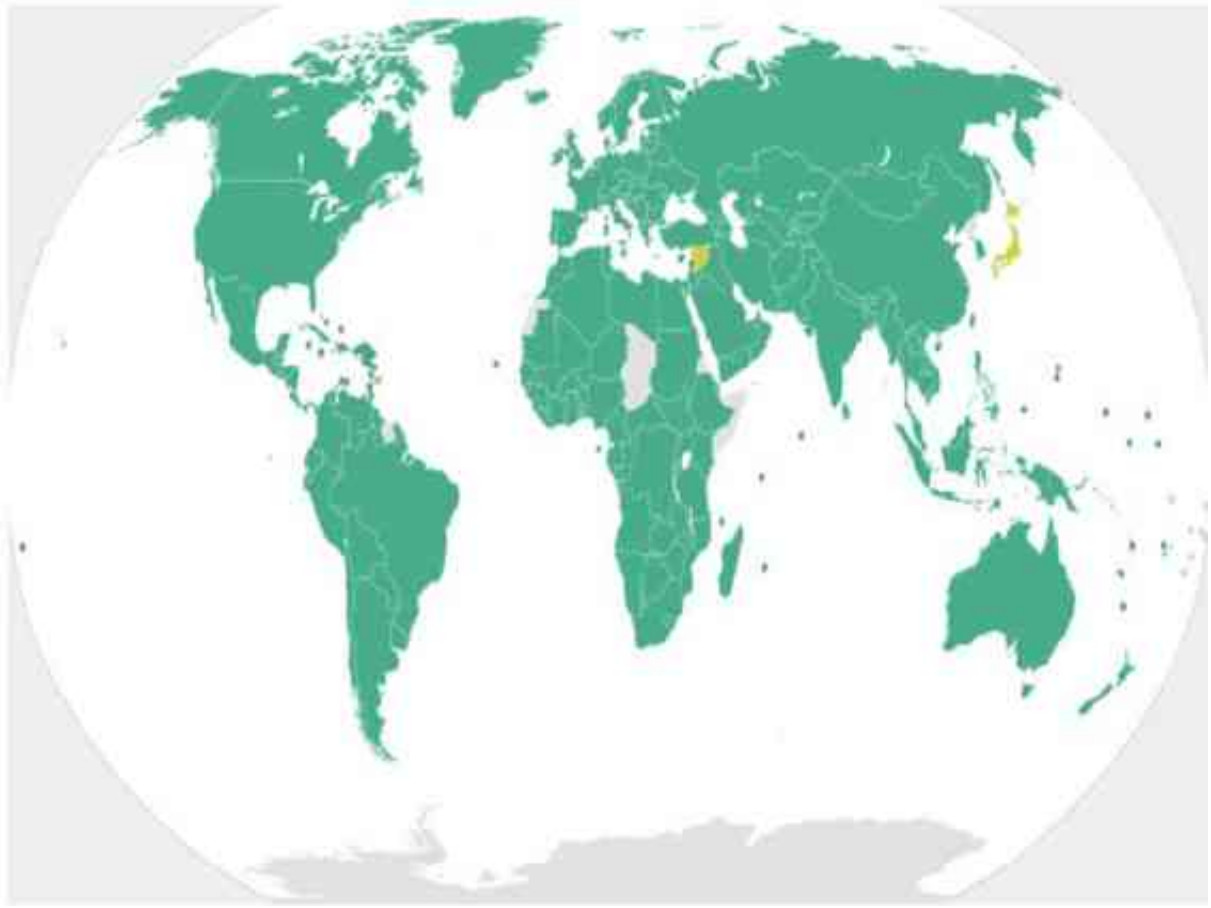

Рис. 14.2. Учасники Конвенції ООН проти корупції

Центральними органами з виконання цих Конвенцій та двосторонніх міжнародних договорів визначені Міністерство юстиції України (щодо судових рішень) та Генеральна прокуратура України (щодо процесуальних дій під час досудового слідства).

При використанні міжнародно-правової допомоги необхідно враховувати, що при ратифікації конвенцій окремі країни внесли свої поправки до порядку їх виконання. Так, конфіскація доходів та майна на території України може застосовуватись лише щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у вигляді позбавлення волі. На території Кіпру конфіскація доходів та майна застосовується щодо злочинів, у тому числі і предикатних, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше одного року і за умови дотримання конституційних принципів та відповідно до фундаментальних засад правової системи Кіпру. У Нідерландах конфіскація не застосовується до доходів від злочинів, за які передбачено покарання відповідно до

законодавства про акцизний збір, податкового чи митного законодавства.

Під конфіскацією у вищевказаних конвенціях розуміється покарання або захід з позбавлення власності, призначені судом після розгляду справи щодо злочину. При цьому першочергове значення надається поверненню конфіскованого майна для надання компенсації потерпілим або повернення майна законним власникам. У резолютивній частині обвинувального вироку суд повинен чітко визначити суми арештованих коштів та майна, які підлягають поверненню до державного бюджету чи стягненню в рахунок відшкодування заподіяної шкоди.

Клопотання і долучені до нього документи засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу і супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором, а за відсутності такого договору – офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою.

Норми міжнародних договорів та конвенцій направлені на вирішення шляхом консультацій та переговорів питання конфіскації коштів (майна) засудженого. У передбачених міжнародними договорами випадках при проведенні консультацій у співробітництві може бути відмовлено. Перед відмовою в співробітництві або відстроченням такого співробітництва запитувана сторона, коли це доцільно, після консультацій із запитуючою стороною розглядає питання щодо можливості виконання запиту частково або на таких умовах, які вона вважає необхідними.

Компетентний орган іноземної країни, отримавши клопотання про конфіскацію розташованих на її території засобів або доходів, передає це клопотання до суду для порушення справи про конфіскацію згідно із власним законодавством. Судовий процес із виконання клопотання про конфіскацію може тривати роками. Для участі у цьому процесі з бюджету необхідно фінансувати його учасників, дипломатів, їх міжнародні відрядження і таке інше. У цьому контексті при розслідуванні фінансових злочинів, враховуючи морально-психологічну поведінку підозрюваного,

варто відшукувати взаємовигідне співробітництво для добровільного відшкодування заподіяної шкоди.

Повернення до бюджету розкрадених та/або прихованих від оподаткування коштів є одним із основних завдань, для виконання яких створюються органи, що проводять фінансові розслідування.

Необхідність у проведенні процесуальних дій на території іншої країни часто виникає при проведенні розслідувань кримінальних правопорушень, вчинених у сфері фінансів з використанням зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній. Слідчий, що проводить таке розслідування, готує погоджений у письмовій формі з прокурором, який здійснює свої повноваження у конкретному кримінальному провадженні, письмовий запит (доручення, клопотання) про надання міжнародної правової допомоги. Такий запит повинен містити назву органу, який звертається за допомогою, та компетентного органу запитуваної сторони; посилання на відповідний міжнародний договір або на дотримання засади взаємності; найменування кримінального провадження, щодо якого запитується міжнародна правова допомога; стислий опис кримінального провадження, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію; відомості про повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України; відомості про відповідну особу, зокрема її ім’я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв’язок цієї особи із предметом кримінального провадження; чіткий перелік запитуваних процесуальних дій та обґрунтування їхнього зв’язку із предметом кримінального провадження; відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій і обґрунтування цієї необхідності; інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту або передбачені міжнародним договором чи вимогою компетентного органу запитуваної сторони. До запиту про допит особи як свідка, потерпілого, експерта, підозрюваного або обвинуваченого додається перелік

питань, які слід поставити особі, або відомостей, які необхідно від особи отримати, а також належним чином засвідчений витяг відповідних статей Кримінального процесуального кодексу України з метою роз'яснення особі її процесуальних прав і обов'язків. До запиту про проведення обшуку, огляду місця події, вилучення, арешту чи конфіскації майна або інших процесуальних дій, дозвіл на проведення яких надається судом, додається інформація про докази, які обґрунтовують потребу у відповідних заходах.

Докази та відомості, отримані в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, можуть використовуватись у кримінальному провадженні, до якого належить запит, крім випадків, коли про інше досягнуто домовленості з компетентними органами держави, до якої направлявся такий запит. Не можуть визнаватися судом допустимими відомості, що містяться у матеріалах, отриманих у результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, якщо цей запит компетентного органу України був переданий запитуваній стороні з порушенням порядку, встановленого Кримінальним процесуальним кодексом України або міжнародним договором України.

Письмовий запит про міжнародну правову допомогу складається органом, що здійснює кримінальне провадження, після чого разом з іншими необхідними документами поштою направляється до Генеральної прокуратури України або, у передбачених міжнародними договорами випадках, на адресу компетентного органу країни, на території якої виникла необхідність у проведенні процесуальних дій. У невідкладних випадках запит та документи можуть направлятися електронними або іншими засобами зв'язку. В таких випадках оригінали запиту направляються поштою не пізніше 3 днів з моменту їх передачі іншими засобами зв'язку. Запит про міжнародну правову допомогу та приєднані до нього документи засвідчується підписом уповноваженої особи і печаткою відповідного органу, слідчим якого здійснюється досудове розслідування. Усі документи супроводжуються засвідченим перекладом на мову, визначену відповідним міжнародним договором. У зв'язку з цим до участі в досудовому розслідуванні має залучатися компетентний та незацікавлений у

результаті справи перекладач, який здійснює повний та правильний переклад переданих йому документів, а також своїм підписом посвідчує правильність здійсненого перекладу.

Кримінальні правопорушення у сфері державних фінансів з використанням зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній можуть вчинятись на територіях декількох країн.

Рис. 14.3. Робота спільних слідчих груп на територіях декількох країн

Махінації з державними фінансами можуть вчинятись на території України, а фінансові операції з грошовими коштами, отриманими в результаті вчинення таких фінансових злочинів, можуть відбуватись і на території інших країн. Для з'ясування обставин вчинення махінацій у сфері державних фінансів слідчий органу досудового розслідування або прокурор можуть ініціювати перед Генеральною прокуратурою України розгляд та прийняття відповідного рішення про створення спільних міждержавних слідчих груп. Безпосередньо взаємодіючи між собою та обмінюючись отриманою інформацією, члени спільної

слідчої групи погоджують основні напрями досудового розслідування та проведення певних процесуальних дій.

Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться. Координацію їх діяльності проводить ініціатор створення спільної слідчої групи або один із її членів.

14.1. Додаток I
Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року

(із змінами та доповненнями, внесеними протоколом від 28.03.97)

Держави – члени Співдружності Незалежних Держав, учасники цієї Конвенції (далі – Договірні Сторони), виходячи з прагнення забезпечити громадянам Договірних Сторін і особам, що проживають на їх територіях, надання у всіх Договірних Сторонах у відношенні особистих і майнових прав такого ж правового захисту, як і власним громадянам, додаючи важливе значення розвиткові співробітництва в галузі надання установами юстиції правової допомоги з цивільних, сімейних і кримінальних справ, домовилися про нижченаведене:

РОЗДІЛ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Частина I
Правовий захист

Стаття 1
Надання правового захисту

1. Громадяни кожної з Договірних Сторін, а також особи, що проживають на її території, користуються на територіях всіх інших Договірних Сторін у відношенні своїх особистих і майнових прав таким же правовим захистом, як і власні громадяни цієї Договірної Сторони.

2. Громадяни кожної з Договірних Сторін, а також інші особи, що проживають на її території, мають право вільно і безперешкодно звертатися до суду, прокуратури, органів внутрішніх справ й інших установ других Договірних Сторін, до компетенції яких відносяться цивільні, сімейні і кримінальні справи (далі – установи юстиції),

можуть виступати в них, подавати клопотання, пред'являти позови і здійснювати інші процесуальні дії на тих же умовах, що і громадяни цієї Договірної Сторони.

3. Положення цієї Конвенції застосовуються також до юридичних осіб, створених відповідно до законодавства Договірних Сторін.

Стаття 2

Звільнення від сплати мита і відшкодування витрат

1. Громадяни кожної з Договірних Сторін і особи, що проживають на її території, звільняються від сплати і відшкодування судових і нотаріальних мит і витрат, а також користуються безкоштовною юридичною допомогою на тих же умовах, що і власні громадяни.

2. Пільги, передбачені в пункті 1 цієї статті, поширюються на всі процесуальні дії, здійснювані по цій справі, включаючи виконання рішення.

Стаття 3

Представлення документа про сімейне і майнове положення

1. Пільги, передбачені статтею 2, надаються на підставі документа про сімейне і майнове положення особи, що порушує клопотання. Цей документ видається компетентною установою Договірної Сторони, на території якої має місце проживання або місцеперебування заявник.

2. Якщо заявник не має на території Договірних Сторін місця проживання або місцеперебування, то досить представити документ, виданий відповідним дипломатичним представництвом або консульською установою Договірної Сторони, громадянином якого він є.

3. Установа, що виносить рішення по клопотанню про надання пільг, може зажадати від установи, що видала документ, додаткові дані або необхідні роз'яснення.

Частина II
Правова допомога

Стаття 4
Надання правової допомоги

1. Установи юстиції Договірних Сторін надають правову допомогу у цивільних, сімейних і кримінальних справах відповідно до положень цієї Конвенції.

2. Установи юстиції надають правову допомогу й іншим установам по справах, зазначених у пункті 1 цієї статті.

Стаття 5
Порядок зносин

При виконанні цієї Конвенції компетентні установи юстиції Договірних Сторін зносяться одна з одною через свої центральні, територіальні та інші органи, якщо тільки цією Конвенцією не встановлений інший порядок зносин. Договірні Сторони визначають перелік своїх центральних, територіальних та інших органів, уповноважених на здійснення безпосередніх зносин, про що повідомляють депозитарія.

Стаття 6
Обсяг правової допомоги

Договірні Сторони надають одна одній правову допомогу шляхом виконання процесуальних та інших дій, передбачених законодавством запитуваної Договірної Сторони, у тому числі складання та пересилки документів, проведення оглядів, обшуків, вилучення та передачі речових доказів, проведення експертизи, допиту сторін, третіх осіб, підозрюваних, обвинувачених, потерпілих, свідків, експертів, розшуку осіб, здійснення кримінального переслідування, видачі осіб для притягнення їх до кримінальної відповідальності або приведення вироку до виконання, визнання та виконання судових рішень у цивільних справах, вироків у

частині цивільного позову, виконавчих написів, а також шляхом вручення документів.

Стаття 7

Зміст і форма доручення про надання правової допомоги

1. У дорученні про надання правової допомоги повинно бути зазначено:

а) найменування запитуваної установи;

б) найменування запитуючої установи;

в) найменування справи, по якій запитується правова допомога;

г) імена і прізвища сторін, свідків, підозрюваних, обвинувачених підсудних, засуджених або потерпілих, їх місце проживання і місцеперебування, громадянство, заняття, а по кримінальних справах також місце і дата народження і, по можливості, прізвища й імена батьків; для юридичних осіб – їх найменування, юридична адреса і/або місцезнаходження;

д) при наявності представників осіб, зазначених у підпункті «г», їх імена, прізвища й адреси;

е) зміст доручення, а також інші відомості, необхідні для його виконання;

ж) по кримінальних справах також опис і кваліфікація вчиненого діяння і дані про розмір збитку, якщо він був заподіяний у результаті діяння.

2. У дорученні про вручення документа повинні бути також зазначені точна адреса одержувача і найменування документа, що вручається.

3. Доручення повинно бути підписане і скріплене гербовою печаткою запитуючої установи.

Стаття 8

Порядок виконання

1. При виконанні доручення про надання правової допомоги запитувана установа застосовує законодавство своєї країни. На прохання запитуючої установи вона може застосувати і проце-

суальні норми запитуючої Договірної Сторони, якщо тільки вони не суперечать законодавству запитуваної Договірної Сторони.

2. Якщо запитувана установа не компетентна виконати доручення, вона пересилає його компетентній установі і повідомляє про це запитуючу установу.

3. На прохання запитуючої установи запитувана установа своєчасно повідомляє їй і зацікавленим сторонам про час і місце виконання доручення, для того щоб вони могли бути присутніми при виконанні доручення відповідно до законодавства запитуваної Договірної Сторони.

4. У випадку, якщо точна адреса зазначеної в дорученні особи невідома, запитувана установа приймає відповідно до законодавства Договірної Сторони, на території якої вона знаходиться, необхідні міри для встановлення адреси.

5. Після виконання доручення запитувана установа повертає документи запитуючій установі, у тому випадку, якщо правова допомога не могла бути зроблена, вона одночасно повідомляє про обставини, що перешкоджають виконанню доручення, і повертає документи запитуючій установі.

Стаття 9

Виклик свідків, потерпілих, цивільних позивачів, цивільних відповідачів, їхніх представників, експертів

1. Свідок, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач і їх представники, а також експерт, який за викликом, врученим установою запитуваної Договірної Сторони, з'явиться в установу юстиції запитуючої Договірної Сторони, не може бути, незалежно від свого громадянства, притягнутий на її території до карної або адміністративної відповідальності, узятий під варту і підданий покаранню за діяння, зроблене до перетинання її державного кордону. Такі особи не можуть бути також притягнуті до відповідальності, узяті під варту або піддані покаранню в зв'язку з їх показаннями свідків або висновками як експертів у зв'язку з кримінальною справою, що є предметом розгляду.

2. Особи, зазначені в пункті 1 цієї статті, втрачають передбачену цим пунктом гарантію, якщо вони не залишать територію запитуючої Договірної Сторони, хоча і мають для цього можливість до закінчення 15 діб з того дня, коли запитуюча його установа юстиції повідомить їм, що надалі в їх присутності немає необхідності. У цей термін не зараховується час, протягом якого ці особи не зі своєї вини не могли залишити територію запитуючої Договірної Сторони.

3. Свідкові, експертові, а також потерпілому і його законному представникові запитуючої Договірної Сторонню відшкодовуються витрати, пов'язані з проїздом і перебуванням у запитуючій державі, як і неодержана заробітна плата за дні відволікання від роботи; експерт має також право на винагороду за проведення експертизи. У виклику повинно бути зазначено, які виплати вправі одержати викликані особи; за їх клопотанням установа юстиції запитуючої Договірної Сторони виплачує аванс на покриття відповідних витрат.

4. Виклик осіб, вказаних у пункті 1 цієї статті, які проживають на території однієї Договірної Сторони, до установ юстиції іншої Договірної Сторони не повинен містити погрози застосування заходів примусу на випадок нез'явлення.

Стаття 10

Доручення про вручення документів

1. Запитувана установа юстиції здійснює вручення документів відповідно до порядку, що діє в її державі, якщо документи, що вручаються, написані на її мові або російською мовою або забезпечені завіреним перекладом на ці мови. В іншому випадку вона передає документи одержувачеві, якщо він згодний добровільно їх прийняти.

2. Якщо документи не можуть бути вручені за адресою, що вказана в дорученні, запитувана установа юстиції зі своєї ініціативи вживає заходів, необхідних для встановлення адреси. Якщо встановлення адреси запитуваною установою

юстиції виявиться неможливим, вона повідомляє про це запитуючу установу і повертає їй документи, що підлягають врученню.

Стаття 11

Підтвердження вручення документів

Вручення документів засвідчується підтвердженням, підписаним особою, якій вручений документ, і скріпленим офіційною печаткою запитуваної установи, із зазначенням дати вручення і підписом працівника установи, що вручає документ або виданий цією установою інший документ, у якому повинні бути зазначені спосіб, місце і час вручення.

Стаття 12

Повноваження дипломатичних представництв і консульських установ

1. Договірні Сторони мають право вручати документи власним громадянам через свої дипломатичні представництва або консульські установи.

2. Договірні Сторони мають право за дорученням своїх компетентних органів допитувати власних громадян через свої дипломатичні представництва або консульські установи.

3. У випадках, зазначених у пунктах 1 і 2 цієї статті, не можна застосовувати засобів примусу або погрозу ними.

Стаття 13

Дійсність документів

1. Документи, що на території однієї з Договірних Сторін виготовлені або засвідчені установою або спеціально на те уповноваженою особою в межах їх компетенції і за установленою формою і скріплені гербовою печаткою, приймаються на територіях інших Договірних Сторін без якого-небудь спеціального посвідчення.

2. Документи, що на території однієї з Договірних Сторін розглядаються як офіційні документи, користуються на

територіях інших Договірних Сторін доказовою силою офіційних документів.

Стаття 14

Пересилання документів про громадянський стан та інших документів

Договірні Сторони зобов'язуються пересилати одна одній на прохання без перекладу і безкоштовно свідоцтва про реєстрацію актів громадянського стану – безпосередньо через органи реєстрації актів громадянського стану Договірних Сторін з повідомленням громадян про пересилку документів.

Договірні Сторони зобов'язуються пересилати одна одній на прохання без перекладу і безкоштовно документи про освіту, трудовий стаж та інші документи, що стосуються особистих або майнових прав та інтересів громадян запитуваної Договірної Сторони та інших осіб, які проживають на її території.

Стаття 15

Інформація з правових питань

Центральні установи юстиції Договірних Сторін на прохання надають один одному відомості щодо діючого або того, що діяв на їх територіях внутрішнього законодавства і про практику його застосування установами юстиції.

Стаття 16

Встановлення адрес і інших даних

1. Договірні Сторони на прохання надають один одному відповідно до свого законодавства допомогу при встановленні адрес осіб, що проживають на їх територіях, якщо це потрібно для здійснення прав їх громадян. При цьому запитуюча Договірна Сторона повідомляє наявні в неї дані для визначення адреси особи, зазначеної в проханні.

2. Установи юстиції Договірних Сторін надають один одному допомогу у встановленні місця роботи і доходів проживаючих на території запитуваної Договірної Сторони осіб,

до яких в установах юстиції запитуючої Договірної Сторони пред'явлені майнові вимоги по цивільних, сімейних і кримінальних справах.

Стаття 17

Мова

У відношеннях один з одним при виконанні цієї Конвенції установи юстиції Договірних Сторін користуються державними мовами Договірних Сторін або російською мовою. У випадку виконання документів державними мовами Договірних Сторін до них додаються засвідчені переклади російською мовою.

Стаття 18

Витрати, пов'язані з наданням правової допомоги

Запитувана Договірна Сторона не буде вимагати відшкодування витрат з надання правової допомоги. Договірні Сторони самі несуть усі витрати, що виникли при наданні правової допомоги на їх територіях.

Стаття 19

Відмовлення в наданні правової допомоги

У проханні про надання правової допомоги може бути відмовлено повністю або частково, якщо надання такої допомоги може заподіяти шкоду суверенітету чи безпеці або суперечить законодавству запитуваної Договірної Сторони. У випадку відмови у проханні про надання правової допомоги запитуюча Договірна Сторона негайно повідомляється про причини відмови.

РОЗДІЛ ІІ
ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У ЦИВІЛЬНИХ І СІМЕЙНИХ СПРАВАХ

Частина І
Компетенція

Стаття 20
Загальні положення

1. Якщо в частинах ІІ-V цього розділу не встановлено інше, позови до осіб, які мають місце проживання на території однієї з Договірних Сторін, подаються, незалежно від їх громадянства, в суди цієї Договірної Сторони, а позови до юридичних осіб подаються в суди Договірної Сторони, на території якої знаходиться орган управління юридичної особи, його представництво або філія.

Якщо в справі беруть участь кілька відповідачів, що мають місце проживання (місцезнаходження) на територіях різних Договірних Сторін, спір розглядається за місцем проживання (місцезнаходженням) будь-якого відповідача на вибір позивача.

2. Суди Договірної Сторони компетентні також у випадках, коли на її території:

а) здійснюється торгівля, промислова або інша господарська діяльність підприємства (філії) відповідача;

б) виконане або повинно бути частково виконане зобов'язання з договору, що є предметом спору;

в) має постійне місце проживання або місцезнаходження позивач за позовом про захист честі, достоїнства і ділової репутації.

3. По позовах на право власності й інших речових прав на нерухоме майно виключно компетентні суди за місцем перебування майна.

Позови до перевізників, що випливають з договорів перевезення вантажів, пасажирів і багажу, подаються за місцем перебування управління транспортної організації, до якої у встановленому порядку була пред'явлена претензія.

Стаття 21

Договірна підсудність

1. Суди Договірних Сторін можуть розглядати справи й в інших випадках, якщо мається письмова угода сторін про передачу спору цим судам.

При цьому виключна компетенція, що випливає з пункту 3 статті 20 і інших норм, установлених частинами II-V цього розділу, а також із внутрішнього законодавства відповідної Договірної Сторони, не може бути змінена угодою сторін.

2. При наявності угоди про передачу спору суд за заявою відповідача припиняє провадження в справі.

Стаття 22

Взаємозв'язок судових процесів

1. У випадку порушення провадження в справі між тими ж сторонами, про той же предмет і на тих же підставах у судах двох Договірних Сторін, компетентних відповідно до цієї Конвенції, суд, що порушив справу пізніше, припиняє провадження.

2. Зустрічний позов і вимога про залік, що випливають з тих правовідносин, що й основний позов, підлягають розгляду в суді, що розглядає основний позов.

Стаття 22-1

Прохання про участь прокурора у цивільному процесі

Прокурор однієї з Договірних Сторін має право звернутися до прокурора іншої Договірної Сторони з проханням про порушення у суді справи про захист прав і законних інтересів громадян запитуючої Договірної Сторони, про прийняття участі у розгляді таких справ або принесенні до суду вищої інстанції касаційного чи окремого протесту, а також протесту в порядку нагляду на судові постанови у таких справах.

Частина II
Особистий статус

Стаття 23
Правоздатність і дієздатність

1. Дієздатність фізичної особи визначається законодавством Договірної Сторони, громадянином якої є ця особа.

2. Дієздатність особи без громадянства визначається за правом країни, у якій він має постійне місце проживання.

3. Правоздатність юридичної особи визначається законодавством держави, за законами якої воно було засновано.

Стаття 24
Визнання обмежено дієздатним або недієздатним. Відновлення дієздатності

1. По справах про визнання особи обмежено дієздатною або недієздатною, за винятком випадків, передбачених пунктами 2 і 3 цієї статті, компетентний суд Договірної Сторони, громадянином якої є ця особа.

2. У випадку, якщо суду однієї Договірної Сторони стануть відомі підстави визнання обмежено дієздатною або недієздатною проживаючої на її території особи, що є громадянином іншої Договірної Сторони, він повідомить про це суд Договірної Сторони, громадянином якої є дана особа.

3. Якщо суд Договірної Сторони, що був повідомлений про підстави для визнання особи обмежено дієздатною або недієздатною, протягом трьох місяців не почне справу або не повідомить свою думку, справу про визнання обмежено дієздатною або недієздатною буде розглядати суд тієї Договірної Сторони, на території якої цей громадянин має місце проживання. Рішення про визнання особи обмежено дієздатною або недієздатною спрямовується компетентному суду Договірної Сторони, громадянином якої є ця особа.

4. Положення пунктів 1-3 цієї статті застосовуються відповідно і до відновлення дієздатності.

Стаття 25

Визнання безвісно відсутнім і оголошення померлим. Встановлення факту смерті

1. По справах про визнання особи безвісно відсутньою або оголошення померлою і по справах про встановлення факту смерті компетентні установи юстиції Договірної Сторони, громадянином якої особа була в той час, коли вона за останніми даними була жива, а у відношенні інших осіб установи юстиції за останнім місцем проживання особи.

2. Установи юстиції кожної з Договірних Сторін можуть визнати громадянином іншої Договірної Сторони й іншу особу, що проживає на її території, безвісно відсутньою або померлою, а також встановити факт її смерті за клопотанням проживаючих на її території зацікавлених осіб, права й інтереси яких засновані на законодавстві цієї Договірної Сторони.

3. При розгляді справ про визнання безвісно відсутнім або оголошенні померлим і справ про встановлення факту смерті установи юстиції Договірних Сторін застосовують законодавство своєї держави.

Частина III
Сімейні справи

Стаття 26

Укладення шлюбу

Умови укладення шлюбу визначаються для кожного майбутнього подружжя законодавством Договірної Сторони, громадянином якого він є, а для осіб без громадянства – законодавством Договірної Сторони, що є їх постійним місцем проживання. Крім того, у відношенні перешкод до укладення шлюбу повинні бути дотримані вимоги законодавства Договірної Сторони, на території якої укладається шлюб.

Стаття 27

Правовідносини подружжя

1. Особисті і майнові правовідносини подружжя визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої вони мають спільне місце проживання.

2. Якщо один з подружжя проживає на території однієї Договірної Сторони, а другий – на території іншої Договірної Сторони і при цьому обидва з подружжя мають те саме громадянство, їхні особисті і майнові правовідносини визначаються за законодавством тієї Договірної Сторони, громадянами якої вони є.

3. Якщо один з подружжя є громадянином однієї Договірної Сторони, а Другий – іншої Договірної Сторони й один з них проживає на території однієї, а другий – на території іншої Договірної Сторони, то їх особисті і майнові правовідносини визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої вони мали своє останнє спільне місце проживання.

4. Якщо особи, зазначені в пункті 3 цієї статті, не мали спільного проживання на територіях Договірних Сторін, застосовується законодавство Договірної Сторони, установа якої розглядає справу.

5. Правовідносини подружжя, що стосується їх нерухомого майна, визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої знаходиться це майно.

6. По справах про особисті і майнові правовідносини под.-ружжя компетентні установи Договірної Сторони, законодавство якої підлягає застосуванню відповідно до пунктів 1-3, 5 цієї статті.

Стаття 28

Розірвання шлюбу

1. По справах про розірвання шлюбу застосовується законодавство Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя на момент подачі заяви.

2. Якщо один з подружжя є громадянином однієї Договірної Сторони, а другий – іншої Договірної Сторони, застосовується законодавство Договірної Сторони, установа якої розглядає справу про розірвання шлюбу.

Стаття 29

Компетентність установ Договірних Сторін

1. По справах про розірвання шлюбу у випадку, передбаченому пунктом 1 статті 28, компетентні установи Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя на момент подачі заяви. Якщо на момент подачі заяви подружжя проживає на території іншої Договірної Сторони, то компетентні також установи цієї Договірної Сторони.

2. По справах про розірвання шлюбу у випадку, передбаченому пунктом 2 статті 28, компетентні установи Договірної Сторони, на території якої проживає подружжя. Якщо один з подружжя проживає на території однієї Договірної Сторони, а другий – на території іншої Договірної Сторони, по справах про розірвання шлюбу компетентні установи обох Договірних Сторін, на територіях яких проживає подружжя.

Стаття 30

Визнання шлюбу недійсним

1. По справах про визнання шлюбу недійсним застосовується законодавство Договірної Сторони, що відповідно до статті 26 застосовувалося при укладенні шлюбу.

2. Компетентність установ по справах про визнання шлюбу недійсним визначається відповідно до статті 27.

Стаття 31

Встановлення і заперечення батьківства або материнства

Встановлення і заперечення батьківства або материнства визначається за законодавством Договірної Сторони, громадянином якої дитина є за народженням.

Стаття 32

Правовідносини батьків і дітей

1. Права і обов'язки батьків та дітей, у тому числі зобов'язання батьків щодо утримання дітей, визначаються законодавством Договірної Сторони, на території якої вони мають постійне спільне місце проживання, а за відсутністю

постійного спільного місця проживання батьків та дітей їх взаємні права та обов'язки визначаються законодавством Договірної Сторони, громадянином якої є дитина.

На вимогу позивача в аліментних зобов'язаннях застосовується законодавство Договірної Сторони, на території якої постійно проживає дитина.

2. Аліментні зобов'язання повнолітніх дітей на користь батьків, а також аліментні зобов'язання інших членів сім'ї визначаються законодавством Договірної Сторони, на території якої вони мали спільне місце проживання. При відсутності спільного місця проживання такі зобов'язання визначаються законодавством Договірної Сторони, громадянином якої є позивач.

3. У справах про правовідносини між батьками та дітьми є компетентним суд Договірної Сторони, законодавство якої підлягає вживанню відповідно до пунктів 1 і 2 цієї статті.

4. Виконання рішень суду у справах, пов'язаних з вихованням дітей, провадиться у порядку, встановленому законодавством Договірної Сторони, на території якої проживає дитина.

5. Договірні Сторони надають одна одній допомогу у розшуку відповідача у справах про стягнення аліментів, коли є підстави вважати, що відповідач знаходиться на території іншої Договірної Сторони і судом винесено ухвалу про оголошення його розшуку.

Стаття 33

Опіка і піклування

1. Встановлення або скасування опіки і піклування провадиться за законодавством Договірної Сторони, громадянином якої є особа, у відношенні якої встановлюється або скасовується опіка або піклування.

2. Правовідносини між опікуном або піклувальником і особою, що знаходиться під опікою або піклуванням, регулюються законодавством Договірної Сторони, установа якої призначила опікуна або піклувальника.

3. Обов'язок прийняти опікунство або піклування встановлюється законодавством Договірної Сторони, громадянином якої є особа, призначувана опікуном або піклувальником.

4. Опікуном або піклувальником особи, що є громадянином однієї Договірної Сторони, може бути призначений громадянин іншої Договірної Сторони, якщо він проживає на території Сторони, де буде здійснюватися опіка або піклування.

Стаття 34

Компетентність установ Договірних Сторін у питаннях опіки і піклування

По справах про встановлення або скасування опіки і піклування компетентні установи Договірної Сторони, громадянином якої є особа, у відношенні якої встановлюється або скасовується опіка або піклування, якщо інше не встановлено цією Конвенцією.

Стаття 35

Порядок вживання заходів по опіці і піклуванню

1. У разі потреби вживання заходів щодо опіки або піклування в інтересах громадянина однієї Договірної Сторони, постійне місце проживання, місцеперебування або майно якого знаходиться на території іншої Договірної Сторони, установа цієї Договірної Сторони невідкладно повідомляє установу, компетентну відповідно до статті 34.

2. У випадках, що не допускають зволікань, установа іншої Договірної Сторони може сама прийняти необхідні тимчасові міри відповідно до свого законодавства. При цьому вона зобов'язана невідкладно повідомити про це установу, компетентну відповідно до статті 34. Ці міри зберігають силу до прийняття установою, зазначеною в статті 34, іншого рішення.

Стаття 36

Порядок передачі опіки або піклування

1. Установа, компетентна відповідно до статті 34, може передати опіку або піклування установі іншої Договірної

Сторони в тому випадку, якщо особа, що знаходиться під опікою або піклуванням, має на території цієї Договірної Сторони місце проживання, місцеперебування або майно. Передача опіки або піклування набуває чинності з моменту, коли запитувана установа прийме на себе опіку або піклування і повідомить про це запитуючу установу.

2. Установа, що відповідно до пункту 1 цієї статті прийняла опіку або піклування, здійснює їх відповідно до законодавства своєї держави.

Стаття 37
Усиновлення

1. Усиновлення або його скасування визначається за законодавством Договірної Сторони, громадянином якої є усиновитель у момент подачі заяви про усиновлення або його скасування.

2. Якщо дитина є громадянином іншої Договірної Сторони, при усиновленні або його скасуванні необхідно одержати згоду законного представника і компетентного державного органу, а також згоду дитини, якщо це потрібно за законодавством Договірної Сторони, громадянином якої він є.

3. Якщо дитина установлюється подружжям, з яких один є громадянином однієї Договірної Сторони, а інший – громадянином іншої Договірної Сторони, усиновлення або його скасування повинні провадитися відповідно до умов, передбачених законодавством обох Договірних Сторін.

4. По справах про усиновлення або його скасування компетентна установа Договірної Сторони, громадянином якого є усиновитель у момент подачі заяви про усиновлення або його скасування, а у випадку, передбаченому пунктом 3 цієї статті, компетентна установа тієї Договірної Сторони, на території якої подружжя мають або мали останнє спільне місце проживання або місцеперебування.

Частина IV
Майнові правовідносини

Стаття 38
Право власності

1. Право власності на нерухоме майно визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої знаходиться нерухоме майно. Питання про те, яке майно є нерухомим, вирішується відповідно до законодавства країни, на території якої знаходиться це майно.

2. Право власності на транспортні засоби, що підлягають внесенню в державні реєстри, визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої знаходиться орган, що здійснив реєстрацію транспортного засобу.

3. Виникнення і припинення права власності або іншого речового права на майно визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої майно знаходилося в момент, коли мала місце дія або інша обставина, що послужила підставою виникнення або припинення такого права.

4. Виникнення і припинення права власності або іншого речового права на майно, що є предметом угоди, визначається за законодавством місця здійснення угоди, якщо інше не передбачено угодою Сторін.

Стаття 39
Форма угоди

1. Форма угоди визначається за законодавством місця її здійснення.

2. Форма угоди з приводу нерухомого майна і прав на нього визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої знаходиться таке майно.

Стаття 40
Доручення

Форма і термін дії доручення визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої видано доручення.

Стаття 41

Права та обов'язки сторін по угоді

Права та обов'язки сторін по угоді визначаються за законодавством місця її здійснення, якщо інше не передбачено угодою сторін.

Стаття 42

Відшкодування шкоди

1. Зобов'язання про відшкодування шкоди, крім тих, що випливають з договорів і інших правомірних дій, визначаються за законодавством Договірної Сторони, на території якої мали місце дія або інша обставина, що послужила підставою для вимоги про відшкодування шкоди.

2. Якщо особа, що спричинила шкоду, і потерпілий є громадянами однієї Договірної Сторони, застосовується законодавство цієї Договірної Сторони.

3. По справах, згаданих у пунктах 1 і 2 цієї статті, компетентний суд Договірної Сторони, на території якої мали місце дія або інша обставина, що послужила підставою для вимоги про відшкодування шкоди. Потерпілий може пред'явити позов також у суді Договірної Сторони, на території якої має місце проживання відповідач.

Стаття 43

Позовна давність

Питання позовної давності вирішуються за законодавством, що застосовується для регулювання відповідних правовідносин.

Частина V
Спадкування

Стаття 44

Принцип рівності

Громадяни кожної з Договірних Сторін можуть успадковувати на територіях інших Договірних Сторін майно або права за

законом або за заповітом на рівних умовах і в тому ж обсязі, як і громадяни цієї Договірної Сторони.

Стаття 45

Право спадкування

1. Право спадкування майна, крім випадку, передбаченого пунктом 2 цієї статті, визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої спадкоємець мав останнє постійне місце проживання.

2. Право спадкування нерухомого майна визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої знаходиться це майно.

Стаття 46

Перехід спадщини до держави

Якщо за законодавством Договірної Сторони, що підлягає застосуванню при спадкуванні, спадкоємцем є держава, то рухоме спадкове майно переходить Договірній Стороні, громадянином якої є спадкодавець у момент смерті, а нерухоме спадкове майно переходить Договірній Стороні, на території якої воно знаходиться.

Стаття 47

Заповіт

Здатність особи до складання і скасування заповіту, а також форма заповіту і його скасування визначаються по праву тієї країни, де заповідач мав місце проживання в момент складання акта.

Однак заповіт або його скасування не можуть бути визнані недійсними внаслідок недотримання форми, якщо остання задовольняє вимогам права місця його складання.

Стаття 48

Компетенція по справах про спадщину

1. Провадження по справах про спадкування рухомого майна компетентні вести установи Договірної Сторони, на

території якої мав місце проживання спадкодавець у момент своєї смерті.

2. Провадження по справах про спадкування нерухомого майна компетентні вести установи Договірної Сторони, на території якої знаходиться майно.

3. Положення пунктів 1 і 2 цієї статті застосовуються також при розгляді спорів, що виникають у зв'язку з провадженням по справах про спадщину.

Стаття 49

Компетенція дипломатичного представництва або консульської установи по справах про спадщину

По справах про спадкування, у тому числі по спадкових спорах, дипломатичні представництва або консульські установи кожної з Договірних Сторін компетентні представляти (за винятком права на відмовлення від спадщини) без спеціального доручення в установах інших Договірних Сторін громадян своєї держави, якщо вони відсутні або не призначили представника.

Стаття 50

Заходи для охорони спадщини

1. Установи Договірних Сторін приймають відповідно до свого законодавства міри, необхідні для забезпечення охорони спадщини, залишеної на їх територіях громадянами інших Договірних Сторін, або для управління нею.

2. Про міри, прийняті відповідно до пункту 1 цієї статті, невідкладно повідомляється дипломатичне представництво або консульська установа Договірної Сторони, громадянином якого є спадкодавець. Зазначене представництво або установа може брати участь у здійсненні цих мір.

3. За клопотанням установи юстиції, компетентної вести провадження по справі про спадкування, а також дипломатичного представництва або консульської установи міри, прийняті відповідно до пункту 1 цієї статті, можуть бути змінені, скасовані або відкладені.

РОЗДІЛ ІІІ
ВИЗНАННЯ І ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ

Стаття 51
Визнання і виконання рішень

Кожна з Договірних Сторін на умовах, передбачених цією Конвенцією, визнає і виконує такі рішення, винесені на території інших Договірних Сторін:

а) рішення установ юстиції по цивільних і сімейних справах, включаючи затверджені судом мирові угоди по таких справах і нотаріальні акти у відношенні грошових зобов'язань (далі – рішень);

б) рішення судів по кримінальних справах про відшкодування збитку.

Стаття 52
Визнання рішень, що не потребують виконання

1. Винесені установами юстиції кожної з Договірних Сторін і, що вступили в законну силу рішення, що не вимагають за своїм характером виконання, визнаються на територіях інших Договірних Сторін без спеціального провадження за умови якщо:

а) установи юстиції запитуваної Договірної Сторони не винесли раніше по цій справі рішення, що вступило в законну силу;

б) справа відповідно до цієї Конвенції, а у випадках, не передбачених нею, відповідно до законодавства Договірної Сторони, на території якої рішення повинне бути визнане, не відноситься до виняткової компетенції установ юстиції цієї Договірної Сторони.

2. Положення пункту 1 цієї статті відносяться і до рішень з опіки і піклування, а також до рішень про розірвання шлюбу, винесених установами, компетентними відповідно до законодавства Договірної Сторони, на території якої винесене рішення.

Стаття 53

Клопотання про дозвіл примусового виконання рішення

1. Клопотання про дозвіл примусового виконання рішення подається в компетентний суд Договірної Сторони, де рішення підлягає виконанню. Воно може бути подано й у суд, що виніс рішення в справі в першій інстанції. Цей суд направляє клопотання судові, компетентному винести рішення по клопотанню.

2. До клопотання додаються:

а) рішення або його засвідчена копія, а також офіційний документ про те, що рішення набуло законної сили і підлягає виконанню або про те, що воно підлягає виконанню до набуття законної сили, якщо це не випливає із самого рішення;

б) документ, з якого випливає, що сторона, проти якої було винесене рішення, що не взяла участі в процесі, була в належному порядку і вчасно викликана в суд, а у випадку її процесуальної недієздатності була належним чином представлена;

в) документ, що підтверджує часткове виконання рішення на момент його пересилання;

г) документ, що підтверджує угоду сторін по справах договірної підсудності.

3. Клопотання про дозвіл примусового виконання рішення і прикладені до нього документи забезпечуються завіреним перекладом на мову запитуваної Договірної Сторони або на російську мову.

Стаття 54

Порядок визнання і примусового виконання рішень

1. Клопотання про визнання і дозвіл примусового виконання рішень, передбачених у статті 51, розглядаються судами Договірної Сторони, на території якої повинне бути здійснене примусове виконання.

2. Суд, що розглядає клопотання про визнання і дозвіл примусового виконання рішення, обмежується встановленням того, що умови, передбачені цією Конвенцією, дотримані. У випадку, якщо умови дотримані, суд виносить рішення про примусове виконання.

3. Порядок примусового виконання визначається за законодавством Договірної Сторони, на території якої повинне бути здійснене примусове виконання.

Стаття 55

Відмова у визнанні і виконанні рішень

У визнанні передбачених статтею 52 рішень і у видачі дозволу на примусове виконання може бути відмовлено у випадках, якщо:

а) відповідно до законодавства Договірної Сторони, на території якої винесене рішення, воно не набуло законної сили або не підлягає виконанню, за винятком випадків, коли рішення підлягає виконанню до набуття законної сили;

б) відповідач не взяв участі в процесі внаслідок того, що йому або його уповноваженому не був вчасно і належно вручений виклик до суду;

в) у справі між тими ж сторонами, про той же предмет і з тієї ж підстави на території Договірної Сторони, де повинно бути визнане і виконане рішення, було вже раніше винесене рішення, що вступило в законну силу, або мається визнане рішення суду третьої держави, або якщо установою цієї Договірної Сторони було раніше порушено провадження по цій справі;

г) відповідно до положень цієї Конвенції, а у випадках, не передбачених нею, відповідно до законодавства Договірної Сторони, на території якої рішення повинно бути визнане і виконане, справа відноситься до виняткової компетенції її установи;

д) відсутній документ, що підтверджує угоду сторін у справі договірної підсудності;

е) минув термін давності примусового виконання, передбачений законодавством Договірної Сторони, суд якої виконує доручення.

РОЗДІЛ IV
ПРАВОВА ДОПОМОГА І ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Частина I
Видача

Стаття 56
Обов'язок видачі

1. Договірні Сторони зобов'язуються відповідно до умов, передбачених цією Конвенцією, за вимогою видавати один одному осіб, що знаходяться на їх території, для притягнення до кримінальної відповідальності або для приведення вироку у виконання.

2. Видача для притягнення до кримінальної відповідальності провадиться за такі діяння, які за законами запитуючої і запитуваної Договірних Сторін є карними і за здійснення яких передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на термін не менше одного року або більш тяжке покарання.

3. Видача для приведення вироку у виконання провадиться за такі діяння, які відповідно до законодавства запитуючої і запитуваної Договірних Сторін є карними і за здійснення яких особу, видача якої потрібна, було засуджено до позбавлення волі на термін не менше шести місяців або до більш тяжкого покарання.

Стаття 57
Відмовлення у видачі

1. Видача не провадиться, якщо:

а) особа, видача якої потрібна, є громадянином запитуваної Договірної Сторони;

б) на момент одержання вимоги карне переслідування відповідно до законодавства запитуваної Договірної Сторони не може бути порушено або вирок не може бути приведено у виконання внаслідок закінчення терміну давності або з іншої законної підстави;

в) у відношенні особи, видача якої потрібна, на території запитуваної Договірної Сторони за той же злочин був винесений вирок або постанова про припинення провадження в справі, що вступила в законну силу;

г) злочин відповідно до законодавства запитуючої або запитуваної Договірної Сторони переслідується в порядку приватного обвинувачення (за заявою потерпілого).

2. У видачі може бути відмовлено, якщо злочин, у зв'язку з яким потрібна видача, здійснено на території запитуваної Договірної Сторони.

3. У випадку відмови у видачі запитуюча Договірна Сторона повинна бути інформована про підстави відмови.

Стаття 58

Вимога про видачу

1. Вимога про видачу повинна містити такі відомості:

а) найменування запитуючої і запитуваної установ;

б) опис фактичних обставин діяння і текст закону запитуючої Договірної Сторони, на підставі якого це діяння визнається злочином із наведенням міри покарання, яку передбачає цей закон;

в) прізвище, ім'я, по батькові особи, що підлягає видачі, її рік народження, громадянство, місце проживання чи перебування, по можливості – опис зовнішності, фотокартку, відбитки пальців та інші відомості про її особистість;

г) дані про розмір шкоди, заподіяної злочином.

2. До вимоги про видачу для здійснення карного переслідування повинна бути прикладена засвідчена копія постанови про заключення під варту.

3. До вимоги про видачу для приведення вироку у виконання повинні бути прикладені засвідчена копія вироку з відміткою про набрання законної сили і текст положення карного закону, на підставі якого особа засуджена. Якщо засуджений уже відбув частину покарання, повідомляються також дані про це.

4. Вимоги про видачу і додані до нього документи складаються відповідно до положень статті 17.

Стаття 59

Додаткові відомості

1. Якщо вимога про видачу не містить усіх необхідних даних, то запитувана Договірна Сторона може витребувати додаткові відомості, для чого встановлює термін до одного місяця. Цей термін може бути продовжений ще до одного місяця за клопотанням запитуючої Договірної Сторони.

2. Якщо запитуюча Договірна Сторона не надасть у встановлений термін додаткових відомостей, то запитувана Договірна Сторона повинна звільнити особу, узяту під варту.

Стаття 60

Розшук та взяття під варту для видачі

Після отримання вимоги про видачу запитувана Договірна Сторона негайно вживає заходів до розшуку і взяття під варту особи, видача якої вимагається, за винятком тих випадків, коли видачу не може бути здійснено.

Стаття 61

Взяття під варту або затримка до одержання вимоги про видачу

1. Особа, видача якої потрібна, за клопотанням може бути узята під варту і до одержання вимоги про видачу. У клопотанні повинно бути посилання на постанову про взяття під варту або на вирок, що вступив у законну силу, і вказівка на те, що вимога про видачу буде представлена додатково. Клопотання про узяття під варту до одержання вимоги про видачу може бути передано поштою, телеграфом, телексом або телефаксом.

2. Особа може бути затримана і без клопотання, передбаченого в пункті 1 цієї статті, якщо маються передбачені законодавством підстави підозри, що вона зробила на території іншої Договірної Сторони злочин, що тягне за собою видачу.

3. Про узяття під варту або затримання до одержання вимоги про видачу необхідно негайно повідомити іншу Договірну Сторону.

Стаття 61-1

Розшук особи до отримання вимоги про видачу

1. Договірні Сторони здійснюють за дорученням розшук особи до отримання вимоги про її видачу за наявністю підстав вважати, що ця особа може перебувати на території запитуваної Договірної Сторони.

2. Доручення про здійснення розшуку складається відповідно до положень статті 7 і повинно містити якомога повний опис розшукуваної особи поряд з будь-якою іншою інформацією, що дозволяє встановити її місцезнаходження, прохання про взяття її під варту із зазначенням про те, що вимогу про видачу цієї особи буде подано.

3. До доручення про здійснення розшуку додається засвідчена копія рішення компетентного органу про взяття під варту або вироку, що набув чинності, відомості про невідбуту частину покарання, а також фотокартка і відбитки пальців (якщо такі є).

4. Про взяття під варту розшукуваної особи чи інші результати розшуку негайно інформується запитуюча Договірна Сторона.

Стаття 61-2

Обчислення строку тримання під вартою

Час тримання під вартою особи, взятої під варту відповідно до положень статей 60, 61, 61-1 цієї Конвенції, у випадку її видачі зараховується до загального строку тримання під вартою, передбачений законодавством Договірної Сторони, якій цю особу видано.

Стаття 62

Звільнення особи, затриманої або взятої під варту

1. Особа, взята під варту згідно з пунктом 1 статті 61 і статті 61-1, має бути звільнена якщо надійде повідомлення запитуючої Договірної Сторони про необхідність звільнення цієї особи, або вимога про видачу з усіма доданими до нього документами, передбаченими статтею 58, не буде отримана запитуваною Договірною Стороною протягом сорока днів з дня взяття під варту.

2. Особа, затримана згідно з пунктом 2 статті 61, має бути звільнена, якщо клопотання про взяття її під варту відповідно до пункту 1 статті 61 не надійде протягом строку, передбаченого законодавством для затримання.

Стаття 63

Відстрочка видачі

Якщо особа, видача якої потрібна, притягнута до кримінальної відповідальності або засуджена за інший злочин на території запитуваної Договірної Сторони, її видача може бути відстрочена до припинення карного переслідування, приведення вироку у виконання або до звільнення від покарання.

Стаття 64

Видача на час

1. Якщо відстрочка видачі, передбачена статтею 63, може протягнути закінчення терміну давності карного переслідування або завдати шкоди розслідуванню злочину, особа, видача якої потрібна за клопотанням, може бути видана на час.

2. Видана на час особа повинна бути повернута після проведення дії по кримінальній справі, для якої вона була видана, але не пізніше, ніж через три місяці з дня передачі особи. В обґрунтованих випадках термін може бути продовжений.

Стаття 65

Колізія вимог про видачу

Якщо вимоги про видачу надійдуть від декількох держав, запитувана Договірна Сторона самостійно вирішує, яка з цих вимог повинна бути задоволена.

Стаття 66

Межі карного переслідування виданої особи

1. Без згоди запитуваної Договірної Сторони видану особу не можна притягти до карної відповідальності або покарати за здійснений до її видачі злочин, за який вона не була видана.

2. Без згоди запитуваної Договірної Сторони особа не може бути видана також третій державі.

3. Згода запитуваної Договірної Сторони не потрібна, якщо видана особа до закінчення одного місяця після закінчення карного провадження, а у випадку засудження – до закінчення одного місяця після відбуття покарання або звільнення від нього не

залишить територію запитуючої Договірної Сторони, або якщо вона туди добровільно повернеться. У цей термін не зараховується час, протягом якого видана особа не могла залишити територію запитуючої Договірної Сторони не зі своєї вини.

Стаття 67

Передача виданої особи

Запитувана Договірна Сторона повідомляє запитуючу Договірну Сторону про місце і час видачі. Якщо запитуюча Договірна Сторона не прийме особу, яка підлягає видачі, протягом 15 днів після поставленої дати передачі, ця особа повинна бути звільнена з-під варти.

Стаття 67-1

Повторне затримання або взяття під варту

Звільнення особи згідно з пунктом 2 статті 59, пунктами 1 і 2 статті 62 і статтею 67 не перешкоджають повторному її затриманню і взяттю під варту з метою видачі особи, яка вимагається, у випадку наступного отримання вимоги про видачу.

Стаття 68

Повторна видача

Якщо видана особа ухилиться від карного переслідування або від відбуття покарання і повернеться на територію запитуваної Договірної Сторони, то за новою вимогою вона повинна бути видана без надання матеріалів, згаданих у статтях 58 і 59.

Стаття 69

Повідомлення про результати провадження по кримінальній справі

Договірні Сторони повідомляють один одного про результати провадження по кримінальній справі проти виданої їм особи. На прохання висилається і копія остаточного рішення.

Стаття 70

Транзитне перевезення

1. Договірна Сторона за клопотанням іншої Договірної Сторони дозволяє транзитне перевезення по своїй території осіб, виданих іншій Договірній Стороні або переданих тимчасово третьою державою.

2. Клопотання про дозвіл такого перевезення розглядається в тому ж порядку, що і вимога про видачу.

3. Запитувана Договірна Сторона дозволяє транзитне перевезення таким способом, який вона вважає найбільш доцільним.

Стаття 71

Витрати, пов'язані з видачею і транзитним перевезенням

Витрати, пов'язані з видачею або тимчасовою передачею, несе Договірна Сторона, на території якої вони виникли, а витрати, пов'язані з транзитним перевезенням, – Договірна Сторона, що звернулася з клопотанням про таке перевезення.

Частина II
Здійснення карного переслідування

Стаття 72

Обов'язок здійснення карного переслідування

1. Кожна Договірна Сторона зобов'язується за дорученням іншої Договірної Сторони здійснювати відповідно до свого законодавства карне переслідування проти власних громадян, підозрюваних у тому, який вони зробили на території запитуючої Договірної Сторони злочин.

2. Якщо злочин, за яким порушена справа, тягне цивільно-правові вимоги осіб, що зазнали збитків від злочину, ці вимоги за наявності їхнього клопотання про відшкодування збитку розглядаються в даній справі.

Стаття 73

Доручення про здійснення карного переслідування

1. Доручення про здійснення карного переслідування повинне містити:

а) найменування запитуючої установи;

б) опис діяння, у зв'язку з яким спрямоване доручення про здійснення переслідування;

в) можливий більш точний час і місце здійснення діяння;

г) текст положення закону запитуючої Договірної Сторони, на підставі якого діяння визнається злочином, а також текст інших законодавчих норм, що мають істотне значення для провадження в справі;

д) прізвище й ім'я підозрюваної особи, її громадянство, а також інші відомості про особу;

е) заяви потерпілих по кримінальних справах, порушених за заявою потерпілого, і заяви про відшкодування шкоди;

ж) зазначення розміру збитку, заподіяного злочином.

До доручення додаються наявні в розпорядженні запитуючої Договірної Сторони матеріали карного переслідування, а також докази.

2. При направленні запитуючою Договірною Стороною порушеної кримінальної справи розслідування по цій справі продовжується запитуваною Договірною Стороною відповідно до свого законодавства. Кожний документ, що знаходиться в справі, повинен бути засвідчений гербовою печаткою компетентної установи юстиції запитуючої Договірної Сторони.

3. Доручення і додані до нього документи складаються відповідно до положень статті 18.

4. Якщо обвинувачений у момент направлення доручення про здійснення переслідування утримується під вартою на території запитуючої Договірної Сторони, він доставляється на територію запитуваної Договірної Сторони.

Стаття 74

Повідомлення про результати карного переслідування

Запитувана Договірна Сторона зобов'язана повідомити запитуючу Договірну Сторону про остаточне рішення. На прохання запитуючої Договірної Сторони надається копія остаточного рішення.

Стаття 75

Наслідки ухвалення рішення

Якщо Договірній Стороні відповідно до статті 72 було надано доручення про здійснення карного переслідування після набуття чинності вироку або прийняття установою запитуваної Договірної Сторони іншого остаточного рішення, кримінальна справа не може бути порушена установами запитуючої Договірної Сторони, а порушена ними справа підлягає припиненню.

Стаття 76

Пом'якшуюча або обтяжуюча відповідальність обставини

Кожна з Договірних Сторін при розслідуванні злочинів і розгляді кримінальних справ судами враховує передбачені законодавством Договірних Сторін пом'якшуючу й обтяжуючу відповідальність обставин незалежно від того, на території якої Договірної Сторони вони виникли.

Стаття 76-1

Визнання вироків

Під час вирішення питань про визнання особи особливо небезпечним рецидивістом, про встановлення фактів учинення злочину повторно і порушення обов'язків, пов'язаних з умовним засудженням, відстрочкою виконання вироку або умовно-достроковим звільненням, установи юстиції Договірних Сторін можуть визнавати і враховувати вироки, винесені судами (трибуналами) колишнього Союзу РСР і союзних республік, що входили до його складу, а також судами Договірних Сторін.

Україна не бере на себе зобов'язання визнавати та враховувати вироки, винесені судами Договірних Сторін, при вирішенні питань про визнання особи особливо небезпечним рецидивістом, про встановлення факту вчинення злочину повторно та порушення зобов'язань, пов'язаних з умовним звільненням, відстрочкою виконання вироку або умовно-достроковим звільненням.

Стаття 77

Порядок розгляду справ, підсудних судам двох або декількох Договірних Сторін

При обвинуваченні однієї особи або групи осіб у здійсненні декількох злочинів, справи, які підсудні судам двох або більше Договірних Сторін, розглядає компетентний суд тієї Договірної Сторони, на території якої закінчене попереднє розслідування. У цьому випадку справа розглядається за правилами судочинства цієї Договірної Сторони.

Частина III
Спеціальні положення про правову допомогу і правові відносини у кримінальних справах

Стаття 78

Передача предметів

1. Договірні Сторони зобов'язуються на прохання передавати один одному:

а) предмети, що були використані при здійсненні злочину, що тягне видачу особи відповідно до цієї Конвенції, у тому числі знаряддя злочину; предмети, що були придбані в результаті злочину або як винагороду за нього, або ж предмети, які злочинець одержав замість предметів, придбаних у такий спосіб;

б) предмети, що можуть мати значення доказів у кримінальній справі; ці предмети передаються й у тому випадку,

якщо видача злочинця не може бути здійснена через його смерть, втечі або з інших обставин.

2. Якщо запитуваної Договірної Сторони предмети, зазначені в пункті першому цієї статті, необхідні як докази в кримінальній справі, їх передача може бути відстрочена до закінчення провадження в справі.

3. Права третіх осіб на передані предмети залишаються в силі. Після закінчення провадження в справі ці предмети повинні бути безоплатно повернуті Договірній Стороні, яка їх передала.

Стаття 78-1

Передача тимчасово особи, яка знаходиться під вартою або відбуває покарання у вигляді позбавлення волі

1. При необхідності допитати у якості свідка чи потерпілого особу, яка знаходиться під вартою або відбуває покарання у вигляді позбавлення волі на території іншої Договірної Сторони, а також провести іншу слідчу дію за її участю, ця особа, незалежно від її громадянства, за обґрунтованим проханням заінтересованої Договірної Сторони може бути за рішенням Генерального прокурора (Прокурора) запитуваної Договірної Сторони передана тимчасово за умови її утримання під вартою і повернення у встановлений строк.

2. Прохання про передачу тимчасово особи, зазначеної у пункті 1 цієї статті, складається згідно з положеннями статті 7 і повинно також містити зазначення про час, протягом якого вимагається присутність цієї особи у запитуючій Договірній Стороні.

3. Передача тимчасово особи, зазначеної у пункті 1 цієї статті, не здійснюється:

а) якщо не отримано її згоду на таку передачу;

б) у випадку необхідності її присутності на попередньому слідстві чи судовому розгляді на території запитуваної Договірної Сторони;

в) якщо така передача може потягти порушення встановлених строків утримання цієї особи під вартою або відбування нею покарання у вигляді позбавлення волі.

4. На особу, зазначену у пункті 1 цієї статті, поширюються гарантії, передбачені пунктом 1 статті 9.

Стаття 79

Повідомлення про обвинувальні вироки і відомості про судимості

1. Кожна з Договірних Сторін буде щорічно повідомляти іншим Договірним Сторонам відомості про обвинувальні вироки, що вступили в законну силу, винесені її судами у відношенні громадян відповідної Договірної Сторони, одночасно пересилаючи наявні відбитки пальців засуджених.

2. Кожна з Договірних Сторін надає іншим Договірним Сторонам безкоштовно на їхнє прохання відомості про судимості осіб, засуджених раніше її судами, якщо ці особи залучаються до кримінальної відповідальності на території запитуючої Договірної Сторони.

Стаття 80

Особливий порядок зносин

Зносини з питань видачі і кримінального переслідування здійснюються Генеральними прокурорами (Прокурорами) Договірних Сторін.

Зносини питань виконання процесуальних та інших дій, що потребують санкції Прокурора (суду), здійснюються органами прокуратури у порядку, встановленому Генеральними прокурорами (Прокурорами) Договірних Сторін.

Україна бере на себе зобов’язання здійснювати зносини з питань виконання процесуальних та інших дій, зазначених у частині другій статті 80 Конвенції, у порядку, передбаченому статтею 5 Конвенції.

РОЗДІЛ V
ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 81

Питання застосування цієї Конвенції

Питання, що виникають при застосуванні цієї Конвенції, вирішуються компетентними органами Договірних Сторін за взаємним узгодженням.

Стаття 82

Співвідношення Конвенції з міжнародними договорами

Ця Конвенція не торкається положень інших міжнародних договорів, учасниками яких є Договірні Сторони.

Стаття 83

Порядок набуття чинності

1. Ця Конвенція підлягає ратифікації її державами, що підписали. Ратифікаційні грамоти здаються на збереження Урядові Республіки Білорусь, що виконує функції депозитарію цієї Конвенції.

2. Ця Конвенція набуває чинності на тридцятий день, вважаючи з дня здачі на збереження депозитарію третьої ратифікаційної грамоти. Для держави, ратифікаційна грамота якої буде здана на збереження депозитарію після набуття чинності цієї Конвенції, набуває чинності на тридцятий день, вважаючи з дня здачі на збереження депозитарію його ратифікаційної грамоти.

Стаття 84

Термін дії Конвенції

1. Ця Конвенція діє протягом п’яти років із дня набрання чинності. Після закінчення цього терміну Конвенція автоматично продовжується щоразу на новий п’ятирічний період.

2. Кожна Договірна Сторона може вийти з цієї Конвенції, направивши письмове повідомлення про це депозитарію за 12 місяців до закінчення поточного п’ятирічного терміну її дії.

Стаття 85

Дія в часі

Дія цієї Конвенції поширюється і на правовідносини, що виникли до її набуття чинності.

Стаття 86

Порядок приєднання до Конвенції

До цієї Конвенції після набуття чинності можуть приєднатися за згодою всіх Договірних Сторін інші держави шляхом передачі депозитарію документів про таке приєднання. Приєднання вважається таким, що набуло чинності, після закінчення тридцяти днів із дня одержання депозитарієм останнього повідомлення про згоду на таке приєднання.

Стаття 87

Обов'язок депозитарія

Депозитарій буде негайно сповіщати всіх, хто підписав цю Конвенцію, і держави, що приєдналися до неї, про дату здачі на збереження кожної ратифікаційної грамоти або документа про приєднання, дату вступу Конвенції в силу, а також про одержання інших повідомлень.

14.2. Додаток II
Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах

Уряди держав – членів Ради Європи, які підписали цю Конвенцію,

враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами, переконані в тому, що прийняття спільних правил у галузі взаємної допомоги у кримінальних справах сприятиме досягненню цієї мети, беручи до уваги, що така взаємна допомога пов'язана з питанням екстрадиції, з якого вже було підписано 13 грудня 1957 року відповідну Конвенцію, погодилися про таке.

Глава I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1

1. Договірні Сторони зобов'язуються надавати одна одній, відповідно до положень цієї Конвенції, якнайширшу взаємну допомогу у кримінальному переслідуванні правопорушень, покарання яких, на момент прохання про надання допомоги, підпадає під юрисдикцію судових властей запитуючої Сторони.

2. Ця Конвенція не застосовується до арешту, виконання вироків або правопорушень, передбачених військовим правом, які не є злочинами відповідно до звичайного кримінального права.

Стаття 2

У допомозі може бути відмовлено:

(a) якщо прохання про надання допомоги стосується правопорушення, яке, на думку запитуваної Сторони, є політичним правопорушенням, правопорушенням, пов'язаним з політичним правопорушенням, або податковим правопорушенням;

(b) якщо запитувана Сторона вважає, що задоволення прохання може зашкодити суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим суттєвим інтересам її країни.

Глава II
СУДОВІ ДОРУЧЕННЯ

Стаття 3

1. Запитувана Сторона виконує у передбачений її законодавством спосіб будь-які судові доручення, які стосуються кримінальної справи і які надсилаються їй судовими властями запитуючої Сторони з метою забезпечення показань свідків або передачі предметів, які являють собою речові докази, матеріалів судової справи або документів.

2. Якщо запитуюча Сторона бажає, щоб свідки або експерти свідчили під присягою, вона чітко зазначає це у своєму проханні, і запитувана Сторона виконує прохання, якщо законодавство її країни цього не забороняє.

3. Запитувана Сторона може передавати засвідчені копії або засвідчені фотокопії запитуваних матеріалів судової справи або документів, якщо запитуюча Сторона чітко не просить передати оригінали; у цьому випадку запитувана Сторона докладає всіх зусиль для виконання прохання.

Стаття 4

Запитувана Сторона на чітко висловлене прохання запитуючої Сторони повідомляє їй дату і місце виконання судового доручення. Посадові та зацікавлені особи можуть бути присутні, якщо запитувана Сторона на це згодна.

Стаття 5

1. Будь-яка Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти чи документа про приєднання шляхом перепровадження відповідної заяви на ім’я Генерального секретаря Ради Європи може залишити за собою право обумовлювати виконання судових доручень щодо обшуку або арешту власності однією або декількома такими умовами:

(a) правопорушення, на якому ґрунтується судове доручення, має підлягати покаранню як за законодавством запитуючої Сторони, так і за законодавством запитуваної Сторони;

(b) правопорушення, на якому ґрунтується судове доручення, має бути екстрадиційним у запитуваній державі;

(c) виконання судового доручення має бути сумісним з законодавством запитуваної Сторони.

2. Якщо Договірна Сторона робить заяву відповідно до пункту 1 цієї статті, будь-яка інша Сторона може застосовувати принцип взаємності.

Стаття 6

1. Запитувана Сторона може відстрочити передачу будь-яких запитуваних речей, матеріалів судової справи або документів, якщо вони їй необхідні у зв'язку з незакінченим кримінальним провадженням.

2. Будь-яка річ, будь-які оригінали матеріалів судової справи або документів, передані на виконання судового доручення, повертаються запитуючою Стороною запитуваній Стороні якнайшвидше, якщо остання Сторона не відмовиться від їх повернення.

Глава III
ВРУЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ТА РОЗПОРЯДЖЕНЬ СУДУ ЩОДО ЯВКИ СВІДКІВ, ЕКСПЕРТІВ І ПРИТЯГНУТИХ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ

Стаття 7

1. Запитувана Сторона здійснює вручення письмових документів і письмових доручень суду, які їй для цього надсилаються запитуючою Стороною.

Вручення може здійснюватися шляхом простої передачі відповідній особі письмових документів або наказів суду. Якщо запитуюча Сторона звертається з чітко висловленим проханням про це, запитувана Сторона здійснює вручення у спосіб, передбачений її власним законодавством для вручення аналогічних документів, або у спеціальний спосіб, сумісний з цим законодавством.

2. Підтвердження вручення здійснюється шляхом надання розписки, датованої і підписаної відповідною особою, або заяви запитуваної Сторони про здійснення вручення, в якій зазначається спосіб і дата такого вручення. Той чи інший з цих документів негайно надсилається запитуючій Стороні. На прохання запитуючої Сторони запитувана Сторона відзначає, чи було вручення документів здійснено відповідно до законодавства запитуваної Сторони. Якщо вручення документів не може бути здійсненим, запитувана Сторона негайно повідомляє про це запитуючу Сторону.

3. Будь-яка Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти чи свого документа про приєднання шляхом перепровадження відповідної заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може просити, щоб повістка про виклик до суду обвинуваченої особи, що знаходиться на її території, передавалась її властям за деякий час перед датою, встановленою для явки. Цей термін визначається у вищезгаданій заяві, і він не повинен перевищувати 50 днів.

Цей термін враховується при встановленні дати явки і передачі доручення про виклик.

Стаття 8

Свідок або експерт, який не з'явиться до суду згідно з повісткою, про вручення якої було порушене прохання, не може, навіть якщо ця повістка містить попередження про покарання, підлягати ніякому покаранню або запобіжному заходу, якщо він у подальшому добровільно з'явиться на території запитуючої Сторони і буде знову належним чином викликаний до суду.

Стаття 9

Виплата коштів, включаючи добові, та відшкодування дорожніх витрат свідку або експерту здійснюються запитуючою Стороною і розраховуються від місця їхнього помешкання за тарифами, які, принаймні, дорівнюють тарифам, передбаченим у шкалах виплат та правилах, чинних у країні, де має відбутися допит.

Стаття 10

1. Якщо запитувана Сторона вважає, що особиста присутність свідка або експерта в її судових органах конче необхідна, вона зазначає це у проханні про вручення судової повістки, і запитувана Сторона пропонує цьому свідку або експерту з'явитися до суду.

Запитувана Сторона інформує запитуючу Сторону про відповідь свідка або експерта.

2. У випадку, передбаченому у пункті 1 цієї статті, у проханні або у повістці зазначається приблизна сума виплачуваних коштів і сума дорожніх витрат та добових, які мають бути відшкодовані.

3. На конкретне прохання запитувана Сторона може сплатити свідку або експерту аванс. Сума авансу позначається у судовій повістці і відшкодовується запитуючою Стороною.

Стаття 11

1. Особа, яка утримується під вартою і особиста присутність якої як свідка або для ставки віч-на-віч запитується запитуючою Стороною, тимчасово перепроваджується на територію, де має відбутися допит, за умови її повернення у строки, вказані запитуваною Стороною, і з урахуванням положень статті 12 в тій мірі, у якій вони можуть застосовуватися.

У перепровадженні особи може бути відмовлено:

(a) якщо особа, що утримується під вартою, на це не погоджується;

(b) якщо її присутність необхідна для цілей кримінального провадження, що здійснюється на території запитуваної Сторони;

(c) якщо її перепровадження може привести до продовження строків її утримання під вартою;

(d) якщо існують інші важливі обставини для того, щоб не перепроваджувати її на територію запитуючої Сторони.

2. З урахуванням положень статті 2, у випадку, передбаченому у попередньому пункті, транзитне перевезення особи, що утримується під вартою, через територію третьої держави-учасниці цієї Конвенції здійснюється на клопотання, яке

супроводжується всіма необхідними документами і яке надсилається міністерством юстиції запитуючої Сторони міністерству юстиції Сторони, через територію якої запитується транзитне перевезення.

Договірна Сторона може відмовити у наданні дозволу на транзит своїх громадян.

3. Перепроваджувана особа утримується під вартою на території запитуючої Сторони і, коли це необхідно, на території Сторони, у якої запитується дозвіл на транзитне перевезення, якщо Сторона, до якої звернене прохання про перепровадження особи, не вимагає її звільнення.

Стаття 12

1. Свідок або експерт незалежно від громадянства, який постає перед судовими органами запитуючої Сторони за повісткою про виклик до суду, не може ні притягуватися до відповідальності, ні утримуватися під вартою, ні підлягати ніякому іншому обмеженню його особистої свободи на території цієї Сторони за діяння або обвинувальні вироки, які передували його від'їзду з території запитуваної Сторони.

2. Особа, незалежно від громадянства, викликана в судові органи запитуючої Сторони для того, щоб відповідати за діяння, які є предметом кримінального переслідування, порушеного проти неї, не може ні притягуватися до відповідальності, ні утримуватися під вартою, ні підлягати ніякому іншому обмеженню її особистої свободи за діяння або обвинувальні вироки, які передували її від'їзду з території запитуваної Сторони і які не зазначені у повістці про виклик до суду.

3. Передбачений у цій статті імунітет закінчується, якщо свідок або експерт, або притягнута до відповідальності особа протягом послідовних п'ятнадцяти днів від дати, з якої її присутність більше не була необхідною судовим органам, маючи можливість залишити територію запитуючої Сторони, все ж таки залишилася на цій території або, виїхавши з неї, знову туди повернулася.

Глава IV
СУДОВІ МАТЕРІАЛИ

Стаття 13

1. Запитувана Сторона надсилає виписки із судових матеріалів та інформацію щодо матеріалів, які запитуються від неї судовими органами Договірної Сторони і які необхідні для розгляду кримінальної справи, у такому ж обсязі, у якому вони можуть надаватися її власним судовим органам в аналогічних випадках.

2. У випадках, не передбачених у пункті 1 цієї статті, надіслане прохання виконується відповідно до умов, встановлених законодавством, нормативними актами або практикою запитуваної Сторони.

Глава V
ПРОЦЕДУРА

Стаття 14

1. Прохання про взаємну допомогу повинні містити:

(a) назву органу, що звертається із проханням;

(b) предмет і причину прохання;

(c) у міру можливості, відомості про відповідну особу і її громадянство;

(d) у разі необхідності, прізвище і адресу відповідної особи.

2. У судових дорученнях, передбачених в статтях 3, 4 і 5, зазначається також правопорушення і міститься стислий виклад фактів.

Стаття 15

1. Судові доручення, передбачені у статтях 3, 4 і 5, а також прохання, передбачені в статті 11, надсилаються Міністерством юстиції запитуючої Сторони Міністерству юстиції запитуваної Сторони і повертаються по тих же каналах.

2. У термінових випадках судові доручення можуть надсилатися безпосередньо судовими органами запитуючої Сторони

судовим органам запитуваної Сторони. Вони повертаються разом з відповідними документами по каналах, зазначених у пункті 1 цієї статті.

3. Прохання, передбачені в пункті 1 статті 13, можуть безпосередньо надсилатися зацікавленими судовими органами відповідним органам запитуваної Сторони, а відповіді можуть надсилатися безпосередньо цими органами. Прохання, передбачені у пункті 2 статті 13, надсилаються Міністерством юстиції запитуючої Сторони Міністерству юстиції запитуваної Сторони.

4. Прохання про надання взаємної допомоги, не передбачені у пунктах 1 і 3 цієї статті, і, зокрема, прохання про проведення попереднього слідства по кримінальному переслідуванню можуть надсилатися і отримуватися безпосередньо судовими органами.

5. У випадках, коли Конвенція дозволяє безпосередній зв'язок, він може здійснюватися через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол).

6. Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти чи свого документа про приєднання заявою на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може повідомити про те, що всі або деякі прохання про надання взаємної допомоги повинні їй надсилатися по інших, не передбачених у цій статті каналах, або просити, щоб у передбаченому у пункті 2 цієї статті випадку копія судового доручення одночасно надсилалася її Міністерству юстиції.

7. Положення цієї статті не зашкоджують положенням чинних двосторонніх угод або домовленостей між Договірними Сторонами, які передбачають безпосередню передачу прохань про надання допомоги між їхніми відповідними органами.

Стаття 16

1. За винятком положень пункту 2 цієї статті прохання і документи, що до них додаються, не перекладаються.

2. Кожна Договірна Сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про приєднання шляхом перепровадження відповідної заяви на

ім’я Генерального секретаря Ради Європи може залишити за собою право вимагати, щоб прохання і документи, які до них додаються, надсилалися їй разом із перекладом на її мову, або на одну з офіційних мов Ради Європи, або на таку з цих мов, яку вона вкаже. Інші Сторони можуть застосовувати принцип взаємності.

3. Ця стаття не зашкоджує положенням про переклад прохань або документів, що до них додаються, які містяться в двосторонніх угодах або домовленостях, що вже набрали чинності або будуть укладені між двома або декількома Договірними Сторонами.

Стаття 17

Докази або документи, що надсилаються на виконання цієї Конвенції, встановлення автентичності не потребують.

Стаття 18

Якщо орган, який отримує прохання про надання взаємної допомоги, не має компетенції виконувати його, він, ex officio, надсилає це прохання компетентному органу своєї країни та інформує про це запитуючу Сторону по прямих каналах, якщо прохання надійшло по таких каналах.

Стаття 19

Причини будь-якої відмови у наданні взаємної допомоги повинні пояснюватись.

Стаття 20

За винятком положень пункту 3 статті 10 виконання прохань про надання взаємної допомоги не передбачає відшкодування витрат, крім тих, які спричинені присутністю експертів на території запитуваної Сторони або перепровадженням особи, що утримується під вартою, здійснюваним згідно зі статтею 11.

Глава VI
ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗЛОЧИНИ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРОВАДЖЕННЯМ У СПРАВІ

Стаття 21

1. Повідомлення однієї Договірної Сторони про злочин з метою розгляду в судах другої Сторони надсилаються і отримуються відповідними міністерствами юстиції, якщо Договірні Сторони не застосовують положення пункту 6 статті 15.

2. Запитувана Сторона інформує запитуючу Сторону про будь-які дії, здійснені у зв'язку з таким повідомленням, і надсилає копію відповідного судового рішення.

3. До повідомлень, передбачених у пункті 1 цієї статті, застосовуються положення статті 16.

Глава VII
ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ ПО СУДОВИХ ВИРОКАХ

Стаття 22

Кожна Договірна Сторона інформує будь-яку іншу Сторону про всі обвинувальні вироки і подальші заходи щодо громадян останньої Сторони по цих вироках. Міністерства юстиції повідомляють таку інформацію одне одному принаймні один раз на рік. Коли та чи інша особа вважається громадянином двох або більше інших Договірних Сторін, відповідна інформація надається кожній з цих Сторін, якщо ця особа не є громадянином Сторони, на території якої вона була засуджена.

Глава VIII
ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 23

1. Будь-яка Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти

або свого документа про приєднання може заявити застереження щодо будь-якого положення або будь-яких положень Конвенції.

2. Будь-яка Договірна Сторона, яка заявила застереження, відкликає його, як тільки це дозволять обставини. Відкликання застережень здійснюється шляхом перепровадження відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

3. Договірна Сторона, яка заявила застереження щодо якого-небудь положення Конвенції, може вимагати застосування цього положення іншою Стороною лише у тому обсязі, в якому вона сама його прийняла.

Стаття 24

Договірна Сторона під час підписання цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про приєднання у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може визначити органи, які для цілей цієї Конвенції вона вважатиме судовими органами.

Стаття 25

1. Ця Конвенція застосовується до територій метрополії Договірних Сторін.

2. Щодо Франції, вона також застосовується до Алжиру і до заморських департаментів, щодо Італії, вона також застосовується до території Сомалі під італійським управлінням.

3. Федеративна Республіка Німеччина може поширити чинність цієї Конвенції на землю Берлін у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

4. Щодо Королівства Нідерландів, ця Конвенція застосовується до Європейської території. Нідерланди можуть поширити чинність Конвенції на нідерландські Антильські Острови, Суринам і нідерландську Нову Гвінею заявою на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

5. За безпосередньою домовленістю між двома або декількома Договірними Сторонами і за умов, передбачених у цій домовленості, дія цієї Конвенції може бути поширена на будь-яку

територію однієї з цих Сторін, на додаток до територій, що зазначені у пунктах 1, 2, 3 і 4 цієї статті, за міжнародні відносини якої будь-яка така Сторона несе відповідальність.

Стаття 26

1. З урахуванням положень пункту 7 статті 15 і пункту 3 статті 16 ця Конвенція у тому, що стосується країн, до яких вона застосовується, припиняє дію положень будь-яких договорів, Конвенцій або двосторонніх угод, які регулюють взаємну допомогу у кримінальних справах між будь-якими двома Договірними Сторонами.

2. Ця Конвенція не зачіпає зобов'язань, що випливають з положень будь-якої іншої двосторонньої або багатосторонньої міжнародної Конвенції, яка містить або може містити положення, що регулюють окремі аспекти взаємної допомоги в конкретній галузі.

3. Договірні Сторони можуть укладати між собою двосторонні або багатосторонні угоди про взаємну допомогу у кримінальних справах лише з метою доповнення положень цієї Конвенції або сприяння застосуванню викладених у ній принципів.

4. Якщо між двома або декількома Договірними Сторонами взаємна допомога надається на основі однакового законодавства або особливого режиму, що передбачає взаємне застосування на їхніх відповідних територіях заходів надання взаємної допомоги, ці Сторони, незважаючи на положення цієї Конвенції, мають право регулювати свої взаємні відносини у цій галузі виключно відповідно до такого законодавства або режиму. Договірні Сторони, які відповідно до цього пункту не застосовують у своїх взаємних відносинах цю Конвенцію, повідомляють про це Генерального секретаря Ради Європи.

Стаття 27

1. Цю Конвенцію відкрито для підписання членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації. Ратифікаційні грамоти здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради.

2. Конвенція набирає чинності через 90 днів від дати здачі на зберігання третьої ратифікаційної грамоти.

3. Стосовно будь-якої держави, яка підписала цю Конвенцію і яка ратифікуватиме її після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності через 90 днів від дати здачі на зберігання її ратифікаційної грамоти.

Стаття 28

1. Комітет міністрів Ради Європи може запропонувати будь-якій державі, яка не є членом Ради, приєднатися до цієї Конвенції, якщо резолюція, що містить таку пропозицію, одностайно схвалюється членами Ради, які ратифікували Конвенцію.

2. Приєднання здійснюється шляхом здачі на зберігання Генеральному секретарю Ради документа про приєднання, який набирає чинності через 90 днів від дати його здачі на зберігання.

Стаття 29

Будь-яка Договірна Сторона може у тому, що її стосується, денонсувати цю Конвенцію шляхом перепровадження відповідного повідомлення на ім’я Генерального секретаря Ради Європи. Денонсація набирає чинності через шість місяців від дати отримання Генеральним секретарем Ради такого повідомлення.

14.3. Додаток III
Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом

Преамбула

Держави-члени Ради Європи та інші держави, які підписали цю Конвенцію, враховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами, будучи переконаними в необхідності проведення спільної кримінальної політики, спрямованої на захист суспільства, вважаючи, що боротьба з тяжкими злочинами, що стали зростаючою міжнародною проблемою, вимагає застосування сучасних і ефективних методів на міжнародному рівні, вважаючи, що одним з таких методів є позбавлення злочинців доходів, одержаних злочинним шляхом, вважаючи, що для досягнення цієї мети обов'язково необхідно також створити життєздатну систему міжнародного співробітництва, погодилися про таке:

Глава I
Використання термінів

Стаття 1
Використання термінів

Для цілей цієї Конвенції:

a) «доходи» означає будь-яку економічну вигоду, набуту злочинним шляхом. Вона може складатися з будь-якої власності, зазначеної в підпункті b цієї статті;

b) «власність» включає власність будь-якого виду, матеріальну власність чи власність, виражену в правах, рухоме чи нерухоме майно і правові документи або документи, які підтверджують право на таку власність чи частку в ній;

c) «засоби» означає будь-яку власність, яка використовується або може використовуватися будь-яким чином, повністю або частково, для вчинення кримінального злочину чи кримінальних злочинів;

d) «конфіскація» означає покарання або захід, призначені судом після розгляду справи стосовно кримінального злочину чи кримінальних злочинів, результатом якого є остаточне позбавлення власності;

e) «предикатний злочин» означає будь-який кримінальний злочин, у результаті якого виникли доходи, що можуть стати предметом злочину, зазначеного в статті 6 цієї Конвенції.

Глава II
Заходи, які повинні вживатися на національному рівні

Стаття 2
Конфіскаційні заходи

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення її спроможності конфісковувати засоби і доходи або власність, вартість якої відповідає таким доходам.

2. Кожна Сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання може заявити шляхом перепровадження заяви на ім’я Генерального секретаря Ради Європи про те, що пункт 1 цієї статті застосовується тільки до злочинів або категорій злочинів, зазначених в такій заяві.

Стаття 3
Слідчі та прелімінарні заходи

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення її спроможності встановлювати і висліджувати власність, яка підлягає конфіскації згідно з пунктом 1 статті 2, і запобігати будь-якому використанню, будь-якій передачі або будь-якому розпорядженню такою власністю.

Стаття 4

Спеціальні слідчі повноваження та методи

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для уповноваження її судів або інших компетентних органів видавати розпорядження про надання банківських, фінансових або комерційних облікових документів або про їх вилучення з метою здійснення дій, зазначених в статтях 2 і 3. Сторони не повинні ухилятися від вжиття заходів згідно з положеннями цієї статті на підставі банківської таємниці.

2. Кожна Сторона розглядає питання про вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення її спроможності використовувати спеціальні слідчі методи, що сприяють встановленню і висліджуванню доходів і збиранню пов'язаних з ними доказів. Такі методи можуть включати постанови про підслуховування, нагляд, перехват телекомунікаційних повідомлень, доступ до комп'ютерних систем і постанови про надання конкретних документів.

Стаття 5

Засоби правового захисту

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення того, щоб зацікавлені сторони, інтереси яких зачіпаються діями згідно з положеннями статей 2 і 3, мали ефективні засоби правового захисту для збереження їх прав.

Стаття 6

Злочини, пов'язані з відмиванням доходів

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб дії, вчинені навмисно, розглядалися внутрішнім законодавством як злочини, а саме:

а) перетворення або передача власності, усвідомлюючи, що така власність є доходом, з метою приховування або маскування незаконного походження власності або з метою сприяння будь-

якій особі, замішаній у вчиненні предикатного злочину, уникнути правових наслідків її дій;

b) приховування або маскування справжнього характеру, джерела, місцезнаходження, стану, переміщення, прав стосовно власності або володіння нею, усвідомлюючи, що така власність є доходом і з урахуванням її конституційних принципів і фундаментальних засад її правової системи:

c) набуття, володіння або використання власності, усвідомлюючи під час отримання, що така власність була доходом;

d) участь у вчиненні, об'єднання або змова з метою вчинення, замах на вчинення, пособництво, підмова, сприяння і поради щодо вчинення будь-якого із злочинів, визначених відповідно до цієї статті.

2. Для цілей виконання або застосування пункту 1 цієї статті:

a) не має значення, чи підлягав предикатний злочин кримінальній юрисдикції Сторони;

b) може бути обумовлено, що злочини, зазначені в пункті 1, не застосовуються до осіб, які вчинили предикатний злочин;

c) обізнаність, намір чи ціль, необхідні як елемент складу злочину, зазначеного в пункті 1, можуть виводитися з об'єктивних, фактичних обставин.

3. Кожна Сторона може вживати таких заходів, які вона вважає також необхідними для кваліфікації своїм внутрішнім законодавством як злочинних всіх або деяких з дій, зазначених в пункті 1 цієї статті, а також в будь-якому або в усіх з нижченаведених випадків, коли правопорушник:

a) повинен був припускати, що власність є доходом;

b) діяв з метою одержання прибутку;

c) діяв з метою сприяння продовженню злочинної діяльності.

4. Кожна Сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання може заявити шляхом перепровадження заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи про те, що пункт 1 цієї статті застосовується тільки до предикатних злочинів або категорій таких злочинів, які зазначені в цій заяві.

Глава III
Міжнародне співробітництво

Розділ 1
Принципи міжнародного співробітництва

Стаття 7
Загальні принципи і заходи в галузі міжнародного співробітництва

1. Сторони у якнайширше можливий спосіб співпрацюють між собою з метою розслідування і судового розгляду справ, що стосуються конфіскації засобів і доходів.

2. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення її спроможності задовольняти за умов, передбачених цієї статтею, прохання:

a) стосовно конфіскації конкретних предметів власності, що являють собою доходи або засоби, а також стосовно конфіскації доходів у вигляді вимоги сплати грошової суми, еквівалентної вартості доходів;

b) стосовно допомоги у проведенні слідства та прелімінарних заходів з метою використання будь-якої форми конфіскації, зазначеної у підпункті a) вище.

Розділ 2
Допомога у проведенні розслідування

Стаття 8
Зобов'язання надавати допомогу

На прохання Сторони у якнайбільше можливий спосіб надають одна одній допомогу у встановленні і розшуку засобів, доходів та іншої власності, що підлягають конфіскації. Така допомога включає надання і забезпечення доказів стосовно існування, місцезнаходження або пересування, характеру, юридичного статусу чи вартості вищезгаданої власності.

Стаття 9

Надання допомоги

Допомога згідно зі статтею 8 надається в межах і відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Сторони згідно з визначеними у проханні процедурами, якщо вони не суперечать її внутрішньому законодавству.

Стаття 10

Надання інформації без попереднього прохання

Без шкоди для її власного розслідування або судового розгляду Сторона без попереднього прохання може надіслати іншій Стороні інформацію про засоби і доходи, коли вона вважає, що надання такої інформації може допомогти Стороні, якій вона надається, в порушенні чи проведенні розслідування або судового розгляду або може заохотити цю Сторону до звернення з проханням згідно з положеннями цієї глави.

Розділ 3
Прелімінарні заходи

Стаття 11

Зобов'язання вживати прелімінарних заходів

1. На прохання іншої сторони, яка порушила кримінальне переслідування або судовий розгляд справи з метою конфіскації, Сторона вживає необхідних прелімінарних заходів, таких як заморожування чи накладення арешту, з метою запобігання будь-якому використанню, передачі або розпорядженню власністю, яка пізніше може бути предметом клопотання про конфіскацію або яка може бути такою, що відповідатиме вимогам клопотання.

2. Сторона, яка отримала клопотання про конфіскацію згідно зі статтею 13, вживає, при наявності відповідного прохання, заходів, зазначених в пункті 1 цієї статті, стосовно будь-якої власності, яка є предметом клопотання або яка може бути такою, що відповідає вимогам клопотання.

Стаття 12

Здійснення прелімінарних заходів

1. Прелімінарні заходи, зазначені в статті 11, здійснюються в межах і відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Сторони згідно з визначеними у проханні процедурами, якщо вони не суперечать її внутрішньому законодавству.

2. До припинення будь-якого прелімінарного заходу, здійснюваного згідно з цією статтею, запитувана сторона, по можливості, надає запитуючій Стороні можливість обґрунтувати необхідність продовження здійснення заходу.

Розділ 4
Конфіскація

Стаття 13

Зобов'язання здійснювати конфіскацію

1. Сторона, яка від іншої Сторони отримала клопотання про конфіскацію засобів або доходів, розташованих на її території:

а) забезпечує виконання постанови про конфіскацію, ухваленої судом запитуючої Сторони, щодо таких засобів чи доходів; або

б) передає це клопотання своїм компетентним властям з метою отримання постанови про конфіскацію і, в разі одержання такої постанови, виконує її.

2. Для цілей застосування пункту 1b цієї статті кожна сторона, у разі необхідності, має право порушувати справу про конфіскацію згідно з її власним законодавством.

3. Положення пункту 1 цієї статті застосовуються також до конфіскації у вигляді вимоги сплати грошової суми, еквівалентної вартості доходів, якщо власність, до якої може бути застосована конфіскація, розташована на території запитуваної сторони. В таких випадках при застосуванні конфіскації згідно з пунктом 1 запитувана Сторона, у разі неотримання платежу, звертає вимогу на будь-яку власність, яка може бути використана для цих цілей.

4. Якщо клопотання про конфіскацію стосується конкретного предмета власності, Сторони можуть дійти згоди про те, що запитувана Сторона може застосувати конфіскацію у вигляді вимоги сплати грошової суми, еквівалентної вартості власності.

Стаття 14

Здійснення конфіскації

1. Процедури домагання і застосування конфіскації згідно зі статтею 13 регулюються законодавством запитуваної сторони.

2. Запитувана Сторона повинна враховувати висновки щодо фактів, які викладені в обвинувальному вироку чи судовому рішенні запитуючої Сторони або на яких побічно ґрунтується такий обвинувальний вирок чи судове рішення.

3. Кожна Сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання може заявити шляхом перепровадження заяви на ім'я генерального секретаря ради Європи про те, що пункт 2 цієї статті застосовується тільки за умови дотримання її конституційних принципів і фундаментальних засад її правової системи.

4. Якщо конфіскація полягає у вимозі сплати грошової суми, компетентний орган запитуваної Сторони конвертує цю суму в валюту цієї Сторони за обмінним курсом, який діє на час прийняття рішення про застосування конфіскації.

5. У випадках, що підпадають під дію пункту 1а статті 13, право приймати рішення стосовно будь-якого клопотання про перегляд постанови про конфіскацію має тільки запитуюча Сторона.

Стаття 15

Конфіскована власність

Запитувана сторона розпоряджається будь-якою конфіскованою власністю відповідно до свого внутрішнього законодавства, якщо зацікавлені Сторони не дійдуть іншої згоди.

Стаття 16

Право застосування і максимальний розмір конфіскації

1. Клопотання про конфіскацію, заявлене згідно зі статтею 13, не зачіпає права запитуючої Сторони самостійно виконувати постанову про конфіскацію.

2. Ніщо в цій Конвенції не повинно тлумачитися як таке, що дозволяє, щоб загальна вартість конфіскації перевищувала грошову суму, визначену в постанові про конфіскацію. Якщо, на думку Сторони, це може трапитися, зацікавлені Сторони розпочинають консультації для запобігання цьому.

Стаття 17

Тюремне ув'язнення за неплатоспроможність

Запитувана Сторона не застосовує тюремне ув'язнення за неплатоспроможність і не вживає ніякого іншого заходу, що обмежує свободу особи, внаслідок клопотання згідно зі статтею 13, якщо це обумовлено у клопотанні запитуючої Сторони.

Розділ 5
Відмова від співробітництва та відстрочка співробітництва

Стаття 18

Підстави для відмови

1. Згідно з цією главою у співробітництві може бути відмовлено, якщо:

a) захід, що вимагається, може суперечити фундаментальним принципам правової системи запитуваної Сторони; або

b) задоволення клопотання може завдати шкоди суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим суттєвим інтересам запитуваної сторони; або

c) на думку запитуваної Сторони, важливість справи, якої стосується клопотання, не виправдовує здійснення заходу, що вимагається; або

d) злочин, якого стосується клопотання, є політичним чи фінансовим злочином; або

e) запитувана Сторона вважає, що вжиття заходу, що вимагається, може суперечити принципу ne bis in idem; або

f) злочин, якого стосується клопотання, не вважався б злочином за законодавством запитуваної Сторони у разі, якби підлягав її юрисдикції. Проте така підстава для відмови поширюється

на співробітництво згідно з розділом 2 тільки в тій мірі, в якій допомога, що вимагається, передбачає примусові дії.

2. У співробітництві, згідно з розділом 2, коли допомога, що вимагається, передбачає примусові дії, і, згідно з розділом 3 цієї глави, може також бути відмовлено, якщо заходи, що вимагаються, не могли б бути вжиті згідно з внутрішнім законодавством запитуваної Сторони з метою розслідування чи судового розгляду в аналогічній внутрішній справі.

3. У випадках, передбачених законодавством запитуваної Сторони, у співробітництві, згідно з розділом 2, коли допомога, що вимагається, передбачає примусові дії, і згідно з розділом 3 цієї глави, може також бути відмовлено, якщо здійснення заходів, що вимагаються, або будь-яких інших аналогічних заходів суперечило б законодавству запитуючої Сторони або у тому, що стосується компетентних властей запитуючої Сторони, якщо клопотання не санкціоноване суддею чи іншим судовим органом, включаючи державних обвинувачів, при цьому будь-яка з цих інстанцій повинна мати відношення до кримінальних справ.

4. У співробітництві, згідно з розділом 4 цієї глави, може також бути відмовлено, якщо:

a) за законодавством запитуваної Сторони у зв'язку із злочином, якого стосується клопотання, конфіскація не передбачається; або

b) без шкоди для зобов'язання за пунктом 3 статті 13 воно може суперечити принципам внутрішнього законодавства запитуваної Сторони щодо обмежень конфіскації, які стосуються співвідношення між злочином і:

i) економічною вигодою, яку можна було б розглядати як дохід, одержаний внаслідок вчинення злочину; або

ii) власністю, яку можна було б розглядати як знаряддя вчинення злочину; або

c) за законодавством запитуваної сторони конфіскація не може більше бути застосована або здійснена у зв'язку із закінченням строку давності; або

d) клопотання не стосується попереднього обвинувального вироку або рішення, яке має судовий характер, чи заяви в такому

рішенні про те, що був вчинений один або декілька злочинів, на підставі чого було ухвалене рішення про конфіскацію або вживаються заходи для його ухвалення; або

e) конфіскація або не може бути забезпечена запитуючою Стороною, або все ще може бути оскаржена у звичайному порядку; або

f) клопотання стосується постанови про конфіскацію, яка випливає з рішення, прийнятого за відсутності особи, проти якої була ухвалена постанова, і, на думку запитуваної Сторони, судовий розгляд, здійснений запитуючою Стороною, внаслідок якого було ухвалене таке рішення, не забезпечив дотримання мінімальних прав на захист, які в обов'язковому порядку визнаються за кожною особою, проти якої висувається кримінальне обвинувачення.

5. Для цілей пункту 4f цієї статті рішення не вважається прийнятим за відсутності особи, якщо:

a) воно було затверджене або ухвалене після заперечень цієї особи; або

b) воно було оскаржене за умови, що апеляція була подана цією особою.

6. Оцінюючи, для цілей пункту 4f цієї статті, чи були забезпечені мінімальні права на захист, запитувана Сторона зважає на те, чи намагалася ця особа навмисно уникнути відповідальності, або на те, що ця особа, маючи можливість законним шляхом оскаржити рішення, прийняте за її відсутності, вирішила не вдаватися до цього. Це також стосується випадків, коли ця особа, одержавши відповідний виклик до суду, не з'явилася до суду і не просила відкласти слухання.

7. Сторона не повинна посилатися на банківську таємницю як підставу для відмови у будь-якому спів робітництві згідно з цією статтею. У випадках, передбачених законом, Сторона може вимагати, щоб прохання про співробітництво, яке може передбачати розкриття банківської таємниці, було санкціоноване суддею або іншим судовим органом, включаючи державних обвинувачів, при цьому будь-яка з цих інстанцій повинна мати відношення до кримінальних справ.

8. Без шкоди для підстави для відмови, передбаченої в пункті 1a цієї статті:

a) той факт, що особа, яка перебуває під слідством або щодо якої власті запитуючої Сторони ухвалили постанову про конфіскацію, є юридичною особою, не може використовуватися запитуваною Стороною як перешкода для будь-якого співробітництва згідно з цією главою;

b) той факт, що фізична особа, щодо якої була ухвалена постанова про конфіскацію доходів, згодом померла, або той факт, що юридична особа, стосовно якої була ухвалена постанова про конфіскацію доходів, згодом була ліквідована, не може використовуватися як перешкода для надання допомоги відповідно до пункту 1a статті 13.

Стаття 19
Відкладення

Запитувана Сторона може відкласти вжиття заходів у відповідь на клопотання, якщо такі заходи можуть завдати шкоду розслідуванню або судовому розгляду, що здійснюється її органами.

Стаття 20
Часткове або умовне задоволення клопотання

Перед тим як відмовити у співробітництві згідно з цією главою або відкласти його, запитувана Сторона у разі необхідності після консультацій із запитуючою Стороною розглядає питання стосовно можливості задоволення клопотання частково або за таких умов, які вона вважає необхідними.

Розділ 6
Повідомлення і захист прав третіх сторін

Стаття 21
Повідомлення про документи

1. Сторони надають одна одній якнайширшу взаємну допомогу у врученні судових документів особам, щодо яких застосовуються прелімінарні заходи і конфіскація.

2. Ніщо в цій статті не заважає:

a) можливості надсилання за кордон поштовими каналами судових документів безпосередньо особам;

b) можливості судових посадових осіб, службовців чи інших компетентних органів Сторони походження здійснювати передачу судових документів безпосередньо через консульські установи цієї Сторони або через судових посадових осіб, службовців чи інші компетентні органи Сторони призначення, якщо Сторона призначення не заявить свого заперечення генеральному секретарю ради Європи під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання.

3. При врученні за кордоном судових документів особам, щодо яких застосовуються прелімінарні заходи або ухвалені постанови про конфіскацію у відправляючій Стороні, ця Сторона вказує, які засоби правового захисту такі особи мають згідно з її законодавством.

Стаття 22

Визнання іноземних рішень

1. Розглядаючи прохання про співробітництво згідно з розділами 3 і 4, запитувана Сторона визнає будь-яке судове рішення, ухвалене у запитуючій Стороні, стосовно прав, визнання яких вимагають треті сторони.

2. У визнанні може бути відмовлено, якщо:

a) треті сторони не мали відповідної можливості для того, щоб відстояти свої права; або

b) рішення є несумісним з вже прийнятим у запитуваній Стороні рішенням по цій самій справі; або

c) воно є несумісним з громадським порядком запитуваної Сторони; або

d) рішення було прийняте всупереч положенням про виключну юрисдикцію, передбачену законодавством запитуваної Сторони.

Розділ 7
Процедурні та інші загальні правила

Стаття 23
Центральний орган

1. Сторони визначають центральний орган або, у разі необхідності, органи, які відповідають за надсилання порушених згідно з цією главою клопотань і відповіді на них, за виконання цих клопотань або їх передачу компетентним інстанціям для здійснення.

2. Кожна Сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання повідомляє генеральному секретарю ради Європи назви і адреси органів, визначених на виконання пункту 1 цієї статті.

Стаття 24
Безпосередній зв'язок

1. Центральні органи підтримують між собою безпосередній зв'язок.

2. У термінових випадках прохання або повідомлення згідно з цією главою можуть надсилатися безпосередньо судовими органами, включаючи державних обвинувачів, запитуючої Сторони аналогічним органам запитуваної Сторони. В таких випадках через центральний орган запитуючої Сторони одночасно надсилається копія центральному органу запитуваної сторони.

3. Будь-яке прохання або повідомлення згідно з пунктами 1 і 2 цієї статті може бути зроблене через міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол).

4. Якщо прохання зроблене згідно з пунктом 2 цієї статті, а орган не має компетенції його розглядати, цей орган передає прохання до компетентної національної інстанції і безпосередньо повідомляє про це запитуючу Сторону.

5. Прохання або повідомлення згідно з розділом 2 цієї глави, які не передбачають примусових дій, можуть безпосередньо

передаватися компетентними органами запитуючої сторони компетентним органам запитуваної сторони.

Стаття 25

Форма прохання і мови

1. Всі прохання згідно з цією главою складаються у письмовій формі. Можуть використовуватися сучасні засоби телекомунікації, такі як телефакс.

2. За винятком положень пункту 3 цієї статті, прохання або підтвердні документи не перекладаються.

3. Під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання будь-яка Сторона може передати Генеральному секретарю Ради Європи заяву про те, що вона залишає за собою право вимагати, щоб прохання до неї і підтвердні документи до таких прохань супроводжувалися перекладом на її мову або на одну з офіційних мов Ради Європи, або на таку з цих мов, яку вона вкаже. У цьому зв'язку вона може заявити про свою готовність приймати переклади на будь-яку іншу вказану нею мову. Інші сторони можуть застосовувати принцип взаємності.

Стаття 26

Легалізація

Документи, що надсилаються згідно з цією главою, звільняються від усіх формальностей з легалізації.

Стаття 27

Зміст прохання

1. Будь-яке прохання про співробітництво має містити:

a) назву органу, який звертається із проханням, та органу, що проводить розслідування або судовий розгляд;

b) предмет прохання і його причину;

c) факти, включаючи відповідні факти (такі як дату, місце і обставини вчинення злочину), що стосуються розслідування або судового розгляду, за винятком прохання про повідомлення;

d) коли співробітництво передбачає примусові дії:

i) текст положень, передбачених законом, або, коли це неможливо, виклад відповідного чинного закону; і

ii) вказівку на те, що захід, який вимагається, або будь-які інші аналогічні заходи могли б бути застосовані на території запитуючої Сторони згідно з її власним законодавством;

e) у разі необхідності і у міру можливості:

i) детальні відомості про відповідну особу чи осіб, включаючи прізвище, дату і місце народження, громадянство і місце перебування, а у випадку юридичної особи – її місцезнаходження; і

ii) відомості про власність, стосовно якої надходить прохання про співробітництво, її місцезнаходження, її зв'язок з відповідною особою чи особами, будь-яке відношення до злочину, а також будь-яку наявну інформацію про частку інших осіб у цій власності; і

f) визначення будь-якої конкретної процедури, якої, за бажанням запитуючої Сторони, необхідно дотримуватися.

2. Клопотання про прелімінарні заходи згідно з розділом 3 у зв'язку з арештом власності, відносно якої може бути ухвалена постанова про конфіскацію, що передбачає вимогу сплати грошової суми, повинне також зазначити максимальну суму, відшкодування якої вимагається за допомогою цієї власності.

3. На додаток до інформації, наведеної в пункті 1, будь-яке прохання згідно з розділом 4 містить:

A) у випадку застосування пункту 1a статті 13:

I) засвідчену копію постанови про конфіскацію, ухваленої судом запитуючої Сторони, і виклад підстав, на основі яких була ухвалена постанова, якщо вони не зазначені в самій постанові;

Ii) підтвердження, видане компетентним органом запитуючої сторони, що постанова про конфіскацію може бути примусово виконана і що вона не підлягає оскарженню у звичайному порядку;

Iii) інформацію стосовно обсягу виконання постанови; і

Iv) інформацію щодо необхідності вжиття будь-яких прелімінарних заходів;

B) у випадку застосування пункту 1b статті 13 – виклад фактів, на які посилається запитуюча Сторона і які є достатніми

для того, щоб запитувана Сторона була в змозі домагатися ухвалення постанови згідно з її внутрішнім законодавством;

с) якщо треті сторони мали можливість вимагати визнання прав – документи на підтвердження цього.

Стаття 28

Прохання, сформульовані неналежним чином

1. Коли прохання не відповідає положенням цієї глави або надана інформація є недостатньою для розгляду прохання запитуваною Стороною, ця Сторона має право вимагати від запитуючої Сторони виправлення прохання або надання їй додаткової інформації.

2. Запитувана Сторона може встановлювати термін одержання таких виправлень або інформації.

3. До одержання необхідних виправлень або інформації стосовно прохання згідно з розділом 4 цієї глави запитувана сторона може вжити будь-який із заходів, згаданих у розділах 2 або 3 цієї глави.

Стаття 29

Множинність прохань

1. Якщо запитувана Сторона отримує більше одного прохання згідно з розділами 3 або 4 цієї глави стосовно однієї і тієї ж особи або власності, множинність прохань не заважає цій Стороні розглядати прохання, що передбачають вжиття прелімінарних заходів.

2. У разі множинності прохань згідно з розділом 4 цієї глави запитувана Сторона розглядає питання про проведення консультацій із запитуючими Сторонами.

Стаття 30

Зобов'язання пояснювати причини

Запитувана сторона пояснює причини прийняття будь-якого рішення про відмову від співробітництва, його відкладення або будь-яке умовне співробітництво згідно з цією главою.

Стаття 31

Інформація

1. Запитувана сторона без зволікань інформує запитуючу Сторону про:

a) вжиття заходів щодо прохання згідно з цією главою;

b) кінцевий результат заходів, вжитих у зв'язку із проханням;

c) рішення про відмову від будь-якого співробітництва, його відкладення або будь-яке умовне співробітництво, повністю або частково, згідно з цією главою;

d) будь-які обставини, що роблять неможливим вжиття заходів, що вимагаються, або серйозним чином затримують їх; і

e) у разі вжиття прелімінарних заходів на виконання прохання згідно з розділами 2 або 3 цієї глави, такі положення свого внутрішнього законодавства, які автоматично можуть привести до припинення прелімінарного заходу.

2. Запитуюча Сторона без зволікань інформує запитувану сторону про:

a) будь-який перегляд справи, рішення чи будь-який інший факт, на підставі якого дія постанови про конфіскацію повністю або частково припиняється; і

b) будь-який розвиток подій, фактичний або правовий, на підставі якого вжиття будь-якого заходу згідно з цією главою більше не виправдовується.

3. Якщо Сторона на основі однієї і тієї ж постанови про конфіскацію звертається з клопотанням про конфіскацію до більш ніж однієї Сторони, вона інформує про це клопотання всі сторони, які зачіпаються виконанням цієї постанови.

Стаття 32

Обмеження використання

1. Запитувана сторона може обумовити задоволення клопотання тим, що отримані інформація або докази, без її попередньої згоди, не використовуватимуться і не передаватимуться властями запитуючої Сторони для проведення розслідування або судового розгляду, не зазначеного у клопотанні.

2. Кожна сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання шляхом перепровадження заяви на ім'я генерального секретаря ради Європи може заявити про те, що без її попередньої згоди інформація або докази, надані нею згідно з цією главою, не можуть використовуватися або передаватися властями запитуючої Сторони для цілей проведення розслідування або судового розгляду, не зазначеного в клопотанні.

Стаття 33
Конфіденційність

1. Запитуюча Сторона може вимагати, щоб запитувана сторона не розголошувала факти і зміст клопотання, за винятком меж, необхідних для виконання клопотання. Якщо запитувана сторона не може забезпечити необхідну конфіденційність, вона без зволікань інформує про це запитуючу Сторону.

2. Запитуюча Сторона, якщо це не суперечить фундаментальним засадам її національного законодавства і при наявності відповідного прохання, забезпечує конфіденційність будь-яких доказів і інформації, наданих запитуваною стороною, крім випадків, коли їх розголошення є необхідним для проведення слідства або судового розгляду, зазначеного у клопотанні.

3. З урахуванням положень свого внутрішнього законодавства, Сторона, яка отримала незапитувану інформацію згідно із статтею 10, задовольняє будь-яку вимогу щодо конфіденційності, висунуту Стороною, яка надає таку інформацію. Якщо інша Сторона не може задовольнити таку вимогу, вона без зволікань інформує про це Сторону, яка передала інформацію.

Стаття 34
Витрати

Звичайні витрати на виконання клопотання покриває запитувана Сторона. Якщо виконання клопотання вимагає додаткових або надзвичайних витрат, Сторони проводять консультації між собою з метою погодження умов виконання клопотання і шляхів покриття відповідних витрат.

Стаття 35

Збитки

1. Якщо та чи інша особа в судовому порядку заявляє позов про відшкодування збитків, які є наслідком діяльності або бездіяльності у зв'язку із співробітництвом згідно з цією статтею, зацікавлені Сторони у разі необхідності розглядають питання про проведення консультацій між собою з метою розподілу будь-якої належної суми збитків.

2. Сторона, яка стала учасницею спору про відшкодування збитків, докладає зусиль для сповіщення іншої сторони про такий спір, якщо та Сторона може бути зацікавлена у такій справі.

Глава IV
заключні положення

Стаття 36

Підписання та набрання чинності

1. Цю Конвенцію відкрито для підписання державами - членами ради Європи і державами, які не є членами ради, але які брали участь у її розробці. Ці держави можуть висловити свою згоду на обов'язковість для них Конвенції шляхом:

a) підписання без застереження щодо ратифікації, прийняття чи затвердження; або

b) підписання з умовою ратифікації, прийняття чи затвердження з подальшою ратифікацією, прийняттям чи затвердженням.

2. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання генеральному секретарю ради Європи.

3. Ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати, на яку три держави, принаймні дві з яких є членами ради Європи, висловили свою згоду на обов'язковість для них цієї Конвенції відповідно до положень пункту 1.

4. Стосовно будь-якої держави, яка підписала цю Конвенцію і яка висловлюватиме свою згоду на обов'язковість для неї цієї

Конвенції після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати висловлення згоди на обов'язковість для неї цієї Конвенції відповідно до положень пункту 1.

Стаття 37
Приєднання до Конвенції

1. Після набрання цією Конвенцією чинності Комітет міністрів ради Європи після консультацій з державами-учасницями Конвенції може запропонувати будь-якій державі, яка не є членом ради і яка не брала участі в її розробці, приєднатися до цієї Конвенції, у рішенні, що приймається більшістю голосів, передбаченою у статті 20d Статуту Ради Європи, і одностайним голосуванням представників договірних держав, які мають право засідати в Комітеті.

2. Стосовно будь-якої держави, що приєднується, Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що наступає після закінчення тримісячного періоду від дати здачі на зберігання документа про приєднання генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 38
Територіальне застосування

1. Будь-яка держава під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання може визначити територію (території), до якої застосовуватиметься ця Конвенція.

2. Будь-яка держава може в подальшому в будь-який час заявою на ім'я Генерального секретаря ради Європи поширити дію цієї Конвенції на будь-яку іншу територію, визначену в цій заяві. Щодо такої території Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена відповідно до двох попередніх пунктів, може стосовно будь-якої території, визначеної в цій заяві, бути відкликана шляхом перепровадження повідомлення на ім'я Генерального секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 39

Відношення до інших Конвенцій та угод

1. Ця Конвенція не зачіпає права і зобов'язання, що випливають з міжнародних багатосторонніх Конвенцій, які стосуються спеціальних питань.

2. Учасники Конвенції можуть укладати між собою двосторонні або багатосторонні угоди з питань, які розглядаються в цій Конвенції, з метою доповнення або посилення її положень чи сприяння застосуванню викладених в ній принципів.

3. Якщо дві або більше Сторони вже уклали угоду чи договір з питання, яке розглядається цією Конвенцією, або іншим чином встановили між собою відносини у цьому питанні, вони мають право застосовувати замість цієї Конвенції таку угоду або такий договір і відповідним чином регулювати такі відносини, якщо це сприяє міжнародному співробітництву.

Стаття 40

Застереження

1. Будь-яка держава під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, затвердження чи приєднання може заявити про те, що вона вдається до одного або декількох застережень, передбачених в пункті 2 статті 2, пункті 4 статті 6, пункті 3 статті 14, пункті 2 статті 21, пункті 3 статті 25 і пункті 2 статті 32. Інші застереження не дозволяються.

2. Будь-яка держава, яка заявила застереження згідно з попереднім пунктом, може повністю або частково відкликати його шляхом перепровадження відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи. Відкликання набирає чинності від дати отримання Генеральним секретарем такого повідомлення.

3. Сторона, яка заявила застереження щодо якого-небудь положення цієї Конвенції, не може вимагати застосування цього положення будь-якою іншою Стороною; однак, якщо її застереження є частковим або умовним, вона може вимагати

застосування цього положення у тому обсязі, в якому вона сама його прийняла.

Стаття 41
Поправки

1. Поправки до цієї Конвенції можуть бути запропоновані будь-якою Стороною, і вони повідомляються Генеральним секретарем ради Європи державам-членам ради Європи і кожній державі, яка не є членом Ради, але приєдналася до цієї Конвенції або якій було запропоновано приєднатися до цієї Конвенції відповідно до положень статті 37.

2. Будь-яка поправка, запропонована стороною, передається в Європейський Комітет з проблем злочинності, який подає Комітету міністрів свій висновок щодо запропонованої поправки.

3. Комітет міністрів розглядає запропоновану поправку і висновок Європейського Комітету з проблем злочинності і має право прийняти поправку.

4. Текст будь-якої поправки, прийнятої Комітетом міністрів відповідно до пункту 3 цієї статті, направляється Сторонам для прийняття.

5. Будь-яка поправка, прийнята відповідно до пункту 3 цієї статті, набирає чинності на тридцятий день після того, як всі сторони проінформують Генерального секретаря про її прийняття.

Стаття 42
Врегулювання спорів

1. Європейський Комітет з проблем злочинності постійно інформується про тлумачення і застосування цієї Конвенції.

2. У разі виникнення між Сторонами спорів щодо тлумачення чи застосування цієї Конвенції вони намагаються врегулювати спір шляхом переговорів або у будь-який інший мирний спосіб на їхній розсуд, включаючи передачу спору на розгляд Європейського Комітету з проблем злочинності, арбітражного суду, рішення яких є обов'язковими для Сторін, або Міжнародного суду за згодою зацікавлених Сторін.

Стаття 43

Денонсація

1. Будь-яка Сторона може в будь-який час денонсувати цю Конвенцію шляхом перепровадження відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря ради Європи.

2. Така денонсація набирає чинності в перший день місяця, що наступає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

3. Однак ця Конвенція продовжує застосовуватися щодо здійснення згідно із статтею 14 конфіскації, клопотання про яку було заявлене згідно із положеннями цієї Конвенції до дати, на яку така денонсація набрала чинності.

Стаття 44

Повідомлення

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави - члени Ради і будь-яку державу, яка приєдналася до цієї Конвенції, про:

a) будь-яке підписання;

b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття, затвердження чи приєднання;

c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією відповідно до статей 36 і 37;

d) будь-яке застереження, заявлене згідно з пунктом 1 статті 40;

e) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або сповіщення, які стосуються цієї Конвенції.

14.4. Додаток IV
Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму

Преамбула

Держави-члени Ради Європи та інші держави, які підписали цю Конвенцію, ураховуючи, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами;

будучи переконаними в необхідності проведення спільної кримінальної політики, спрямованої на захист суспільства;

уважаючи, що боротьба з тяжкими злочинами, що стали зростаючою міжнародною проблемою, вимагає застосування сучасних й ефективних методів у масштабі всього світу;

уважаючи, що одним з таких методів є позбавлення злочинців доходів, одержаних злочинним шляхом, та знарядь і засобів злочинів;

уважаючи, що для досягнення цієї мети також повинно бути створено ефективну систему міжнародного співробітництва;

беручи до уваги Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом;

посилаючись також на Резолюцію 1373 (2001) про загрози міжнародному миру та безпеці, викликані терористичними актами, прийняту Радою Безпеки ООН 28 вересня 2001 року, зокрема на підпункт «d» пункту 3;

посилаючись також на Міжнародну Конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1999 року, зокрема на статті 2 та 4, які зобов'язують Держави-сторони визнати фінансування тероризму злочином;

будучи переконаними в необхідності вжиття негайних заходів для ратифікації та повної імплементації згаданої вище Міжнародної Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, домовилися про таке:

Глава I
Використання термінів

Стаття 1
Використання термінів

Для цілей цієї Конвенції:

a) «доходи» означає будь-яку економічну вигоду, одержану чи набуту, прямо чи опосередковано, від злочинів. Вона може складатися з будь-якого майна, зазначеного в підпункті «b» цієї статті;

b) «майно» включає майно будь-якого виду, незалежно від того, матеріальне воно чи виражене в правах, рухоме чи нерухоме, та правові документи або документи, які підтверджують право на таке майно або частку в ньому;

c) «знаряддя й засоби злочину» означає будь-яке майно, яке використовується чи може використовуватися будь-яким чином, цілком або частково, для вчинення злочину чи злочинів;

d) «конфіскація» означає покарання або захід, призначені судом після розгляду справи стосовно злочину чи злочинів, результатом якого є остаточне позбавлення майна;

e) «предикатний злочин» означає будь-який злочин, у результаті якого виникли доходи, що можуть стати предметом злочину, зазначеного в статті 9 цієї Конвенції;

f) «підрозділ фінансової розвідки» (далі – ПФР) означає центральну, національну установу, відповідальну за отримання (та запитування, коли це дозволено), аналіз та надання компетентним органам, розкриття фінансової інформації:

i) стосовно доходів, які викликають підозру, та потенційного фінансування тероризму, або

ii) необхідної згідно з національним законодавством або правилами, з метою боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму;

g) «заблокування», або «арешт», означає тимчасову заборону передачі, знищення, перетворення, відчуження або руху майна або тимчасове взяття під охорону або контроль майна на підставі рішення суду або іншого компетентного органу;

h) «фінансування тероризму» означає діяння, визначені у статті 2 згаданої вище Міжнародної Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму.

Глава II
Фінансування тероризму

Стаття 2
Застосування Конвенції до фінансування тероризму

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб вона могла застосовувати положення глав III, IV та V цієї Конвенції до фінансування тероризму.

2. Зокрема кожна Сторона забезпечує свою спроможність здійснювати пошук, відстежувати, визначати, заблоковувати, заарештовувати й конфісковувати майно, законного або незаконного походження, використане або призначене для використання будь-яким чином цілком або частково, для фінансування тероризму, або доходи, одержані в результаті цього злочину, та забезпечити із цією метою співробітництво в якомога більшому обсязі.

Глава III
Заходи, уживані на національному рівні

Розділ 1
Загальні положення

Стаття 3
Заходи з конфіскації

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб вона могла конфісковувати знаряддя й засоби злочину та доходи або майно, вартість якого відповідає таким доходам, та відмите майно.

2. Оскільки пункт 1 цієї статті застосовується до відмивання грошей та до всіх категорій злочинів, перелічених у додатку до

Конвенції, кожна Сторона під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти, документа про прийняття, схвалення чи приєднання може в заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи повідомити про застосування пункту 1 цієї статті:

a) тільки до злочинів, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі або тримання під вартою на максимальний строк, що перевищує один рік. Однак кожна Сторона може зробити до цього положення заяву стосовно конфіскації доходів від податкових злочинів лише з тією метою, щоб бути спроможною конфіскувати зазначені доходи як завдяки заходам, ужитим на національному рівні, так і через міжнародне співробітництво, на підставі національного та міжнародного законодавства про стягнення податкової заборгованості; та (або)

b) тільки до списку конкретних злочинів.

3. Сторони можуть установити обов'язкову конфіскацію стосовно злочинів, на які поширюється режим конфіскації. Сторони можуть, зокрема, уключити до цього положення злочини з відмивання грошей, торгівлі наркотиками, торгівлі людьми та будь-який інший серйозний злочин.

4. Кожна Сторона вживає таких законодавчих або інших заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб вимагати від правопорушника, стосовно серйозних злочинів або злочинів, визначених національним законодавством, докази походження підозрілих доходів або іншого майна, яке підлягає конфіскації, настільки, наскільки така вимога відповідає принципам її національного законодавства.

Стаття 4

Слідчі й тимчасові заходи

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для уможливлення її спроможності швидко визначити, виявити, заблокувати або заарештувати майно, яке підлягає конфіскації відповідно до статті 3, для того, щоб, зокрема, сприяти здійсненню конфіскації в подальшому.

Стаття 5

Блокування, арешт і конфіскація

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб забезпечити застосування заходів з блокування, арешту й конфіскації також до:

a) майна, в яке були перетворені або конвертовані доходи;

b) майна, одержаного із законних джерел, якщо до нього було цілком або частково прилучено доходи,– не більш ніж в обсязі оцінної вартості таких доходів;

c) прибутку або інших вигод, одержаних від доходів, від майна, в яке були перетворені або конвертовані доходи, одержані злочинним шляхом, або від майна, до якого прилучено доходи, одержані злочинним шляхом, – аж до оцінної вартості таких доходів, у такий самий спосіб і настільки, який і наскільки застосовується до доходів.

Стаття 6

Управління заблокованим і заарештованим майном

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення належного управління заблокованим або заарештованим майном відповідно до статей 4 та 5 цієї Конвенції.

Стаття 7

Слідчі повноваження та методи

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для уповноваження її судів або інших компетентних органів видавати розпорядження про надання банківських, фінансових або комерційних відомостей або про їх арешт з метою здійснення заходів, зазначених у статтях 3, 4 та 5. Сторона не повинна ухилятися від ужиття заходів згідно з положеннями цієї статті на підставі банківської таємниці.

2. Не обмежуючи застосування пункту 1, кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для уможливлення її спроможності:

a) визначати, чи є фізична або юридична особа власником або бенефіціаром одного чи більше рахунків будь-якого виду в будь-якому банку, розташованому на її території, і, якщо це так, отримувати всі подробиці стосовно визначених рахунків;

b) отримувати дані зазначених банківських рахунків і банківських операцій, які здійснювалися протягом зазначеного періоду через один чи більше зазначених рахунків, у тому числі дані про рахунки відправника та отримувача;

c) протягом визначеного періоду відстежувати банківські операції, які здійснюються через один чи більше зазначених рахунків; та

d) забезпечувати неповідомлення банками відповідному клієнту банку або іншим третім особам про запитування або отримання інформації відповідно до підпунктів «a», «b» чи «c», або про те, що зараз проводиться розслідування.

Сторони розглядають можливість поширення дії цього положення на рахунки, розміщені в небанківських фінансових установах.

3. Кожна Сторона розглядає можливість ужиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення її спроможності використовувати спеціальні слідчі методи, що сприяють визначенню й виявленню доходів і збиранню пов’язаних з ними доказів, таких, як спостереження, перехоплення телекомунікаційних повідомлень, доступ до комп’ютерних систем і розпорядження про надання конкретних документів.

Стаття 8

Засоби правового захисту

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення наявності в заінтересованих сторін ефективних засобів правового захисту, на які впливають заходи, передбачені положеннями статей 3, 4 й 5 та відповідними іншими положеннями цього розділу, для дотримання їхніх прав.

Стаття 9

Злочини з відмивання грошей

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинними відповідно до її внутрішнього законодавства у випадку умисного вчинення:

a) перетворення або передачі майна, з усвідомленням того, що таке майно є доходом, з метою приховування або маскування незаконного походження майна або з метою сприяння будь-якій особі, причетній до вчинення предикатного злочину, в уникненні правових наслідків її дій;

b) приховування або маскування справжнього характеру, джерела, місцезнаходження, стану, переміщення, прав стосовно майна або власності на нього, з усвідомленням того, що таке майно є доходом; та з урахуванням її конституційних принципів і основних засад її правової системи;

c) набуття майна, володіння ним або його використання, з усвідомленням під час одержання того, що таке майно є доходом;

d) участі у вчиненні, об'єднання або змови з метою вчинення, замаху на вчинення, пособництва, підмови, сприяння й надання порад стосовно вчинення будь-якого зі злочинів, установлених відповідно до цієї статті.

2. Для цілей виконання або застосування пункту 1 цієї статті:

a) не має значення, чи підлягав предикатний злочин кримінальній юрисдикції Сторони;

b) може бути передбачено, що злочини, зазначені в згаданому пункті, не застосовуються до осіб, які вчинили предикатний злочин;

c) усвідомлення, намір чи мета, необхідні як елемент складу злочину, зазначеного в згаданому пункті, можна встановлювати з об'єктивних, фактичних обставин.

3. Кожна Сторона може вживати таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинними відповідно до її внутрішнього законодавства всіх або

деяких з діянь, зазначених у пункті 1 цієї статті, в одному з наведених нижче випадків чи в обох, коли правопорушник:

a) підозрював, що майно є доходом;

b) повинен був припустити, що майно є доходом.

4. Оскільки пункт 1 цієї статті застосовується до категорії предикатних злочинів, які містяться в додатку до Конвенції, кожна Держава або Європейське Співтовариство під час підписання, передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти, документа про прийняття, схвалення чи приєднання, у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи можуть повідомити, що пункт 1 цієї статті застосовується:

a) тільки якщо за предикатний злочин передбачено покарання у вигляді позбавлення волі або тримання під вартою на максимальний строк, що перевищує один рік, або для тих Сторін, у правових системах яких установлено мінімальний строк покарання за злочини, – якщо за злочин передбачено покарання у вигляді позбавлення волі або тримання під вартою на мінімальний строк, що перевищує шість місяців; та (або)

b) тільки до списку конкретних предикатних злочинів; та (або)

c) до категорій серйозних злочинів відповідно до національного законодавства Сторони.

5. Кожна Сторона забезпечує відсутність визнання попереднього або одночасного засудження за предикатний злочин як передумови для засудження за відмивання грошей.

6. Кожна Сторона забезпечує можливість засудження за відмивання грошей відповідно до цієї статті, коли доведено, що майно, про яке йдеться в підпунктах «a» чи «b» пункту 1 цієї статті, походило з предикатного злочину, без необхідності точного встановлення якого саме.

7. Кожна Сторона забезпечує охоплення предикатними злочинами для відмивання грошей діяння, що мало місце в іншій Державі, яке становить злочин у такій Державі та яке вважалося б предикатним злочином у випадку вчинення на її території. Кожна Сторона може передбачити, щоб єдиною передумовою було те,

що поведінка становила б предикатний злочин, якби вона мала місце на її території.

Стаття 10
Відповідальність юридичної особи

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливості притягнення юридичних осіб до відповідальності за злочини відмивання грошей, які встановлено відповідно до цієї Конвенції, учинені на їхню користь будь-якою фізичною особою, яка займає керівну посаду в цій юридичній особі і яка діє або самостійно, або як частина органу юридичної особи, на підставі:

a) права представляти юридичну особу; або

b) повноваження приймати рішення від імені юридичної особи; або

c) повноважень здійснювати контроль у рамках юридичної особи, а також за залучення такої фізичної особи як співучасника або підмовника зазначених вище злочинів.

2. Крім випадків, уже передбачених у пункті 1, кожна Сторона вживає необхідних заходів для забезпечення притягнення юридичної особи до відповідальності у випадку, коли недостатній нагляд або контроль, здійснюваний фізичною особою, яку зазначено в пункті 1, уможливив учинення злочину, зазначеного в пункті 1, на користь такої юридичної особи підлеглою фізичною особою.

3. Відповідальність юридичної особи згідно із цією статтею не виключає кримінального переслідування фізичних осіб, які є виконавцями, підмовниками або співучасниками злочинів, зазначених у пункті 1.

4. Кожна Сторона забезпечує притягнення до відповідальності згідно із цією статтею юридичних осіб, та застосування до них ефективних та домірних кримінальних чи некримінальних санкцій превентивного характеру, у тому числі грошових штрафів.

Стаття 11

Попередні рішення

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для передбачення можливості враховувати під час визначення покарання остаточні рішення проти фізичної або юридичної особи, винесені в іншій Стороні стосовно злочинів, установлених відповідно до цієї Конвенції.

Розділ 2
Підрозділ фінансової розвідки (ПФР) та запобіжні заходи

Стаття 12

Підрозділ фінансової розвідки (ПФР)

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для створення ПФР, визначеного в цій Конвенції.

2. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення прямого чи опосередкованого своєчасного доступу свого ПФР до фінансової, адміністративної та правоохоронної інформації, необхідної йому для належного виконання своїх функцій, у тому числі здійснення аналізу повідомлень про підозрілі операції.

Стаття 13

Заходи для запобігання відмиванню грошей

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для створення всеосяжного національного регуляторного та наглядового або моніторингового режиму для запобігання відмиванню грошей і враховує відповідні міжнародні стандарти, у тому числі, зокрема, рекомендації, прийняті Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

2. Беручи до уваги це, кожна Сторона вживає, зокрема, таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб:

a) вимагати від юридичних та фізичних осіб, які беруть участь у діяльності, що, найімовірніше, може використовуватися для цілей, пов'язаних з відмиванням грошей, та настільки, наскільки це стосується такої діяльності:

i) установлювати й підтверджувати особу їхніх клієнтів та, у належних випадках, їхніх фактичних власників та здійснювати постійну юридичну перевірку стану ділових відносин, ураховуючи при цьому підхід, що ґрунтується на ризиках;

ii) повідомляти підозри стосовно відмивання грошей за умови вжиття застережних заходів;

iii) уживати допоміжних заходів, таких, як зберігання даних стосовно ідентифікації клієнтів та операцій, підготовки персоналу та запровадження внутрішньої політики й процедур, та, якщо це необхідно, пристосованих до їхнього розміру та характеру бізнесу;

b) забороняти, якщо необхідно, особам, зазначеним у підпункті «a», розголошувати факт того, що передано повідомлення про підозрілу операцію або пов'язану з нею інформацію, або того, що проводиться чи може бути проведене розслідування відмивання грошей;

c) забезпечити застосування ефективних систем моніторингу осіб, зазначених у підпункті «a», і, де це необхідно, нагляду з метою забезпечення дотримання ними вимог боротьби з відмиванням грошей, у належних випадках з урахуванням можливих ризиків.

3. Для цього кожна Сторона вживає таких законодавчих або інших заходів, які можуть бути необхідними для виявлення значного фізичного транскордонного переміщення готівки та відповідних обігових кредитно-грошових документів на пред'явника.

Стаття 14

Відстрочення внутрішніх підозрілих операцій

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити ПФР або,

коли це необхідно, будь-якому іншому компетентному органові або установі вчиняти негайні дії, якщо є підозра, що операція пов'язана з відмиванням грошей, для призупинення надання або утримання від надання згоди на продовження операції, яка відбувається, з метою аналізу операції та підтвердження підозри. Кожна Сторона може обмежити застосування такого заходу випадками, в яких подано повідомлення про підозрілу операцію. Максимальний строк будь-якого призупинення надання або утримання від надання згоди на здійснення операції регулюється будь-якими відповідними положеннями національного законодавства.

Глава IV
Міжнародне співробітництво

Розділ 1
Принципи міжнародного співробітництва

Стаття 15
Загальні принципи й заходи міжнародного співробітництва

1. Сторони в якомога ширший спосіб взаємно співробітничають між собою з метою розслідування й судового розгляду справ, що стосуються конфіскації засобів і знарядь та доходів.

2. Кожна Сторона вживає таких законодавчих або інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення її спроможності виконувати на умовах, передбачених цією главою, запити:

a) про конфіскацію зазначених майнових об'єктів, що є доходами або засобами й знаряддями, а також про конфіскацію доходів у вигляді вимоги сплати грошової суми, еквівалентної вартості доходів;

b) про допомогу в проведенні розслідування та запобіжні заходи з метою здійснення будь-якої форми конфіскації, зазначеної у викладеному вище підпункті «a».

3. Допомога в проведенні розслідування й тимчасові заходи, запитані відповідно до підпункту «b» пункту 2, здійснюються в ме-

жах та відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Сторони. У випадках, коли запит стосовно одного з таких заходів визначає формальності або процедури, необхідні відповідно до законодавства запитуючої Сторони, навіть якщо вони не знайомі запитуваній Стороні, остання виконує такі запити настільки, наскільки запитувані заходи не суперечать основоположним принципам її законодавства.

4. Кожна Сторона вживає таких законодавчих чи інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення отримання запитами, які надходять від інших Сторін з метою визначення, виявлення, заблокування або арешту доходів та засобів і знарядь, такого самого пріоритету, як і пріоритет тих, що здійснюються в рамках внутрішньодержавного провадження.

Розділ 2
Допомога у проведенні розслідування

Стаття 16
Зобов'язання надавати допомогу

Сторони в якомога більшому обсязі на запит надають одна одній допомогу у визначенні й виявленні засобів та знарядь, доходів та іншого майна, які підлягають конфіскації. Така допомога включає будь-які заходи з надання та забезпечення доказів стосовно існування, місцезнаходження або переміщення, характеру, правового статусу чи вартості згаданого вище майна.

Стаття 17
Запити про надання інформації про банківські рахунки

1. Кожна Сторона на умовах, викладених у цій статті, уживає заходів, необхідних для визначення, у відповідь на запит іншої Сторони, чи має або контролює фізична чи юридична особа, яка є суб'єктом кримінального розслідування, один чи більше рахунків будь-якого виду в будь-якому банку, розташованому на її території, і, якщо так, надає інформацію про визначені рахунки.

2. Зобов’язання, викладені в цій статті, застосовуються лише настільки, наскільки цією інформацією володіє банк, в якому розміщено рахунок.

3. На додаток до вимог статті 37 запитуюча Сторона у своєму запиті:

a) зазначає, чому вона вважає, що запитувана інформація може мати суттєву цінність для цілей кримінального розслідування злочину;

b) зазначає, на яких підставах вона припускає, що в банках запитуваної Сторони є рахунок, і визначає, наскільки це можливо, які банки та (або) рахунки можуть бути залучені; та

c) уключає будь-яку наявну додаткову інформацію, яка може полегшити виконання запиту.

4. Запитувана Сторона може зробити виконання такого запиту залежним від тих самих умов, які вона застосовує до запитів про пошук та арешт.

5. Кожна Держава або Європейське Співтовариство під час підписання або під час передачі на зберігання ратифікаційної грамоти, документа про прийняття, схвалення або приєднання, у заяві на ім’я Генерального секретаря Ради Європи, можуть заявити, що ця стаття застосовується лише до категорій злочинів, визначених у переліку, який міститься в додатку до цієї Конвенції.

6. Сторони можуть поширити дію цього положення на рахунки, розміщені в небанківських фінансових установах. Таке поширення може бути обумовлене принципом взаємності.

Стаття 18

Запити про надання інформації про банківські операції

1. На запит іншої Сторони запитувана Сторона надає дані про зазначені банківські рахунки та банківські операції, які здійснювалися протягом визначеного періоду через один чи більше рахунків, зазначених у запиті, у тому числі дані про будь-який рахунок відправника або одержувача.

2. Зобов’язання, установлене в цій статті, застосовується лише настільки, наскільки цією інформацією володіє банк, в якому розміщено рахунок.

3. На додаток до вимог статті 37 запитуюча Сторона у своєму запиті зазначає, чому вона вважає, що запитувана інформація стосується цілей кримінального розслідування злочину.

4. Запитувана Сторона може зробити виконання такого запиту залежним від тих самих умов, які вона застосовує до запитів про пошук та арешт.

5. Сторони можуть поширити дію цього положення на рахунки в небанківських фінансових установах. Таке поширення може бути обумовлене принципом взаємності.

Стаття 19

Запит про моніторинг банківських операцій

1. Кожна Сторона забезпечує можливість на запит іншої Сторони здійснювати протягом зазначеного періоду моніторинг банківських операцій, які здійснюються через один чи більше рахунків, зазначених у запиті, і повідомляти результати запитуючій Стороні.

2. На додаток до вимог статті 37 запитуюча Сторона у своєму запиті зазначає, чому вона вважає, що запитувана інформація стосується цілей кримінального розслідування злочину.

3. Рішення про здійснення моніторингу приймається в кожному окремому випадку компетентними органами запитуваної Сторони з належним урахуванням національного законодавства такої Сторони.

4. Особливості здійснення моніторингу погоджуються між компетентними органами запитуючої та запитуваної Сторін.

5. Сторони можуть поширити дію цього положення на рахунки, розміщені в небанківських фінансових установах.

Стаття 20

Надання інформації без попереднього запиту

Без шкоди для власного розслідування або судового розгляду Сторона без попереднього запиту може надіслати іншій Стороні інформацію про засоби і знаряддя та доходи, якщо вона вважає, що повідомлення такої інформації могло б допомогти Стороні, якій вона надається, у порушенні чи проведенні розслі-

дування чи судового розгляду або могло б зумовити надіслання запиту цією Стороною згідно з положеннями цієї глави.

Розділ 3
Тимчасові заходи

Стаття 21
Зобов'язання вживати тимчасових заходів

1. На запит іншої Сторони, яка порушила кримінальну справу або провадження з метою конфіскації, Сторона вживає необхідних тимчасових заходів, таких, як заблокування чи накладення арешту з метою запобігання будь-якому використанню, передачі або відчуженню майна, яке пізніше може бути предметом запиту про конфіскацію або яке могло б відповідати вимогам запиту.

2. Сторона, яка отримала запит про конфіскацію згідно зі статтею 23, уживає, за наявності відповідного прохання, заходів, зазначених у пункті 1 цієї статті, стосовно будь-якого майна, яке є предметом запиту або яке могло б відповідати вимогам запиту.

Стаття 22
Застосування тимчасових заходів

1. Після застосування тимчасових заходів, запитаних відповідно до пункту 1 статті 21, запитуюча Сторона без прохання та якнайшвидше надає інформацію запитуваній Стороні про все, що може піддати сумніву ці заходи або змінити їхній обсяг. Запитуюча Сторона також невідкладно надає всю додаткову інформацію, яка вимагається запитуваною Стороною та яка є необхідною для застосування й дотримання тимчасових заходів.

2. До припинення будь-якого тимчасового заходу, ужитого згідно із цією статтею, запитувана Сторона, по можливості, надає

запитуючій Стороні можливість обґрунтувати необхідність продовження застосування заходу.

Розділ 4
Конфіскація

Стаття 23
Зобов'язання здійснювати конфіскацію

1. Сторона, яка отримала від іншої Сторони запит про конфіскацію засобів і знарядь або доходів, розташованих на її території:

a) виконує постанову про конфіскацію, ухвалену судом запитуючої Сторони, стосовно таких засобів і знарядь чи доходів; або

b) передає цей запит своїм компетентним органам з метою отримання постанови про конфіскацію й, у випадку отримання такої постанови, виконує її.

2. Для цілей застосування підпункту «b» пункту 1 цієї статті кожна Сторона, за необхідності, має право порушувати процедуру конфіскації згідно зі своїм законодавством.

3. Положення пункту 1 цієї статті застосовуються також до конфіскації у вигляді вимоги сплати грошової суми, еквівалентної вартості доходів, якщо майно, стосовно якого може бути здійснена конфіскація, розташоване на території запитуваної Сторони. У таких випадках, під час здійснення конфіскації згідно з пунктом 1, запитувана Сторона у випадку неотримання платежу, звертає вимогу на будь-яке майно, яке може бути використано для цих цілей.

4. Якщо запит про конфіскацію стосується конкретного майна, Сторони можуть дійти згоди про те, що запитувана Сторона може здійснити конфіскацію у вигляді вимоги сплати грошової суми, еквівалентної вартості майна.

5. Сторони співробітничають в якнайширшому обсязі, можливому відповідно до їхнього внутрішнього законодавства, з тими Сторонами, які роблять запит стосовно вжиття заходів, еквівалентних конфіскації, що зумовлюють позбавлення майна, які не є кримінальними санкціями, якщо застосування таких

заходів призначене судовим органом запитуючої Сторони у зв'язку зі злочином, якщо було встановлено, що майно є доходом або іншим майном у розумінні статті 5 цієї Конвенції.

Стаття 24

Здійснення конфіскації

1. Процедури отримання постанови стосовно конфіскації та здійснення конфіскації, передбаченої статтею 23, регулюються законодавством запитуваної Сторони.

2. Запитувана Сторона зобов'язана висновками стосовно фактів, які викладено в обвинувальному вироку чи судовому рішенні запитуючої Сторони або на яких імпліцитно ґрунтується такий обвинувальний вирок чи судове рішення.

3. Кожна Держава або Європейське Співтовариство під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання можуть за допомогою заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи заявити, що пункт 2 цієї статті застосовується лише за умови дотримання їхніх конституційних принципів і основних засад їхніх правових систем.

4. Якщо конфіскація полягає у вимозі сплати грошової суми, компетентний орган запитуваної Сторони конвертує цю суму у валюту цієї Сторони за обмінним курсом, який діє на час прийняття рішення про здійснення конфіскації.

5. У випадках, що підпадають під дію підпункту «а» пункту 1 статті 23, право приймати рішення стосовно будь-якої заяви про перегляд постанови про конфіскацію має тільки запитуюча Сторона.

Стаття 25

Конфісковане майно

1. Майном, конфіскованим Стороною відповідно до статей 23 і 24 цієї Конвенції, розпоряджається ця Сторона відповідно до свого внутрішнього законодавства та адміністративних процедур.

2. Діючи на підставі запиту іншої Сторони, зробленого відповідно до статей 23 і 24 цієї Конвенції, Сторони, настільки, наскільки

це дозволено їхнім внутрішнім законодавством, та у випадку, коли це запитується, надають першочергового значення поверненню конфіскованого майна запитуючій Стороні з метою надання компенсації потерпілим або повернення майна законним власникам.

3. Діючи на підставі запиту іншої Сторони, зробленого відповідно до статей 23 і 24 цієї Конвенції, Сторона може приділяти особливу увагу укладенню угод або домовленостей про розподіл з іншими Сторонами такого майна, регулярно або залежно від конкретного випадку, відповідно до її внутрішнього законодавства чи адміністративних процедур.

Стаття 26

Право виконання й максимальний розмір конфіскації

1. Запит про конфіскацію, зроблений відповідно до статей 23 і 24, не впливає на право запитуючої Сторони самостійно виконувати постанову про конфіскацію.

2. Ніщо в цій Конвенції не повинно тлумачитись як таке, що дозволяє перевищення грошової суми, визначеної в постанові про конфіскацію, загальною вартістю конфіскації. Якщо, на думку Сторони, це може трапитися, заінтересовані Сторони розпочинають консультації для уникнення цього.

Стаття 27

Ув'язнення у випадку неявки до суду

Запитувана Сторона не застосовує ув'язнення у випадку неявки до суду чи будь-якого іншого заходу, що обмежує свободу особи, унаслідок запиту, передбаченого статтею 23, якщо про це зазначено в запиті запитуючої Сторони.

Розділ 5
Відмова у співробітництві і його відстрочка

Стаття 28

Підстави для відмови

1. У співробітництві, передбаченому цією главою, може бути відмовлено, якщо:

a) запитувані дії суперечили б основоположним принципам правової системи запитуваної Сторони; або

b) виконання запиту може зашкодити суверенітету, безпеці, ordre public або іншим суттєвим інтересам запитуваної Сторони; або

c) на думку запитуваної Сторони, важливість справи, якої стосується запит, не виправдовує здійснення запитуваних дій; або

d) злочин, якого стосується запит, є фінансовим злочином, за винятком фінансування тероризму;

e) злочин, якого стосується запит, є політичним злочином, за винятком фінансування тероризму; або

f) запитувана Сторона вважає, що здійснення запитуваних дій суперечитиме принципу «ne bis in idem»; або

g) злочин, якого стосується запит, не вважався б злочином за законодавством запитуваної Сторони у випадку, якби його було вчинено в рамках її юрисдикції. Проте така підстава для відмови застосовується до співробітництва, передбаченого розділом 2, лише настільки, наскільки запитувана допомога передбачає примусові дії. У випадках, коли для співробітництва, передбаченого цією главою, вимагається подвійна кримінальна відповідальність, така вимога вважається дотриманою незалежно від того, чи відносять обидві Сторони злочин до тієї самої групи злочинів чи вживають таку саму термінологію для визначення злочину, за умови, що обидві Сторони встановлюють кримінальну відповідальність за поведінку, яка вирізняє злочин.

2. У співробітництві, передбаченому розділом 2, настільки, наскільки запитувана допомога передбачає примусові дії, та передбаченому розділом 3 цієї глави, може також бути відмовлено, якщо запитуваних заходів не можна було б ужити згідно з внутрішнім законодавством запитуваної Сторони з метою розслідування чи судового розгляду подібної справи на національному рівні.

3. У випадках, коли це вимагається законодавством запитуваної Сторони, у співробітництві, передбаченому розділом 2, настільки, наскільки запитувана допомога передбачає примусові дії, та передбаченому розділом 3 цієї глави, може

також бути відмовлено, якщо вжиття запитуваних заходів чи будь-яких інших заходів, що мають подібні наслідки, не було б дозволене законодавством запитуючої Сторони або у тому, що стосується компетентних органів запитуючої Сторони, якщо запит не санкціонований ні суддею, ні одним із судових органів, у тому числі державними обвинувачами, які протидіють кримінальним злочинам.

4. У співробітництві, передбаченому розділом 4 цієї глави, може також бути відмовлено, якщо:

a) відповідно до законодавства запитуваної Сторони конфіскація не передбачається за вид злочину, якого стосується запит; або

b) без обмеження зобов'язання, передбаченого пунктом 3 статті 23, співробітництво може суперечити принципам внутрішнього законодавства запитуваної Сторони стосовно обмежень конфіскації, які стосуються співвідношення між злочином і:

i) економічною вигодою, яку можна було б розглядати як дохід, одержаний внаслідок учинення такого злочину; або

ii) майном, яке можна було б розглядати як знаряддя чи засіб учинення злочину; або

c) за законодавством запитуваної Сторони рішення про конфіскацію не може більше бути ухвалено або виконано у зв'язку із закінченням строку давності; або

d) без обмеження положень пункту 5 статті 23 запит не стосується попереднього обвинувального вироку або рішення, яке має судовий характер, чи заяви в такому рішенні про те, що було вчинено один або кілька злочинів, на підставі чого постанову про конфіскацію ухвалили або добиваються її ухвалення; або

e) рішення про конфіскацію не може бути виконано в запитуючій Стороні або все ще може бути оскаржено у звичайному порядку; або

f) запит стосується постанови про конфіскацію, яка випливає з рішення, прийнятого за відсутності особи, проти якої було ухвалено постанову, і, на думку запитуваної Сторони, судовий розгляд, здійснений запитуючою Стороною, унаслідок якого було ухвалене таке рішення, не забезпечив дотримання

мінімальних прав на захист, визнаних за кожною особою, проти якої висувається кримінальне обвинувачення.

5. Для цілей підпункту «f» пункту 4 цієї статті рішення не вважається прийнятим за відсутності особи, якщо:

a) воно було затверджене або винесене після заперечень цієї особи; або

b) воно було винесене за результатами апеляційного розгляду, за умови, що апеляція була подана відповідною особою.

6. Під час розгляду питання про дотримання мінімальних прав на захист для цілей підпункту «f» пункту 4 цієї статті запитувана Сторона враховує те, чи намагалася відповідна особа умисно уникнути правосуддя, або той факт, що ця особа, маючи можливість законним шляхом оскаржити рішення, прийняте за її відсутності, вирішила не робити цього. Це також стосується випадків, коли відповідна особа, одержавши належним чином виклик до суду, не з'явилася до суду й не попросила відкласти розгляд справи.

7. Сторона не повинна посилатися на банківську таємницю як підставу для відмови в будь-якому співробітництві, передбаченому цією главою. Якщо це передбачено її внутрішнім законодавством, Сторона може вимагати, щоб запит про співробітництво, який може передбачати розкриття банківської таємниці, був санкціонований або суддею, або одним із судових органів, у тому числі державними обвинувачами, які протидіють кримінальним злочинам.

8. Без впливу на підстави для відмови, передбачені в підпункті «a» пункту 1 цієї статті:

a) той факт, що особа, яка перебуває під слідством або стосовно якої органи запитуючої Сторони ухвалили постанову про конфіскацію, є юридичною особою, не може використовуватися запитуваною Стороною як перешкода для здійснення будь-якого співробітництва, передбаченого цією главою;

b) той факт, що фізична особа, стосовно якої було ухвалено постанову про конфіскацію доходів, згодом померла, або той факт, що юридичну особу, стосовно якої було ухвалено постанову про конфіскацію доходів, згодом було ліквідовано, не може використовуватись як перешкода для надання допомоги відповідно до підпункту «a» пункту 1 статті 23.

c) той факт, що особа, яка перебуває під слідством або стосовно якої органи запитуючої Сторони ухвалили постанову про конфіскацію, згадується в запиті як особа, яка вчинила як основний злочин, так і злочин з відмивання грошей відповідно до підпункту «b» пункту 2 статті 9 цієї Конвенції, не використовується запитуваною Стороною як перешкода для будь-якого співробітництва, передбаченого відповідно до цієї глави.

Стаття 29
Відстрочка

Запитувана Сторона може відстрочити дії, здійснювані за запитом, якщо такі дії можуть зашкодити розслідуванню або судовому розгляду, що здійснюється її органами.

Стаття 30
Виконання запиту частково або на умовах

Перед відмовою в співробітництві, передбаченому цією главою, або відстроченням такого співробітництва запитувана Сторона, коли це доцільно, після консультацій із запитуючою Стороною розглядає питання стосовно можливості виконання запиту частково або на таких умовах, які вона вважає необхідними.

Розділ 6
Вручення документів і захист прав третіх осіб

Стаття 31
Вручення документів

1. Сторони надають одна одній якнайширшу взаємну допомогу у врученні судових документів особам, яких стосуються тимчасові заходи й конфіскація.

2. Ніщо в цій статті не спрямоване на те, щоб перешкоджати:

a) можливості надсилання судових документів поштовими каналами безпосередньо особам за кордон;

b) можливості для судових виконавців, посадових осіб або інших компетентних органів Сторони походження здійснювати вручення судових документів безпосередньо через консульські

установи цієї Сторони або через судових виконавців, посадових осіб чи інші компетентні органи Сторони призначення, – якщо Сторона призначення не повідомить про протилежне в заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, зробленій під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання.

3. Під час вручення судових документів за кордоном особам, яких стосуються тимчасові заходи або постанови про конфіскацію в Стороні, що надсилає документи, ця Сторона зазначає, які засоби правового захисту такі особи мають згідно з її законодавством.

Стаття 32

Визнання іноземних рішень

1. Під час розгляду запиту про співробітництво, передбаченого розділами 3 і 4, запитувана Сторона визнає будь-яке судове рішення, ухвалене в запитуючій Стороні, стосовно прав, заявлених третіми особами.

2. У визнанні може бути відмовлено, якщо:

a) треті особи не мали адекватної можливості для того, щоб обстоювати свої права; або

b) рішення є несумісним з уже прийнятим у запитуваній Стороні рішенням із цього самого питання; або

c) воно суперечить ordre public запитуваної Сторони; або

d) рішення було прийняте всупереч положенням про виключну юрисдикцію, передбачену законодавством запитуваної Сторони.

Розділ 7
Процедурні та інші загальні правила

Стаття 33

Центральний орган

1. Сторони визначають центральний орган або, за необхідності, органи, що відповідають за надсилання запитів, які робляться згідно із цією главою, і за надання відповідей на такі

запити, за виконання таких запитів або передачу їх компетентним органам для виконання.

2. Кожна Сторона під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання повідомляє Генеральному секретарю Ради Європи назви й адреси органів, визначених відповідно до пункту 1 цієї статті.

Стаття 34

Безпосередній зв'язок

1. Центральні органи підтримують між собою безпосередній зв'язок.

2. У термінових випадках запити або повідомлення, передбачені цією главою, можуть надсилатися безпосередньо судовими органами, у тому числі державними обвинувачами запитуючої Сторони таким самим органам запитуваної Сторони. У таких випадках через центральний орган запитуючої Сторони одночасно надсилається копія центральному органові запитуваної Сторони.

3. Будь-який запит або повідомлення, передбачені пунктами 1 і 2 цієї статті, можуть бути надіслані через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол).

4. У випадках, коли запит надіслано згідно з пунктом 2 цієї статті, а орган не має компетенції його розглядати, він передає запит до компетентного національного органу та безпосередньо повідомляє про це запитуючій Стороні.

5. Запити чи повідомлення, передбачені розділом 2 цієї глави, які не передбачають примусових дій, можуть безпосередньо передаватися компетентними органами запитуючої Сторони компетентним органам запитуваної Сторони.

6. Проекти запитів або повідомлень, передбачені цією главою, можуть надсилатись безпосередньо судовими органами запитуючої Сторони таким самим органам запитуваної Сторони до надсилання офіційного запиту з метою пересвідчитися в можливості його ефективного розгляду після отримання і наявності достатньої інформації та супровідної документації для забезпечення його відповідності вимогам законодавства запитуваної Сторони.

Стаття 35

Форма запиту й мови

1. Усі запити згідно з цією главою складаються в письмовій формі. Вони можуть передаватись електронними засобами або за допомогою будь-якого іншого засобу телекомунікації за умови, що запитуюча Сторона готова на запит надати будь-коли письмовий запис такого повідомлення та оригінал. Однак кожна Сторона може будь-коли у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи визначити умови, на яких вона готова приймати та виконувати запити, отримані електронним шляхом або за допомогою будь-якого іншого засобу зв'язку.

2. З урахуванням положень пункту 3 цієї статті переклад запитів або супровідних документів не вимагається.

3. Під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання будь-яка Держава або Європейське Співтовариство можуть у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи зробити застереження, що вони залишають за собою право вимагати, щоб до запитів, надісланих їм, і до супровідних документів до таких запитів був доданий переклад її мовою або однією з офіційних мов Ради Європи, або такою із цих мов, яку вона зазначить. У зв'язку із цим вона може заявити про свою готовність приймати переклади на будь-яку іншу зазначену нею мову. Інші Сторони можуть застосовувати правило взаємності.

Стаття 36

Легалізація

Документи, що надсилаються згідно із цією главою, звільняються від усіх формальностей стосовно легалізації.

Стаття 37

Зміст запиту

1. Будь-який запит про співробітництво згідно із цією главою повинен містити:

а) назву органу, який звертається із запитом, та органу, що проводить розслідування або судовий розгляд;

b) предмет запиту і його причину;

c) обставини, у тому числі відповідні факти (такі, як дату, місце й обставини вчинення злочину), яких стосуються розслідування або судовий розгляд, за винятком запиту про вручення;

d) у випадку, коли співробітництво передбачає примусові дії:

i) текст положень законодавства або, коли це неможливо, виклад відповідного застосовного права; та

ii) вказівку на те, що запитуваний захід чи будь-які інші аналогічні заходи могли б бути вжиті на території запитуючої Сторони згідно з її законодавством;

e) за необхідності й наскільки це можливо:

i) детальні відомості про відповідну особу чи осіб, у тому числі прізвище, дату й місце народження, громадянство й місце перебування, а у випадку юридичної особи – її місцезнаходження; та

ii) майно, стосовно якого запитується співробітництво, його місцезнаходження, його зв'язок з відповідною особою чи особами, будь-який зв'язок зі злочином, а також будь-яку наявну інформацію про права інших осіб у цьому майні; та

f) будь-яку конкретну процедуру, дотримання якої бажає запитуюча Сторона.

2. Запит про тимчасові заходи згідно з розділом 3 у зв'язку з арештом майна, стосовно якого може бути ухвалена постанова про конфіскацію, що передбачає вимогу сплати грошової суми, повинен також зазначити максимальну суму, відшкодування якої вимагається за рахунок цього майна.

3. На додаток до інформації, наведеної в пункті 1, будь-який запит згідно з розділом 4 повинен містити:

a) у випадку застосування підпункту «a» пункту 1 статті 23:

i) засвідчену копію постанови про конфіскацію, ухваленої судом запитуючої Сторони, і виклад підстав, на основі яких була ухвалена постанова, якщо їх не зазначено в самій постанові;

ii) підтвердження компетентним органом запитуючої Сторони того, що постанова про конфіскацію підлягає виконанню й що вона не підлягає оскарженню у звичайному порядку;

iii) інформацію стосовно обсягу, в якому запитується виконання постанови; та

iv) інформацію про необхідність ужиття будь-яких тимчасових заходів;

b) у випадку застосування підпункту «b» пункту 1 статті 23 – виклад фактів, на які посилається запитуюча Сторона, які є достатніми для надання запитуваній Стороні можливості ухвалити постанову згідно з її внутрішнім законодавством;

c) якщо треті особи мали можливість заявити про свої права – документи, що їх підтверджують.

Стаття 38

Запити, складені неналежним чином

1. Якщо запит не відповідає положенням цієї глави або надана інформація є недостатньою для розгляду запиту запитуваною Стороною, така Сторона може вимагати від запитуючої Сторони виправити запит або доповнити його додатковою інформацією.

2. Запитувана Сторона може встановлювати граничний строк одержання таких виправлень або інформації.

3. До одержання запитаних виправлень або інформації стосовно запиту згідно з розділом 4 цієї глави запитувана Сторона може вжити будь-який із заходів, згаданих у розділах 2 або 3 цієї глави.

Стаття 39

Множинність запитів

1. У випадках, коли запитувана Сторона отримує більше одного запиту згідно з розділами 3 або 4 цієї глави стосовно одних і тих самих особи або майна, множинність запитів не заважає такій Стороні розглядати запити, що передбачають ужиття тимчасових заходів.

2. У випадку множинності запитів, передбачених розділом 4 цієї глави, запитувана Сторона розглядає питання про проведення консультацій із запитуючими Сторонами.

Стаття 40

Зобов'язання пояснювати причини

Запитувана Сторона пояснює причини прийняття будь-якого рішення про відмову здійснювати будь-яке спів робітництво, передбачене в цій главі, про його відстрочення чи про його обумовлення.

Стаття 41

Інформація

1. Запитувана Сторона без зволікань інформує запитуючу Сторону про:

a) ужиття заходів стосовно запиту згідно із цією главою;

b) кінцевий результат заходів, ужитих на підставі запиту;

c) рішення про відмову в співробітництві, його відстрочку чи обумовлення будь-якого співробітництва, цілком або частково, згідно із цією главою;

d) будь-які обставини, що унеможливлюють здійснення запитуваних дій або можуть їх значно затримати; й

e) у випадку вжиття тимчасових заходів на виконання запиту згідно з розділами 2 або 3 цієї глави, такі положення свого внутрішнього законодавства, які автоматично можуть призвести до припинення тимчасового заходу.

2. Запитуюча Сторона без зволікань інформує запитувану Сторону про:

a) будь-який перегляд справи, рішення чи будь-який інший факт, через які постанова про конфіскацію цілком або частково не підлягає виконанню; та

b) будь-яку обставину, фактичну або правову, через яку вжиття будь-якого заходу згідно з цією главою більше не є правомірним.

3. Якщо Сторона на підставі однієї й тієї самої постанови про конфіскацію звертається із запитом про конфіскацію до більш ніж однієї Сторони, вона інформує про такий запит всі Сторони, яких стосується виконання цієї постанови.

Стаття 42

Обмеження використання

1. Запитувана Сторона може обумовити виконання запиту тим, що отримані інформація або докази не використовуватимуться або не передаватимуться без її попередньої згоди органами запитуючої Сторони для проведення розслідувань або судових розглядів, інших, ніж зазначені в запиті.

2. Кожна Держава або Європейське Співтовариство під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання може в заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи повідомити про те, що без її попередньої згоди інформація або докази, надані нею згідно із цією главою, не можуть використовуватись або передаватись органами запитуючої Сторони для цілей проведення розслідувань або судових розглядів, інших, ніж зазначені в запиті.

Стаття 43

Конфіденційність

1. Запитуюча Сторона може вимагати, щоб запитувана Сторона додержувала конфіденційності факту й змісту запиту, за винятком того, наскільки це є необхідним для виконання запиту. Якщо запитувана Сторона не може забезпечити необхідної конфіденційності, вона без зволікань інформує про це запитуючу Сторону.

2. Запитуюча Сторона, якщо це не суперечить основним принципам її національного законодавства і якщо є відповідний запит, забезпечує конфіденційність будь-яких доказів та інформації, наданих запитуваною Стороною, за винятком того, наскільки їхнє розголошення є необхідним для проведення розслідувань або судових розглядів, зазначених у запиті.

3. З урахуванням положень свого внутрішнього законодавства Сторона, яка отримала інформацію без запиту згідно зі статтею 20, задовольняє будь-яку вимогу стосовно конфіденційності, висунуту Стороною, яка надає таку інформацію. Якщо інша Сторона не може задовольнити такої вимоги, вона без зволікань інформує про це Сторону, яка передала інформацію.

Стаття 44

Витрати

Звичайні витрати на виконання запиту покриває запитувана Сторона. Якщо виконання запиту вимагає значних або надзвичайних витрат, Сторони проводять консультації між собою з метою погодження умов виконання запиту й шляхів покриття витрат.

Стаття 45

Збитки

1. У випадку подання особою позову про відшкодування збитків, які є наслідком дії чи бездіяльності у зв'язку зі співробітництвом згідно із цією главою, відповідні Сторони за необхідності розглядають питання про проведення консультацій між собою з метою розподілу будь-якої належної суми збитків.

2. Сторона, яка стала учасницею судового процесу, пов'язаного з відшкодуванням збитків, докладає зусиль для повідомлення іншій Стороні про такий судовий процес, якщо така Сторона може бути заінтересована в такій справі.

Глава V
Співробітництво між ПФР

Стаття 46

Співробітництво між ПФР

1. Сторони забезпечують співробітництво ПФР, визначених цією Конвенцією, для боротьби з відмиванням грошей, для збору та аналізу інформації, або, якщо необхідно, дослідження в рамках ПФР відповідної інформації стосовно будь-якого факту, який може бути показником відмивання грошей, відповідно до їхніх національних повноважень.

2. Для цілей пункту 1 кожна Сторона забезпечує здійснення ПФР обміну, без запиту або на запит і відповідно до цієї Конвенції або відповідно до існуючих чи майбутніх меморандумів про взаєморозуміння, які є сумісними з цією Конвенцією, будь-якою доступною інформацією, яка може стосуватись

обробки чи аналізу інформації, або, якщо необхідно, дослідження ПФР стосовно фінансових операцій, які стосуються відмивання грошей, та задіяних фізичних або юридичних осіб.

3. Кожна Сторона забезпечує виконання функцій ПФР за цією статтею за відсутності впливу їхнього внутрішнього статусу, незалежно від того, чи є вони адміністративними, правоохоронними або судовими органами.

4. Кожний запит, зроблений на підставі цієї статті, супроводжується коротким викладом відповідних фактів, відомих запитуючому ПФР. Цей ПФР зазначає в запиті, яким чином буде використано запитувану інформацію.

5. Коли запит робиться відповідно до цієї статті, тоді запитуваний ПФР надає всю відповідну інформацію, у тому числі доступну фінансову інформацію та запитані правоохоронні дані, яких стосується запит, не потребуючи офіційного судового доручення за Конвенціями або угодами, які застосовуються між Сторонами.

6. ПФР може відмовити в розкритті інформації, яка може зашкодити кримінальному розслідуванню, що проводиться в запитуваній Стороні, або, за виключних обставин, коли розкриття такої інформації було б явно непропорційним стосовно законних інтересів фізичної або юридичної особи або відповідної Сторони, або іншим чином не відповідало б основоположним принципам національного законодавства запитуваної Сторони. Будь-яка така відмова повинна належним чином пояснюватися запитуючому ПФР.

7. Інформація або документи, отримані відповідно до цієї статті, використовуються лише для цілей, визначених у пункті 1. Інформація, одержана від іншого ПФР, без його попередньої згоди не передається третій стороні, не використовується ПФР, який її отримує, для цілей, інших, ніж аналіз.

8. Під час передачі інформації або документів відповідно до цієї статті ПФР, який передає, може встановити обмеження та умови використання інформації для цілей, інших, ніж визначені в пункті 7. ПФР, який отримує, дотримується будь-яких таких обмежень та умов.

9. Якщо Сторона бажає використати передану інформацію або документи для кримінального розслідування або переслідування для цілей, визначених у пункті 7, ПФР, який передає, не може відмовити в наданні згоди на таке використання, якщо він не робить цього на основі обмежень, установлених національним законодавством, або умов, згаданих у пункті 6. Будь-яка відмова надати згоду повинна належним чином пояснюватись.

10. ПФР уживають усіх необхідних заходів, у тому числі заходів безпеки, для забезпечення недоступності для інших органів, установ або департаментів інформації, переданої відповідно до цієї статті.

11. Передана інформація підлягає захисту відповідно до Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28 січня 1981 року (ETS N 108) та з урахуванням Рекомендації N R(87)15 від 15 вересня 1987 року Комітету міністрів Ради Європи, яка регулює використання персональних даних у поліцейській сфері, принаймні за такими правилами конфіденційності й захисту персональних даних, які застосовуються відповідно до національного законодавства, що стосується запитуючого ПФР.

12. ПФР, що передає, може обґрунтовано запитати відомості про використання наданої інформації, і ПФР, що отримує, за наявності практичної можливості, надає такі пояснення.

13. Сторони зазначають підрозділ, який є ПФР у розумінні цієї статті.

Стаття 47

Міжнародне співробітництво для відстрочення підозрілих операцій

1. Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для надання можливості здійснення негайних дій, ініційованих ПФР на запит іноземного ПФР, з метою призупинення або ненадання згоди на продовження операції, яка відбувається, на такі періоди й на тих самих умовах, які застосовуються в її внутрішньому законодавстві стосовно відстрочення операцій.

2. Дії, зазначені в пункті 1, виконуються, якщо запитуваний ПФР задовольняється обґрунтуванням, наданим запитуючим ПФР, що:

a) операція стосується відмивання грошей; та

b) операцію було б призупинено або згоду на продовження операції, яка відбувається, не було б надано, якби операція була предметом внутрішньодержавного повідомлення про підозрілу операцію.

Глава VI
Механізм моніторингу та врегулювання спорів

Стаття 48
Механізм моніторингу та врегулювання спорів

1. За подальшу імплементацію Конвенції відповідає Конференція Сторін (КС). КС:

a) здійснює моніторинг належної імплементації Конвенції Сторонами;

b) на запит Сторони висловлює думку стосовно будь-якого питання тлумачення та застосування Конвенції.

2. КС виконує функції відповідно до викладеного вище підпункту «a» пункту 1, використовуючи будь-які наявні відкриті матеріали (для країн – учасниць Moneyval) Спеціального Комітету експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню грошей (Moneyval) та будь-які наявні відкриті матеріали FATF (для країн - учасниць FATF), доповнені періодичними запитальниками для самооцінки, за необхідності. Процедура моніторингу буде застосовуватись у сферах, на які поширюється дія цієї Конвенції, лише стосовно тих сфер, на які не поширюється дія інших відповідних міжнародних стандартів, оцінку стосовно яких здійснюють спільно FATF та Moneyval.

3. Якщо КС доходить висновку, що вона потребує додаткової інформації для виконання своїх функцій, вона звертається до відповідної Сторони, використовуючи, якщо КС вимагає цього, процедури та механізми Moneyval. Після цього

відповідна Сторона доповідає КС. КС на підставі цього вирішує, чи проводити більш глибоку оцінку стану відповідної Сторони. Це може, хоча й не обов'язково, уключати відвідування країни групою експертів з оцінки.

4. У випадку виникнення спору між Сторонами стосовно тлумачення або застосування цієї Конвенції вони намагаються врегулювати спір шляхом переговорів чи будь-якими іншими мирними засобами за власним вибором, у тому числі шляхом передачі спору на розгляд КС, арбітражного трибуналу, рішення якого будуть обов'язковими для Сторін, або Міжнародного Суду ООН залежно від домовленості між відповідними Сторонами.

5. КС приймає власний регламент.

6. Генеральний секретар Ради Європи скликає КС не пізніше, ніж через один рік після набрання Конвенцією чинності. Після цього регулярні засідання КС проводяться відповідно до регламенту, прийнятого КС.

Глава VII
Прикінцеві положення

Стаття 49
Підписання та набрання чинності

1. Цю Конвенцію відкрито для підписання Державами - членами Ради Європи, Європейським Співтовариством і Державами, які не є членами Ради Європи, але які брали участь у її розробці. Такі Держави або Європейське Співтовариство можуть висловити свою згоду на обов'язковість для них Конвенції шляхом:

a) підписання без застереження стосовно ратифікації, прийняття чи схвалення; або

b) підписання з умовою ратифікації, прийняття чи схвалення з подальшою ратифікацією, прийняттям чи схваленням.

2. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення передаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

3. Ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати, на яку шість підписантів, принаймні чотири з яких є Державами - членами Ради Європи, висловили свою згоду на обов'язковість для них цієї Конвенції відповідно до положень пункту 1.

4. Стосовно будь-якої Держави, яка підписала цю Конвенцію і яка висловлюватиме свою згоду на обов'язковість для неї цієї Конвенції після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати висловлення згоди на обов'язковість для неї цієї Конвенції відповідно до положень пункту 1.

5. Жодна зі Сторін Конвенції 1990 року не може ратифікувати, прийняти або затвердити цієї Конвенції без визнання себе зобов'язаною принаймні положеннями, які відповідають положенням Конвенції 1990 року, які були для неї обов'язковими.

6. З моменту набрання чинності Сторони Конвенції, які водночас є Сторонами Конвенції 1990 року:

a) застосовують положення цієї Конвенції у відносинах між собою;

b) продовжують застосовувати положення Конвенції 1990 року у відносинах з іншими Сторонами зазначеної Конвенції, а не цієї Конвенції.

Стаття 50

Приєднання до Конвенції

1. Після набрання цією Конвенцією чинності Комітет міністрів Ради Європи після консультацій зі Сторонами Конвенції може рішенням, що приймається більшістю голосів, передбаченою пунктом «d» статті 20 Статуту Ради, і одностайним голосуванням представників Сторін, які мають право засідати в Комітеті, запропонувати будь-якій Державі, яка не є членом Ради та яка не брала участі в її розробці, приєднатися до цієї Конвенції.

2. Стосовно будь-якої Держави, що приєднується, Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після

закінчення тримісячного періоду від дати передачі документа про приєднання на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

Стаття 51

Територіальне застосування

1. Будь-яка Держава або Європейське Співтовариство під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, схвалення чи приєднання можуть визначити територію або території, де застосовуватиметься ця Конвенція.

2. Будь-яка Сторона може в подальшому будь-коли заявою на ім'я Генерального секретаря Ради Європи поширити дію цієї Конвенції на будь-яку іншу територію, визначену в цій заяві. Стосовно такої території Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена відповідно до двох попередніх пунктів, може стосовно будь-якої території, визначеної в цій заяві, бути відкликана шляхом надіслання повідомлення на ім'я Генерального секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 52

Стосунок до інших Конвенцій та угод

1. Ця Конвенція не зачіпає прав та зобов'язань Сторін, що випливають з міжнародних багатосторонніх документів, які стосуються спеціальних питань.

2. Сторони Конвенції можуть укладати між собою двосторонні чи багатосторонні угоди з питань, яких стосується ця Конвенція, з метою доповнення або посилення її положень чи сприяння застосуванню викладених у ній принципів.

3. Якщо дві чи більше Сторін уже уклали угоду чи договір з питання, якого стосується ця Конвенція, або іншим чином установили між собою відносини із цього питання, вони мають право застосовувати таку угоду або такий договір чи відповідним

чином регулювати такі відносини замість цієї Конвенції, якщо це сприяє міжнародному співробітництву.

4. Без впливу на об'єкт і цілі цієї Конвенції та без впливу на її повне застосування з іншими Сторонами, Сторони, які є членами Європейського Союзу, у своїх відносинах застосовують правила Співтовариства та Європейського Союзу настільки, наскільки існують правила Співтовариства або Європейського Союзу, які регулюють певне відповідне питання та які застосовуються до конкретних випадків.

Стаття 53

Заяви та застереження

1. Будь-яка Держава або Європейське Співтовариство під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання можуть зробити одну чи більше заяв, передбачених у пункті 2 статті 3, пункті 4 статті 9, пункті 5 статті 17, пункті 3 статті 24, пункті 2 статті 31, пунктах 1 і 3 статті 35 і пункті 2 статті 42.

2. Будь-яка Держава або Європейське Співтовариство можуть також під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання шляхом заяви, адресованої Генеральному секретарю Ради Європи, зробити застереження про своє право не застосовувати, цілком або частково, положення підпункту «c» пункту 2 статті 7, пункту 6 статті 9, пункту 5 статті 46 та статті 47.

3. Будь-яка Держава або Європейське Співтовариство під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання можуть заявити про спосіб, в який вони будуть застосовувати статті 17 й 19 цієї Конвенції, зокрема беручи до уваги застосовувані міжнародні угоди у сфері міжнародного співробітництва в кримінальних справах. Вони повідомляють про будь-які зміни цієї інформації Генеральному секретарю Ради Європи.

4. Будь-яка Держава або Європейське Співтовариство можуть під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття, схвалення чи приєднання заявити:

a) що вони не будуть застосовувати пункт 4 статті 3 цієї Конвенції; або

b) що вони будуть застосовувати пункт 4 статті 3 цієї Конвенції лише частково; або

c) спосіб, в який вони будуть застосовувати пункт 4 статті 3 цієї Конвенції.

Про будь-які зміни цієї інформації вони повідомляють Генеральному секретарю Ради Європи.

5. Інші застереження або заяви не допускаються.

6. Будь-яка Сторона, яка зробила застереження згідно із цією статтею, може цілком або частково відкликати її шляхом надіслання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи. Відкликання набирає чинності з дати отримання Генеральним секретарем такого повідомлення.

7. Сторона, яка зробила застереження стосовно якого-небудь положення цієї Конвенції, не може вимагати застосування такого положення будь-якою іншою Стороною; однак, якщо її застереження є частковим або умовним, вона може вимагати застосування такого положення в тому обсязі, в якому вона сама його прийняла.

Стаття 54

Зміни

1. Зміни до цієї Конвенції можуть бути запропоновані будь-якою Стороною, і вони передаються Генеральним секретарем Ради Європи Державам - членам Ради Європи, Європейському Співтовариству й кожній Державі, яка не є членом Ради Європи, але яка приєдналася до цієї Конвенції, або якій було запропоновано приєднатися до цієї Конвенції відповідно до положень статті 50.

2. Будь-яка зміна, запропонована Стороною, передається до Європейського Комітету з проблем злочинності (CDPC), який

подає Комітетові міністрів свій висновок стосовно запропонованої зміни.

3. Комітет міністрів розглядає запропоновану зміну й висновок Європейського Комітету з проблем злочинності й може прийняти зміну більшістю, установленою в пункті «d» статті 20 Статуту Ради Європи .

4. Текст будь-якої зміни, прийнятої Комітетом міністрів відповідно до пункту 3 цієї статті, надсилається Сторонам для прийняття.

5. Будь-яка зміна, прийнята відповідно до пункту 3 цієї статті, набирає чинності на тридцятий день після того, як усі Сторони поінформують Генерального секретаря про її прийняття.

6. Для поповнення категорій злочинів, що містяться в додатку, так само, як і для зміни статті 13, зміни можуть бути запропоновані будь-якою Стороною або Комітетом міністрів. Вони передаються Генеральним секретарем Ради Європи Сторонам.

7. Після консультацій зі Сторонами, які не є членами Ради Європи, та, якщо необхідно, з Європейським Комітетом з проблем злочинності, Комітет міністрів більшістю, установленою в пункті «d» статті 20 Статуту Ради Європи, може прийняти зміну, запропоновану відповідно до пункту 6. Така зміна набирає чинності після закінчення однорічного періоду з дати, коли вона була передана Сторонам. Протягом цього періоду будь-яка Сторона може повідомити Генеральному секретарю про будь-яке заперечення проти набрання зміною чинності стосовно неї.

8. Якщо одна третина Сторін повідомляє Генеральному секретарю про заперечення проти набрання чинності зміною, зміна не набирає чинності.

9. Якщо менше однієї третини Сторін повідомляє про заперечення, зміна набирає чинності для тих Сторін, які не повідомили про заперечення.

10. Якщо зміна набрала чинності відповідно до пунктів 6 та 9 цієї статті та Сторона повідомила про заперечення проти неї, така зміна набирає чинності стосовно такої Сторони в перший день місяця, що настає після дати, коли вона повідомила Генеральному секретарю Ради Європи про її прийняття. Сторона,

яка висловила заперечення, може відкликати його будь-коли, повідомивши про це Генеральному секретарю Ради Європи.

11. Якщо зміна прийнята Комітетом міністрів, Держава або Європейське Співтовариство не можуть висловлювати свою згоду на те, щоб бути зобов'язаними Конвенцією, без прийняття в той самий час зміни.

Стаття 55
Денонсація

1. Будь-яка Сторона може будь-коли денонсувати цю Конвенцію шляхом відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи.

2. Така денонсація набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення тримісячного періоду від дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

3. Однак ця Конвенція продовжує застосовуватися до здійснення згідно зі статтею 23 конфіскації, запит про яку був зроблений згідно із положеннями цієї Конвенції до дати, на яку така денонсація набрала чинності.

Стаття 56
Повідомлення

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє Державам - членам Ради Європи, Європейському Співтовариству, Державам, які не є членами Ради Європи, але які брали участь у розробці Конвенції, будь-якій Державі, якій було запропоновано приєднатися до неї, та будь-якій іншій Стороні Конвенції про:

a) будь-яке підписання;

b) передачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти чи будь-якого документа про прийняття, схвалення або приєднання;

c) будь-яку дату набрання чинності цією Конвенцією відповідно до статей 49 та 50;

d) будь-яку заяву або застереження, зроблені згідно зі статтею 53;

e) будь-яку іншу дію, повідомлення чи сповіщення, які стосуються цієї Конвенції.

Додаток

a) участь в організованій злочинній групі чи банді;

b) тероризм, у тому числі фінансування тероризму;

c) торгівля людьми та нелегальне ввезення мігрантів;

d) сексуальна експлуатація, у тому числі сексуальна експлуатація дітей;

e) незаконна торгівля наркотиками та психотропними речовинами;

f) незаконна торгівля зброєю;

g) незаконна торгівля вкраденими та іншими товарами;

h) корупція та хабарництво;

i) шахрайство;

j) підробка грошей;

k) підробка та піратське розповсюдження товарів;

l) злочини проти довкілля;

m) убивство, завдання серйозних тілесних ушкоджень;

n) викрадення людей, незаконне утримання та захоплення заручників;

o) грабіж (розбій) або крадіжка;

p) контрабанда;

q) вимагання;

r) підроблення;

s) піратство; та

t) незаконні дії з інсайдерською інформацією та маніпулювання ринком.

14.5. Додаток V
Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції

Преамбула

Держави-учасниці цієї Конвенції,

будучи стурбованими серйозністю породжуваних корупцією проблем і загроз для стабільності й безпеки суспільств, що підриває демократичні інститути й цінності, етичні цінності й справедливість та завдає шкоди сталому розвитку й принципу верховенства права,

будучи стурбованими також зв'язками між корупцією та ін.-шими формами злочинності, зокрема організованою злочинністю й економічною злочинністю, у тому числі відмиванням коштів,

будучи стурбованими також випадками корупції, пов'я-заними з великими обсягами активів, які можуть складати значну частку ресурсів держави та які ставлять під загрозу політичну стабільність і сталий розвиток цих держав,

будучи переконаними в тому, що корупція вже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище, яке впливає на суспільства й економіки всіх країн, що зумовлює винятково важливе значення міжнародного співро-бітництва в галузі запобігання корупції та контролю за нею,

будучи переконаними також у тому, що всеосяжний і комплексний підхід є необхідним для ефективного запобігання корупції та боротьби з нею,

будучи переконаними також у тому, що наявність технічної допомоги може відігравати важливу роль у розширенні мож-ливостей держав, у тому числі через посилення потенціалу та шляхом інституційної розбудови, у галузі ефективного запо-бігання корупції та боротьби з нею,

будучи переконаними в тому, що незаконне придбання осо-бистого майна може завдати серйозної шкоди інститутам демократії, національним економікам та принципу верховенства права,

будучи сповненими рішучості більш ефективно запобігати міжнародним переказам незаконно придбаних активів, виявляти й припиняти їх та зміцнювати міжнародне співробітництво в поверненні активів,

підтверджуючи основоположні принципи законності в кримінальному провадженні та цивільному або адміністративному провадженні для встановлення майнових прав,

беручи до уваги, що запобігати корупції та викорінювати її – це обов'язок усіх держав і що для забезпечення ефективності своїх зусиль у цій галузі вони повинні співпрацювати одна з одною за підтримки й участі окремих осіб і груп, які не належать до державного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад,

беручи до уваги також принципи належного управління державними справами й державним майном, справедливості, відповідальності й рівності перед законом і необхідність забезпечити добропорядність, а також сприяти формуванню культури неприйнятності корупції,

високо оцінюючи роботу Комісії з запобігання злочинності й кримінального правосуддя та Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності в галузі запобігання корупції та боротьби з нею,

посилаючись на роботу, що здійснюється іншими міжнародними та регіональними організаціями в цій галузі, у тому числі діяльність Африканського союзу, Ради Європи, Ради з питань митного співробітництва (також відомої як Всесвітня митна організація), Європейського Союзу, Ліги арабських держав, Організації економічного співробітництва та розвитку та Організації американських держав,

беручи до уваги з удячністю багатосторонні документи щодо запобігання корупції та боротьби з нею, у тому числі, зокрема, Міжамериканську Конвенцію про боротьбу з корупцією, прийняту Організацією американських держав 29 березня 1996 року, Конвенцію про боротьбу з корупцією, яка зачіпає посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав-членів Європейського Союзу, прийняту Радою

Європейського Союзу 26 травня 1997 року, Конвенцією про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних комерційних угодах, прийняту Організацією економічного співробітництва та розвитку 21 листопада 1997 року, Кримінальну Конвенцію про боротьбу з корупцію, прийняту Комітетом міністрів Ради Європи 27 січня 1999 року, Цивільну Конвенцію про боротьбу з корупцією, прийняту Комітетом міністрів Ради Європи 4 листопада 1999 року, та Конвенцію Африканського союзу про недопущення корупції та боротьбу з нею, прийняту главами держав й урядів Африканського союзу 12 липня 2003 року,

вітаючи набуття чинності 29 вересня 2003 року Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, домовилися про таке:

Глава I
Загальні положення

Стаття 1
Цілі

Цілями цієї Конвенції є:

a) сприяння вжиттю й посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне й дієве запобігання корупції та боротьбу з нею;

b) заохочення, сприяння та підтримка міжнародного співробітництва й технічної допомоги в запобіганні корупції та в боротьбі з нею, зокрема в поверненні активів;

c) заохочення чесності, відповідальності й належного управління громадськими справами й державним майном.

Стаття 2
Терміни

Для цілей цієї Конвенції:

a) «державна посадова особа» означає: i) будь-яку особу, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі Держави-учасниці, яку призначено чи обрано, праця якої оплачувана чи не оплачувана, незалежно від

старшинства; ii) будь-яку іншу особу, яка виконує будь-яку державну функцію, зокрема для державного органу або державного підприємства, або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці; iii) будь-яку іншу особу, що визначається як «державна посадова особа» у внутрішньому праві Держави-учасниці. Однак з метою вжиття деяких конкретних заходів, передбачених главою II цієї Конвенції, «державна посадова особа» може означати будь-яку особу, яка виконує будь-яку державну функцію або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці;

b) «іноземна державна посадова особа» означає будь-яку особу, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі зарубіжної країни, яку призначено чи обрано; а також будь-яку особу, яка здійснює державні функції для зарубіжної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства;

c) «посадова особа міжнародної організації» означає співробітника міжнародної організації чи будь-яку особу, яка уповноважена такою організацією діяти від її імені;

d) «майно» означає будь-які активи, матеріальні або нематеріальні, рухомі або нерухомі, виражені в речах або в правах, а також юридичні документи або активи, що підтверджують право власності на такі активи або інтерес у них;

e) «доходи від злочину» означає будь-яке майно, придбане або отримане безпосередньо чи опосередковано в результаті вчинення будь-якого злочину;

f) «призупинення операцій (заморожування)» або «арешт» означають тимчасову заборону передачі, перетворення, відчуження або пересування майна, або тимчасовий вступ у володіння таким майном, або тимчасове здійснення контролю над ним за постановою суду чи іншого компетентного органу;

g) «конфіскація», що включає у відповідних випадках позбавлення прав, означає остаточне позбавлення майна за постановою суду або іншого компетентного органу;

h) «предикатний злочин» означає будь-який кримінальний злочин, у результаті якого виникли доходи, що можуть стати предметом злочину, як зазначено в статті 23 Конвенції;

i) «контрольована поставка» означає метод, який уможливлює вивезення з території, провезення територією або ввезення на територію однієї або кількох держав незаконних або таких, що викликають підозру, партій вантажу з відома й під наглядом їхніх компетентних органів з метою розслідування будь-якого злочину та виявлення осіб, що беруть участь у вчиненні цього злочину.

Стаття 3

Сфера застосування

1. Ця Конвенція застосовується відповідно до її положень до запобігання, розслідування та кримінального переслідування за корупцію та до призупинення операцій (заморожування), арешту, конфіскації та повернення доходів від злочинів, визнаних такими згідно із цією Конвенцією.

2. З метою реалізації цієї Конвенції, якщо в ній не передбачено інше, не обов'язково, щоб у результаті вчинення зазначених у ній злочинів були завдані збитки або шкода державному майну.

Стаття 4

Захист суверенітету

1. Держави-учасниці виконують свої зобов'язання згідно з цією Конвенцією відповідно до принципів суверенної рівності й територіальної цілісності держав і принципу невтручання у внутрішні справи інших держав.

2. Ніщо в цій Конвенції не наділяє Державу-учасницю правом здійснювати на території іншої держави юрисдикцію та функції, які входять виключно до компетенції органів цієї іншої держави відповідно до її внутрішнього права.

Глава II
Заходи щодо запобігання корупції

Стаття 5
Політика й практика запобігання та протидії корупції

1. Кожна Держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє й здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності.

2. Кожна Держава-учасниця прагне встановлювати й заохочувати ефективні види практики, спрямовані на запобігання корупції.

3. Кожна Держава-учасниця прагне періодично проводити оцінку відповідних правових інструментів й адміністративних заходів з метою визначення їхньої адекватності з точки зору запобігання корупції та боротьби з нею.

4. Держави-учасниці у належних випадках і згідно з основоположними принципами своїх правових систем взаємодіють одна з одною та з відповідними міжнародними й регіональними організаціями в розробленні заходів, зазначених у цій статті, та сприянні їм. Ця взаємодія може включати участь у міжнародних програмах і проектах, спрямованих на запобігання корупції.

Стаття 6
Орган або органи із запобігання та протидії корупції

1. Кожна Держава-учасниця забезпечує, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, наявність органу або, у належних випадках, органів, які здійснюють запобігання корупції за допомогою таких засобів, як:

а) проведення політики, згаданої в статті 5 цієї Конвенції, і, у належних випадках, здійснення нагляду та координації реалізації такої політики;

b) розширення та поширення знань з питань запобігання корупції.

2. Кожна Держава-учасниця забезпечує органу або органам, зазначеним у пункті 1 цієї статті, необхідну незалежність, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, з метою надання такому органу або органам можливості виконувати свої функції ефективно й в умовах свободи від будь-якого неналежного впливу. Слід забезпечити необхідні матеріальні ресурси та спеціалізований персонал, а також таку підготовку персоналу, яка може бути потрібна для виконання покладених на нього функцій.

3. Кожна Держава-учасниця повідомляє Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй назву та адресу органу або органів, які можуть сприяти іншим Державам-учасницям у розробці й вжитті конкретних заходів щодо недопущення корупції.

Стаття 7
Публічний сектор

1. Кожна Держава-учасниця прагне, в належних випадках і згідно з основоположними принципами своєї правової системи, створювати, підтримувати й зміцнювати такі системи приймання на роботу, набору, проходження служби, просування по службі та виходу у відставку державних службовців і, в належних випадках, інших державних посадових осіб, які не обираються, які:

a) ґрунтуються на принципах ефективності й прозорості й на таких об'єктивних критеріях, як бездоганність роботи, справедливість і здібності;

b) включають належні процедури підбору й підготовки кадрів для заняття державних посад, які вважаються особливо вразливими з точки зору корупції, і ротації, у належних випадках, таких кадрів на таких посадах;

c) сприяють виплаті належної винагороди й установленню справедливих окладів з урахуванням економічного розвитку Держави-учасниці;

d) сприяють здійсненню освітніх і навчальних програм, з метою забезпечення того, що ці особи задовольняють вимоги стосовно правильного, добросовісного й належного виконання державних функцій, а також забезпечують їм спеціалізовану й належну підготовку, щоб поглибити усвідомлення ними ризиків, які пов'язані з корупцією та стосуються виконання ними своїх функцій. Такі програми можуть містити посилання на кодекси або стандарти поведінки у відповідних галузях.

2. Кожна Держава-учасниця також розглядає можливість прийняття належних нормативно-правових актів й вжиття відповідних адміністративних заходів, сумісних із цілями цієї Конвенції й відповідно до основоположних принципів свого внутрішнього права, щоб установити критерії стосовно кандидатів і виборів на державні посади.

3. Кожна Держава-учасниця також розглядає можливість прийняття належних нормативно-правових актів й вжиття відповідних адміністративних заходів, сумісних із цілями цієї Конвенції й відповідно до основоположних принципів свого внутрішнього права, з метою посилення прозорості у фінансуванні кандидатур на виборні державні посади та, у належних випадках, у фінансуванні політичних партій.

4. Кожна Держава-учасниця прагне, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, створювати, підтримувати й зміцнювати такі системи, які сприяють прозорості й запобігають виникненню конфлікту інтересів.

Стаття 8

Кодекси поведінки державних посадових осіб

1. З метою боротьби з корупцією кожна Держава-учасниця заохочує, inter alia, непідкупність, чесність і відповідальність своїх державних посадових осіб згідно з основоположними принципами своєї правової системи.

2. Зокрема, кожна Держава-учасниця прагне застосовувати у рамках своїх інституціональних і правових систем кодекси або стандарти поведінки для правильного, добросовісного й належного виконання державних функцій.

3. З метою реалізації положень цієї статті кожна Держава-учасниця бере до уваги у належних випадках і згідно з основоположними принципами своєї правової системи відповідні ініціативи регіональних, міжрегіональних та багатосторонніх організацій, наприклад Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, який міститься в додатку до Резолюції 51/59 Генеральної Асамблеї від 12 грудня 1996 року.

4. Кожна Держава-учасниця також розглядає, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, можливість запровадження заходів і систем, які сприяють тому, щоб державні посадові особи повідомляли відповідним органам про корупційні діяння, про які їм стало відомо під час виконання ними своїх функцій.

5. Кожна Держава-учасниця прагне, у належних випадках і згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, запроваджувати заходи й системи, які зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, inter alia, про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи та про суттєві дарунки або прибутки, у зв'язку з якими може виникнути конфлікт інтересів стосовно їхніх функцій як державних посадових осіб.

6. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, дисциплінарних або інших заходів стосовно державних посадових осіб, які порушують кодекси або стандарти, установлені згідно із цією статтею.

Стаття 9

Державні закупівлі й управління державними фінансами

1. Кожна Держава-учасниця вживає, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, необхідних заходів для створення належних систем закупівель, які ґрунтуються на прозорості, конкуренції та об'єктивних критеріях прийняття рішень і є ефективними, inter alia, щодо запобігання корупції. Такі системи, які можуть передбачати належні порогові показники під час їхнього застосування, спрямовані, inter alia, на таке:

a) публічне поширення інформації, яка стосується закупівельних процедур і контрактів на закупівлі, зокрема інформацію про запрошених до участі в тендерах і належну або доречну інформацію про укладання контрактів, щоб надати потенційним учасникам тендерів достатній час для підготовки й подання їхніх тендерних заявок;

b) установлення завчасно умов участі, зокрема критеріїв відбору й прийняття рішень про укладання контрактів, а також правил проведення тендерів, та їхнього опублікування;

c) застосування завчасно встановлених й об'єктивних критеріїв стосовно прийняття рішень про державні закупівлі з метою сприяння подальшій перевірці правильності застосування правил або процедур;

d) ефективну систему внутрішнього контролю, у тому числі ефективну систему оскарження, для забезпечення можливості звернення в суд захисту та отримання компенсації у випадку недотримання правил або процедур, установлених згідно із цим пунктом;

e) у належних випадках заходи регулювання питань, що стосуються персоналу, який несе відповідальність за закупівлі, наприклад вимога про декларування заінтересованості в конкретних державних закупівлях, процедури перевірки й вимоги до професійної підготовки.

2. Кожна Держава-учасниця вживає, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, належних заходів для сприяння прозорості й звітності в управлінні державними фінансами. Такі заходи охоплюють, inter alia:

a) процедури затвердження національного бюджету;

b) своєчасне подання звітів про прибутки та видатки;

c) систему стандартів бухгалтерського обліку й аудиту й пов'язаного з цим наглядом;

d) ефективні й дієві системи управління ризиками та внутрішнього контролю; та

e) у належних випадках, коригування під час недотримання вимог, установлених у цьому пункті.

3. Кожна Держава-учасниця вживає таких цивільно-правових та адміністративних заходів, які можуть бути необхідними, згідно з основоположними принципами її внутрішнього права, з метою забезпечення збереження бухгалтерських книг, записів, фінансових відомостей або іншої документації, яка стосується державних видатків й прибутків, і запобігти фальсифікації такої документації.

Стаття 10

Державна звітність

З урахуванням необхідності боротьби з корупцією кожна Держава-учасниця вживає, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, таких заходів, які можуть бути необхідними для посилення прозорості в її державному управлінні, у тому числі стосовно її організації, функціонування та, у належних випадках, процесів прийняття рішень. Такі заходи можуть включати, inter alia, таке:

a) прийняття процедур або правил, які дозволяють членам суспільства отримувати, у належних випадках, інформацію про організацію, функціонування та процеси прийняття рішень у державному управлінні та, з належною увагою до захисту приватного життя й даних особистого характеру, про рішення та нормативно-правові акти, що стосуються членів суспільства;

b) спрощення адміністративних процедур, у належних випадках, для полегшення доступу громадськості до компетентних органів, які приймають рішення; та

c) опублікування інформації, яка може включати періодичні звіти про ризики корупції в державному управлінні.

Стаття 11

Заходи стосовно судових органів й органів прокуратури

1. Ураховуючи незалежність судової влади та її вирішальну роль в боротьбі з корупцією, кожна Держава-учасниця, відповідно до основоположних принципів своєї правової системи й без шкоди для незалежності судових органів, вживає заходів стосовно зміцнення чесності й непідкупності представників

судової влади та запобігання будь-якій можливості для корупції серед них. Такі заходи можуть уключати правила, що стосуються поведінки представників судової влади.

2. Заходи, аналогічні тим, яких уживають згідно з пунктом 1 цієї статті, можуть запроваджуватись і застосовуватись в органах прокуратури в тих Державах-учасницях, в яких вони не входять до складу системи органів судової влади, але користуються такою самою незалежністю, як і судові органи.

Стаття 12
Приватний сектор

1. Кожна Держава-учасниця вживає заходів, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, спрямованих на запобігання корупції в приватному секторі, посилення стандартів бухгалтерського обліку та аудиту в приватному секторі та, у належних випадках, установлення ефективних, відповідних і таких, що стримують, цивільно-правових, адміністративних або кримінальних санкцій за невжиття таких заходів.

2. Заходи, спрямовані на досягнення цих цілей, можуть уключати, inter alia, таке:

a) сприяння співробітництву між правоохоронними органами та відповідними приватними юридичними особами;

b) сприяння розробці стандартів і процедур, призначених для забезпечення добросовісності в роботі відповідних приватних юридичних осіб, у тому числі кодексів поведінки для правильного, добросовісного та належного здійснення діяльності підприємцями й представниками всіх відповідних професій та запобігання виникненню конфлікту інтересів, а також для заохочення використання добросовісної комерційної практики у відносинах між комерційними підприємствами та в договірних відносинах між ними та державою;

c) сприяння прозорості в діяльності приватних юридичних осіб, у тому числі, у належних випадках, сприяння вжиттю заходів стосовно ідентифікації юридичних і фізичних осіб, причетних до створення корпоративних організацій та керування ними;

d) запобігання зловживанню процедурами, які регулюють діяльність приватних юридичних осіб, у тому числі процедурами, які стосуються субсидій і ліцензій, що надаються державними органами для здійснення комерційної діяльності;

e) запобігання виникненню конфлікту інтересів шляхом установлення обмежень у належних випадках й на обґрунтований строк стосовно професійної діяльності колишніх державних посадових осіб у приватному секторі після їхнього виходу у відставку або на пенсію, якщо така діяльність або робота безпосередньо пов'язана з функціями, що такі державні посадові особи виконували в період їхнього перебування на посаді або за виконанням яких вони здійснювали нагляд;

f) забезпечення того, щоб приватні юридичні особи, з урахуванням їхньої структури й розміру, мали достатні механізми внутрішнього аудиторського контролю для надання допомоги в запобіганні та виявленні корупційних діянь і щоб рахунки та необхідні фінансові відомості таких приватних юридичних осіб проходили необхідні процедури аудиту й сертифікації.

3. З метою запобігання корупції кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, згідно з її внутрішнім правом і правилами, що регулюють ведення бухгалтерського обліку, надання фінансової звітності, а також стандарти бухгалтерського обліку й аудиту, для заборони таких дій, що здійснюються з метою вчинення будь-якого зі злочинів, визнаних такими згідно із цією Конвенцією:

a) створення неофіційної звітності;

b) проведення необлікованих або неправильно зареєстрованих операцій;

c) ведення обліку неіснуючих витрат;

d) відображення зобов'язань, об'єкт яких неправильно ідентифікований;

e) використання підроблених документів; та

f) навмисне знищення бухгалтерської документації раніше строків, передбачених законодавством.

4. Кожна Держава-учасниця відмовляє у звільненні від оподаткування стосовно витрат, що є хабарами, які є одним із

складових елементів складу злочинів, визнаних такими згідно зі статтями 15 і 16 цієї Конвенції, та, у належних випадках, стосовно інших витрат, зроблених з метою сприяння корупційним діянням.

Стаття 13

Участь суспільства

1. Кожна Держава-учасниця вживає належних заходів, у межах своїх можливостей і згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, для сприяння активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею. Цю участь слід зміцнювати за допомогою таких заходів, як:

a) посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень;

b) забезпечення для населення ефективного доступу до інформації;

c) проведення заходів щодо інформування населення, які сприяють створенню атмосфери неприйняття корупції, а також реалізація програм державної освіти, у тому числі навчальних програм у школах й університетах;

d) повага, заохочення та захист свободи пошуку, отримання, опублікування та поширення інформації про корупцію. Можуть установлюватися певні обмеження цієї свободи, але тільки такі обмеження, які передбачені законом і є необхідними:

i) для поваги прав або репутації інших осіб;

ii) для захисту національної безпеки, або публічного порядку, або охорони здоров’я чи моральності населення.

2. Кожна Держава-учасниця вживає належних заходів для забезпечення того, щоб відповідні органи з протидії корупції, про які йдеться в цій Конвенції, були відомі населенню, і забезпечує доступ до таких органів для надання їм повідомлень, у тому числі

анонімно, про будь-які випадки, які можуть розглядатись як злочин відповідно до цієї Конвенції.

Стаття 14

Заходи щодо недопущення відмивання коштів

1. Кожна Держава-учасниця:

a) установлює всеосяжний внутрішній режим регулювання й нагляду за діяльністю банків та небанківських фінансових установ, у тому числі фізичних або юридичних осіб, які надають офіційні або неофіційні послуги у зв'язку з переказом коштів або цінностей, а також, у належних випадках, інших органів, які є особливо вразливими стосовно відмивання коштів, у межах своєї компетенції, у цілях недопущення та виявлення всіх форм відмивання коштів, причому такий режим ґрунтується в першу чергу на вимогах стосовно ідентифікації особи клієнта й, у належних випадках, власника-бенефіціара, ведення звітності й надання повідомлень про підозрілі угоди;

b) без шкоди для статті 46 цієї Конвенції, забезпечує здатність адміністративних, регулятивних, правоохоронних та інших органів, які ведуть боротьбу з відмиванням коштів (у тому числі і судових органів, коли це відповідає внутрішньому праву) здійснювати співробітництво й обмін інформацією на національному та міжнародних рівнях, що встановлюються її внутрішнім правом, і з цією метою розглядає питання про створення підрозділу з фінансової розвідки, який буде діяти як національний центр для збирання, аналізу та поширення інформації, що стосується можливих випадків відмивання коштів.

2. Держави-учасниці розглядають питання про застосування практично можливих заходів щодо виявлення переміщення коштів і відповідних оборотних інструментів через їхні кордони й щодо контролю за таким переміщенням за умови дотримання гарантій, спрямованих на забезпечення належного використання інформації, і не створюючи будь-яких перешкод для переміщення законного капіталу. Такі заходи можуть включати вимогу про те, щоб фізичні особи й комерційні підприємства повідомляли про

транскордонні перекази значних обсягів готівкових коштів і перекази відповідних оборотних інструментів.

3. Держави-учасниці розглядають питання про застосування належних і практично можливих заходів для встановлення вимог про те, щоб фінансові установи, у тому числі установи з переказу коштів:

a) включали до формулярів для електронного переказу коштів і пов'язаних з ними повідомлень точну й змістовну інформацію про відправника;

b) зберігали таку інформацію по всьому ланцюгу здійснення платежу; та

c) проводили поглиблену перевірку переказів коштів у випадку відсутності повної інформації про одержувача.

4. Під час установлення режиму регулювання й нагляду відповідно до положень цієї статті й без шкоди для будь-якої іншої статті цієї Конвенції Державам-учасницям пропонується керуватися відповідними ініціативами регіональних, міжрегіональних та багатосторонніх організацій, спрямованими проти відмивання коштів.

5. Держави-учасниці прагнуть до розвитку й заохочення глобального, регіонального, субрегіонального та двостороннього співробітництва між судовими та правоохоронними органами, а також органами фінансового регулювання в цілях боротьби з відмиванням коштів.

Глава III
Криміналізація та правоохоронна діяльність

Стаття 15
Підкуп національних державних посадових осіб

Кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання кримінально караними наступних діянь, якщо вони вчинені умисно:

a) обіцянка, пропозиція або надання державній посадовій особі, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої посадової особи або іншої фізичної чи юридичної особи, щоб ця посадова особа вчинила будь-яку дію

чи утрималась від вчинення дій під час виконання своїх службових обов'язків;

b) вимагання або прийняття державною посадовою особою, особисто або через посередників будь-якої неправомірної переваги для самої посадової особи чи іншої фізичної або юридичної особи, щоб ця посадова особа вчинила будь-яку дію чи утрималась від вчинення дій під час виконання своїх посадових обов'язків.

Стаття 16

Підкуп іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами, умисно вчиненими, обіцянки, пропозиції або надання іноземній державній посадовій особі чи посадовій особі міжнародної організації особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої посадової особи чи іншої фізичної або юридичної особи, щоб ця посадова особа вчинила будь-яку дію чи утрималась від вчинення дій під час виконання своїх посадових обов'язків для одержання або збереження комерційної чи іншої неправомірної переваги у зв'язку з веденням міжнародних справ.

2. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами умисно вчинених вимагання або прийняття іноземною державною посадовою особою чи посадовою особою міжнародної організації особисто або через посередників будь-якої неправомірної переваги для самої посадової особи чи іншої фізичної або юридичної особи, щоб ця посадова особа вчинила будь-яку дію чи утрималась від вчинення дій під час виконання своїх службових обов'язків.

Стаття 17

Розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою

Кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання

злочинами умисно вчинених розкрадання, неправомірного привласнення або іншого нецільового використання державною посадовою особою з метою одержання вигоди для самої себе або іншої фізичної чи юридичної особи будь-якого майна, державних або приватних коштів, або цінних паперів, чи будь-якого цінного предмета, що знаходиться у віданні цієї державної посадової особи на підставі її службового становища.

Стаття 18

Зловживання впливом

Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами наступних дій, якщо вони вчинені умисно:

a) обіцянка, пропозиція або надання державній посадовій особі чи будь-якій іншій особі особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги, щоб ця посадова особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації чи державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги для ініціатора таких дій чи будь-якої іншої особи;

b) вимагання або прийняття державною посадовою особою чи будь-якою іншою особою особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої себе чи для іншої особи, щоб ця особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації або державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги.

Стаття 19

Зловживання службовим становищем

Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисного зловживання службовими повноваженнями або службовим становищем, тобто здійснення будь-якої дії чи утримання від здійснення дій, що є порушенням законодавства, державною посадовою особою під час виконання

своїх функцій з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи.

Стаття 20

Незаконне збагачення

За умови дотримання своєї конституції та основоположних принципів своєї правової системи кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати.

Стаття 21

Підкуп у приватному секторі

Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами умисно вчинених в ході економічної, фінансової або комерційної діяльності наступних діянь:

a) обіцянка, пропозиція або надання особисто або через посередників будь-якої неправомірної переваги будь-якій особі, яка керує роботою організації приватного сектора або працює на будь-якій посаді у такій організації, для такої особи чи іншої особи, щоб ця особа вчинила, порушуючи свої обов'язки, будь-яку дію чи утрималась від вчинення дій;

b) вимагання або прийняття особисто або через посередників будь-якої неправомірної переваги будь-якою особою, яка керує роботою організації приватного сектора або працює на будь-якій посаді у такій організації, для такої особи чи іншої особи, щоб ця особа вчинила, порушуючи свої обов'язки, будь-яку дію чи утрималась від вчинення дій.

Стаття 22

Розкрадання майна в приватному секторі

Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути

необхідними для визнання злочином умисно вчинене в ході економічної, фінансової або комерційної діяльності розкрадання особою, яка керує роботою організації приватного сектора або працює на будь-якій посаді у такій організації будь-якого майна, приватних коштів, або цінних паперів, чи будь-яких інших цінних предметів, які знаходяться у розпорядженні цієї особи на підставі її службового становища.

Стаття 23

Відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом

1. Кожна Держава-учасниця вживає, відповідно до основоположних принципів свого внутрішнього права, таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами наступних діянь, якщо вони вчинені умисно:

a) i) конверсія або переведення майна, якщо відомо, що таке майно є доходами від злочинів, з метою приховання або маскування незаконного походження цього майна або з метою надання допомоги будь-якій особі, що бере участь у вчиненні основного злочину, щоб вона могла ухилитися від відповідальності за свої діяння;

ii) приховання або маскування справжнього характеру, джерела, місцезнаходження, способу розпорядження, переміщення, прав на майно або його приналежність, якщо відомо, що таке майно є доходами, одержаними злочинним шляхом;

b) за умови дотримання основних принципів своєї правової системи:

i) придбання, володіння або використання майна, якщо в момент його отримання відомо, що таке майно одержане злочинним шляхом;

ii) участь, причетність або вступ у зговір з метою вчинення будь-якого зі злочинів, визначених цією статтею, замах на його вчинення, а також підсобництво, підбурювання, сприяння або надання порад під час його вчинення.

2. З метою реалізації частини 1 цієї статті:

a) кожна Держава-учасниця докладає зусиль для реалізації частини 1 цієї статті до найширшого кола предикатних злочинів;

b) кожна Держава-учасниця включає до числа предикатних злочинів, як мінімум, широке коло злочинів, що визнані такими відповідно до цієї Конвенції;

c) з метою реалізації викладеного вище пункту «b» предикатні злочини включають злочини, вчинені як у межах, так і поза межами юрисдикції відповідної Держави-учасниці. Однак злочини, вчинені за межами юрисдикції будь-якої Держави-учасниці, є предикатними злочинами тільки за умови, що відповідне діяння визнається злочином відповідно до внутрішнього права держави, в якій воно вчинене, і визнавалося б злочином відповідно до внутрішнього права Держави-учасниці, в якій імплементована або застосовується ця стаття, якби воно було вчинене в ній;

d) кожна Держава-учасниця подає Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй тексти своїх законів, які забезпечують реалізацію положень цієї статті, а також тексти будь-яких подальших змін до таких законів або їхній опис;

e) якщо цього потребують основоположні принципи внутрішнього законодавства Держави-учасниці, то можна передбачити, що злочини, зазначені в частині 1 цієї статті, не стосуються осіб, які вчинили основний злочин.

Стаття 24

Приховування

Без шкоди для положень статті 23 цієї Конвенції кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання будь-якого умисно вчиненого злочину, передбаченого цією Конвенцією, злочином, без участі у вчиненні таких злочинів, приховання або безперервного утримання майна, якщо відповідній особі відомо, що таке майно здобуте в результаті будь-якого зі злочинів, що визначений цією Конвенцією.

Стаття 25

Перешкоджання здійсненню правосуддя

Кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами наступних діянь, якщо вони вчинені умисно:

a) застосування фізичної сили, погроз або залякування чи обіцянка, пропозиція або надання неправомірної переваги з метою схиляння до давання неправдивих показань або втручання в процес давання показань або надання доказів під час провадження у зв'язку з вчиненням злочинів, що визначені цією Конвенцією;

b) застосування фізичної сили, погроз або залякування з метою втручання у виконання службових обов'язків посадовою особою судових або правоохоронних органів під час провадження у зв'язку з вчиненням злочинів, що визначені цією Конвенцією. Ніщо в цьому пункті не завдає шкоди праву держав-учасниць мати законодавство, яке забезпечує захист інших категорій державних посадових осіб.

Стаття 26

Відповідальність юридичних осіб

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які, з урахуванням її принципів права, можуть бути необхідними для встановлення відповідальності юридичних осіб за участь у злочинах, що визначені цією Конвенцією.

2. За умови дотримання принципів права Держави-учасниці відповідальність юридичних осіб може бути кримінальною, цивільно-правовою або адміністративною.

3. Притягнення до такої відповідальності не заперечує кримінальної відповідальності фізичних осіб, які вчинили злочини.

4. Кожна Держава-учасниця, зокрема, забезпечує застосування щодо юридичних осіб, які притягуються до відповідальності відповідно до цієї статті, ефективних, домірних і таких, що здійснюють стримувальний вплив, кримінальних або некримінальних санкцій, у тому числі грошових.

Стаття 27

Участь і замах

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами відповідно до свого внутрішнього права, будь-яку участь у злочині, наприклад в якості спільника, підсобника або підбурювача, у вчиненні будь-якого злочину, що визначений цією Конвенцією.

2. Кожна Держава-учасниця може вжити таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином відповідно до свого внутрішнього права будь-який замах на вчинення будь-якого злочину, що визнано таким цією Конвенцією.

3. Кожна Держава-учасниця може вжити таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином відповідно до свого внутрішнього права приготування до вчинення будь-якого злочину, що визнано таким цією Конвенцією.

Стаття 28

Усвідомлення, намір та умисел як елементи злочину

Усвідомлення, намір або умисел, які необхідні як елементи будь-якого злочину, визначеного цією Конвенцією, можуть бути встановлені з об’єктивних фактичних обставин справи.

Стаття 29

Строк давності

Кожна Держава-учасниця у відповідних випадках встановлює відповідно до свого внутрішнього права тривалий строк давності для порушення провадження щодо будь-яких злочинів, що визначені цією Конвенцією, і встановлює більш тривалий строк давності або можливість призупинення плину строку давності в тих випадках, коли особа, підозрювана у вчиненні злочину, ухиляється від правосуддя.

Стаття 30

Переслідування, винесення судового рішення та санкції

1. Кожна Держава-учасниця за вчинення будь-якого злочину, що визначений цією Конвенцією, передбачає застосування таких кримінальних санкцій, які враховують ступінь небезпеки цього злочину.

2. Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб встановити або забезпечити, відповідно до своєї правової системи й конституційних принципів, належну збалансованість між будь-якими імунітетами або привілеями, наданими її державним посадовим особам у зв'язку з виконанням ними своїх функцій, і, можливо, у випадку необхідності, здійснювати ефективне розслідування й кримінальне переслідування та виносити судове рішення у зв'язку зі злочинами, визначеними цією Конвенцією.

3. Кожна Держава-учасниця докладає зусиль для забезпечення використання будь-яких передбачених у її внутрішньому праві дискреційних повноважень, що стосуються кримінального переслідування осіб за злочини, визначені цією Конвенцією, для досягнення максимальної ефективності правоохоронних заходів щодо цих злочинів і з належним урахуванням необхідності запобігти вчиненню таких злочинів.

4. Щодо злочинів, визначених цією Конвенцією, кожна Держава-учасниця вживає відповідних заходів, відповідно до свого внутрішнього права і з належним урахуванням прав захисту, з метою забезпечення того, щоб умови, що встановлюються у зв'язку з рішеннями про звільнення до суду або до прийняття рішення за касаційною скаргою або протестом, брали до уваги необхідність присутності обвинуваченого під час подальшого кримінального провадження.

5. Кожна Держава-учасниця бере до уваги ступінь небезпеки відповідних злочинів під час розгляду питання про можливість дострокового або умовного звільнення осіб, засуджених за такі злочини.

6. Кожна Держава-учасниця такою мірою, якою це відповідає основоположним принципам її правової системи, розглядає

можливість встановлення процедур, за допомогою яких державна посадова особа, обвинувачена у вчиненні злочину, визначеного цією Конвенцією, може бути у відповідних випадках усунута з посади, тимчасово відсторонена від виконання службових обов'язків або переведена на іншу посаду відповідним органом, з урахуванням необхідності поваги принципу презумпції невинності.

7. Коли це є обґрунтованим, з урахуванням ступеня небезпеки злочину, кожна Держава-учасниця тією мірою, якою це відповідає основоположним принципам її правової системи, розглядає можливість встановлення процедур для позбавлення на визначений строк, встановлений в її внутрішньому праві, за рішенням суду або за допомогою будь-яких інших належних засобів, осіб, засуджених за злочини, що визначені цією Конвенцією, права:

a) займати державну посаду; та

b) займати посаду на будь-якому підприємстві, яке цілком або частково перебуває у власності держави.

8. Частина 1 цієї статті не завдає шкоди здійсненню компетентними органами дисциплінарних повноважень щодо державних службовців.

9. Жодне з положень цієї Конвенції не зачіпає принципу, на підставі якого визначення злочинів, що зазначені у цій Конвенції, та юридичних заперечень, що застосовуються, або інших правових принципів, які визначають правомірність діянь, входить до сфери внутрішнього права кожної Держави-учасниці, та кримінальне переслідування й покарання за такі злочини здійснюються відповідно до цього права.

10. Держави-учасниці докладають зусиль для сприяння реінтеграції до суспільства осіб, засуджених за злочини, визнані такими цією Конвенцією.

Стаття 31

Призупинення операцій (заморожування), арешт і конфіскація

1. Кожна Держава-учасниця вживає максимальною мірою, можливою в рамках її внутрішньої правової системи, таких

заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливої конфіскації:

a) доходів від злочинів, що визначені цією Конвенцією, або майна, вартість якого відповідає вартості таких доходів;

b) майна, обладнання та інших засобів, які використовувались або призначалися для використання під час вчинення злочинів, що визначені цією Конвенцією.

2. Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливості виявлення, відстеження, заморожування або арешту будь-чого з переліченого в частині 1 цієї статті з метою подальшої конфіскації.

3. Кожна Держава-учасниця вживає, відповідно до її внутрішнього права, таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для управління компетентними органами замороженим, арештованим або конфіскованим майном, зазначеним у частинах 1 і 2 цієї статті.

4. Якщо такі доходи від злочинів були перетворені частково або повністю в інше майно, заходи, зазначені в цій статті, застосовуються до такого майна.

5. Якщо такі доходи від злочинів були долучені до майна, придбаного із законних джерел, то конфіскації, без шкоди для будь-яких повноважень, що стосуються заморожування або арешту, підлягає та частина майна, яка відповідає оціненій вартості долучених доходів.

6. До прибутку або інших вигод, які одержані від доходів, здобутих злочинним шляхом, від майна, в яке були перетворені такі доходи, або від майна, до якого були долучені такі доходи, також застосовуються заходи, зазначені в цій статті, так само й такою самою мірою, як і до доходів, що здобуті злочинним шляхом.

7. Для цілей цієї статті й статті 55 цієї Конвенції кожна Держава-учасниця уповноважує свої суди або інші компетентні органи приймати постанови про надання або арешт банківських, фінансових або комерційних документів. Держава-учасниця не може ухилятися від вжиття заходів відповідно до положень цієї частини, посилаючись на необхідність збереження банківської таємниці.

8. Держави-учасниці можуть розглянути можливість встановлення вимоги про те, щоб особа, яка вчинила злочин, довела законне походження таких удаваних доходів від злочину або іншого майна, що підлягає конфіскації, тією мірою, якою така вимога відповідає основоположним принципам їхнього внутрішнього права й характеру судового або іншого розгляду.

9. Положення цієї статті не тлумачаться так, щоб завдавати шкоди правам добросовісних третіх осіб.

10. Ніщо, що містить ця стаття, не зачіпає принципу, на підставі якого заходи, про які в ній ідеться, визначаються і вживаються відповідно до положень внутрішнього права Держави-учасниці й за умови їхнього дотримання.

Стаття 32

Захист свідків, експертів і потерпілих

1. Кожна Держава-учасниця вживає належних заходів, відповідно до своєї внутрішньої правової системи та в межах своїх можливостей, для забезпечення ефективного захисту від ймовірної помсти або залякування свідків та експертів, які свідчать у справах за злочинами, що визначені цією Конвенцією, та, у відповідних випадках, щодо їхніх родичів та інших близьких їм осіб.

2. Заходи, передбачені частиною 1 цієї статті, без шкоди для прав обвинуваченого, у тому числі для права на належний розгляд справи, можуть включати:

a) встановлення процедур для фізичного захисту таких осіб, наприклад, – тією мірою, якою це необхідно й практично можливо, – для їхнього переселення в інше місце, і прийняття таких положень, які дозволяють у відповідних випадках не розголошувати інформацію, що стосується особи та місцезнаходження таких осіб, або встановлюють обмеження щодо такого розголошення інформації;

b) прийняття правил доведення, які дозволяють свідкам та експертам свідчити в такий спосіб, який забезпечує безпеку таких осіб, наприклад, дозвіл свідчити за допомогою засобів зв’язку, таких як відеозв’язок або інші відповідні засоби.

3. Держави-учасниці розглядають можливість укладання з іншими державами договорів або домовленостей про переселення осіб, зазначених у частині 1 цієї статті.

4. Положення цієї статті застосовуються також до потерпілих тією мірою, якою вони є свідками.

5. Кожна Держава-учасниця створює, за умови дотримання свого внутрішнього права, можливості для викладу й розгляду думок і побоювань потерпілих на відповідних стадіях кримінального провадження стосовно осіб, які вчинили злочини, так, щоб це не завдавало шкоди правам захисту.

Стаття 33

Захист осіб, які повідомляють інформацію

Кожна Держава-учасниця розглядає можливість включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту будь-яких осіб, які добросовісно й на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов’язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поводження.

Стаття 34

Наслідки корупційних діянь

З належним урахуванням добросовісно набутих прав третіх осіб кожна Держава-учасниця вживає заходів, відповідно до основоположних принципів свого внутрішнього права, щоб врегулювати питання про наслідки корупції. У цьому контексті Держави-учасниці можуть розглядати корупцію як фактор, що має значення в провадженні про анулювання або розірвання контрактів, або відкликання концесій або інших аналогічних інструментів, або вжиття заходів для виправлення становища, яке склалося.

Стаття 35

Компенсація шкоди

Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, відповідно до принципів її внутрішнього

права, для забезпечення того, щоб юридична або фізична особа, яка зазнала шкоди в результаті будь-якого корупційного діяння, мала право порушити провадження щодо осіб, які несуть відповідальність за цю шкоду, з метою одержання компенсації.

Стаття 36

Спеціалізовані органи

Кожна Держава-учасниця забезпечує, відповідно до основоположних принципів своєї правової системи, наявність органу чи органів або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів. Такому органу чи органам забезпечується необхідна самостійність, відповідно до основоположних принципів правової системи Держави-учасниці, щоб вони могли виконувати свої функції ефективно й без будь-якого неналежного впливу. Такі особи або працівники такого органу або органів повинні мати відповідну кваліфікацію та ресурси для виконання покладених на них завдань.

Стаття 37

Співробітництво з правоохоронними органами

1. Кожна Держава-учасниця вживає відповідних заходів для заохочення осіб, які беруть чи брали участь у вчиненні будь-якого злочину, визначеного цією Конвенцією, до надання інформації, корисної для компетентних органів з метою розслідування й доказування, а також до надання фактичної конкретної допомоги компетентним органам, яка може сприяти позбавленню злочинців доходів, здобутих злочинним шляхом, і вжиттю заходів для повернення таких доходів.

2. Кожна Держава-учасниця розглядає питання про те, щоб передбачити можливість пом’якшення у відповідних випадках покарання обвинувачуваної особи, яка суттєвим чином співпрацює в розслідуванні або кримінальному переслідуванні у зв’язку з будь-яким злочином, визначеним цією Конвенцією.

3. Кожна Держава-учасниця розглядає питання про те, щоб передбачити можливість, відповідно до основоположних принципів свого внутрішнього права, надання імунітету від

кримінального переслідування особі, яка суттєвим чином співпрацює в розслідуванні або кримінальному переслідуванні у зв'язку з будь-яким злочином, визначеним цією Конвенцією.

4. Захист таких осіб, mutatis mutandis, здійснюється в порядку, передбаченому статтею 32 цієї Конвенції.

5. У випадках, коли особа, яка згадується в частині 1 цієї статті, перебуває в одній Державі-учасниці, але може суттєвим чином співпрацювати з компетентними органами іншої Держави-учасниці, заінтересовані Держави-учасниці можуть розглянути можливість укладання договорів або домовленостей, відповідно до свого внутрішнього права, стосовно можливого надання іншими Державами-учасницями такій особі режиму, зазначеного в частинах 2 і 3 цієї статті.

Стаття 38

Співробітництво між національними органами

Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для заохочення, відповідно до її внутрішнього права, співробітництва між, з одного боку, її державними органами, а також державними посадовими особами та, з іншого боку, своїми органами, відповідальними за розслідування та переслідування у зв'язку з кримінальними злочинами. Таке співробітництво може включати:

a) надання таким відповідальним органам з власної ініціативи інформації, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що був вчинений будь-який зі злочинів, визначених статтями 15, 21 та 23 цієї Конвенції; або

b) надання таким відповідальним органам на відповідний запит усієї необхідної інформації.

Стаття 39

Співробітництво між національними органами та приватним сектором

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для заохочення, відповідно до її внутрішнього права, співробітництва між національними

слідчими органами й органами прокуратури та організаціями приватного сектора, зокрема фінансовими установами, з питань вчинення злочинів, визначених цією Конвенцією.

2. Кожна Держава-учасниця розглядає питання про те, щоб заохочувати своїх громадян та інших осіб, які зазвичай проживають на її території, повідомляти національним слідчим органам й органам прокуратури про вчинення будь-якого злочину, визначеного цією Конвенцією.

Стаття 40

Банківська таємниця

Кожна Держава-учасниця забезпечує, у випадку внутрішніх кримінальних розслідувань у справах за злочинами, що визнані такими цією Конвенцією, наявність у рамках внутрішньої правової системи належних механізмів для подолання перешкод, які можуть виникнути в результаті застосування законодавства про банківську таємницю.

Стаття 41

Відомості про судимість

Кожна Держава-учасниця може вживати таких законодавчих або інших заходів, які можуть бути необхідними для обліку, на умовах і в цілях, які вона вважатиме необхідними, будь-якого раніше винесеного в іншій державі обвинувального вироку стосовно особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, що розслідується, для використання такої інформації під час кримінального провадження у справі за злочином, визнаним таким цією Конвенцією.

Стаття 42

Юрисдикція

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для встановлення своєї юрисдикції щодо злочинів, визначених цією Конвенцією, коли:

a) злочин вчинено на території цієї Держави-учасниці;

b) злочин вчинено на борту судна, яке знаходилось під прапором цієї Держави-учасниці в момент вчинення злочину, або

повітряного судна, яке зареєстровано відповідно до законодавства цієї Держави-учасниці на такий момент.

2. За умови дотримання статті 4 цієї Конвенції Держава-учасниця може встановити свою юрисдикцію щодо будь-якого злочину, якщо:

a) злочин вчинено проти громадянина цієї Держави-учасниці; або

b) злочин вчинено громадянином цієї Держави-учасниці чи особою без громадянства, яка зазвичай проживає на її території; або

c) злочин є одним із злочинів, визначених пунктом 1(b)(ii) статті 23 цієї Конвенції, і за межами її території з метою вчинення будь-якого злочину, визнаного таким відповідно до пункту 1(a)(i) або (ii) або (b)(i) статті 23 цієї Конвенції, на її території; або

d) злочин вчинено проти цієї Держави-учасниці.

3. Для цілей статті 44 цієї Конвенції кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, для встановлення своєї юрисдикції щодо злочинів, визначених цією Конвенцією, коли особа, яка підозрюється у вчиненні злочину, перебуває на її території та вона не видає такої особи лише на тій підставі, що вона є одним з її громадян.

4. Кожна Держава-учасниця може також вжити заходів, які можуть бути необхідними для встановлення своєї юрисдикції щодо злочинів, визначених цією Конвенцією, коли особа, підозрювана у вчиненні злочину, перебуває на її території та вона не видає її.

5. Якщо Держава-учасниця, яка здійснює юрисдикцію відповідно до частини 1 або 2 цієї статті, одержує повідомлення або іншим чином дізнається про те, що будь-які інші Держави-учасниці проводять розслідування, кримінальне переслідування або судовий розгляд у зв’язку з тим самим діянням, компетентні органи цих Держав-учасниць проводять, у відповідних випадках, консультації один з одним з метою координації своїх дій.

6. Без шкоди для норм загального міжнародного права ця Конвенція не виключає існування будь-якої кримінальної юрисдикції, встановленої Державою-учасницею відповідно до свого внутрішнього права.

Глава IV
Міжнародне співробітництво

Стаття 43
Міжнародне співробітництво

1. Держави-учасниці співпрацюють в кримінально-правових питаннях відповідно до статей 44 - 50 цієї Конвенції. Коли це доцільно й відповідає їхній внутрішній правовій системі, Держави-учасниці розглядають можливість надання одна одній сприяння в розслідуванні та провадженні з цивільно-правових та адміністративних питань, пов'язаних з корупцією.

2. Якщо щодо питань міжнародного співробітництва необхідним є дотримання принципу обопільного визнання відповідного діяння злочином, цей принцип вважається дотриманим незалежно від того, чи включає законодавство запитуваної Держави-учасниці відповідне діяння до тієї самої категорії злочинів або чи описує вона його за допомогою таких самих термінів, як запитуюча Держава-учасниця, якщо діяння, що становить склад злочину, у зв'язку з яким запитується допомога, вважається кримінально караним відповідно до законодавства обох Держав-учасниць.

Стаття 44
Видача

1. Ця стаття застосовується до злочинів, визначених цією Конвенцією, якщо особа, щодо якої робиться запит про видачу, перебуває на території запитуваної Держави-учасниці, за умови, що діяння, у зв'язку з яким зроблено запит про видачу, є кримінально караним відповідно до внутрішнього права як запитуючої Держави-учасниці, так і запитуваної Держави-учасниці.

2. Незважаючи на положення пункту 1 цієї статті, Держава-учасниця, законодавство якої допускає це, може дозволити видачу будь-якої особи у зв'язку з будь-яким із злочинів,

визначених цією Конвенцією, які не є кримінально караними відповідно до її внутрішнього права.

3. Якщо запит про видачу стосується кількох окремих злочинів, принаймні один з яких тягне видачу відповідно до цієї статті, а інші не тягнуть за собою видачі з причини строку покарання за них, але є діяннями, які визначені цією Конвенцією злочинними, запитувана Держава-учасниця може застосувати цю статтю також до цих злочинів.

4. Кожний із злочинів, до яких застосовується ця стаття, вважається включеним до будь-якого існуючого між Державами-учасницями договору про видачу як злочин, що тягне видачу. Держави-учасниці зобов'язуються включати такі злочини як злочини, що тягнуть видачу, до будь-якого договору про видачу, який буде укладено між ними. Якщо Держава-учасниця використовує цю Конвенцію як підставу для видачі правопорушників, коли це дозволено її законодавством, вона не вважає будь-який із злочинів, визначених цією Конвенцією, політичним злочином.

5. Якщо Держава-учасниця, яка обумовлює видачу наявністю договору, одержує запит про видачу від іншої Держави-учасниці, з якою вона не має договору про видачу, вона може розглядати цю Конвенцію як правову підставу для видачі у зв'язку з будь-яким злочином, до якого застосовується ця стаття.

6. Держава-учасниця, яка обумовлює видачу наявністю договору:

a) під час здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття або затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї повідомляє Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй про те, чи буде вона використовувати цю Конвенцію як правову підставу для співробітництва з питань видачі з іншими Державами-учасницями цієї Конвенції; та

b) якщо вона не використовує цю Конвенцію як правову підставу для співробітництва з питань видачі, докладає зусиль, у разі можливості, до укладання договорів про видачу з іншими Державами-учасницями цієї Конвенції з метою застосування цієї статті.

7. Держави-учасниці, які не обумовлюють видачу наявністю договору, у відносинах між собою визнають злочини, до яких застосовується ця стаття, злочинами, що тягнуть видачу.

8. Видача здійснюється відповідно до законодавства запитуючої Держави-учасниці, або застосовуваним договорам про видачу, у тому числі враховуючи мінімальний строк покарання, необхідний для видачі, та підстави, на яких запитувана Держава-учасниця може відмовити у видачі.

9. Щодо будь-якого злочину, до якого застосовується ця стаття, Держави-учасниці за умови дотримання свого внутрішнього права докладають зусиль для прискорення процедури видачі та спрощення процедури надання доказів.

10. За умови дотримання положень свого внутрішнього права та своїх договорів про видачу запитувана Держава-учасниця, переконавшись у тому, що обставини потребують цього і мають невідкладний характер, та на прохання запитуючої Держави-учасниці може взяти під варту особу, яка перебуває на її території та про видачу якої зроблено запит, або вжити інших відповідних заходів для забезпечення її присутності під час провадження у справі про видачу.

11. Держава-учасниця, на території якої перебуває особа, яка підозрюється у вчиненні злочину, якщо вона не видає таку особу у зв’язку зі злочином, до якого застосовується ця стаття, лише на тій підставі, що вона є її громадянином, зобов’язана, на прохання запитуючої Держави-учасниці, передати справу без невиправданих зволікань своїм компетентним органам з метою переслідування. Ці органи приймають рішення й здійснюють провадження у такий самий спосіб, як і у випадку вчинення будь-якого іншого тяжкого злочину відповідно до внутрішнього права цієї Держави-учасниці. Заінтересовані Держави-учасниці співпрацюють одна з одною, зокрема з питань процедури і доказування, для забезпечення ефективності такого переслідування.

12. Якщо Держава-учасниця відповідно до її внутрішнього права може видавати або іншим чином передавати одного зі своїх громадян тільки за умови, що ця особа буде повернута до цієї Держави-учасниці для відбування покарання, призначеного в

результаті судового розгляду, у зв'язку з якими запитувалася видача або передача цієї особи, і ця Держава-учасниця й запитувана Держава-учасниця погодилися з таким порядком та іншими відповідними умовами, така умовна видача або передача є достатньою для виконання зобов'язання, встановленого в частині 11 цієї статті.

13. Якщо у видачі, яка запитується з метою виконання вироку, відмовлено, оскільки особа, яка розшукується є громадянином запитуваної Держави-учасниці, запитувана Держава-учасниця, якщо це допускає її внутрішнє право і якщо це відповідає вимогам такого права, на прохання запитуючої Держави-учасниці розглядає питання про виконання вироку, винесеного відповідно до законодавства запитуючої Держави-учасниці, або виконання частини вироку.

14. Будь-якій особі, щодо якої здійснюється провадження у зв'язку з будь-яким злочином, до якого застосовується ця стаття, гарантується справедливе поводження на всіх стадіях провадження, у тому числі здійснення всіх прав і гарантій, передбачених внутрішнім правом Держави-учасниці, на території якої перебуває ця особа.

15. Ніщо в цій Конвенції не тлумачиться як таке, що встановлює зобов'язання видачі, якщо у запитуваної Держави-учасниці є суттєві підстави вважати, що запит про видачу має на меті переслідування або покарання особи за ознакою статі, раси, віросповідання, громадянства, етнічного походження або політичних переконань або, що задоволення цього запиту завдало б шкоди становищу цієї особи з будь-якої іншої причини.

16. Держави-учасниці не можуть відмовляти у виконанні запиту про видачу лише на тій підставі, що злочин вважається пов'язаним з податковими питаннями.

17. Перед тим як відмовити у видачі запитувана Держава-учасниця у відповідних випадках проводить консультації з запитуючою Державою-учасницею з метою надання їй достатньої можливості для викладення її думки й надання інформації, що стосується викладених в її запиті фактів.

18. Держави-учасниці докладають зусиль для укладання двосторонніх й багатосторонніх договорів або досягнення домовленостей з метою здійснення або підвищення ефективності видачі.

Стаття 45

Передача засуджених осіб

Держави-учасниці можуть розглядати можливість укладання двосторонніх чи багатосторонніх договорів або досягнення домовленостей про передачу осіб, засуджених до тюремного ув'язнення або інших видів позбавлення волі за злочини, визначені цією Конвенцією, для відбування покарання на їхній території.

Стаття 46

Взаємна правова допомога

1. Держави-учасниці надають одна одній найширшу взаємну правову допомогу в розслідуванні, кримінальному переслідуванні та судовому розгляді справ за злочинами, визначеними цією Конвенцією.

2. Взаємна правова допомога надається в максимально можливому обсязі на підставі відповідних законів, міжнародних договорів, договорів та домовленостей запитуваної Держави-учасниці, для розслідування, кримінального переслідування та судового розгляду справ за злочинами, за вчинення яких в запитуючій Державі-учасниці може бути притягнута до відповідальності юридична особа відповідно до статті 26 цієї Конвенції.

3. Взаємна правова допомога, що надається відповідно до цієї статті, може запитуватися для будь-якої з таких цілей:

a) одержання показань свідків або заяв окремих осіб;

b) вручення судових документів;

c) проведення обшуку й накладення арешту, а також заморожування;

d) огляд об'єктів та місць;

e) надання інформації, речових доказів та висновків експертів;

f) надання оригіналів або засвідчених копій відповідних документів та матеріалів, у тому числі урядових, банківських, фінансових, корпоративних або комерційних документів;

g) виявлення та відстеження доходів від кримінальної діяльності, майна, засобів вчинення злочинів або інших предметів з метою доказування;

h) сприяння добровільній явці відповідних осіб до органів запитуючої Держави-учасниці;

i) надання будь-якого іншого виду допомоги, який не суперечить законодавству запитуваної Держави-учасниці;

j) виявлення, заморожування та відстеження доходів від злочинів відповідно до положень глави V цієї Конвенції;

k) вилучення активів відповідно до положень глави V цієї Конвенції.

4. Без шкоди для внутрішнього права компетентні органи Держави-учасниці можуть без попереднього запиту передавати інформацію, що стосується кримінальних справ, компетентному органу іншої Держави-учасниці в тих випадках, коли вони вважають, що така інформація може надати допомогу цьому органу в здійсненні або успішному завершенні розслідування та кримінального переслідування або може привести до складання цією Державою-учасницею запиту відповідно до цієї Конвенції.

5. Передача інформації відповідно до частини 4 цієї статті здійснюється без шкоди для розслідування та кримінального провадження в державі, компетентні органи якої надають інформацію. Компетентні органи, що одержують інформацію, виконують прохання про збереження конфіденційності цієї інформації, навіть тимчасово, або про обмеження щодо її використання. Це, однак, не перешкоджає Державі-учасниці, що одержує інформацію, розкрити під час провадження ту інформацію, яка виправдовує обвинуваченого. У такому випадку до розкриття інформації Держава-учасниця, що одержує інформацію, повідомляє Державі-учасниці, що надає інформацію, та, на прохання, проводить консультації з Державою-учасницею, що надає

інформацію. Якщо у виняткових випадках попереднє повідомлення неможливе, то Держава-учасниця, що одержує інформацію, має невідкладно повідомити про таке розкриття Державі-учасниці, що надає інформацію.

6. Положення цієї статті не зачіпають зобов'язань за будь-яким договором, двостороннім чи багатостороннім, який регулює чи регулюватиме, цілком або частково, взаємну правову допомогу.

7. Частини 9-29 цієї статті застосовуються до запитів, надісланих на підставі цієї статті, якщо відповідні Держави-учасниці не зв'язані будь-яким договором про взаємну правову допомогу. Якщо ці Держави-учасниці зв'язані таким договором, то застосовуються відповідні положення цього договору, якщо тільки Держави-учасниці не погоджуються застосовувати замість них частини 9-29 цієї статті. Державам-учасницям переконливо пропонується застосовувати ці положення, якщо це сприяє співробітництву.

8. Держави-учасниці не відмовляють у наданні взаємної правової допомоги відповідно до цієї статті на підставі банківської таємниці.

9. a) Запитувана Держава-учасниця, відповідаючи на запит про надання допомоги на підставі цієї статті за відсутності обопільного визнання відповідного діяння злочином, бере до уваги цілі цієї Конвенції, зазначені в статті 1;

b) Держави-учасниці можуть відмовити в наданні допомоги відповідно до цієї статті на підставі відсутності обопільного визнання відповідного діяння злочином. Разом з тим запитувана Держава-учасниця надає, якщо це відповідає основним концепціям її правової системи, допомогу і, якщо така допомога не пов'язана з примусовими заходами. У такій допомозі може бути відмовлено, якщо запити пов'язані з питаннями незначного характеру або питаннями, у зв'язку з якими запитуване співробітництво або допомога можуть бути забезпечені відповідно до інших положень цієї Конвенції;

c) кожна Держава-учасниця може розглядати можливість вжиття таких заходів, які можуть бути необхідними для того, щоб

вона була в змозі надати допомогу в більшому обсязі на підставі цієї статті за відсутності обопільного визнання відповідного діяння злочином.

10. Особа, яка перебуває під вартою або відбуває покарання у вигляді позбавлення волі на території однієї Держави-учасниці та присутність якої в іншій Державі-учасниці є необхідною для встановлення особи, свідчення або надання іншої допомоги в одержанні доказів для розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду у справі за злочинами, визначеними цією Конвенцією, може бути передана, якщо дотримані наступні умови:

a) ця особа добровільно на це погоджується;

b) компетентні органи обох Держав-учасниць погодились на відповідні умови.

11. Для цілей частини 10 цієї статті:

a) Держава-учасниця, якій передається особа, має право й зобов'язана утримувати передану особу під вартою, якщо тільки Держава-учасниця, що передала цю особу, не просить про інше або не дозволить інше;

b) Держава-учасниця, якій передається особа, негайно виконує своє зобов'язання повернути цю особу для утримання під вартою Державі-учасниці, що передала цю особу, як це було погоджено раніше або як це було іншим чином погоджено компетентними органами обох Держав-учасниць;

c) Держава-учасниця, якій передається особа, не вимагає від Держави-учасниці, яка передала цю особу, застосування процедури видачі для її повернення;

d) переданій особі строк утримання під вартою в Державі-учасниці, яка її передала, зараховується в строк покарання, який вона відбуває в державі, до якої її передали.

12. Без згоди Держави-учасниці, яка відповідно до частин 10 і 11 цієї статті повинна передати будь-яку особу, ця особа, незалежно від її громадянства, не підлягає кримінальному переслідуванню, взяттю під варту, покаранню або будь-якому іншому обмеженню її особистої свободи на території держави, якій вона передається, у зв'язку з діяльністю, бездіяльністю або

вироком, які передували її виїзду з території держави, що передала цю особу.

13. Кожна Держава-учасниця призначає центральний орган, зобов'язаний та уповноважений одержувати запити про надання взаємної правової допомоги та виконувати їх, або пересилати для виконання компетентним органам. Якщо в Державі-учасниці є спеціальний регіон або територія з окремою системою надання взаємної правової допомоги, вона може призначити окремий центральний орган, який виконуватиме таку функцію щодо цього регіону або території. Центральні органи забезпечують оперативне й відповідне виконання або пересилання одержаних запитів. Якщо центральний орган пересилає звернення для виконання компетентному органу, він сприяє оперативному й відповідному виконанню цього запиту. Під час здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття або затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї кожна Держава-учасниця повідомляє Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй про центральний орган, призначений нею з цією метою. Запит про надання взаємної правової допомоги та будь-які повідомлення, що їх стосуються, надсилаються центральним органам, призначеним Державою-учасницею. Ця вимога не заперечує право Держави-учасниці вимагати, щоб такі запити та повідомлення надсилалися їй дипломатичними каналами та, у термінових випадках, якщо Держави-учасниці домовилися про це, і якщо це можливо, через Міжнародну організацію кримінальної поліції.

14. Запити надсилаються в письмовій формі або, коли це можливо, за допомогою будь-яких засобів, що надають можливість відтворити письмовий запис, мовою, прийнятною для запитуваної Держави-учасниці, за умов, що дозволяють цій Державі-учасниці встановити автентичність. Під час здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй повідомляється про мову або мови, прийнятні для кожної Держави-учасниці. У термінових випадках і якщо це погоджено Державами-учасницями,

запити можуть бути зроблені в усній формі, однак вони мають негайно підтверджуватися письмово.

15. У запиті про надання взаємної правової допомоги має бути зазначена:

a) назва запитуючого органу;

b) суть справи та характер розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду, яких стосується запит, а також назва й функція органу, що здійснює це розслідування, кримінальне переслідування або судовий розгляд;

c) короткий виклад відповідних фактів, за виключенням прохань про вручення судових документів;

d) опис запитуваної допомоги та детальна інформація про будь-яку конкретну процедуру, дотримання якої хотіла б забезпечити запитуюча Держава-учасниця;

e) по можливості, дані про особу, її місцезнаходження та громадянство; та

f) мета запитуваних доказів, інформації або заходів.

16. Запитувана Держава-учасниця може запитати додаткову інформацію, якщо ця інформація є необхідною для виконання запиту відповідно до її внутрішнього права або якщо ця інформація може полегшити виконання такого запиту.

17. Запит виконується відповідно до внутрішнього права запитуваної Держави-учасниці і, по можливості, згідно із зазначеними в проханні процедурами.

18. Тією мірою, якою це можливо й відповідає основоположним принципам внутрішнього права, якщо будь-яка особа знаходиться на території Держави-учасниці й повинна бути заслухана як свідок або експерт судовими органами іншої Держави-учасниці, перша Держава-учасниця може, на прохання другої Держави-учасниці, дозволити проведення слухання за допомогою відеозв’язку, якщо особиста присутність відповідної особи на території запитуючої Держави-учасниці неможлива чи небажана. Держави-учасниці можуть домовитися про те, що слухання проводитиметься судовим органом запитуючої Держави-учасниці у присутності представників судового органу запитуваної Держави-учасниці.

19. Запитуюча Держава-учасниця не передає й не використовує інформацію або свідчення, надані запитуваною Державою учасницею, для здійснення розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду, іншого, ніж те (той), яке (який) зазначено в проханні, без попередньої згоди на це запитуваної Держави-учасниці. Жодне з положень цього пункту не перешкоджає запитуючій Державі-учасниці розкривати в ході провадження ту інформацію або докази, які виправдовують обвинуваченого. У цьому випадку до розкриття інформації або доказів запитуюча Держава-учасниця повідомляє запитувану Державу-учасницю та, якщо одержано таке прохання, проводить консультації із запитуваною Державою-учасницею. Якщо у виняткових випадках завчасне повідомлення неможливе, то запитувана Держава-учасниця негайно повідомляє про таке розкриття запитуваній Державі-учасниці.

20. Запитуюча Держава-учасниця може вимагати, щоб запитувана Держава-учасниця зберігала конфіденційність запиту, за винятком того, що необхідне для виконання самого запиту. Якщо запитувана Держава-учасниця не може виконати вимоги про конфіденційність, вона негайно повідомляє про це запитуючій Державі-учасниці.

21. У взаємній правовій допомозі може бути відмовлено:

a) якщо запит не був поданий відповідно до положень цієї статті;

b) якщо запитувана Держава-учасниця вважає, що виконання запиту може завдати шкоди її суверенітету, безпеці, публічному порядку або іншим життєво важливим інтересам;

c) якщо внутрішнє право запитуваної Держави-учасниці забороняє її органам здійснювати запитувані заходи щодо будь якого аналогічного злочину, якби такий злочин був предметом розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду в межах її юрисдикції;

d) якщо виконання запиту суперечило б правовій системі запитуваної Держави-учасниці щодо питань взаємної правової допомоги.

22. Держави-учасниці не можуть відмовляти у виконанні запиту про взаємну правову допомогу лише на тій підставі, що злочин пов'язаний з податковими питаннями.

23. Будь-яка відмова в наданні взаємної правової допомоги мотивується.

24. Запитувана Держава-учасниця виконує запит про надання взаємної правової допомоги в можливо короткі строки та, наскільки це можливо, цілком враховує будь-які кінцеві строки, які запропоновані запитуючою Державою-учасницею і які мотивовані, бажано в самому проханні. Держава-учасниця може звертатися з обґрунтованими запитами про надання інформації про статус і хід здійснення заходів, яких вживає запитувана Держава-учасниця для задоволення її запиту. Запитувана Держава-учасниця відповідає на обґрунтовані запити запитуючої Держави-учасниці щодо статусу запиту і ходу його виконання. Запитуюча Держава-учасниця оперативно повідомляє запитувану Державу-учасницю про те, що необхідності в запитуваній допомозі вже немає.

25. Надання взаємної правової допомоги може бути відстрочене запитуючою Державою-учасницею на підставі перешкоджання розслідуванню, кримінальному переслідуванню або судовому розгляду.

26. Перед відмовою у виконанні запиту відповідно до частини 21 цієї статті або відстрочки її виконання відповідно до частини 25 цієї статті запитувана Держава-учасниця проводить консультації з запитуючою Державою-учасницею для того, щоб визначити, чи може бути допомога надана в такі строки й на таких умовах, які запитувана Держава-учасниця вважає необхідними. Якщо запитуюча Держава-учасниця приймає допомогу на таких умовах, то вона дотримується цих умов.

27. Без шкоди для застосування частини 12 цієї статті свідок, експерт чи інша особа, яка на прохання запитуючої Держави-учасниці погоджується свідчити в ході провадження або надавати допомогу в ході розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду на території запитуючої Держави-учасниці, не підлягає кримінальному переслідуванню, взяттю під варту, покаранню або будь-якому іншому обмеженню власної

свободи на цій території у зв’язку з діяльністю, бездіяльністю або засудженням, які стосуються періоду до вибуття з території запитуваної Держави-учасниці. Дія такої гарантії особистої безпеки припиняється, якщо свідок, експерт або інша особа протягом п’ятнадцяти послідовних днів або протягом будь-якого погодженого між Державами-учасницями строку, починаючи з дати, коли такій особі було офіційно повідомлено про те, що її присутності вже не вимагають судові органи, мала можливість залишити територію запитуючої Держави-учасниці, але добровільно залишилася на цій території або, залишивши її, повернулася назад за власною волею.

28. Звичайні витрати, пов’язані з виконанням запиту, покриваються запитуючою Державою-учасницею, якщо заінтересовані Держави-учасниці не домовилися про інше. Якщо виконання запиту вимагає чи буде вимагати суттєвих або надзвичайних витрат, то Держави-учасниці проводять консультації з метою визначення умов, на яких буде виконано запит, а також порядку покриття витрат.

29. Запитувана Держава-учасниця:

a) надає запитуючій Державі-учасниці копії урядових матеріалів, документів або інформацію, які в неї є та які відповідно до її законодавства відкриті для публічного доступу;

b) може на власний розсуд надавати запитуючій Державі-учасниці цілком або частково або з дотриманням таких умов, які вона вважає необхідними, копії будь-яких урядових матеріалів, документів або інформації, які в неї є та які відповідно до її законодавства закриті для публічного доступу.

30. Держави-учасниці розглядають, за необхідності, можливість укладання двосторонніх чи багатосторонніх договорів або досягнення домовленостей, які відповідали б цілям цієї статті, забезпечували б її дію на практиці і зміцнювали б її положення.

Стаття 47

Передача кримінального провадження

Держави-учасниці розглядають можливість взаємної передачі провадження з метою кримінального переслідування у

зв’язку зі злочином, визначеним цією Конвенцією, у випадках, коли така передача відповідає інтересам здійснення правосуддя, зокрема, у випадках, коли зачіпаються кілька юрисдикцій, з метою об’єднання кримінальних справ.

Стаття 48

Співробітництво між правоохоронними органами

1. Держави-учасниці тісно співпрацюють одна з одною, діючи відповідно до своїх внутрішніх правових та адміністративних систем, з метою підвищення ефективності правоохоронних заходів для боротьби зі злочинами, визначеними цією Конвенцією. Держави-учасниці, зокрема, вживають ефективних заходів, спрямованих на:

a) зміцнення або, в разі необхідності, встановлення каналів зв’язку між їхніми компетентними органами, установами та службами для забезпечення безпечного і швидкого обміну інформацією про всі аспекти злочинів, що визначені цією Конвенцією, у тому числі, якщо заінтересовані Держави-учасниці будуть вважати це за необхідне, зв’язки з іншими видами злочинної діяльності;

b) співробітництво з іншими Державами-учасницями в проведенні розслідувань справ за злочинами, визначеними цією Конвенцією, з метою виявлення:

i) місцезнаходження та діяльності осіб, що підозрюються в участі у таких злочинах, або місцезнаходження інших причетних осіб;

ii) переміщення доходів або майна, здобутих злочинним шляхом;

iii) переміщення майна, знаряддя або інших засобів, які використовувалися або призначалися для використання під час вчинення злочинів;

c) надання, у відповідних випадках, необхідних предметів або необхідної кількості речовин з метою проведення експертизи або розслідування;

d) обмін, у відповідних випадках, з іншими Державами-учасницями інформацією про конкретні засоби й методи, що

застосовуються для вчинення злочинів, визначених цією Конвенцією, у тому числі, використання підроблених посвідчень особи, фальшивих, змінених або підроблених документів та інших засобів для приховання діяльності;

e) сприяння ефективній координації між їхніми компетентними органами, установами та службами й заохочення обміну співробітниками та іншими експертами, у тому числі, за умови укладання заінтересованими Державами-учасницями двосторонніх договорів або досягнення домовленостей, відрядження співробітників зі зв'язків;

f) обмін інформацією та координація адміністративних та інших заходів, що вживаються у відповідних випадках з метою своєчасного виявлення злочинів, визначених цією Конвенцією.

2. З метою практичного застосування цієї Конвенції Держави-учасниці розглядають можливість укладання двосторонніх чи багатосторонніх договорів або досягнення домовленостей про безпосереднє співробітництво між їхніми правоохоронними органами, а в тих випадках, коли такі договори або домовленості вже є, внесення змін до них. За відсутності таких договорів або домовленостей між заінтересованими Державами-учасницями, Держави-учасниці можуть розглядати цю Конвенцію як підставу для взаємного співробітництва між правоохоронними органами у справах щодо злочинів, які визначені цією Конвенцією. У відповідних випадках Держави-учасниці повною мірою використовують договори або домовленості, у тому числі механізми міжнародних і регіональних організацій, для розширення співробітництва між своїми правоохоронними органами.

3. Держави-учасниці докладають зусиль для співробітництва у межах своїх можливостей з метою протидії визначеним цією Конвенцією злочинам, що вчиняються з використанням сучасних технологій.

Стаття 49

Спільні розслідування

Держави-учасниці розглядають можливість укладання двосторонніх і багатосторонніх договорів і досягнення домовленостей,

на підставі яких у зв'язку зі справами, що є предметом розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду в одній чи кількох державах, заінтересовані компетентні органи можуть створювати спільні слідчі групи. За відсутності таких договорів або домовленостей спільні розслідування можуть проводитися за окремою для кожного конкретного випадку угодою. Відповідні Держави-учасниці забезпечують повне дотримання суверенітету Держави-учасниці, на території якої проводитиметься таке розслідування.

Стаття 50

Спеціальні методи розслідування

1. З метою ефективної боротьби з корупцією кожна Держава-учасниця тією мірою, якою це допускається основними принципами її правової системи, і за умов, встановлених її внутрішнім правом, вживає у межах своєї компетенції таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити проведення її компетентними органами контролю над поставками й, у тих випадках, коли вона вважає це доречним, використання інших спеціальних методів розслідування, таких як електронне спостереження або інші форми спостереження, або таємні операції, на своїй території, а також визнання доказів, зібраних за допомогою таких методів, в суді.

2. З метою розслідування злочинів, визначених цією Конвенцією, держави-учасниці докладають зусиль до укладання, у разі необхідності, відповідних двосторонніх чи багатосторонніх договорів або досягнення домовленостей щодо використання спеціальних методів розслідування в міжнародному співробітництві. Такі договори або домовленості укладаються й виконуються з повним дотриманням принципу суверенної рівності держав і реалізуються у суворій відповідності до умов цих договорів або домовленостей.

3. За відсутності договору чи домовленості, зазначених у частині 2 цієї статті, рішення про використання таких спеціальних методів міжнародного розслідування приймаються в кожному окремому випадку й можуть, за необхідності, враховувати

фінансові домовленості й договори щодо здійснення юрисдикції заінтересованими державами-учасницями.

4. Рішення про використання контролю над міжнародними поставками можуть, за згодою заінтересованих держав учасниць, включати такі методи, як перехоплення вантажів або засобів і зберігання їх недоторканими або їхнє вилучення чи заміну, цілком або частково.

ГЛАВА V
ЗАХОДИ ЩОДО ПОВЕРНЕННЯ АКТИВІВ

Стаття 51
Загальне положення

Повернення активів, відповідно до цієї глави, є основоположним принципом цієї Конвенції, і Держави-учасниці мають з цією метою якнайширше співпрацювати одна з одною й надавати одна одній допомогу.

Стаття 52
Запобігання переказам доходів, здобутих злочинним шляхом, та їх виявлення

1. Без шкоди для положень статті 14 цієї Конвенції кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, відповідно до її внутрішнього права, щоб вимагати від фінансових установ, на які поширюється її юрисдикція, перевіряти особу клієнтів, вживати обґрунтованих заходів для встановлення особи власників-бенефіціарів коштів, депонованих у великому розмірі, і вживати більш жорстких заходів контролю щодо рахунків, які намагаються відкрити або які відкриті особами, які мають або мали значні державні повноваження, членами їхніх сімей і тісно пов’язаними з ними партнерами або від імені будь-яких перерахованих вище осіб. Такі більш жорсткі заходи контролю обґрунтовано покликані виявляти підозрілі операції з метою надання інформації про них компетентним органам, і вони не повинні тлумачитись як такі, що перешкод-

жають або забороняють фінансовим установам вести справи з будь-яким законним клієнтом.

2. З метою сприяння здійсненню заходів, передбачених у частині 1 цієї статті, кожна держава-учасниця відповідно до свого внутрішнього права і, керуючись відповідними ініціативами регіональних, міжрегіональних та міжнародних організацій з протидії відмиванню коштів:

a) надає рекомендації щодо тих категорій фізичних або юридичних осіб, щодо рахунків яких від фінансових установ, на які поширюється її юрисдикція, очікуватиметься застосування більш жорстких заходів контролю, щодо видів рахунків й операцій, яким необхідно приділяти особливу увагу, та щодо відповідних заходів щодо відкриття й обслуговування рахунків, а також ведення звітності по рахунках, яких необхідно вжити щодо таких рахунків; та

b) у відповідних випадках повідомляє фінансовим установам, на які поширюється її юрисдикція, на запит іншої держави-учасниці або з власної ініціативи, про конкретних фізичних або юридичних осіб, щодо рахунків яких від таких установ очікуватиметься застосування більш жорстких заходів контролю, на додаток до тих осіб, яких фінансові установи можуть іншим чином встановити.

3. У контексті пункту «a» частини 2 цієї статті кожна Держава-учасниця вживає заходів для забезпечення збереження фінансовими установами протягом відповідного строку відповідної звітності щодо рахунків і операцій, до яких причетні особи, зазначені в частині 1 цієї статті, до якої повинна включатися, як мінімум, інформація, що стосується особи клієнта, а також, наскільки це можливо, власника-бенефіціара.

4. З метою запобігання переказам доходів, здобутих злочинним шляхом, визначеним таким відповідно до цієї Конвенції, та їх викриття кожна Держава-учасниця вживає відповідних і ефективних заходів для запобігання за допомогою своїх регулятивних і наглядових органів створенню банків, які не існують фізично і які не входять до складу будь-якої регульованої державою фінансової групи. Крім того, Держави-учасниці

можуть розглядати можливість встановлення для своїх фінансових установ вимоги відмовлятися вступати в кореспондентські банківські відносини з такими установами або продовжувати такі відносини, а також утримуватись від встановлення відносин з іноземними фінансовими установами, що дозволяють використання рахунків банками, які не існують фізично або які не входять до складу будь-якої регульованої державою фінансової групи.

5. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість створення, відповідно до свого внутрішнього права, ефективних систем, які передбачають розкриття фінансової інформації щодо відповідних державних посадових осіб, і встановлює відповідні санкції за недотримання цих вимог. Кожна Держава-учасниця також розглядає можливість вжиття таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм компетентним органам здійснювати обмін такою інформацією з компетентними органами інших Держав-учасниць, якщо це необхідно для розслідування та вжиття заходів щодо повернення доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених цією Конвенцією.

6. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких заходів, які можуть бути необхідними, відповідно до її внутрішнього права, щоб встановити для відповідних державних посадових осіб, які отримують вигоду або мають право підпису, або інше повноваження щодо будь-якого фінансового рахунка в будь-якій іноземній країні, вимогу повідомляти про це відповідним органам і вести належний облік щодо рахунків. Такі заходи також передбачають застосування відповідних санкцій за невиконання цих вимог.

Стаття 53

Заходи щодо безпосереднього повернення майна

Кожна Держава-учасниця, відповідно до свого внутрішнього права:

а) вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити іншій державі-учасниці подавати до своїх судів цивільні позови про встановлення правової підстави або права

власності на майно, придбане в результаті вчинення будь-якого зі злочинів, визначених цією Конвенцією;

b) вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм судам засуджувати тих осіб, які вчинили злочини, визначені цією Конвенцією, до виплати компенсації або відшкодування збитків іншій державі-учасниці, якій було завдано шкоди в результаті таких злочинів; та

c) вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм судам або компетентним органам, під час винесення рішень про конфіскацію, визнавати вимоги іншої держави-учасниці як законного власника майна, придбаного в результаті вчинення будь-якого зі злочинів, визначених цією Конвенцією.

Стаття 54

Механізми вилучення майна шляхом міжнародного співробітництва у питаннях конфіскації

1. Кожна Держава-учасниця з метою надання взаємної правової допомоги відповідно до статті 55 цієї Конвенції щодо майна, придбаного в результаті вчинення будь-якого зі злочинів, визначених цією Конвенцією, або використаного під час вчинення злочинів, відповідно до свого внутрішнього права:

a) вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм компетентним органам виконувати постанови про конфіскацію, винесені судами іншої Держави-учасниці;

b) вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм компетентним органам, у межах їхньої юрисдикції, виносити постанови про конфіскацію майна іноземного походження шляхом винесення судового рішення у справах за злочинами про відмивання грошових коштів або такими іншими злочинами, які можуть підпадати під її юрисдикцію, або шляхом використання інших процедур, дозволених її внутрішнім правом; та

c) розглядає питання про вжиття таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб створити можливість для конфіскації такого майна без винесення вироку в рамках кримінального провадження у справах, якщо злочинець не може бути підданий

переслідуванню з причини смерті, переховування або відсутності чи в інших відповідних випадках.

2. Кожна Держава-учасниця з метою надання взаємної правової допомоги на запит, зроблений на підставі частини 2 статті 55 цієї Конвенції, відповідно до свого внутрішнього права:

a) вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм компетентним органам заморожувати або накладати арешт на майно відповідно до постанови про заморожування або арешт, винесеної судом або компетентним органом запитуючої Держави-учасниці, в якій викладаються обґрунтовані підстави, які дозволяють запитуваній Державі-учасниці вважати, що є достатні мотиви для вжиття таких заходів і що по відношенню до цього майна буде в результаті винесено постанову про конфіскацію для цілей пункту «a» частини 1 цієї статті;

b) уживає таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм компетентним органам заморожувати або накладати арешт на майно на підставі запиту, в якому викладаються обґрунтовані підстави, які дозволяють запитуваній Державі-учасниці вважати, що є достатні мотиви для вжиття таких заходів і що по відношенню до цього майна буде в результаті винесено постанову про конфіскацію для цілей частини 1 «a» цієї статті; та

c) розглядає питання про вжиття додаткових заходів, щоб дозволити своїм компетентним органам зберігати майно з метою конфіскації, наприклад, на підставі іноземної постанови про арешт або пред'явлення кримінального обвинувачення у зв'язку з придбанням такого майна.

Стаття 55

Міжнародне співробітництво з метою конфіскації

1. Держава-учасниця, яка одержала від іншої Держави-учасниці, під юрисдикцію якої підпадає будь-який злочин, визначений цією Конвенцією, прохання про конфіскацію, зазначене у частині 1 статті 31 цієї Конвенції, доходів, здобутих злочинним шляхом, майна, знаряддя або інших засобів вчинення злочинів, що знаходяться на її території, у максимальному обсязі, можливому в рамках її внутрішньої правової системи:

a) надсилає цей запит своїм компетентним органам з метою винесення постанови про конфіскацію та, у випадку винесення такої постанови, виконує її; або

b) надсилає своїм компетентним органам постанову про конфіскацію, винесену судом на території запитуючої Держави-учасниці, відповідно до частини 1 статті 31 та пункту «a» частини 1 статті 54 цієї Конвенції, з метою її виконання в обсязі, зазначеному в запиті, і в тій мірі, в якій вона стосується доходів, здобутих злочинним шляхом, майна, обладнання або інших засобів вчинення злочинів, зазначених у частині 1 статті 31, які знаходяться на території запитуваної Держави-учасниці.

2. Після одержання запиту, надісланого іншою Державою-учасницею, під юрисдикцію якої підпадає будь-який злочин, визначений цією Конвенцією, запитувана Держава-учасниця вживає заходів для виявлення, відстеження, заморожування або арешту доходів, здобутих злочинним шляхом, майна, обладнання або інших засобів вчинення злочинів, зазначених у частині 1 статті 31 цієї Конвенції, з метою подальшої конфіскації, постанову про що виносить або запитуюча Держава-учасниця, або, відповідно до запиту на підставі частини 1 цієї статті, запитувана Держава-учасниця.

3. Положення статті 46 цієї Конвенції застосовуються з урахуванням відповідних змін до цієї статті. На додаток до інформації, зазначеної в частині 15 статті 46, запит, надісланий на підставі цієї статті, повинен містити:

a) щодо запиту, передбаченого в пункті «a» частини 1 цієї статті, – опис майна, що підлягає конфіскації, у тому числі, наскільки це можливо, відомості про місцезнаходження та, якщо це доречно, оціночну вартість майна та виклад фактів, на які посилається запитуюча Держава-учасниця і які достатні для того, щоб запитувана Держава-учасниця могла вжити заходів для винесення постанови відповідно до свого внутрішнього права;

b) щодо запиту, передбаченого в пункті «b» частини 1 цієї статті, – видана запитуючою державою-учасницею, юридично чинна копія постанови про конфіскацію, на якій ґрунтується запит, з викладенням фактів та інформація щодо обсягу запитуваного

виконання постанови, заява, в якій зазначаються заходи, вжиті запитуючою Державою-учасницею для надіслання відповідного повідомлення добросовісним третім особам і забезпечення дотримання відповідних правових процедур, а також довідка про те, що постанова про конфіскацію є остаточною;

с) щодо запиту, передбаченого в частині 2 цієї статті, – виклад фактів, на які посилається запитуюча Держава-учасниця, та опис запитуваних заходів, а також за наявності юридично допустима копія постанови, на якій ґрунтується запит.

4. Рішення та заходи, передбачені в частинах 1 і 2 цієї статті, приймаються запитуваною державою-учасницею відповідно до та з дотриманням положень її внутрішнього права і відповідно до її процесуальних норм або відповідно до будь-яких двосторонніх чи багатосторонніх договорів або домовленостей, якими вона може бути зв’язана у відносинах з запитуючою Державою-учасницею.

5. Кожна Держава-учасниця передає Генеральному секретареві Організації Об’єднаних Націй тексти своїх законів та правил, які забезпечують реалізацію положень цієї статті, а також в подальшому тексти будь-яких змін до таких законів і правил або їхній опис.

6. Якщо Держава-учасниця бажає обумовити вжиття заходів, зазначених у частинах 1 і 2 цієї статті, наявністю відповідного договору, така Держава-учасниця розглядає цю Конвенцію як необхідну і достатню договірно-правову підставу.

7. У співробітництві відповідно до цієї статті може бути також відмовлено або застережні заходи можуть бути скасовані, якщо запитувана Держава-учасниця не одержує своєчасно достатніх доказів або якщо майно має мінімальну вартість.

8. До скасування будь-якого застережного заходу, вжитого відповідно до цієї статті, запитувана Держава-учасниця, якщо це можливо, надає запитуючій Державі-учасниці можливість викласти свої обґрунтування на користь продовження застосування такого заходу.

9. Положення цієї статті не повинні тлумачитися як такі, що завдають шкоди правам добросовісних третіх осіб.

Стаття 56

Спеціальне співробітництво

Без шкоди для свого внутрішнього права кожна Держава-учасниця докладає зусиль для вжиття заходів, які дозволяють їй пересилати, без шкоди для її власного розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду, інформацію про доходи від злочинів, визначені такими відповідно до цієї Конвенції, іншій Державі-учасниці без попереднього запиту, якщо вона вважає, що розкриття такої інформації може сприяти Державі-учасниці, що одержує її, у порушенні або проведенні розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду або може привести до надіслання цією Державою-учасницею запиту на підставі цієї глави Конвенції.

Стаття 57

Повернення активів та розпорядження ними

1. Держава-учасниця відповідно до положень цієї Конвенції та свого внутрішнього права розпоряджається майном, конфіскованим нею на підставі статті 31 або статті 55 цієї Конвенції, у тому числі щодо повернення такого майна його попереднім законним власникам, відповідно до частини 3 цієї статті.

2. Кожна Держава-учасниця вживає, відповідно до основоположних принципів свого внутрішнього права, таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити своїм компетентним органам повертати конфісковане майно, коли вони діють на прохання, надіслане іншою Державою-учасницею, відповідно до цієї Конвенції, враховуючи права добросовісних третіх осіб.

3. Відповідно до статей 46 і 55 цієї Конвенції та частин 1 і 2 цієї статті запитувана Держава-учасниця:

а) у випадку розкрадання державних коштів або відмивання розкрадених державних коштів, як про це йдеться в статтях 17 і 23 цієї Конвенції, якщо конфіскацію було здійснено відповідно до статті 55 і на підставі остаточного судового рішення, винесеного в запитуючій Державі-учасниці, причому ця вимога може бути

знята запитуваною Державою-учасницею, – повертає конфіскована майно запитуючій державі-учасниці;

b) щодо доходів від будь-якого іншого злочину, визначеного цією Конвенцією, якщо конфіскацію було здійснено відповідно до статті 55 цієї Конвенції й на підставі остаточного судового рішення, винесеного в запитуючій Державі-учасниці, причому ця вимога може бути знята запитуваною Державою-учасницею, – повертає конфісковане майно запитуючій Державі-учасниці, якщо запитуюча держава-учасниця обґрунтовано доводить запитуваній Державі-учасниці своє право власності, яке існувало раніше, на таке конфісковане майно або якщо запитувана держава-учасниця визнає шкоду, завдану запитуючій Державі-учасниці, як підставу для повернення конфіскованого майна;

c) в усіх інших випадках у першочерговому порядку розглядає питання про повернення конфіскованого майна запитуючій Державі-учасниці, повернення такого майна його попереднім законним власникам або виплату компенсації потерпілим від злочину.

4. У відповідних випадках, якщо тільки держави-учасниці не приймуть іншого рішення, запитувана Держава-учасниця може відрахувати обґрунтовані витрати, понесені в ході розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду, які привели до повернення конфіскованого майна або розпорядження ним відповідно до цієї статті.

5. У відповідних випадках Держави-учасниці можуть окремо розглянути можливість укладання в кожному окремому випадку договорів або взаємоприйнятних домовленостей щодо остаточного розпорядження конфіскованим майном.

Стаття 58

Підрозділи для збирання оперативної фінансової інформації

Держави-учасниці співробітничають одна з одною з метою запобігання і боротьби з переказуванням доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених цією Конвенцією, а також сприяння використанню шляхів і способів вилучення таких

доходів і з цією метою розглядають питання про створення підрозділу для збирання оперативної фінансової інформації, який нестиме відповідальність за отримання, аналіз та надіслання компетентним органам повідомлень про підозрілі фінансові операції.

Стаття 59

Двосторонні та багатосторонні договори і домовленості

Держави-учасниці розглядають можливість укладання двосторонніх чи багатосторонніх договорів або досягнення домовленостей для підвищення ефективності міжнародного співробітництва, здійснюваного відповідно до цієї глави Конвенції.

ГЛАВА VI
ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА Й ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

Стаття 60

Підготовка кадрів і технічна допомога

1. Кожна Держава-учасниця в межах необхідності розробляє, здійснює або удосконалює конкретні програми підготовки персоналу, який несе відповідальність за запобігання корупції та боротьбу з нею. Подібні навчальні програми можуть стосуватись, inter alia, таких сфер:

a) ефективних заходів щодо запобігання, виявлення та розслідування корупційних діянь, а також покарання за них і боротьба з ними, у тому числі використання методів збирання доказів і розслідування;

b) створення потенціалу в галузі розроблення та планування стратегічної політики протидії корупції;

c) підготовки співробітників компетентних органів з питань складання прохань про взаємну правову допомогу, які задовольняють вимоги цієї Конвенції;

d) оцінки та зміцнення установ, керування державною службою та керування державними фінансами, у тому числі державними закупівлями та приватним сектором;

e) запобігання переказу доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених цією Конвенцією, а також вилучення таких доходів;

f) виявлення та заморожування операцій з переказування доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених цією Конвенцією;

g) відстеження переміщення доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених цією Конвенцією, та методів, що використовуються для переказу або приховування таких доходів;

h) відповідних та ефективних правових й адміністративних механізмів та методів, які сприяють вилученню доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених цією Конвенцією;

i) методи, що використовуються під час захисту потерпілих і свідків, які співробітничають з судовими органами; та

j) підготовка працівників в галузі національних і міжнародних правил та іноземних мов.

2. Держави-учасниці з урахуванням своїх можливостей розглядають питання про надання одна одній найширшої технічної допомоги, особливо в інтересах країн, що розвиваються, у зв'язку з їхніми відповідними планами та програмами боротьби з корупцією, у тому числі матеріальну підтримку та підготовку кадрів у галузях, зазначених у частині 1 цієї статті, а також підготовку кадрів і надання допомоги та взаємний обмін відповідним досвідом і спеціальними знаннями, що сприятиме міжнародному співробітництву між Державами-учасницями з питань видачі та взаємної правової допомоги.

3. Держави-учасниці активізують в міру необхідності зусилля, спрямовані на максимальне підвищення ефективності практичних і навчальних заходів міжнародних і регіональних організацій та в рамках відповідних двосторонніх і багатосторонніх договорів або домовленостей.

4. Держави-учасниці розглядають можливість сприяння одна одній на запит у проведенні оцінок, вивчення та дослідження видів, причин, наслідків та збитків, завданих корупцією у своїх країнах, з метою розроблення за участю компетентних

органів і суспільства стратегій і планів дій щодо боротьби з корупцією.

5. Для сприяння вилученню доходів, здобутих злочинним шляхом, визначених цією Конвенцією, Держави-учасниці можуть співробітничати в наданні одна одній імен експертів, які можуть надавати допомогу в досягненні цієї мети.

6. Держави-учасниці розглядають можливість використання субрегіональних, регіональних та міжнародних Конференцій і семінарів для сприяння співробітництву й технічній допомозі та стимулюванню обговорення проблем, що становлять взаємний інтерес, у тому числі особливих проблем і потреб країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою.

7. Держави-учасниці розглядають можливість створення добровільних механізмів з метою надання фінансового сприяння країнам, що розвиваються, та країнам з перехідною економікою щодо застосування цієї Конвенції шляхом здійснення програм і проектів у галузі технічної допомоги.

8. Кожна держава-учасниця розглядає можливість здійснення добровільних внесків на потреби управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності з метою сприяння через управління реалізації програм і проектів країнам, що розвиваються, для здійснення цієї Конвенції.

Стаття 61

Збирання та аналіз інформації про корупцію та обмін такою інформацією

1. Кожна Держава-учасниця розглядає можливість проведення, консультуючись з експертами, аналізу тенденцій в галузі корупції на своїй території, а також умов, в яких здійснюються корупційні злочини.

2. Держави-учасниці з метою розроблення, наскільки це можливо, загальних визначень, стандартів і методологій розглядають можливість розширення статистичних даних, аналітичних знань щодо корупції та інформації, у тому числі про оптимальні види практики у справі запобігання корупції й боротьби з нею, та

обміну ними через посередництво міжнародних і регіональних організацій.

3. Кожна держава-учасниця розглядає можливість здійснення контролю за своєю політикою і за практичними заходами боротьби з корупцією, а також проведення оцінки їхньої ефективності й дієвості.

Стаття 62

Інші заходи: здійснення цієї Конвенції шляхом економічного розвитку й технічної допомоги

1. Держави-учасниці вживають заходів, які сприяють оптимальному здійсненню цієї Конвенції, наскільки це можливо, шляхом міжнародного співробітництва з урахуванням негативних наслідків корупції для суспільства в цілому, у тому числі для його сталого розвитку.

2. Держави-учасниці, наскільки це можливо й у координації одна з одною, а також з міжнародними й регіональними організаціями, докладають конкретних зусиль для:

a) активізації співробітництва на різних рівнях з країнами, що розвиваються, з метою посилення здатності цих країн до запобігання корупції та боротьби з нею;

b) розширення фінансової та матеріальної допомоги з метою підтримання зусиль країн, що розвиваються, у ефективному недопущенні корупції й боротьби з нею та надання їм допомоги для успішного здійснення цієї Конвенції;

c) надання технічної допомоги країнам, що розвиваються, та країнам з перехідною економікою з метою сприяння задоволенню їхніх потреб у зв'язку зі здійсненням цієї Конвенції. Для цього Держави-учасниці докладають зусиль для регулярного і добровільного внесення коштів на рахунок, конкретно призначений для цієї мети в механізмі фінансування, створеному Організацією Об'єднаних Націй. Держави-учасниці можуть також розглянути, відповідно до свого внутрішнього законодавства та положень цієї Конвенції, можливість переказування на згаданий вище рахунок певної частки грошових коштів або

відповідної вартості доходів або майна, здобутих злочинним шляхом, конфіскованих на підставі положень цієї Конвенції;

d) заохочення та переконання інших держав і фінансових установ у відповідних випадках до приєднання до них у зусиллях, яких докладають на підставі цієї статті, у тому числі шляхом забезпечення країнам, що розвиваються, проведення більшого обсягу програм підготовки кадрів і сучасного обладнання з метою допомогти їм у досягненні цілей цієї Конвенції.

3. Наскільки це можливо, ці заходи не заперечують існуючі зобов'язання щодо іноземної допомоги або інші домовленості про фінансове співробітництво на двосторонньому, регіональному або міжнародному рівні.

4. Держави-учасниці можуть укладати двосторонні чи багатосторонні договори про матеріально-технічну допомогу, беручи до уваги фінансові домовленості, необхідні для забезпечення ефективності міжнародного співробітництва, передбаченого цією Конвенцією, а також для запобігання й виявлення корупції та боротьби з нею.

ГЛАВА VII
МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ

Стаття 63
Конференція держав - учасниць Конвенції

1. Цим засновується Конференція Держав-учасниць Конвенції з метою розширення можливостей держав-учасниць і співробітництва між ними для досягнення цілей, встановлених цією Конвенцією, а також сприяння здійсненню цієї Конвенції та нагляду за її здійсненням.

2. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй скликає Конференцію держав-учасниць не пізніше, ніж через рік після набуття чинності цією Конвенцією. Згодом відповідно до правил процедури, що прийняті Конференцією Держав-учасниць, проводяться чергові наради Конференції.

3. Конференція Держав-учасниць приймає правила-процедури й правила, які регулюють здійснення видів діяльності, що зазначені у цій статті, у тому числі правила, що стосуються допуску й участі спостерігачів та оплати витрат, понесених ними під час здійснення цих видів діяльності.

4. Конференція Держав-учасниць погоджує види діяльності, процедури та методи роботи для досягнення цілей, викладених у частині 1 цієї статті, у тому числі:

a) сприяння діяльності Держав-учасниць відповідно до статей 60 і 62 та глав ii – V цієї Конвенції, у тому числі шляхом заохочення добровільних внесків;

b) сприяння обміну між Державами-учасницями інформацією про форми корупції й тенденції в цій галузі, а також про успішні методи запобігання корупції, боротьби з нею та повернення доходів, здобутих злочинним шляхом, через опублікування відповідної інформації, визначеної в цій статті;

c) співробітництво з відповідними міжнародними й регіональними організаціями та механізмами, а також неурядовими організаціями;

d) належне використання відповідної інформації, підготовленої іншими міжнародними й регіональними механізмами з метою запобігання корупції та боротьби з нею, для уникнення зайвого дублювання роботи;

e) періодичний розгляд питання про виконання цієї Конвенції її Державами-учасницями;

f) внесення рекомендацій, які стосуються вдосконалення цієї Конвенції та її здійснення;

g) врахування потреб Держав-учасниць у технічній допомозі у зв’язку з виконанням цієї Конвенції та внесення рекомендацій щодо будь-яких дій, які вона може вважати необхідними у зв’язку з цим.

5. Для цілей частини 4 цієї статті Конференція Держав-учасниць одержує необхідні відомості про заходи, вжиті Державами-учасницями в ході виконання цієї Конвенції, про труднощі, на які вони при цьому натрапили, на підставі наданої ними

інформації й через посередництво додаткових механізмів нагляду, які можуть створюватися Конференцією Держав-учасниць.

6. Кожна держава-учасниця надає Конференції Держав-учасниць інформацію про свої програми, плани та практику, а також про законодавчі й адміністративні заходи, спрямовані на виконання цієї Конвенції, як це необхідно Конференції Держав-учасниць. Конференція Держав-учасниць вивчає питання про найефективніші шляхи одержання такої інформації та прийняття на її підставі відповідних рішень, у тому числі інформацію, одержану від Держав-учасниць і від компетентних міжнародних організацій. Можуть бути розглянуті також матеріали, одержані від відповідних неурядових організацій, належним чином акредитованих відповідно до процедур, які визначатимуться рішенням Конференції Держав-учасниць.

7. На підставі частин 4–6 цієї статті Конференція Держав-учасниць, якщо вона вважатиме за необхідне, засновує будь-який відповідний механізм або орган з метою сприяння ефективному здійсненню Конвенції.

Стаття 64

Секретаріат

1. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй забезпечує необхідне секретарське обслуговування Конференції Держав-учасниць Конвенції.

2. Секретаріат:

a) надає Конференції Держав-учасниць допомогу в діяльності, про яку йдеться в статті 63 цієї Конвенції, а також забезпечує необхідним обслуговуванням сесії Конференції держав-учасниць;

b) на запит, надає Державам-учасницям допомогу в наданні інформації Конференції Держав-учасниць, як це передбачено в частинах 5 і 6 статті 63 цієї Конвенції; та

c) забезпечує необхідну координацію з секретаріатами інших відповідних міжнародних і регіональних організацій.

ГЛАВА VIII
ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 65
Здійснення Конвенції

1. Кожна Держава-учасниця вживає, відповідно до основоположних принципів свого внутрішнього права, необхідних заходів, законодавчих й адміністративних для забезпечення виконання своїх зобов'язань за цією Конвенцією.

2. Кожна Держава-учасниця може вживати суворіших заходів для запобігання корупції та боротьби з нею, ніж ті, що передбачені цією Конвенцією.

Стаття 66
Врегулювання спорів

1. Держави-учасниці докладають зусиль для врегулювання спорів щодо тлумачення або застосування цієї Конвенції шляхом переговорів.

2. Будь-який спір між двома чи більше Державами-учасницями щодо тлумачення або застосування цієї Конвенції, який не може бути врегульований шляхом переговорів протягом обґрунтованого строку, передається на запит однієї з цих держав-учасниць на арбітражний розгляд. Якщо протягом шести місяців з моменту запиту про арбітраж ці Держави-учасниці не зможуть домовитися про його організацію, будь-яка з цих Держав-учасниць може передати спір до міжнародного суду, звернувшись із заявою відповідно до статуту суду.

3. Кожна Держава-учасниця може під час підписання, ратифікації, прийняття або затвердження цієї Конвенції або під час приєднання до неї заявити про те, що вона не вважає себе зв'язаною положеннями частини 2 цієї статті. Інші Держави-учасниці не зв'язані положеннями частини 2 цієї статті щодо будь-якої держави-учасниці, яка зробила таке застереження.

4. Держава-учасниця, яка зробила застереження відповідно до частини 3 цієї статті, може будь-коли зняти це застереження шляхом надіслання повідомлення генеральному секретареві організації об'єднаних націй.

Стаття 67

Підписання, ратифікація, прийняття, затвердження та приєднання

1. Ця Конвенція відкрита для підписання всіма державами з 9 до 11 грудня 2003 року в Мериді, Мексика, а потім у Центральних установах Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку до 9 грудня 2005 року.

2. Ця Конвенція також відкрита для підписання регіональними організаціям економічної інтеграції за умови, що принаймні одна з держав-учасниць такої організації підписала цю Конвенцію відповідно до частини 1 цієї статті.

3. Ця Конвенція підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття або затвердження здаються на зберігання Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй. Регіональна організація економічної інтеграції може здати на зберігання свою ратифікаційну грамоту або документ про прийняття або затвердження, якщо принаймні одна з її держав-членів вчинила так само. Цією ратифікаційною грамотою або документом про прийняття або затвердження така організація повідомляє про сферу своєї компетенції щодо питань, врегульованих цією Конвенцією. Така організація також повідомляє депозитарію про будь-яку відповідну зміну сфери своєї компетенції.

4. Ця Конвенція відкрита для приєднання будь-якої держави чи будь-якої регіональної організації економічної інтеграції, принаймні одна з держав-членів якої є учасницею цієї Конвенції. Документи про приєднання здаються на зберігання Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй. Під час приєднання регіональна організація економічної інтеграції повідомляє про сферу своєї компетенції щодо питань, врегульованих цією Конвенцією. Така організація також повідомляє депозитарію про будь-яку відповідну зміну сфери своєї компетенції.

Стаття 68

Набуття чинності

1. Ця Конвенція набирає чинності на дев'яностий день після дати здачі на зберігання тридцятої ратифікаційної грамоти або

документа про прийняття, затвердження або приєднання. Для цілей цієї частини Конвенції будь-яка така грамота або документ, здані на зберігання регіональною організацією економічної інтеграції, не розглядаються як додаткові до грамот або документів, що здані на зберігання державами - членами такої організації.

2. Для кожної держави або регіональної організації економічної інтеграції, які ратифікують, приймають або затверджують цю Конвенцію або приєднуються до неї після здачі на зберігання тридцятої ратифікаційної грамоти або документа про такі дії, ця Конвенція набирає чинності на тридцятий день після дати здачі на зберігання такою державою або організацією відповідної грамоти або документа або в дату набрання чинності цієї Конвенції відповідно до частини 1 цієї статті залежно від того, що настає пізніше.

Стаття 69

Зміни

1. Після закінчення строку п’яти років після набрання чинності цією Конвенцією Держава-учасниця може запропонувати зміну й надіслати її генеральному секретареві організації об’єднаних націй, який потім пересилає запропоновану зміну Державам-учасницям і Конференції держав-учасниць Конвенції з метою розгляду цієї пропозиції та прийняття рішення щодо нього. Конференція Держав-учасниць докладає всіх зусиль для досягнення консенсусу щодо кожної зміни. Якщо всі зусилля щодо досягнення консенсусу були вичерпані, і згоди не було досягнуто, то, як крайній засіб, для прийняття зміни необхідна більшість у дві третини голосів Держав-учасниць, які присутні й беруть участь у голосуванні на засіданні Конференції держав-учасниць.

2. З питань, що входять до їхньої компетенції, регіональні організації економічної інтеграції здійснюють своє право голосу відповідно до цієї статті, маючи число голосів, рівне числу їхніх Держав-членів, які є учасницями цієї Конвенції. Такі організації

не здійснюють свого права голосу, якщо їхні Держави-члени здійснюють своє право голосу, і навпаки.

3. Зміна, прийнята відповідно до частини 1 цієї статті, підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню Державами-учасницями.

4. Зміна, прийнята відповідно до частини 1 цієї статті, набуває чинності щодо Держави-учасниці через дев'яносто днів після дати здачі нею на зберігання Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження такої зміни.

5. Коли зміна набуває чинності, вона стає обов'язковою для всіх Держав-учасниць, які висловили згоду на її обов'язковість. Інші Держави-учасниці продовжують бути зв'язаними положеннями цієї Конвенції та будь-якими змінами, які вони раніше ратифікували, прийняли або затвердили.

Стаття 70

Денонсація

1. Держава-учасниця може денонсувати цю Конвенцію шляхом надіслання письмового повідомлення Генеральному секретареві організації об'єднаних націй. Така денонсація набирає чинності після закінчення одного року після дати одержання повідомлення Генеральним секретарем.

2. Регіональна організація економічної інтеграції перестає бути учасницею цієї Конвенції, коли всі її Держави-члени денонсували цю Конвенцію.

Стаття 71

Депозитарій та мови

1. Депозитарієм цієї Конвенції призначається Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй.

2. Оригінал цієї Конвенції, англійський, арабський, іспанський, китайський, російський та французький тексти якої є рівно автентичними, здається на зберігання генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Розкрийте основні завдання фінансового розслідування.

2. Визначте основні махінації у сфері державних фінансів. Як такі дії кваліфікуються Кримінальним кодексом України?

3. Охарактеризуйте основні ознаки офшорної компанії.

4. Визначте різницю між офшорними та офшорними компаніями.

5. Охарактеризуйте різницю в тлумаченнях міжнародними та вітчизняними установами ознак офшорних юрисдикцій.

6. Визначте поняття іноземного суб'єкта господарської діяльності.

7. Розкрийте законодавчі вимоги для здійснення нерезидентом господарської діяльності на території України.

8. Охарактеризуйте порядок оподаткування доходів, отриманих нерезидентом від провадження будь-яких видів господарської діяльності на території України.

9. Визначте мету оприлюднення Кабінетом Міністрів України переліків офшорних зон, а також територій, господарські операції з якими підлягають контролю.

10. Розкрийте поняття трастового договору.

11. Визначте типову структуру холдингу та механізми, використовуючи які власник здійснює контроль за його діяльністю.

12. Розкрийте типову структуру вітчизняного підприємства.

13. Визначте основні функції фінансового директора підприємства.

14. Охарактеризуйте основні засоби дистанційного контролю за фінансовою діяльністю іноземної компанії.

15. Розкрийте поняття номінального директора зареєстрованої в зоні пільгового оподаткування компанії.

16. Визначте порядок проведення банками ідентифікації клієнтів.

17. Розкрийте процедуру реєстрації офшорної компанії.

18. Охарактеризуйте засоби зв'язку, за допомогою яких відбувається спілкування працівників іноземного банку з клієнтом.

19. Визначте заходи, за допомогою яких можна отримати докази управління певною фізичною особою банківським рахунком зареєстрованої у зоні пільгового оподаткування компанії.

20. Розкрийте можливі типові схеми використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній при здійсненні махінацій у сфері державних фінансів при імпорті товарів.

21. Розкрийте можливі схеми використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній при здійсненні махінацій у сфері державних фінансів при експорті товарів.

22. Розкрийте можливі схеми використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній при здійсненні махінацій при продажі акцій чи корпоративних прав підприємств.

23. Розкрийте можливі схеми використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній при махінаціях із наданням послуг.

24. Розкрийте можливі схеми використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній при махінаціях із конвертацією коштів.

25. Розкрийте можливі схеми використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній при здійсненні незаконного збагачення особи.

26. Розкрийте можливі схеми використання зареєстрованих у зоні пільгового оподаткування компаній при здійсненні розкрадання коштів державних підприємств чи установ, які імпортують товари, роботи чи послуги.

27. Визначте докази, які необхідно здобути для оподаткування коштів, що перебувають на особистому рахунку громадянина України в іноземному банку.

28. Розкрийте типову схему легалізації (відмивання) на території України доходів зареєстрованими у зоні пільгового оподаткування компаніями.

29. Визначте основні умови для ефективної діяльності правоохоронного органу з документування махінацій у сфері державних фінансів.

30. Розкрийте типову методику документування злочинів у сфері державних фінансів при їх виявленні контролюючим органом.

31. Розкрийте типову методику документування махінацій з державними фінансами при їх виявленні правоохоронним органом.

32. Визначте різницю між інформацією, отриманою в ході допиту свідка, опитування особи в режимі відео- чи телефонної Конференції, а також внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами.

33. Розкрийте організаційні можливості керівника органу досудового розслідування для отримання доказів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій шляхом використання несправжніх (імітаційних) засобів.

34. Охарактеризуйте основні заходи забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

35. Розкрийте поняття паперових та електронних носіїв інформації.

36. Охарактеризуйте види фальсифікації документів.

37. Розкрийте способи криміналістичного дослідження носіїв паперової інформації.

38. Розкрийте способи криміналістичного дослідження носіїв електронної інформації.

39. Сформулюйте основні види судових експертиз.

40. Охарактеризуйте основні завдання почеркознавчої та дактилоскопічної експертиз.

41. Охарактеризуйте основні завдання технічної експертизи документів.

42. Охарактеризуйте основні завдання товарознавчої та економічної експертиз.

43. Розкрийте основні економічні методи виявлення махінацій у сфері державних фінансів.

44. Визначте різницю між добровільними та примусовими заходами з відшкодування завданої злочином шкоди.

45. Визначте різницю в особах, які подають позовні заяви при нанесенні злочином шкоди державі і підприємству, частина статутного фонду в якому належить державі.

46. Охарактеризуйте діяльність осіб, до повноважень яких належить примусове виконання обвинувального вироку суду в контексті конфіскації майна засудженого та стягнення коштів у рахунок задоволеного цивільного позову.

47. Розкрийте можливості добровільного відшкодування підозрюваним шкоди, заподіяної злочином у сфері державних фінансів.

48. Розкрийте принципи, на яких базується взаємодія контролюючих та правоохоронних органів, слідчих та оперативних підрозділів при виявленні та розслідуванні злочинів, вчинених у сфері державних фінансів.

49. Охарактеризуйте вимоги до матеріалів, які направляються оперативними підрозділами органам досудового розслідування при виявленні махінацій з державними фінансами.

50. Розкрийте вимоги до матеріалів, в яких зафіксовані ознаки вчинення злочину у сфері державних фінансів, які направляються в органи досудового розслідування контролюючими органами.

51. Сформулюйте короткий опис обставин, які необхідно викласти в дорученні слідчого оперативним підрозділам про проведення слідчих (розшукових) дій.

52. Розкрийте функції керівника оперативного підрозділу щодо забезпечення ефективної взаємодії з органами досудового розслідування.

53. Розкрийте функції керівника органу досудового розслідування щодо забезпечення ефективної взаємодії з оперативними підрозділами правоохоронних органів.

54. Охарактеризуйте підстави для створення слідчих груп, вкажіть посадову особу, уповноважену на їх створення.

55. Розкрийте механізм дій оперативного співробітника та його керівника при неможливості виконати у встановлені строки доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій.

56. Розкрийте механізм дій слідчого у випадку встановлення в ході розслідування фактів тиску у будь-якій формі або іншого

не передбаченого законодавством втручання в хід досудового розслідування.

57. Розкрийте механізм дій слідчого та оперативного співробітника при виявленні ними в ході розслідування обставин, що свідчать про вчинення підозрюваним іншого злочину або вчинення злочину іншими особами, яким при здійсненні розслідування не повідомлялось про підозру.

58. Розкрийте механізм притягнення до відповідальності слідчих та співробітників оперативних підрозділів, винних у передачі інформації стороннім особам, а також розголошенні даних досудового розслідування.

59. Охарактеризуйте можливості здійснення міжнародної правової допомоги у кримінальних справах в межах країн, що входять до СНГ.

60. Охарактеризуйте можливості здійснення міжнародної правової допомоги по кримінальних справах відповідно до Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму.

61. Охарактеризуйте можливості здійснення міжнародної правової допомоги відповідно до Конвенції ООН проти корупції.

62. Розкрийте обставини, при яких компетентними органами іноземної держави може бути відмовлено у співробітництві при досудовому розслідуванні.

63. Розкрийте зміст письмового запиту (доручення, клопотання) про надання міжнародної правової допомоги.

64. Визначте вимоги до форми матеріалів та запиту про надання міжнародної правової допомоги.

65. Охарактеризуйте підстави для утворення спільних слідчих груп, а також вкажіть посадових осіб, уповноважених на їх створення.

66. Охарактеризуйте межі проведення щодо особи оперативно-розшукових та негласних слідчих (розшукових) заходів із урахуванням вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141 (із змінами).

2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131 (із змінами та доповненнями).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9–10, № 11–12,

№ 13. – Ст.88 (із змінами та доповненнями).

4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40–44. – Ст. 356 (із змінами та доповненнями.)

5. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112 (із змінами та доповненнями).

6. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44–45, № 46-47, № 48. – Ст. 552 (із змінами та доповненнями).

7. Кримінально-виконавчий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 3–4. – Ст. 21 (із змінами).

8. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 22. – Ст. 303 (із змінами та доповненнями).

9. Про зовнішньо економічну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 29. – Ст. 377 (із змінами та доповненнями).

10. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. –№ 50–51. – Ст. 2057 (із змінами та доповненнями).

11. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України // Відомості

Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 11. – Ст. 51 (із змінами та доповненнями).

12. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 11. – Ст. 51 (із змінами та доповненнями).

13. Про виконавче провадження : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2016. – № 30. – Ст. 542 (із змінами).

14. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2016. – № 29. – Ст. 535 (із змінами).

15. Про міжнародні договори України : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 50. – Ст. 540 (із змінами).

16. Про телекомунікації : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 12. – Ст. 155 (із змінами).

17. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських організацій : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 31–32. – Ст. 263 (із змінами).

18. Конвенція про взаємну адміністративні допомогу в податкових справах: конвенцію ратифіковано із застереженнями Законом України № 677-VI від 17.12.2008 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2009. – № 15. – Ст. 193 (із змінами).

19. Конвенція про взаємне адміністративне сприяння при запобіганні, розслідуванні та припиненні митних правопорушень : приєднання до конвенції затверджено Указом Президента України № 699/2000 від 23.05.2000.

20. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах : конвенцію ратифіковано із застереженнями Законом України № 240/94-ВР від 10.11.1994 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 46. – Ст. 417.

21. Протокол до Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах : Протокол ратифіковано із застереженнями Законом України №140/98-ВР від 03.03.1998 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 26. – Ст. 162.

22. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах : конвенцію ратифіковано із заявами та застереженнями Законом України № 44/98-ВР від 16.01.1998 (із змінами) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 23. – Ст. 130.

23. Європейська конвенція про міжнародну діяльність кримінальних вироків : конвенцію ратифіковано із заявами і застереженнями Законом України № 172-IV від 26.09.2002 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 46. – Ст. 343.

24. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом : конвенцію ратифіковано із заявами і застереженнями Законом України № 738/97-ВР від 17.12.1997 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 16. – Ст. 72.

25. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом та про фінансування тероризму : конвенцію ратифіковано з заявами і застереженнями Законом України № 2698-VI від 17.11.2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 12. – Ст. 81.

26. Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 49. (Конвенцію ратифіковано із заявами Законом України № 251-V від 18.10.2006 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 50. – Ст. 496).

27. Консульський статут України : затверджено Указом Президента України від 02.04.1994 № 127/94 (із змінами).

28. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : конвенцію ратифіковано зі змінами та доповненнями Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 40. – Ст. 263).

29. Перелік офшорних зон (оприлюднено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 143-р).

30. Перелік держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1045.

31. Порядок розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2002 № 985 (із змінами).

32. Примірний перелік майна, в тому числі у вигляді предметів чи великих партій товарів, зберігання якого через громіздкість або з інших причин неможливе без зайвих труднощів, або витрати на забезпечення спеціальних умов зберігання якого чи управління яким співмірні з його вартістю, або яке швидко втрачає свою вартість, а також майна у вигляді товарів або продукції, що підлягають швидкому псуванню, що підлягає реалізації : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 № 685.

33. Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов’язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 19.11.2012 № 1104 (із змінами).

34. Положення про єдину державну інформаційну систему у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 № 299 (із змінами).

35. Перелік організаційно-правових форм нерезидентів, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), у тому числі податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні

особи : затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2017 № 480.

36. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень із науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затверджено наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5, у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5, зареєстровано у Міністерстві юстиції України 03.11.1998 за № 705/3145 (із змінами).

37. Інструкція про порядок реєстрації представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні : затверджено наказом Міністерства зовнішніх економічних зав'язків і торгівлі України 18.01.1996 № 30 у редакції наказу Міністерства економіки України від 15.06.2007 № 179, зареєстровано у Міністерстві юстиції України 24.01.1996 за № 34/1059 (із змінами).

38. Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» : затверджено наказом Міністерства економіки України від 17.04.2000 № 52, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05.05.2000 за № 260/4481 (із змінами).

39. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : затверджено наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05.05.2016 за № 680/28810.

40. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : затверджено наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5.

41. Інструкція з організації примусового виконання рішень : затверджено наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.04.2012 за № 489/20802 (із змінами).

42. Порядок прийняття Державною службою фінансового моніторингу України рішення про зупинення фінансових операцій : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2015 № 1200, зареєстровано у Міністерстві юстиції України 22.01.2016 за № 123/28253.

43. Порядок обліку платників податків : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.12.2011 за № 1562/20300 (із змінами).

44. Порядок електронної взаємодії первинного фінансового моніторингу та Державної служби фінансового моніторингу України : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.11.2015 за № 1085, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.12.2015 за № 1593/28038.

45. Порядок надання та розгляду узагальнених матеріалів : затверджено наказом Міністерства фінансів України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства доходів та зборів України, Служби безпеки України від 02.12.2013 № 1026/1184/739/484, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23.12.2013 за № 2170/24702.

46. Порядок оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків – юридичними особами та їх відокремленими підрозділами : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.08.2015 № 727, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26.10.2015 за № 1300/27745 (із змінами).

47. Порядок оформлення результатів документальних перевірок щодо дотримання податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотримання якого покладено на органи державної податкової служби, платниками податків – фізичними особами : затверджено наказом Міністерства фінансів

України від 14.03.2013 № 395, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12.04.2013 за № 607/23139.

48. Форма акта (довідки) про результати перевірки з питань дотримання платниками податків принципу «витягнутої руки» та Вимоги до його (її) складення : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 13.07.2017 № 629, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.07.2017 за № 931/30799.

49. Інструкція про порядок відкриття, використання та закриття рахунків у національній та іноземній валюті : затверджено постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 492, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.12.2003 за № 1172/8493 (із змінами).

Навчальне видання

СЕРІЯ «ПОДАТКОВА ТА МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»

Яковинець Анатолій Іларіонович,
Падалка Андрій Миколайович,
Войтенко Ірина Сергіївна

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ МАХІНАЦІЙ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ, ПРИ ВЧИНЕННІ ЯКИХ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ ЗАРЕЄСТРОВАНІ НА ТЕРИТОРІЯХ ІЗ ПІЛЬГОВИМ ОПОДАТКУВАННЯМ КОМПАНІЇ

Навчальний посібник

Редактор *Л. Б. Дьомена*

Форматування та
комп'ютерна верстка *Н. М. Шамардак*

Підписано до друку 31.10.2018. Формат 60x84/16.
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».
Друк. арк. 21.9.
Наклад 300 прим. Замовлення № 722.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України
08200, вул. Університетська, 31,
м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016